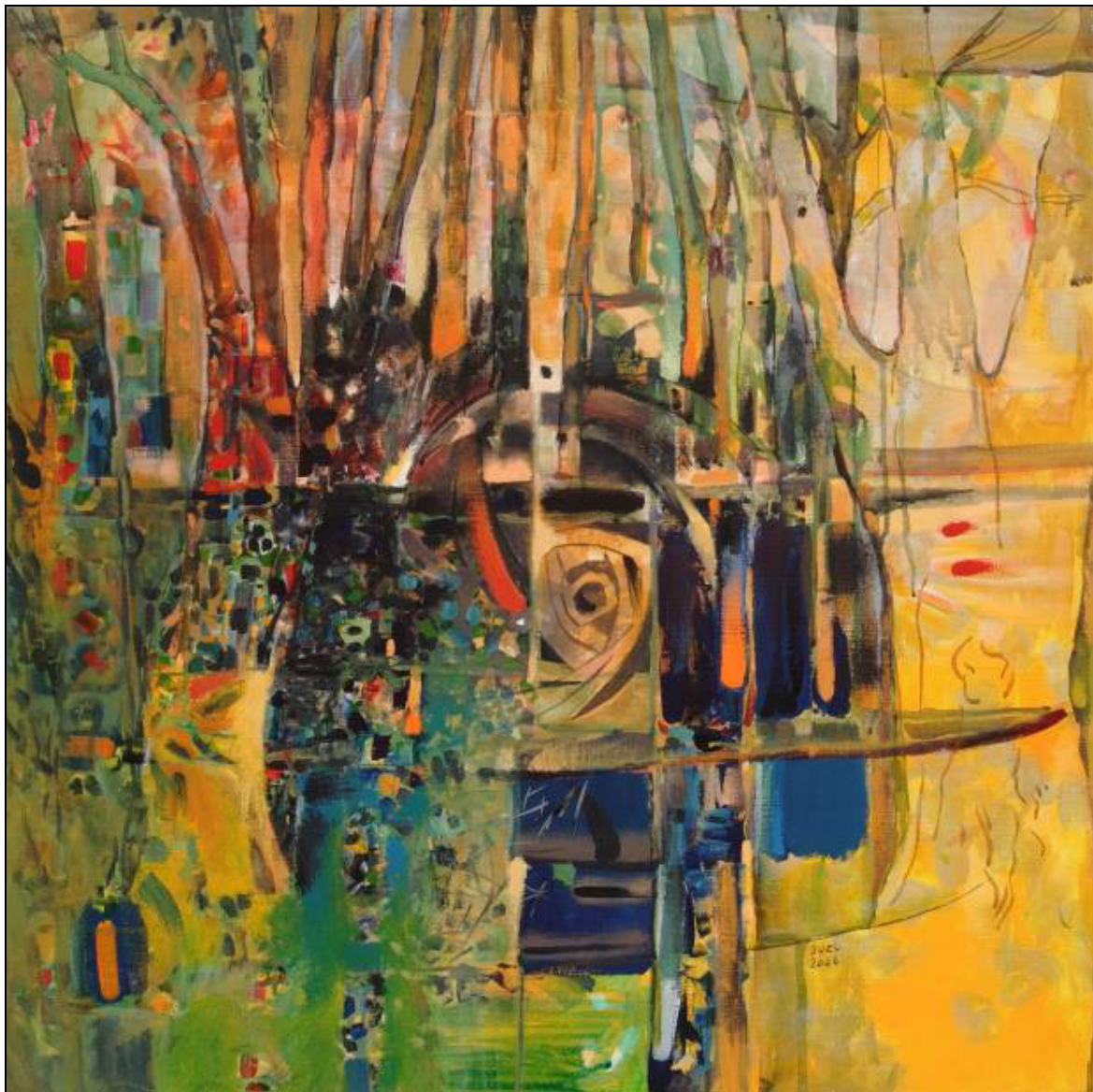

Vatra veche ⁹ Vatra veche

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIII, nr. 9 (153) septembrie 2021 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

TEODOR BUZU, „CÂNTECUL PĂDURII”

Vatra veche dialog cu Fikret Nesip Üçcan

SUMAR

Vatra veche dialog cu Fikret Nesip Üçcan, de Nicolae Băciut/3
Eveniment. Fikret Nesip Üçcan, *Inelul lui Constantin*, de Nicolae Băciut/5
Asterisc. Coşbuc, la ceas aniversar, de Nicolae Băciut/6
Aduceri aminte. George Coşbuc, 155 de ani de la Naştere, de Florin Bengean/6
Mai altfel, despre Veronica Micle, de Dumitru Hurubă/7
Correspondenţa lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/8
Memorialistică. Paul Goma, de Dorin Nădrău/9
Exerciţii de autoexilare. Surprizele din al doilea raft, de Dan Mucenic/10
Miezul unui ev aprins. Putrefacţia poeziei, de Aurel Buzinciu/11
Ochean întors. Literatura exilului (Nicolae Băciut), de Cristina Sava/14
Vitrina. Târnăveniul lui Răzvan Ducan, de Nicolae Suciuc/17
Drumul spre Tenerife (Eugen Dorcescu), de Claude Le Bigot/20
Poeme haiku, în română şi engleză (Radu Şerban), de Mihai Posada/22
Un discurs poetic luminos (Mioara Baciuc), de Ion Roşioru/23
Arhitectura visului în universul citadin (Ştefania Oproescu), de Aureliu Goci/24
Ineditele reologicele Lőrinczi Francisc-Mihai, de Nicolae Suciuc/25
Metamorfozele valizei (Cristina Onose), de Mihaela Malea Stroe/27
Avatarele ultimului Meissner (Bogdan Eduard), de Nicolae Suciuc/29
Nicolae Dabija, de Traian Vasilescu/30
Meşteşugul suspansului... (Constantin Lupeanu), de Mihaela I. Rădulescu/31
Inertă, cel mult, „Vrancea Roşie” (Cezar Cherciu), de Gheorghe Andrei Neagu/32
Sub semnul provizoratului (Gabriela Adameşteanu), de Mircea M. Pop/33
O antologie lirică bilingvă (Octavian Doclin), de Mircea M. Pop/34
Arheologia atingerii sufletelor (Rodica Lăzărescu), de Ion Fercu/35
Exordii şi bruioane (Mircea Berciu), de Iulian Cătălu/37
Precuvântare (Codrin Seziuc), de Cezar Straton/38
Poeme de Ana Ardeleanu/40
Documentele continuităţii. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/41
Transilvania şi Basarabia (Vasile Puşcaş), de Nicholas Dima/41
Convorbiri duhovniceşti cu Î.P.S. Ioan, de Luminiţa Cornea/43
Harismele Sfântului Paisie Aghiorătul, de Claudia Voiculescu/45
Poeme de George Filip şi Mihaela Aionesei/47
Tinerii în biserică, de Justin Florin-Dumitru/48
Amvon. Şi, totuşi, cui slujim în acest veac ?, de Gheorghe Nicolae Şincan/49
Poeme de Valeria Bilţ/49
Ultimul, de Valeriu Tănăsă/50
Starea prozei. Următorul, de Nadia Urian/51
Starea prozei. O aventură în „Cuibul corbilor”, de Gheorghe Jucă/52
Poeme de Felix Sima/53
Să ne mai (re)amintim de Ovidiu, de Dumitru Hurubă/54
Ochean întors. Nicolae Titulescu – 80, de Florin Bengean/55
Asterisc. Muzica fiecărei limbi, de Veronica Pavel Lerner/56
Biblioteca Babel. Poeme de Francisco Brines, Lidia Chiarelli, Henrik Nordbrandt, Manolis Aligizakis, de Germain Droogenbroodt şi Gabriela Căluţiu Sonnenberg/57
Ochean întors. Imposibila întoarcere, de Silvia Urdea/58
Superstiţii şi curiozităţi, de Dumitru Hurubă/62
Poeme de Cristian Ovidiu Dinică/63
Ochean întors. Pe drumuri japoneze, de Radu Şerban/64
Starea prozei. Sidonia, de Geo Constantinescu/66
Doina mea vindecătoare, poem de Nicolae Nicoară-Horea/69
Asterisc. Reflecţii pandemice, de Gabriela Căluţiu Sonnenberg/70
Starea prozei. Turnul orbilor, de Izabela Brănescu/71
Poeme de Martian Vişescu/73
Abordare simbolică a sacralului în „Călăuza”, de Ala Găină/74
Orfismul în Biserica Ortodoxă Română, de Eugen Mera/76
Teatru. Mecanismele de realizare a comicului, de Laurenţiu Bădicioiu/77
Muzică. Chick Corea, omagiu postum, de Andrei Tase/78
In memoriam. Gheorghe Cutieru, de Adina Rusanescu, Mircea Gheorghe Dragoş/79
Poeme de Gheorghe Cutieru/79
Cinema. Ştefan Luchian, de Cosmina Marcela Oltean/80
Literatură şi film. Boy Erased, de Alexandru Jurcan/81
Şevalet. Teodor Buzu, un artist cu aripi, de Adalbert Gyuris/81
Şevalet. Viorel Vasile, de Tania Nicolescu/82
Catrene alergene. Epigrame, de Nicolae Mătcăş/84
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/85
De la un clasic citire. Valerian Lică/85
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/86
Panoramic cultural (foto)/87
Apocrifă, poem de Dumitru Ichim/88

Teodor Buzu, Meditație

Teodor Buzu, Flori uscate

Teodor Buzu, A doua zi

Număr ilustrat cu lucrări de Teodor Buzu

Vatra veche dialog

Fikret Nesip Uccan

„Ar trebui să pregătim cu atenție un program de schimb cultural cu scriitori și traducători selectați”

- Distinse Fikret Nesip Uccan, cum ați ajuns să scrieți un roman, având în vedere că activitatea dvs. s-a desfășurat într-un domeniu care nu este prea propice scrisului: politica și diplomația?

-Dacă aș fi început să scriu romane la vârstele mici, înainte de a-mi începe cariera în diplomație și administrație, aș fi bătut probabil recordul lui George Simenon în ceea ce privește numărul de cărți publicate. Dar mă îndoiesc că aș fi ajuns la calitatea pe care încerc să o ating și să o țin la vârsta mea actuală.

În toți anii de muncă asiduă, nu am încetat niciodată să scriu corespondență diplomatică, note, asistențe-memorii, rapoarte, memorandumuri și chiar acorduri.

Apoi au venit zilele din Turcia când mi-am scris teza de masterat și doctorat. Am făcut și câteva traduceri care au fost publicate. Cu toate acestea, trebuie să spun că nu am încetat niciodată să scriu într-un fel sau altul. Mi-a fost plină de pofta de literatură toată viața. În mod ciudat, am fost încurajat de regretatul ex-președinte francez, Valéry Giscard d'Estaing, care a declarat presei că scrie un roman. Când s-au pus întrebări cu privire la această decizie, el a răspuns: „Nu cred că voi fi amintit peste o sută de ani decât dacă scriu un roman bun”.

Cu siguranță nu sunt pretențios în această măsură, dar cred că, după

toți acești ani, am atins un anumit nivel de entuziasm pentru scrierea de romane.

-În cel fel preocupările dv. pentru istorie l-au ajutat pe scriitor în creația sa literară?

-În primul rând, a face cercetări, a învăța cât de multe lucruri noi pot fi preocupările mele preferate. În al doilea rând, îmi face mare plăcere să împărtășesc cu alte persoane orice am acumulat. Când predam „Istoria civilizației”, după pensionarea mea, la o prestigioasă universitate din Ankara, obișnuiam să petrec o cantitate extraordinară de timp pentru a citi texte conexe și a învăța despre subiectele cursului, pentru a-mi pregăti prelegerile. Studiul istoriei și al civilizațiilor lumii m-a ajutat să înțeleg relația cauză-efect dintre evenimentele istorice.

Prin urmare, înainte de a începe să scriu un nou roman, faptele sunt deja acolo, așteptând să formeze cadrul poveștii mele.

-Cum poate fi armonizată istoria, realitatea, cu ficțiunea literară?

-Cele mai multe incidente pe care le trăim astăzi își au rădăcinile în luptele și ideile din trecut. Așa se face că istoria devine în mare măsură un construct ideologic, iar umanitatea își construiește cultura și civilizația. Astăzi, un eveniment simplu menționat în ziare, la știrile TV sau radio, care ne atrage câteva minute atenția se poate datora impactului uitat sau rămășiței unui fapt istoric pe care doar mințile observatoare îl pot detecta. Poveștile mele încep de obicei cu o întâmplare actuală care duce cititorul la acele secole trecute, când au avut loc unele evenimente aparent irelevante.

Pe măsură ce romanul progresa, cititorul va descoperi că

Carmen Ștefănescu, Fikret Nesip Uccan, Nicolae Băciuț

un traseu într-o anumită direcție va crea inevitabil circumstanțele în care ne aflăm astăzi.

-Ați fost implicat în politică, cu putere de decizie și în domeniul culturii. Cum poate sprijini politicul cultura, fără să îi ceară să facă compromisuri?

-Societatea contemporană este guvernată și administrată de o serie de politici, practici și tehnici contradictorii. Aceste contradicții se simt cel mai puternic în politica culturală, care este atât o parte importantă a lumii moderne, cât și un domeniu academic interdisciplinar. Politica culturală a fost adesea un domeniu de studiu neglijat. Pentru a răspunde la întrebarea dvs. despre cum poate fi susținută politica culturală, experiența mea este că politica culturală este ceea ce guvernele aleg sau nu să facă în legătură cu cultura. Aici ajungem la o bifurcație majoră pe drum; pe de o parte avem ceea ce s-ar putea numi reglementarea culturii și, pe de altă parte, ceea ce am putea numi sprijin sau promovare a culturii. În ceea ce privește reglementarea culturii, putem include aspecte legate de cenzură, protecție, proprietate (cum ar fi drepturile de autor) și așa mai departe. Sprijinul include mecenatul, finanțarea de stat pentru cultură etc. În practică, politica culturală include elemente atât de reglementare, cât și de promovare, poate mai mult astăzi decât oricând.

- Ați fost implicat în diplomație. Cum a marcat această activitate preocupările dv. literare?

-Diplomația este un domeniu preocupat de relațiile dintre statele care operează pe un peisaj global, neuniform în resurse și oportunități. În calitate de diplomat de carieră, de obicei am fost în largul meu în procesul de strângere a materialelor pentru poveștile mele, care includ un studiu amplu al biografiei, faptelor istorice și înregistrărilor arhivistice. Unele dintre aceste materiale se referă la relații internaționale și personalități internaționale bine cunoscute, active în politică în diferite perioade și momente. În căutarea de a plasa indicii pe o platformă fermă, încerc să introduc sprijin sub formă de material calitativ care susține opiniile pe care vreau să le exprim. →

NICOLAE BĂCIUȚ

Povestea, personajele și comploturile amplasate în diferite locații oferă puncte de referință care completează ficțiunea literară ca instrument de gândire la relațiile internaționale.

-Cartea dv. „Inelul lui Constantin” a fost tradusă în limba română de scriitoarea Guner Akmolla. Cum a fost întâlnirea dv. cu cititorii români?

-Am fost destul de fericit și mulțumit de entuziasmul cititorilor români pe care l-am întâlnit în timpul scurtei mele vizite la Târgoviște. Au venit să se întâlnească cu și să asculte un autor străin al cărui nume le era total necunoscut. Au stat la coadă pentru a mă ruga să semnez „Inelul lui Constantin” tradus. A fost o experiență unică.

Prin urmare, îi sunt recunoscător A.L.Z.I.A.R., președintelui și secretariatului său pentru că acest proiect a văzut lumina zilei. Mulțumirile mele se extind și către Editura Vatra Veche, pentru imprimarea cu succes a traducerii. Singurul lucru care m-a făcut să-mi pară rău a fost că nu am putut să o întâlnesc pe doamna Güner Akmolla în timpul șederii mele acolo.

-Cum apreciați schimburile culturale dintre România și Turcia, prin traduceri? Ce trebuie făcut ca să fie mai bine cunoscuți scriitorii români în Turcia și cei turci în România?

-Schimburile culturale dintre România și Turcia necesită o dezvoltare viitoare. Cred că ambele țări au structura de bază în acest sens. Traducerile au nevoie de o îngrijire specială. Aș putea găsi doi autori români traduși în turcă. Panait Istrati este bine cunoscut și multe dintre cărțile sale au cunoscut aprecierea cititorilor turci. Al doilea este un poet, Mihai Eminescu. Cred că sunt multe altele, dar acestea sunt cele două ale căror lucrări sunt disponibile în prezent în librării.

Ar trebui să pregătim cu atenție un program de schimb cultural cu scriitorii și traducători selectați pentru a ne asigura că cititorii din ambele țări vor afla mai multe despre operele literare reciproce. Poate că **Vatra Veche** poate începe o astfel de mișcare și poate conduce drumul în acea direcție.

- Care ar fi criteriile pentru a asigura traduceri de calitate și cum

vedeți politica de promovare reciprocă a celor două literaturi, turcă și română.

-Traducerile bune au fost întotdeauna o problemă. Am făcut și câteva traduceri ale unor cărți de non-ficțiune din engleză în turcă. Acesta este momentul potrivit pentru a pune următoarea întrebare: Cum se realizează traduceri bune? Un studiu amănunțit m-a ajutat să descopăr semnele a ceea ce s-ar putea numi o traducere bună. Pentru început, abilitățile cele mai evidente ale unui bun traducător necesită stăpânirea atât a limbii țintă, cât și a limbilor originale. Traducătorul trebuie să fie fluent în perechea de limbi în care lucrează. Perfecțiunea înseamnă a fi capabil să înțeleagă nuanțele limbii, precum și vocabularul și gramatica impecabil.

Una dintre abilitățile unui bun traducător este să păstreze semnificația textului original, dar chiar să-l facă mai ușor de citit. Materialul tradus ar trebui să sune cât mai natural și ar trebui să fie adaptat persoanelor care urmează să îl citească. O traducere slabă nu este doar inexactă, nenaturală și neclară, ci supără sau încurcă audiența.

În ceea ce privește literaturile turcă și română, cred că editorii ar trebui fie să lucreze cu traducători buni, fie ar trebui să testeze abilitățile potențialilor traducători.

-Cum se va regăsi întâlnirea dv. cu România în scrisul dv.?

-Impresia despre români, atât pentru mine cât și pentru soția mea, este că sunt oameni cu inima caldă, generoși, amabili și ușor de înțeles. Vizita noastră între 5 și 10 septembrie 2021 a întărit sentimentele bune pe care le-am avut

Așteptând autografe: Prof. univ. dr. Agnes Erich, director Biblioteca județeană „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, Gabriel Codru Pleșa, primar al Alba Iuliei

de la fostul ministru al culturii, regretatul Ion Caramitru. În calitate de vice-ministru al culturii din Turcia, am fost invitat, în anul 2000, să particip la o ședință a Consiliului Europei găzduită de ministrul Caramitru care a îndrumat participanții din toate țările membre să viziteze orașul istoric Sibiu, ca parte a patrimoniului comun european. El a fost foarte prietenos și ospitalier în timpul primei mele întâlniri cu istoria și cultura românească.

În septembrie 2008, A.L.Z.I.A.R. a invitat membrii Consiliului de administrație al Asociației Europene a Orașelor și Regiunilor Istorice (Heritage Europe), la Târgoviște, unde doamna Maria Carmen Ștefănescu a fost o excelentă gazdă și ghid.

În calitate de membru al Board of Heritage Europe, am luat parte la acel grup pentru a efectua a doua mea vizită în timpul căreia am avut șansa să vizitez orașul. Turnul Chindia m-a impresionat atât de mult încât a devenit una dintre locațiile interesante menționate în „Inelul lui Constantin.”

Dar permiteți-mi să fiu sincer cu voi. Dacă scriu despre România, nu voi încerca niciodată să folosesc o figură istorică a României ca vampir sau orice altă creatură supranaturală.

Eveniment

Fikret Nesip Uçcan, „Inelul lui Constantin”

Fikret Nesip Uçcan, născut la 1 februarie 1943 în Istanbul, e un autor aproape necunoscut în România. Prin această carte, „Inelul lui Constantin”, în traducerea scriitoarei constănțence Güner Akmolla, acesta face un prim pas în spațiul literar românesc.

Absolvent al Universității din Ankara, Facultatea de Științe Politice, Departamentul de Relații Internaționale, în 1964, Fikret Nesip Uçcan a absolvit, în 1992, și Institutul de Științe Sociale al Universității Gazi, Departamentul de Științe Politice și Sociale, unde a obținut și diplomele de masterat și doctorat în administrație publică.

Încă de la absolvirea facultății, în 1964, a intrat în viața diplomatică, lucrând la Ministerul de Externe turc, ca funcționar șef și subsecretar în diferite ambasade. A fost consilier al ministrului de stat, șef al planificării sociale al SPO, consul general de la Strasbourg între 1994-1998,¹ și apoi consilier la Ministerului Afacerilor Externe. A fost numit subsecretar adjunct al Ministerului Culturii în 1999 și a ocupat funcția de subsecretar al Ministerului Culturii între 2000 și 2002. A fost numit subsecretar al primului ministru la 19 noiembrie 2002. În 2003, a devenit consilierul-șef al primului ministru. S-a retras din cauza limitei de vârstă, în 2008.

A predat la Departamentul de Istorie al Universității Bilkent, în perioada 2008-2014.

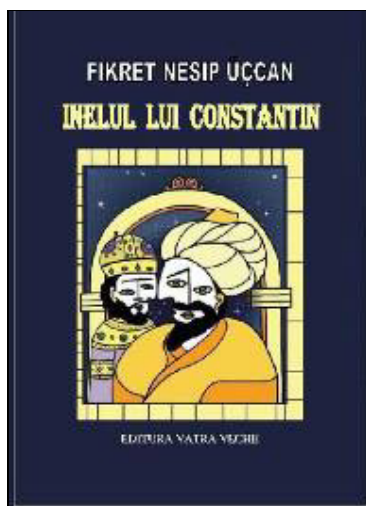
În 2015, a devenit președintele fondator al Asociației Prietenilor Pierre Loti.

Acestea sunt câteva date, culese din spațiul internautic, despre o personalitate marcantă a vieții publice turcești. După cum se poate vedea, a avut o activitate intensă și diversă, greu ducându-l diplomația, istoria și cultura, un triunghi în care s-a înscris întreaga sa biografie.

Cultura sa istorică a fost cea care a impulsionat ieșirea din granițele funcționărești și evadarea în spațiul literaturii, acolo unde a împăcat istoria cu ficțiunea, într-o narațiune amplă, romanul istoric *Inelul lui Constantin*, apărut în Turcia în 2017.

Cartea aceasta a fost precedată de lucrarea *Moștenirea noastră culturală*, în care se ocupă de moștenirea culturală a Turciei încă de la hitiți.

Autorul a mai publicat volumul

Mushaf interzis. Mushaf interzis a fost Coranul turcesc, tipărit în secret de İbrahim Müteferrika în prima tipografie turcă otomană, care a fost produsul erei Tulip, după obținerea permisiunii, cu condiția de a nu tipări cărți religioase.

Inelul lui Constantin e însă cartea de referință a lui Fikret Nesip Uçcan, dovada clară a vocației de scriitor a unui autor care a fost nu doar parte a unei istorii, ci a și recuperat din istoria neamului căruia îi aparține.

Îndrăzneala autorului a fost să înscrie narațiunea sa într-un arc de timp de 562 de ani, începând cu 1451, cu doi ani înaintea căderii Constantinopolului, dar și al prăbușirii Imperiului Bizantin.

Prima mențiune temporală e din aprilie 2013, cea mai veche e din decembrie 1451. Derularea narațiunii nu e lineară, inserturile slujesc mai degrabă unei coerențe a mizei epice. E un roman istoric sandwich, care include între cele două secvențe din 2013, de la început și sfârșit, întreaga poveste a „Inelului lui Constantin”.

Derularea epică e cinematografică, are ritm, suspans, cu iz de policier.

Traseul e labirintic, cu incursiuni într-o geografie care excede celei acoperite de Imperiul Otoman, incluzând și episoade în care se regăsește și cetatea Târgoviștei. Țesătura traseului narativ include Istanbulul, Budapesta, Edirne, Târgoviște, Veneția, cu o dominantă a Istanbulului, care deține substanța romanului, celelalte oferind doar chei. Târgoviște intră în ecuația epică cu două episoade: primul, Turnul Chindiei la 1453, iar celălalt, Șeful din Casa tunului, din 1935.

În jurul titlului cărții, *Inelul lui Constantin*, gravitează toată acțiunea romanului. Inelul a aparținut ultimului

împărat bizantin, Constantin, iar interesul mare pentru el a angrenat forțe diverse, știute sau bănuite pentru intrarea în posesia lui. Inelul i-a fost dat de Mehmed al II-lea, lui Urban, renumit meșter valah, căruia sultanul i-a încredințat realizarea tunului Sahi, cu care a fost posibilă cucerirea Constantinopolului. Încrederea câștigată i-a adus și darul inelului care a stat pe degetele împăraților bizantini cincisprezece secole. Darul devine însă o adevărată povară, dacă n u chiar un blestem, iar problemele pe care acesta le-a adus mai multor generații au însemnat crime, schingiuri, teamă.

Decizia de a-l ascunde, dar și de a lăsa semne pentru găsirea lui se leagă de Turnul Chindiei, descris cu multă plasticitate de Fikret Nesip Uçcan.

A doua prezență în roman a Turnului Chindiei e într-un alt timp istoric, 1935, când interesul pentru inel nu-și stinsese focul. Momentul îl are ca protagonist principal pe Atilla Szabo, jurnalist francez, cu origini maghiare, dar și acesta sfârșește tragic.

Densitatea evenimentelor și a informațiilor de natură istorică fac romanul imposibil de povestit pe spații înguste, decât cel mult schematic, sintetic, păgubos.

Autorul e foarte bine documentat, valorifică informația istorică, dar pune carnea și sângele ficțiunii, recrează atmosfera unor vremuri și a unor locuri cu verosimilitate.

Nici personajele nu sunt mai prejos, acestea sunt convingătoare, plauzibile. Misiunea autorului nu a fost deloc ușoară, având în vedere epocile diverse avute în vedere, personajele complexe care au fost antrenate în compoziția romanului.

Interesantă este și perspectiva autorului asupra unor date ce țin de istoria noastră, limpezind dar, adesea, și tulburând datele istoriei.

Autorul nu putea să nu facă trimiteri culturale, ca o dovadă a culturii sale de larg orizont.

Finalul romanului, ne aduce din nou în contemporaneitate, în 2013, când tainele se clarifică, în circumstanțe neprevăzute.

Romanul se citește cu neșaf, fiind, cum spune unul din exegeții săi, SEDAT ÖRSEL, imposibil de lăsat din mână, citindu-se pe nerăsuflăte.

Fikret Nesip Uçcan a intrat cu dreptul în literatura română, să-i urăm „Bun venit!”.

Hoş geldin. Teşekkürler.

NICOLAE BĂCIUȚ

Asterisc **COȘBUC, LA CEAS ANIVERSAR**

Nu sunt adeptul festivismelor în omagierea unui scriitor, la ceas aniversar/comemorativ. Le consider păguboase, contraproductive, cu riscul potențial de a se întoarce împotriva oricăror bune intenții.

George Coșbuc a avut parte poate de cea mai grandioasă aniversare populară a vreunui scriitor român, în 1966, la o sută de ani de la nașterea sa. Nu era doar semnalul unei ieșiri din proletcultism, ci și reacția fireas-

Aduceri aminte

George Coșbuc, 155 ani de la naștere

George Coșbuc e un poet care s-a exprimat exclusiv prin simțuri, văzul și auzul sunt tot atât de ascuțite ca și în creația anonimă. Fie că a cultivat pastelul, balada sau idila, Coșbuc se regăsește într-o unitate structurală nedezmințită. Metrica lui savant meșteșugită scoate nebănuite efecte vizuale și auditive din factura strofei, atât de caracteristică, din dispoziția și sonoritatea rimelor, din folosința măiestrită a pauzelor. O baladă ca *Nunta Zamferei* ne farmecă prin mișcarea ei vie, ingenioasă, nu prin subiect sau prin viziunea de basm a nunții, proiectată într-un timp și spațiu nedeterminate. Poezia se află într-un adevărat ritm vital, într-o creștere neîntreruptă a simțului vizual și auditiv.

La 20 septembrie 1866 s-a născut în satul Hordou, din județul Bistrița-Năsăud, George Coșbuc, fiu al preotului Sebastian Coșbuc și al Mariei (născută Avram). Se împlinesc 155 de ani de la venirea pe lume a „poetului țărânimii noastre”, moment prielnic de a-i evoca personalitatea și vasta sa operă literară extrem de valoroasă. O privire asupra statutului poeziei lui Coșbuc de-a lungul timpului scurs de la apariția ei, este instructivă și extrem de bine venită.

Referitor la marele poet George Coșbuc, se cuvine să vedem cum este descrisă opera și personalitatea sa de o serie de mari personalități ale culturii. Iată ce spune Vasile Netea despre George Coșbuc: „Cu Eminescu și Coșbuc, poezia română se realizează ca adevărată operă de artă, magnifică și viguroasă, depășind vremurile și

că a celor care nu l-au putut scoate din inimile lor pe poetul în a cărui operă se regăseau cu toată viața lor.

Coșbuc a ajuns din nou la un rotund biografic, 155 de ani de la nașterea sa. S-a marcat destul de discret și centenarul morții sale, e greu să avem pretenții la cifre mai puțin determinate.

Dincolo de eventuale manifestări aniversare/comemorative, rămâne însă cel mai important gest care se poate face pentru un scriitor: lectura operei sale, (re)descoperirea acesteia. Pentru fiecare generație aceasta mai

etapele culturale pe care le străbate neamul nostru. Înaintea oricărui sens național, social sau moral, George Coșbuc e în primul rând un poet, un mare poet, având toate atributele pentru a înfățișa această forță, această chemare sufletească, poezia, în mod cât mai strălucit, mai viguros și mai universal. George Coșbuc poate fi numit pe bună dreptate și poet al țărânimii, și al umanității, și al creștinismului, și al românismului, fiindcă în poezia lui, ca și într-un mărgeț curcubeu ridicat între pământ și cer, strălucesc toate culorile, așa cum clapele unui pian produc toate sunetele muzicale. Nici ca întindere psihică, nici ca întindere geografică, poezia lui Coșbuc nu poate fi limitată, nu poate fi încadrată în anumite margini. George Coșbuc a fost, desigur, un cântăreț îndrăgostit de viața de la țară, de lunci și livezi, de oamenii brazdei și ai ogorului, le-a cântat datinile și bucuria și amarul, a fost un poet al țărânimii, așa cum zice Gherea. ... Dar în volumele lui Coșbuc se găsesc foarte multe poezii care nici prin conținut nici prin spațiul geografic în care li se petrec acțiunea nu pot fi încadrate în hotarele românismului. ... Iată de ce George Coșbuc, tocmai fiindcă e un mare poet, cu orizonturi universale, poate fi socotit rând pe rând ca poet la țărânimii, al românismului, al umanității etc., fiindcă în poezia lui se găsesc toate aceste elemente”.

C. Dobrogeanu-Gherea spune: „Coșbuc nu va ajunge la acea putere de analiză sufletească, de exprimare a adâncilor patimi omenești, la cari ajunge Eminescu; dar în această exprimare poate adăuga un element de putere bărbătească, element care lipsește mai ales Eminescianilor.

are ceva de spus.

Credem că și opera lui Coșbuc nu și-a epuizat resursele în a rămâne în dialog cu timpul prezent.

NICOLAE BĂCIUȚ

Coșbuc nu va ajunge la acea fineță și rafinare de exprimare a propriei dureri, dar în schimb poate fi mai altruist, exprimând prin și cu propria lui durere durerea altora, durerea socială. Coșbuc nu va ajunge pe Eminescu în exprimarea ideilor înalte și abstracte, dar în exprimarea lor poate să introducă mai multă viață concretă și reală”. Titu Maiorescu spune că: „Dar mai presus de toți stă incontestabil marele talent al poetului Coșbuc. Că s-a putut forma un asemenea poet în Transilvania e dovada cea mai sigură despre transmiterea și reînvierea mișcării literare în cealaltă parte a românimii”.

E. Lovinescu spunea că: „Până la apariția poeziei d-lui T. Arghezi – pentru a ne menține numai pe piscuri – singură poezia lui Coșbuc se poate menționa, și numai într-un sens. Fondul lui sufletească pornește din linia evolutivă a lui Alecsandri, adică senin și idilic, pentru a nu spune sărac, cu o mare obiectivitate, dar și cu lipsă aproape totală de lirism. Cu o invenție verbală, cu o plasticitate descriptivă, cu o tehnică remarcabilă și în unele privințe incomparabile, Coșbuc n-a putut fi pus alături de Eminescu decât prin contrastul și reacțiunea produsă de sănătatea lui etică și destinderea formei poetice; în sânul poeziei de azi, el și-a pierdut, însă, orice actualitate”.

Acum, la ceas aniversar, la împlinirea a 155 de ani de la nașterea poetului George Coșbuc, putem spune că acesta este unul dintre mari creatori de literatură, un mare poet al neamului românesc, un creator liric care se integrează foarte bine în circuitul literar universal.

FLORIN BENGHEAN

Mai altfel, despre **Veronica Micle**

(XXI)

Ca să nu mai vorbim că Veronica Micle, este descrisă de către toți cei care au cunoscut-o, cum că „era pedantă, modernă, citea mult și de valoare, asculta partituri din operele vieneză, avea o voce frumoasă și le-a crescut pe cele două fiice cu onestitate și respect.”, adică o descriere-caracterizare în deplin contrast cu imaginea lui Eminescu lăsată posterității de Mite Kremnitz (*Marie Charlotte*). Iar portretul frumoasei ardelence era completat astfel cu alte superlative de genul: tânără și frumoasă doamnă blondă, cu păr foarte lung în onduleuri, înradins neglijente... Din fotografia știută de toată lumea, se mai poate observa un fel de coc fals, dar de efect pentru o încadrare elegantă a feței completat cu un semibreton despărțit în două părți-șuvițe căzute pe frunte „întâmplător-studiate”, desigur, dar care contribuia esențial la rotunjirea zestre de frumusețe și cochetărie. Evident, această atentă construcție a părului avea și un rol de subtilă cochetărie, cum spuneam, dar și de a atrage atenția, fără să fie neapărat o aranjare stridentă a întregii podoabe capilare. Iar la această suită de superlative discrete, se mai adăuga și un comportament de foarte mare naturalețe având la bază inteligența nativă, grația în gesturi și limbaj spiritual elegant... „Însumând” cumva aceste două ipostaze-contraste atât de puternice în simpla lor creionare, întrebarea *Bine și-atunci, care a fost mobilul acestei relații?* Răspunsul e simplu și îl putem afla în combinația structurii psihice a celor doi, adică: Veronica, având în mod natural și normal un instinct și o intuiție specifice sexului frumos, a putut face o distincție prin separare a structurii eului eminescian cam așa: aspectul fizic și inteligența+harul producerii de valori spirituale – poeziile, parte preponderentă conștientizată de Veronica și exploatată în favoarea ei; în contrast, Eminescu vedea frumusețea aproape ireală a Veronicăi și valoarea de amator a creației sale, pe care o găsea cel puțin interesantă. În aceasta situație, urmează compromisul: Veronica îl iubește pe Eminescu nu neapărat pentru „frumusețea” lui

fizică (v. caracterizarea Mitei Kremnity), ci pentru genialitatea versurilor sale, dar și pentru știința lui de a se comporta, mai ales cu femeile; Eminescu nu se îndrăgostește de Veronica pentru că ar fi fost o femeie frumoasă și inteligentă, ci numai pentru că era frumoasă, măcar la... prima vedere; Veronica nu se îndrăgostește de Eminescu pentru că ar fi un bărbat cuceritor din punct de vedere fizic, ci pentru că intuia în poeziile sale, geniul. A fost un compromis frumos, greu de înțeles și de acceptat, dar eficient în relația lor de iubire. Greu de acceptat chiar și atunci când Veronica, în ultima și-atât de frumoasă declarație de dragoste, își exprimă sentimentele fără dubii – mai avea rost reînnoirea jurămintelor? Veronica, doar ca să se afle în treabă, îi scrie lui Eminescu următoarea dedicație pe primul (și singurul ei volum de versuri, din păcate): „*Scumpului meu Mihai Eminescu, ca o mărturisire de neștearsă dragoste. București, 6 februarie 1887*”. Este vorba despre volumul **POESII**, apărut la editura *I.Haiman din București, cu dedicația*.” (Cf. George Sanda, **Veronica Micle**, Editura *Cartea Românească*, 1972, p. 82). Eu nu cred, în continuare, că acestea erau cuvinte de circumstanță, nu le văd rostul, chiar dacă putem cădea de acord că Eminescu, cu starea precară de sănătate, ar fi fost fericit să le aibă de la femeia iubită. Despre respectivul volum al Veronicăi, Eminescu face o afirmație care nu a fost deloc pe placul denigratorilor autoarei. Spune el: „*Cartea ei e veșnic nouă pentru mine ... Ce frumoase versuri întâlnești în cârticica asta. Citește-le și o să vezi câtă dreptate am!*” S-a spus că ar fi fost vorba despre simple cuvinte de circumstanță, iar acest adevăr valabil, însă, așa-zis în subsidiar, afirmația ascunzând puritatea sentimentelor eminesciene față de femeia iubită. Greu de suportat de către intriganți și denigratori, însă nici nu o putem ignora – ar fi nedrept, dacă nu cumva chiar revoltător, fiindcă dragostea dintre Veronica și Eminescu începuse să aibă vechime și profunzime cu mult înainte de împlinirea celor... 17 ani.

Încă un amănunt, în această ordine de idei: după declanșarea bolii lui Eminescu, Veronica a scris foarte puțin, sau deloc.

Reducem toată povestea frumoasă lor poveste de dragoste la faptul că, deși a fost, direct sau indirect obstrucționată, Veronica și-a continuat iubirea pentru Eminescu, fiind vorba, probabil, de îndărătnicia specifică femeilor în general. În acest real proces de distrugere a iubirii lor, ei au rezistat adesea eroic și au contribuit, fiecare după puterile lui, la supraviețuirea sentimentelor știrbite nu o dată de informații, acuzații și blasfemii pe care azi le înțelegem cu greu. Alternând, ba unul, ba celălalt, sărea în ajutorul legăturii lor de dragoste pentru a o salva. Să reiterăm că Titu Maiorescu ajutat consistent și, adesea cam murdar, de către unii dintre colegii-bărfitori de la **Junimea**, un *spitius-rector-ul Cenaclului „Junimea”* nu s-a ferit în a păstra într-un seif al sufletului mărturia depusă împotriva sa de către Veronica în anul 1866, respectiv ceva greu de uitat, greu de iertat și, ori de câte ori se ivea ocazia, bătea apropouri. Cam același fenomen se petrecea și în privința secretului trădării lui Caragiale. Îl cunoștea, dar l-a ținut ascuns până în momentul în care Eminescu însuși a venit să-l anunțe că e pe cale să se însoare cu Veronica. Maiorescu a reacționat nu doar prompt, ci și dur: „*Eminescule, iartă-mă, te rog, de sfâșierea pe care știu că ți-o pricinuiesc, dar aceea pe care ți-ai ales-o drept tovarășă de viață nu merită această cinste, nu merită! Înainte de d-ta a fost prietena altora, a fost și a lui Caragiale. Mi-a mărturisit-o chiar el*”, i-ar fi spus Maiorescu poetului înșelat, după cum avea să relateze I. Al. Brătescu-Voinești. Dar, pentru că suntem mai tot timpul pe nisipul mișcător al ipotezelor, nu e greșit să spunem cu voce tare: la urma urmelor, putem să-l credem pe Maiorescu, la fel de bine cum putem și să nu-l credem!

DUMITRU HURUBĂ

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(XLII)

Scrisoarea lui Dimitrie Stelaru trimisă de la Buftea (strada 7 Noiembrie, nr. 37), mamei sale, la Turnu Măgurele, probabil în septembrie 1967 [considerată de Al Raicu, „nedatată”; Surse: Al. Raicu, 1978: p. 163, *Dimitrie Stelaru în corespondență inedită*, în „Almanahul literar 1978”, p. 163-1965].

[Turnu Măgurele, probabil în septembrie 1967]

“Pasca Stoicea

[Turnu Măgurele, str. 1 Mai, nr. 35]

Dragă mamă,

Cred că ai primit ilustratele noastre de la mare. Am mers acolo pentru Norișor, să i se mai coacă oscioarele. I-a plăcut foarte mult, dar mie nu mi-a fost bine deloc.

Ne-am pregătit pentru iarnă: am cumpărat 4000 de kg. de lemne, le-am spart și le-am băgat la pivniță, fiindcă iarna nu trebuie să te ia frigul în brațe. Acum, totul se află în casă.

Dacă dorești să vii la noi, poți veni, depinde de ce gîndești. Să știi că ai loc destul. Fă cum crezi că e mai bine. Pencea stă pe acolo?

De cînd m-am întors, eu continui cu injecțiile; vine o soră de mi le face.

Pe aici noaptea e frig – mai mult decît răcoare – dar zilele sînt încă destul de călduroase.

Alteceva: mi-am făcut un costum și un palton nou, ambele foarte scumpe.

Îți dorim să fii sănătoasă și fă cum crezi că e mai bine cu iarna ce se apropie.

Mite și Angela

[Dedesubt, o iscălitură tremurată, caligrafiată cu litere foarte mari și ușor strîmbă:]

Norișor

P.S.: “Aici iscălește Norișor”

[Dimitrie Stelaru, Buftea, str. 7 Noiembrie nr. 37]”

* *

Scrisoarea lui Dimitrie Stelaru, trimisă de la Buftea, la 25 noiembrie 1967, mamei sale, la Turnu Măgurele (Surse: Al. Raicu, 1974, 277; Al Raicu, 1978, 163-164).

Buftea, 25 noiembrie 1967

“Pasca Stoicea

Turnu Măgurele, str. 1 Mai, nr. 35

Dragă mamă,

În lipsa mea ne-ai trimis o scrisoare, eu de-abia ieri am ieșit din nou din spital și îți scriu. Mă simt bine acum, dar încă urmez un tratament cu medicamente franțuzești.

Ne-am cumpărat o mașină de gătit foarte bună, pe care, deocamdată, am așezat-o în încăperea de la intrare. Lemnele sînt sparte, puse în pivniță, ca să le avem “la nas”.

Norișor e sănător, vesel, are paltonaș nou și căciulă de oaie. Angela e și ea sănătoasă și îngrijește de casă.

Cred că în primăvară o să-mi cumpăr o căsuță la Mogoșoaia.

Dacă vrei să vii pe aici, să-mi spui din vreme.

Te îmbrățișează **Mitea**

[Dimitrie Stelaru, Buftea, str. 7 Noiembrie nr. 37]”.

* *

Scrisoarea lui Dimitrie Stelaru, trimisă de la Buftea, la 15 decembrie 1967, mamei sale, la Turnu Măgurele (Sursa: Al. Raicu, 1974; 1978, 164-165).

“Pasca Stoicea

Turnu Măgurele, str. 1 Mai, nr. 35

Dragă mamă,

Chiar ieri, pe cînd mă duceam la poștă, l-am întîlnit pe factor cu plicul trimis de dumneata, de la Turnu.

Eu, cum ți-am mai scris, am făcut rost de o rețetă pentru medicamente franțuzești și le-am și început. Norișor așteaptă să-i cumpăr de pe undeva o săniuță. Angela e sănătoasă.

În scrisoare ne anunți că a venit o tînră de la o bibliotecă, cerînd cîteva cărți. Cărțile au fost luate de mine acum cinci ani. Erau niște lucrări slabe și adevărul e că le-am pierdut de mult. Însă le voi plăti.

În altă ordine de idei, cum ți-am mai spus, te rog să nu dai nimănui adresa mea. Dar nimănui! Nu e bine să te amesteci mata în treburile mele!

E destul să comunicîți că Stelaru a plecat din Turnu Măgurele și atît. Altfel, se apucă să-mi scrie oricine. Am eu destule necazuri cu boala; acum am nevoie de liniște, nu de sminteală.

O să plec pentru cel puțin o lună la Sibiu, îi cunosc acolo pe cîteva nemți, care-mi sînt prieteni.

Îți doresc sănătate multă și te rog scrie-i Angelei.

Îmbrățișarea fiului, **Mite**

[Dimitrie Stelaru, Buftea, str. 7 Noiembrie nr. 37]”

*

București, 8 decembrie 1967

“Dimitrie Stelaru Petrescu

7 noiembrie 37, Buftea

Sînteți rugat a trece pe la Uniunea Scriitorilor pentru a ridica medicamentele.

Traian Iancu*,

Uniunea Scriitorilor, str. Kiseleff 10. Nr. 30/ decembrie [1967]

Note

1. Traian Iancu, poet, director al Fondului Literar al Uniunii Scriitorului (ns. în 8 mai 1923, la Făget, județul Timiș - m. în 4 mai 1997, la București).

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această scrisoare lui Gheorghe Sarău, în 1989.

Felicitare, datată 29 decembrie 1967, trimisă de criticul Gheorghe Grigurcu lui Dimitrie Stelaru pentru Noul An - 1968.

[București?], 29 decembrie 1967

„Craiului Poeziei, tradiționalul „La mulți ani!” din partea lui Gheorghe Grigurcu. 29.XII. 1967”.

Notă

Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit această felicitare, în 1989, lui Gheorghe Sarău.

GHEORGHE SARĂU

Memorialistică

File din Jurnalul lui

Paul Goma

Bătut și drogat, adus în pragul infarctului de către anchetatori, după ce i-a adresat conducătorului suprem al partidului și țării, în februarie 1977, o scrisoare de o impresionantă îndrăzneală, scriitorul Paul Goma a fost obligat să părăsească România și s-a stabilit în Franța. Securitatea a pus la cale două atentate cu scopul de a-l anihila, dar a supraviețuit și glasul său s-a auzit după aceea decenii la rând. Bolnav, singur și cvasi-paralizat, Goma a murit la 84 de ani la Paris în noaptea de 24 spre 25 martie infectat cu coronavirus.

Despre Paul Goma s-au spus multe. Excesul de apelative și aprecieri l-au transformat într-un soi aparte de legendă, la evocarea căreia unii se închină, iar alții se revoltă: pe de o parte, „unicul disident autentic”, „singurul care s-a opus lui Ceaușescu” și „a strigat în gura mare ceea ce alții n-au avut curaj și au tăcut”, iar pe de altă parte, „țicnit”, „neburn” și „antisemit”.

Personalitate proeminentă a psihiatriei românești și reputat om de cultură, Ion Vianu a fost printre puținii români care și-au exprimat public solidaritatea cu Goma, trimițând o scrisoare deschisă de susținere. Într-un interviu din anul 2005, acesta afirmă că dacă în 1977 l-a simțit foarte aproape, ulterior l-a descoperit cu totul altfel: „Ceea ce m-a întristat au fost paginile de jurnal ale lui Goma de după 1990. A avut o atitudine negativă față de toți oamenii care erau implicați în schimbarea de după 1990. Printre ei se află și oameni remarcabili. Iar acum îmi pare rău că a derapat spre naționalism și antisemitism. El intră într-o serie umană și intelectuală care mie nu-mi place. O serie extraordinară de conservatoare, de resentimentară”.

Fragmente: 02.09.2005

= Presimt venind, cum am simțit de fiecare dată, o nouă campanie din partea „intelectualilor de vază, a scriitorilor din România, satui de insultele, de calomniile, de minciunile proferate” de mine „la adresa lor”. De asta dată, pe langa orfanii luptei de clasă, pe langa holocaustologii tradiționale, astfel spus: orfanii luptei de rasă (R.Ioanid, Shafir, Oisteanu, Al. Florian) vor participa activității auxiliari dintre goi: G.Andreescu, I.B.Lefter, Pippidi, Pecican, Laszlo, Totok, precum și „independentii” Gelu Ionescu,

Iorgulescu, Cosasu, Marta Petreu, Liviu Antonesei. Aceștia „sunt pe cale de a-mi da replica finală - meritată”, „în mod organizat și concentrat”.

= Scopul: „Sa-l distruga, sa-l lichideze definitiv pe Goma”. Ma mai lichidase (definitiv) cineva: prietenul și colegul de celulă Ivăsiuc: la cutremurul din martie 1977 l-a strivit o grindă de beton.

= Ma mai lichidase careva: generalul Plesita, întâi chimizându-mă până în pragul morții, la ei, în arestul Securității de pe Calea Rahovei, în aprilie-mai 1977; în exil expediindu-mi o bombă într-o carte; tot acolo trimițându-mi-l pe securistul Haiduc-Visan-Motu-Hirsch-Forrestier să mă otrăvească: s-a întâmplat ca Haiducu-Hirsch să fie lichidat acum doi ani de securistii săi, iar Plesita era cât pe-aici să arză cu tot cu casa lovită de trazeț (potrivit blestemului: „Trasni-te-ar Dumnezeu!”)

= Ma mai „decedase” (definitiv!) cineva, acum o luna și jumătate: procurorul Eduard. Tovarășul să se pazească de a ieși în țară pe timp de ploaie: o picatura i-ar putea borti creierul personal. Mi se pregătește o replică-meritată? Cum: celelalte „replii” date de către masele largi de scriitori indignați fuseseră ne-meritate?

= A, da, acum, fiind noi în plin an 2005, se va porni împotriva-mi o chestie inspirată de războiului-nuclear-preventiv imaginat de Rumsfeld-Wolfowitz în Irak (de unde, după informațiile din presa, războiului preventiv-nuclear se pregătesc să se retraga strategic, așa cum hollywoodian-strategic se retrăseră în 1975 din Vietnam).

= Printre multele pacate atribuite mie - unul dintre cele marunte: delirul de persecuție. Acuzată în care se întalnesc N. Manolescu și C. Burtica; G. Liiceanu, acuzat de mine că îmi trimisese la topit o carte de marturie, mă acuzat la randu-i ca sufer de mania persecuției;

= În „cadru discuțiilor prietenesti” de la 1 aprilie 1977, când mă bătuse (s-a laudat recent la televiziune cu isprăvii), apoi în vara aceluiași an, după ce mă rapeau de pe strada haidamacii lui, la protestele mele împotriva „metodelor”, Plesita ranjea: „Te-am bătut io? Ai probe? Te-am rapit io? Ce probe ai? Ia nu mai face pe persecutat!”

= Așa cum, în 1977, în prezența lui N. Breban, care confirma ceea ce tocmai spusese: că sunt asediat de Securitate, că telefonul nu funcționează decât pentru securistii care ne amenință,

ca X, Y, Z, semnatori ai Apelului nostru fuseseră arestați și nu mai aveam semne de la ei, C.Burtica, senin, mă asigură: când era diplomat la Roma „îmi se părea” că e urmarit, dar nu era decât „o mică halucinație” ... - tot așa, începând din chiar vara anului 1990 (când Liiceanu retrăsese din librării Culoarea curcubeului) colegii, prietenii mei G.Adameșteanu, Monica Lovinescu, Dorin Tudoran mă asigurau că „mi se pare”, iar Geta Dimisianu, în stilul Plesita: „Ia nu mai face pe interesantul, că te persecută Liiceanu, Sorescu, Viorica Oancea, Papahagi „ei, na, două cărți, la cele două sute câte ai scris - asta-i delir de persecuție!”

= „Colegi” care nu au scos un cuvânt de protest, în 1970, când fusesem interzis; care nu au protestat când, arestat fiind, fusesem exclus din Uniunea Scriitorilor - de ei, scriitori, de ei, colegi ai mei! - în schimb s-au indignat foarte pentru că arătasem adevărul despre ei, despre trădările lor, despre colaborationismul lor - dinaintea și de după decembrie 1989; „coleg de literatură” al meu Liiceanu, cel care mi-a distrus Culoarea curcubeului? Colegi Ivăsiuc, Breban, Toiu, Balaita, Fanus Neagu, Baiesu, Cosasu? Coleg(e) de literatură Monica Lovinescu și Gabriela Adameșteanu, luând partea notoriului editor-distrugător de cărți, în schimb tratându-l pe autorul uneia dintre ele (eu) de calomniator? Coleg de literatură N. Manolescu, cel care mi-a interzis accesul în România literară prin editorialul de pomina „Adio, domnule Goma”? Colegi de literatură literatorii români care au fost de acord să fiu inmormântat în tăcere, ba au dat și ei o mână de ajutor la această acțiune... literară?”

DORIN NADRAU
(S. U. A.)

Exerciții de autoexilare

Surprizele din al doilea raft

Printre marile satisfacții pe care ți le oferă munca de profesor de română se numără și aceea a familiarizării elevilor cu biblioteca publică și cu modalitățile de lucru impuse de pătrunderea în acel spațiu. Cu cât elevii sunt mai mici de vârstă, cu atât sporesc bucuriile dascălului. Copiii sunt uimiți de multitudinea de volume, de ordinea care domnește în sala de lectură, de liniștea în care intră și pe care trebuie să o păstreze, de obligațiile la care trebuie să se supună, de relația specială cu bibliotecarul, și de câte altele...

Biblioteca orașului în care am fost profesora de provincie purta numele scriitorului „I.A. Bassarabescu”, un prozator de talie mijlocie – o recunosc, în pofida firescului patriotism local. Din acest punct pornind, discuția se poate complica mult. De ce? Pentru că eu doream ca elevii mei să știe și cine a fost acest Bassarabescu și dacă mai rezistă, peste timp, ceva din ceea ce a scris el. Programa școlară, la o primă vedere, nu-mi permitea asta. Sigur, puteam să recurg la orele de dirigiență, propunând o temă de genul: „să ne cunoaștem personalitățile locului”. Dar asta ar fi însemnat să discut un astfel de subiect doar la singura clasă unde eram diriginte. Era nevoie, așadar, de un subterfugiu pentru a-mi împlini gândul. Dar, cum adică?, subterfugiu, atunci când eu doream ca elevii mei să citească și un anumit autor, neinclus în programă, de al doilea raft, desigur, dar un autor – totuși – notabil în istoria literaturii române? Da, dar ce te faci cu rigiditatea și conservatorismul anchilozatului nostru învățământ?

Soluția pe care am găsit-o, și pe care îmi permit să v-o prezint, în continuare, pe scurt (cu speranța că i-ar putea interesa pe profesorii sau pe elevii de liceu) a fost să prelucrez programa, adaptând-o drințelor mele, pe care le socoteam legitime. Așadar, pentru cei care nu mai știu cum se studiază, azi, româna în ciclul liceal, abordarea cronologică a literaturii noastre a fost abandonată. Faptul nu este rău în sine, dar îi

derutează atât de dascălii de modă veche, cât și pe părinți (vorbesc de puținii care mai sunt preocupați de progresul școlar al progeniturilor).

În această situație, trebuie să acceptăm că, în clasa a noua, se studiază marile teme ale literaturii (dragostea, copilăria, jocul, școala, viața socială, etc.), prin alegerea unor exemple semnificative pentru fiecare temă în parte. Decizia mea a fost ca textele exemplificatoare să fie doar proze scurte. De ce? Pentru simplul motiv că ilustrează perfect respectivele teme, nu sunt greu de citit, pot fi alese cele mai interesante, pentru fiecare temă în parte. Mai mult, în anul următor, primul semestru ar urma să fie dedicat prozei scurte românești. Imposibil de acoperit, cât de cât, în doar câteva luni.

Iată, așadar, că – prin acest subterfugiu – am găsit loc în programă nu doar pentru I.A. Bassarabescu, dar și pentru alți autori de al doilea raft. Autori care, cum veți putea vedea, pot oferi surprize dintre cele mai plăcute. Prin urmare, la tema legată de viața de școlar, am oferit spre lectură „Un om în toată firea” al amintitului prozator. Bucuria mea cea mare a fost legată de faptul că elevilor le-a plăcut. N-are decât patru pagini, dar este o schiță memorabilă. Am s-o prezint pentru cei care, poate, n-au parcurs-o.

Într-o zi de toamnă blândă, într-o sâmbătă („de la o biserică din apropiere se auzeau trăgând clopotele, pentru că a doua zi era duminică”), într-o școală dintr-un nenumit oraș de provincie, dau examen „particularii din clasa întâi”: „învățătoare fără diplomă lângă mici liceeni în uniformă, sergenți, plutonieri lângă fete de doisprezece ani, un amestec de capete mici, mari sau țuguiate, cu părul pieptănat sau în neregulă, cu _ trăsături fine sau grosolane, cu fruntea nefiresc de lată sau supărător de îngustă, întoc-

Teodor Buzu, Amor

mai ca într-o sală de cinematograf.” Toți intră în încăperea de examen. Toți doresc să treacă de prima lor probă ca liceeni – „la fără frecvență”, cum era mai demult, sau „la distanță”, cum e azi.

În clasă, în locul profesorului de științe, bolnav, directorul aduse un necunoscut, pe care-l recomandă drept „domnu doctor”. „În ochiituror sclipeau lumini de bucurie. Profesorul titular era un om rău, care nu iubea copiii. La concursul pentru catedră nu-l întrebasese nimeni dacă-i sunt dragi”. (Nici acum, la exact opt decenii de la apariția volumului purtând titlul acestei schițe, nimeni, din păcate, nu pune o asemenea întrebare. Ce s-o fi schimbat – în bine –, de atunci până azi, în școala românească?)

Domnul doctor procedă conform uzanțelor, adică dădu subiectele și făcu avertizări privind corectitudinea candidaților. După care, cumva distrat, se așeză la catedră și „începu să cerceteze pe rând chipul fiecăruia”, apoi „jocul vântului în frunzele galbene ale teiului de la fereastră”. Observă, totuși, după un timp, că, în banca a cincea, „un om în toată firea copia fără sfială de la vecina lui, o față pipernicită, cu ochi mici și obosiți, cu părul castaniu și neîngrijit, cu degetele de la mână mai subțiri și mai galbene decât tocul cu care scria.” Doctorul gândi cu mânie: „Ce lipsă de obraz, să furi munca unui copilaș, să te bucuri ca un trântor la avutul agonisit cu cine știe ce trudă de o fetiță de unsprezece ani.”

Privindu-l pe bărbatul respectiv, doctorul „își amîna mustrarea”: „niște mustați groase, pe care teama de a nu fi prins i le mototolise cu totul sub nas. Scriind, el își țuguiase buzele mult, fără să-și dea seama, și le mișca întruna, mestecând ca un copil care sugă”. →

DAN MUCENIC

Constatând că unii candidați observaseră ceea ce se petrece în banca a cincea, doctorul se decide să intervină. Află, astfel, că omul în toată firea se numea Matei Stelian și că era „telegrafist la Calea Ferată”. Pentru a ieși din încurcătură, supraveghetorul se adresează fetei, cerându-i să-și păzească lucrarea, pentru a-l avertiza, astfel, pe vecinul său că fură, ceea ce e rușinos la vârsta lui, mai ales când se bucura de munca unui copil care nici nu-l cunoaște. „Ba da”, răspunde, liniștită fata, după care din ochi începură să-i curgă „lacrimi ca picăturile unei ploii după secetă”. „- Sunteți rude? – Da. E tăticu...”

„O zguduire electrică, venită parcă din scânduri, pătrunse deodată clasa întreagă. Doctorul își adună toate puterile ca să se stăpânească. Se silă să alunece spre glumă: -Bine, dar când ai plecat de acasă, nu ți-a spus mama să nu lași pe tăticu să copieze?...” Sala se destinsese, pentru un moment. Până când, țuguindu-și iar buzele și întinzându-și gâtul, bărbatul fu acela care vorbi, „ca dintr-un vis”: „ – N-are mamă... Suntem singuri...”

Finalul e simplu și senin: „Doctorul nu mai zise nimic. Fuși îndată spre fereastra din fund, ca și cum l-ar fi chemat cineva acolo. Și stătu de vorbă cu frunzele îngălbenite de tei, până când cel din urmă băiat părăsi clasa. Când fu singur, începu să caute printre colile de hârtie. Puse deasupra prozele iscălite cu numele Matei Stelian și Matei Irina și se duse – aproape aletgând – în cancelaria directorului. După o săptămână – când se dete rezultatul – tatăl și fiica își citiră, tremurând, numele pe lista promoțiilor.”

Asta-i toată povestioara, simplă și cumplită. Ne rămân, în urma citirii ei, destule semne de întrebare, de fapt – invitații la meditație. Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi venit la examen profesorul cel fără de inimă? Dar dacă unul sau mai mulți dintre cei din clasă ar fi reclamat fraudă? Sau, dacă directorul n-ar fi fost avertizat în legătură cu această situație specială? Ori dacă director ar fi fost profesorul de științe? Apoi: cum va fi decurgând viața, desigur tristă, a celor doi? Mai aveți de pus întrebări? Continuați. Ce ziceți de raftul al doilea?

Miezul unui ev aprins

Putrefacția poeziei

La începutul lui ianuarie 1948, tocmai când Republica împlinea vârsta de o săptămână, în ziarul partidului – care în fapt era deja unic în România –, se publica textul *Răsfoind volumele lui Tudor Arghezi. Poezia putrefacției sau Putrefacția poeziei*. Niciun studiu despre fenomenul literar românesc al totalitarismului comunist n-ar trebui să înceapă fără evocarea momentului în care Sorin Toma pune în circulație, în *Scânțea*, dar și în broșuri de sine stătătoare scoase la Editura „Scânțea”, pamfletul antiarghezian care îl scoate pe poet din viața literară pentru câțiva ani și îl aruncă într-o situație de viață dificilă – asta după ce, în 1946, primise Premiul Național de Poezie și fusese sărbătorit la o jumătate de veac de creație literară. E aici vorba de Arghezi cu ceea ce înseamnă el, poate fi vorba și despre Sorin Toma, adică despre personajul prin care este executat public poetul, însă numaidecât trebuie să fie vorba și despre aceea că nu avem de a face cu o întâmplare, cu un fapt singular și izolat, ci cu partea cea mai vizibilă (voit vizibilă – exemplificatoare) a unui fenomen.

Astfel de execuții avuseseră loc la Moscova, de unde veneau rețeta și probabil că și imboldul, iar în anul anterior existaseră atacuri premergătoare și probabil că pregătitoare pe terenul culturii contra „dușmanului de clasă”, „bandiților” și „uneltelor” acestora, „rămășițelor”, „uneltitorilor”. În numele artei revoluționare, angajate, devotate partidului și poporului, lupta contra „modernismului decadent” îi avusesse deja în vedere pe Vladimir Streinu și pe Șerban Cioculescu, Perpessicius și Călinescu, iar indirect pe Maiorescu și Lovinescu – adică locatari de la palierul evaluării, concepției și direcției în literatură, unii dintre ei activi chiar dacă nu mai activau propriu-zis. Dintre scriitori sunt vizați critic – de fapt, demolator – în diferite ocazii publice, cu deosebire Ion Barbu, Victor Eftimiu, Aron Cotruș, Virgil Carianopol, Radu Gyr, Mircea Eliade, chiar Liviu Rebreanu, dar mai ales, repetat,

Tudor Arghezi. Probabil că notorietatea cu reconfirmări recente, dar, sigur, și motorul lăuntric de un tip special îi susțin poetului nevoia și curajul de a riposta la ceea ce vede că se petrece în jur. E curaj, bazat poate și pe experiența proprie de viață, pentru că va fi devenit tot mai clar că ceea ce se întâmplă acum nu avea antecedente, că servanții regimului nu glumeau și că nu era o vorbă goală discursul oficial despre epurare în artă și în comunitatea artiștilor ca urmare a faptului că, în conformitate cu ideologia luptei de clasă, regimul burghezo-moșieresc produsese în același timp „artă progresistă” și „artă reacționară”, ceea ce implica o preluare selectivă a moștenirii culturale și desigur că și a producătorilor acesteia, unde era cazul.

Într-o tableță din februarie, spre exemplu, Arghezi îi explica unui cititor imaginar de ce anume, în viziunea lui, „tot o porcărie e și viața literară, ba poate că și mai rău”, iar într-o alta din octombrie, gândește și se exprimă într-un fel evident nepermis prin raportare la preceptele și rigorile „vieții noi”: „Artistul e oricum și oricând un animal de lux, dar statul are întotdeauna nevoie de un blazon cu smălțuri...” Și avea statul asemenea nevoie, inclusiv cel de „democrație populară” – care în timp ce a repudiat logodne, le-a și căutat curtenitor. Le prindea în laț sau le cumpăra și le închidea, păsări cântătoare, în cuști arătoase, ca ele să cânte nu în sine fumos, ci pe plac. În etapa „dictaturii proletarietului” însă, nu e încă timp de muzici și →

AUREL BUZINCU

de duioșii. Tema de introducere în textul lui Sorin Toma (nu al unui nepriceput în chestiune, nici vorbă!) este neconformare a lui Arghezi, o personalitate de tribună cu mare trecere, la norma care tocmai se impune, aceea ca arta nu doar să spună ceva dincolo de a fi expresie, dar să spună și ceva anume, adică un ceva considerat util și necesar de către o autoritate decidentă. Or, Arghezi tocmai se exprimase arghezian în această privință, ostentativ cam în răspăr: „ne obișnuiserăm, când lucrul nostru era gata, să ni se spuie dacă e bun sau prost, întrucât ceea ce învățaserăm că privește pe cititor e calitatea, ca la ciorapi” - și asta pentru că ”îndată ce schimbi criteriul și adopți pentru lucrul scris dogma interogativă: <Ce a voit să spuie scriitorul?>, nu mai există literatură. Ea încetează la marginea expresiei”. De alte cuvinte nici nu mai e nevoie pentru a se proba că aici e vorba nu doar de confruntare, ci de înfruntare.

Și Sorin Toma se întrebă pe limba puternicului zilei, insinuant, așa cum va fi și în continuare, pe cine oare să aibă în vedere acest ”ne” – și crede că aduce probe din Eminescu și din Romain Rolland că ”ne” nu se referă la toată lumea pe care o presupune exprimarea lui Arghezi, ci e doar un fel de a vorbi prin abuz, uzurpator, în numele tuturor, adică exact cum se procedează în discursul ideologic al momentului. Imediat apoi, asociind exclusiv într-o logică a convenabilului propriu, ajunge la sugerarea unor acuzații pe care urmează să le dovedească: poetul uzează de un limbaj care camuflează contrabanda cu otrăvuri sub acoperire poetică.

Arghezi ar fi avut cândva, pe când colabora ”la revista de protest social a tov. N.D.Cocea”, un strat subțire de conștiință revoluționară. Din păcate însă, ”Revoluționarismul lui, foarte superficial, se împletea cu servilitatea”. În *Testament*, chiar în *Testament*, spune deschis care îi este publicul căruia se adresează: cartea lui, *Robul a scris-o, domnul o citește*. Pe poet, în atare condiții, evident că ”nu-l stingherește nicidecum faptul că prin opera lui nu răzbate până la asupritori mânia străbunilor și fraților săi înlănțuiți”. El devine astfel ”cântărețul unei clase sociale reacționare, al burgheziei, aflate în

plină decădere morală și culturală”. Arghezi nu iubește oamenii – acuzația supremă! –, nu admiră sacrificiul pentru trimful idealului vieții. „Ideologia democratică – cu anumite tendințe revoluționare de eliberare socială – a tânărului Tudor Arghezi ducea în mod firesc la o concepție democratică, înnoitoare, revoluționară, a formei: aceea de a libera poezia de cothurnii canoanelor poeziei burgheze și de a aduce în poezie graiul proaspăt, necioplit, *descult*, al claselor asuprite”. Dar n-a fost să fie! Arghezi putea fi un mare poet, dar a purtat „încă dintru început pecetea unor grave și apoi fatale denaturări decadente”. Promisese ”primenirea revoluționară a formei poetice” pe seama a ceea ce-i oferea ”graiul claselor exploatare”, dar și-a întors curând fața de la ”clasele muncitoare și de la ideile revoluționare”. A ales calea ”îmburhezirii morale și, mai târziu, și materiale”. Alegerea în sine a fost zbuciumată și unora dintre poeziile lui zbuciumul alegerii ”le-a dat o anumită forță lăuntrică” prin care ele s-au salvat ”de primejdia de a deveni o simplă potriveală de cuvinte”. În căderea lui continua, poetul se agață de ce poate, de simboluri mistice, de căutarea lui Dumnezeu, de aparențe de ideal, oferind publicului ”un surogat de problematică și de ideal: surogatul mistic”. Întocmai clasei din care tot mai mult face parte, burghezia, iar ”această jonglerie, am zice chiar cochetare cu elementele mistice – repetată la infinit – sună fals, din ce în ce mai fals, din ce în ce mai lipsit de forță”. Firește, câteodată, ”poetul, pornit pe calea așa-zisei *arte pentru artă*, se privește pe sine însuși și constată că nu-și inspiră prea multă stimă”. Șerban Cioculescu. ”tâlcuitorul profesional al lui Arghezi”, explică puterile nemărginite pe care, în viziune argheziană, vrăciul-artist le deține, doar că vrăciul Arghezi refuză să fie ”unul din creatorii omului nou, puternic”.

Adresându-se cititorului, Arghezi spune că nu-i pasă pentru cine scrie. De fapt, însă, ”D. Arghezi scrie pentru burghezie. D-*sa scrie pe gustul burgheziei* (s.a.)” și ”nu a făcut decât să exprime în versuri evoluția politică și sufletească a burgheziei române de

data proaspătă, abia în prima generație desprinsă de țărânie”. El procedează cum a procedat de mai multe ori burghezia română care a apelat „la sentimentele revoluționare ale poporului” pentru ca apoi să-și vadă de interesele proprii, trădându-și aliatul. Întrucât ”Poezii de talent merg de multe ori înaintea clasei din care fac parte”, aici este de căutat explicația pentru răsunetul operii lui Arghezi. El a mers pe urmele ”generoșilor” – chiar dacă unii ”pontifi culturali ai păturilor burghezo-moșierești (de pildă, Nicolae Iorga) îl socoteau periculos”, iar alții ”nu-i înțelegeau încă pe deplin nici cinismul, nici alegoriile mistice...”, de unde acuzația de ”obscuritate”. Dar în ”anii dictaturilor reacționare și fasciste”, el devine poetul adulat al întregii burghezii române.

În străfundul intim al concepției lui de viață, Arghezi este un egoist intratabil și își educă în acest spirit copiii, iar ca poet, profesează un ”egoism antisocial” care nu-i dă șans să descopere solidaritatea umană mijlocită de idealul comun, dragostea de oameni, răspunderea față de semenii. De aici îi vin singurătatea, angoasa, frica nemotivată, animalică – apreciate de esteteii burghezi, dar străine milioanei de oameni care luptă cot la cot. Nu-i de mirare, astfel, că în vreme ce milioanele de oameni iubesc viața, Arghezi poetizează moartea – ”expresia morții sufletești a clasei lui sociale”. Doar că poezia lui ”nu e numai pasivă, descriptivă” ci este și ”activă, propagandistică”. Poetul predică setea de moarte în numele unei clase sociale care vrea să antreneze în moartea ei tot ce este încă viu în jurul ei. Deznădejde și moartea poetul le răspândește în mulțimi și mulți poeți de stânga ar putea lua lecții de la Arghezi în privința asta. Dar el este un poet reacționar care reprezintă o mare primejdie pentru popor. El militază pentru ”înfrângerea poporului nostru prin frică”.

Poezia lui Arghezi mai are o țară: nesinceritatea. Sufletul poetului nu este nicidecum ”bucuros de moarte”, ci dimpotrivă, ispitit de bunuri materiale, avid. Tocmai de aceea poezia lui cu expresia cea mai puternică nu este cea pesimistă, ci poezia naturalistă din *Flori de* →

mucigai. Aici se evocă viața ”cu o vigoare halucinantă” și ”avem de a face cu aspecte bolnăvicioase ale realității”. Temnița este aici o imagine miniaturală a lumii întregi, iar pe poet nu-l interesează deloc ”că unul dintre cele mai însemnate aspect ale acestor temnițe a fost lupta eroică a deținuților politici comuniști pentru libertatea și biruința întregului popor”. Arghezi a coborât până spre gustul celui public pe care îl desfăta teatrul lui Constantin Tănase.

Arghezi făgăduise să îmbogățească limbajul poetic pe seama graiului maselor populare. Este un merit al lui redarea senzualității sănătoase, exprimarea concretă a oricărei abstracțiuni. Dar poetul nu și-a respectat promisiunea. În loc de grai popular, a adus în poezie limbajul mahalalor, cu tot ce are el mai trivial. Acesta nu are nimic în comun cu graiul țărănesc și nu e nici pe gustul muncitorimii, ”clasă care urăște propria sa incultură și care dă dovadă de o nesecată sete de lumina și de voință nestrămutată de a-și însuși toate cuceririle spiritului”. Că și Caragiale ar fi făcut asta – nu e un argument, întrucât Caragiale a fost un satiric, un luptător. ”Mahalaua cu mentalitatea și limbajul ei a devenit sub pana lui Caragiale o armă de luptă împotriva josniciei claselor stăpânitoare”. Arghezi, în ce-l privește, a evoluat de la ”graiul cu îndemnuri pentru vite” la ”bube, mucigaiuri și noroi”. Fondul inițial revoluționar a determinat intențiile lui revoluționare în domeniul formei, ca apoi ”putrefacția fondului” să ducă la ”putrefacția formei poetice”. Un fragment din *Blesteme* legitimează îndoiala totală și chiar revolta față de poezia argheziană, ca și față de critica lui burghezi ”gen Cioculescu”, iar concluzia este că Arghezi ”n-a scris poezia de dragul artei pentru artă, el a scris-o cu un scop anume și scopul acesta este tocmai (...) de a se împotrivi oricăror transformări sociale menite să înlăture exploatarea omului de către om”.

Prin urmare: ”Iată deci poezia în jalnica postură de câine de pază al profiturilor capitaliste!” Și, sentențios: ”Știm: pe d. Arghezi, Omul îl dezgustă încă de mult. Dar niciodată *plebea* nu i-a inspirat o asemenea scârbă ca acum, când a

pornit să-și zidească o viață liberă, fără exploatare, fără analfabetism și fără tuberculoză. Această ridicare spre lumina a propriului său popor, d-sa o numește, îngreșat, *răscoala larvei...*” El a creat ”din mucigaiuri, bube și noroi”, cum susține, ”frumuseți și prețuri noi” – dar: ”Care frumuseți? Care prețuri? Care noblețe? Noblețea urii de om? Frumusețea cangrenei morale burgheziei agonizante? Mulțumim de așa frumuseți”. La Arghezi, urâtul rămâne urât, nu devine ca la Maiakovski ”element al frumosului prin forța ei de demascare a urâtului”. Versurile lui Arghezi sunt pentru suflet ca o spânzurătoare pentru trup – una împodobită cu ornamente rafinate.

Ocazia este folosită și ca să se anunțe lucruri de mare gravitate: desi se vor mai găsi critici care să proslăvească această spânzurătoare ca pe o opera de artă, ”La noi în țară însă, în Republica Populară Română, nu se vor mai găsi critici care să se extazieze în fața poeziei deznădejdiei și a morții sau în fața poeziei bubelor și puroiului, ori de cine ar fi semnată ea”...

Pamfletul (care ar trebui văzut dacă este chiar un pamflet) are și câteva pagini de concluzii numerotate, care rezumă de fapt ideologia în baza căreia a fost judecată poezia lui Tudor Arghezi și, cu ea, poetul însuși: Nu există artă pentru artă, ci doar artă angajată sau nesinceră, cu ținte nemărturisite; prin conținut, poezia argheziană este

Teodor Buzu, Început

decadentă, burgheză, nenațională, import de opiu; poezia argheziană evoluează, sub aspectul relației formă-fond, de la unitatea acestora în baza aspirației progresiste, la un conținut burghez care pervertește treptat foma și, la maturitate, o nouă unitate – pe terenul, însă, a unui fond ideologic burghez; Arghezi nu este inovator, ci un imitator și un importator de formule occidentale decadente; estetica are caracter de clasă; În Republica Populară Română, pentru binele întregului popor, toată moștenirea burgheză și toate judecățile care o însoțesc trebuie să treacă printr-o severă revizuire; cea din urmă concluzie îl privește pe Arghezi și lasă subînțelesul unui proces cu rost de exemplu și de intimidare: ”Tudor Arghezi ar fi putut deveni un mare poet. Dar Artistul din el a murit înainte de a fi ajuns la aceasta”.

O execuție publică, așadar, pe lumină, la comandă, în fața unui ”tribunal al poporului” pentru care verbul acuzator cu expresivitatea obținută din siguranță, fermitate, agresivitate, formule populiste este suficient argument în favoarea celui care condamnă. Și, desigur, prin transformarea criticului de artă în inchișitor. Sau prin insinuarea, de fapt, a inchișitorului în postura criticului literar. În orice caz, îndărătul acestei rețete de procuror al poporului care acuză în numele binelui celor mulți și pentru binele viitor al acestora, discursul coboară nu doar în insinuări, falsificări și interpretări deformatoare interesate, dar până în grosier, josnicii și chiar, de mai multe ori și nepăsător, în ridicol. Și nu în ultimul rând, ceea ce e cu atât mai murdar, mânuind o anume pricepere în poezie în general și în poezia lui Arghezi, însă cu răutate voită și cu rea intenție deliberată – chiar dacă, lucrul pare destul de evident și el, o anume timorare și nesiguranță guvernează demersul și face ca cele mai multe reproșuri să se contabilizeze în dosarul moral și nu direct în cel penal și de competența instituțiilor de forță. Desi poetul contravenient la regimul ideologic într-acolo este împins pas cu pas.

Nu sunt multe, în spațiul cultural românesc, de felul lui frământat, faptele de acest fel.

LITERATURA EXILULUI

MĂRTURISIRI ȘI MĂRTURII

Literatura exilului este „eul” sacrificiului unei interiorități care își caută mereu „ascendentul” în universul lucidității și al dorinței de a se desăvârși în egală măsură cu a servi actului revelator fără constrângeri, într-un „re-curs” al sincerității slujirii, a relevării sinelui în Sine. Reconsiderarea exilului literar românesc, se știe, se identifică prin cele trei mari „valuri”, produse de „expansiunea” politicului: cincizecistii Mircea Eliade, Constantin Virgil Gheorghiu, Vintilă Horea, Aron Cotruș, Pamfil Șeicariu, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Alexandru Ciorănescu, George Ciorănescu, Virgil Ierunca, Monica Lovinescu și alte personalități marcante ale perioadei interbelice; șaizecistii Dumitru Țepeneag, Paul Goma, Petru Popescu, Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Ioan Petru Culianu, Gabriela Melinescu, Sanda Golopenția și alte mari valori culturale; optzeciștii Norman Manea, Ion Caraion, Dorin Tudoran, Matei Vișniec, Bujor Nedelcovici, Nicolae Balotă, Mircea Iorgulescu și lista poate fi completată, din nefericire.

Exilații au trecut „un dincolo” al „memorialului” durerii, al despărțirii de „matricea” spațiului autohton și au „renăscut” în cuvântul care „înălță”, se metamorfozează și ia „chip” în continuarea creației, spiritualului și formulei „specificului național”. În acest sens, exegeza apreciază că a vorbi despre literatura exilului, înseamnă mai mult decât o datorie a „crezului” pentru credința de profesie, înseamnă o repunere în circuitul valorilor culturale, fără de care spiritualitatea românească ar fi incompletă. Indiferent de „stări” și etape istorice, literatura exilului a exersat, pe de o parte ideea etică, pe de alta cea a judecării de valoare estetică în literatură și istoria cercetării științelor. „Ancoră” sentimentului de accep-tare și eliberare, de orice fel de „polemici”, le-a fost orientarea către publicul din România, identificând „numitorul” comun în relația lor cu literatura din țară, fără a se pierde „fondul comun” al spiritualității românești, chiar dacă (se spune) unii nu s-au integrat în cultura țării de exil (Paul Goma, Ion Caraion, Ion

Negoșescu), alții s-au desprins de rădăcinile românești în totalitate și s-au integrat în mediul cultural de adopție și creație în limba țării respective (Emil Cioran, Petru Popescu), iar unora, dubla identitate culturală, orientată către România și publicul românesc, și către țara de adopție și publicul acesteia, le-a fost mereu o prioritate (Eugen Ionescu, Mircea Eliade, Dumitru Țepeneag și Vintilă Horia).

La aceste „etape” scrise se poate adăuga etapa „nescrisă” a exilului cultural și spiritual. Nicolae Băciut realizează cu responsabilitate, autentic scriitoricească, „o ieșire din umbră” a intelectualilor români, într-un volum al „peregrinărilor”, cu mărturii cu și despre realități care au „mișcat” cognitiv și emoțional „acul” busolei destinului existențial. O Românie a „mărturisirilor și mărturiilor”, mai puțin știute sau scrise, într-un „orizont” al aducerilor aminte despre „locuri și oameni” cu atitudini și principii estetice de o inestimabilă valoare a moralei creștine, se conturează în cartea „Exilul din exil” (Editura Vatra veche, 2021).

Locul și valoarea literaturii exilului, poate este un subiect „tabu”, dar „exilații sunt ca o floarea-soarelui. Privirea lor intelectuală și spirituală este întotdeauna așintită asupra prietenilor pe care-i mai au. În fața interdicțiilor care-i lovesc și a pericolelor care-i pândesc, (...) ei desemnează o ambasadoare neobișnuită, însărcinată să-i reprezinte... opera de artă.” (Jean-Pierre Maconta-Mboukou, Les littératures de l'exil, Paris, 1993, p. 231). Consi-

derăm că Nicolae Băciut alege să realizeze această radiografiere a „sensibilului” manifestat în literatura exilului pentru că exilații literari sau nu, au aceeași „trăire” a inconfortului, urmat de un sacrificiu nedeclamativ. „Exilul din exil” este o carte care nu se vrea în dezacord cu realitatea și nici să impresioneze cu note de nostalgie apriori, însuși autorul subliniind: „Opțiunea exilului nu e una entuziastă, fericită, ci e mai degrabă o extracție dramatică, o dezdăcăinare care, oricât de plină de optimism și speranțe este, traumatizează nu doar într-o proiecție a adaptării, ci și în cea a controlului relației cu lumea de care se produce despărțirea, fie și ea temporară, într-o variantă a delimitării unei ținte pragmatice, urmată de reîntoarcerea la... vatră.” [p. 6] Nicolae Băciut, cu o tehnică a scriiturii aparte, exersând „arta” interviului ori a jurnalistului de investigație, consideră că „întâlnirile” spirituale nu sunt întâmplătoare și, mai presus de toate, interlocutorii sunt cei care îi recunosc sensibilitatea „eului”, devenită „știință” a recuperării unor imagini evocatoare a Sinelui, metamorfozat „într-un dincolo-vederii”: „M-am gândit să fac o incursiune în lumea exilului românesc, alegând calea unei anchete care, inevitabil, a avut mai multă audiență în rândul celor cu preocupări literare ori cultural-artistice. (...) Interviurile/răspunsurile la anchetă au antrenat mai ales oameni din lumea literară, nu atâți cât mi-aș fi dorit și nu neapărat pe cine am dorit în primul rând.” [p. 7]

Intenționalitatea scriitorului și omului de cultură, Nicolae Băciut, este declarată din primele pagini ale volumului: „Cartea decupează câteva secvențe ale exilaților de dinainte de decembrie 1989, dar și din interviuri realizate pe parcursul ultimelor decenii, precum și câteva articole referitoare la exilul românesc, deși nu întotdeauna am simțit ca proprie utilizarea termenul de exil, și nici suficient de lămuritor cel de diaspora, ori cel de emigrație, lucru, de altfel, remarcat și de unii participanți la anchetă, fiind determinat, la un moment dat chiar să fac precizări privind înțelesurile celor trei concepte.” (Dincolo și dincoace de exil, p. 7). Se poate pune o întrebare care derivă →

CRISTINA SAVA

din chiar titlul volumului: „Să fie vorba despre un „exil” ca emoție sau un exil ca locuire în „chip” exilat ?”

Pas cu pas, de la Literatura exilului românesc cu nume sonore care au scris în Istoria limbii române, precum Laurențiu Ulici „care face pasul necesar: inventariază scriitori și cărți, ca o prefață la un eventual demers viitor de evaluare critică. Temeinic, tenace și stăruitor cum îl știm, avem convingerea că Laurențiu Ulici va face și pasul următor, fie într-un dicționar separat, fie integrând scriitorii români din exil într-o Istorie a literaturii române contemporane, acolo unde se cuvine și unde le e locul” [pp. 9-10], trece la Țara și exilul (Cărți, oameni, fapte întâmplări), unde își are loc Gabriel Stănescu, despre care aflăm că „analizează, caută explicații detașate unor evenimente din țară. Într-o disperată criză de identitate, Gabriel Stănescu caută cu disperare orice conexiune posibilă cu țara – economică, socială, culturală. (...) Preocuparea, de la distanță, pentru realitățile românești e o terapie, un mod de a fi în țară când, geografic (Gabriel Stănescu s-a stabilit în SUA) ești departe de ea. Inclusiv traducerile din literatura română sunt un mod de a întreține iluzia de a nu fi plecat de tot din țară.” [pp. 11-12] Urmează Literatura exilului și exilul literaturii, în orizontul unei sărbători a sărbătorii „Zilele Culturii Bistrițene la Nürnberg”, prezentată, fiind, o antologie de scriitori, realizată de Olimpia Pop: „În antologie sunt incluși autori bistrițeni, poeți și prozatori, reprezentativi, între care Cornel Cotuțiu, Ion Moise, Andrei Moldovan, Olimpiu Nușfelean, Virgil Rațiu, Alexandru Uiuu, Emil Dreptate, Victor Știr, Mircea Măluț, Ioan Pinte, Dinu Flămând, Aurel Rău, Nicolae Băciuț ș.a.” [p. 13]

Scriitorul aduce în discuție o problemă legitimă a culturii românești: „Care este însă specificitatea literaturii pe care o scriu, cât îi influențează literatura țării în care s-au stabilit, cât participă la viața literară a acestor țări, cât de dinamică e legătura cu literatura „de acasă” – iată aspecte care ar merita o analiză profundă, atât din perspectivă literară cât și sociologică.” [pp. 15] De aici, retorică unei întrebări: „Cum arată

exilul literar românesc azi? Mai policrom ca niciodată. Mai greu de definit prin câțiva parametri la modul global, oricâtă globalizare se face simțită. Am întâlnit, la Nürnberg, un scriitor român. Unul care și-a sumat exilul înainte de 1989, nu ca scriitor, ci ca tânăr aflat în derută socială și familială.” [p. 15] Ancheta jurnalistică, dacă ar fi să nu fi înțeles noi că scriitorul își dorește o „anchetă” mai mult de suflet, pe înțelesul tuturor, continuă cu Ce înseamnă a fi român pretutindeni, o investigație sau un popas, mai degrabă, „într-un interviu provocat de Carmen Veronica Steiciuc și găzduit de revista Dacia literară, cunoscutul dramaturg Matei Vișniec, răspunzând unei întrebări a interlocutoarei, enumeră o serie de avantaje și dezavantaje ale viețuirii sale în Franța.” [p. 17] Este impresionant și, în același timp, tulburător să ascuți „mărturie” care devin legendare prin modul înțeles de a pătrunde esența vieții: „A fi român însă, ca filosofie a existenței mele, nu înseamnă a-l determina pe celălalt, să fie tot român, chiar dacă el e altceva: ungar, german... Am avut ca operator, în echipa mea de la TVR, un maghiar, Füzesi Dominic/Domokos. De la prima noastră întâlnire, ca „șef”, i-am spus: „Eu sunt român și mă voi purta întotdeauna ca român. Tu ești ungar și eu n-o să-ți cer niciodată să fii altceva decât ungar. Dar să ne respectăm reciproc, pentru că noi suntem o echipă! Am fost dați mereu ca model de relații româno-maghiare. Poate că aceasta e esența condiției de a fi român: să fim respectați în aceeași măsură în care

respectăm și noi pe alții! Oriunde în lume – nu doar în România, ci și în teritorii în care limba română nu mai e la ea acasă, în Basarabia, Nordul Bucovinei, Ținutul Herța, în Banatul Sărbesc, precum și peste tot în lume unde sunt români.” [pp. 20-21]

Nicolae Băciuț, scriitor și reporter, trebuie să „înfrunte” fie „stări” în contrapunct, fie „stări” care să producă mesajul în forma necenzurată - Ce înseamnă a fi român pretutindeni, retoric sau nu, aflăm că „În ciuda tuturor cenzurilor și deceniilor, mi-am rămas mie însumi credincios” [p. 22]. Exilul lui Ștefan Baciu a fost înnobilit atâta timp cât „din îndepărtatul Hawaii, se întoarce acasă, prin poemele, cărțile, revistele sale. (...) A publicat peste o sută de cărți în limba română, germană, spaniolă și portugheză, și peste cinci mii de articole, reportaje și cronici în presa din Europa, Statele Unite ale Americii și America Latină. A publicat timp de 30 de ani revista Mele, murind, în 1994, departe de țară și cu visul de a o revedea, neîmplinit.” Laura Bogdan, stabilită la Paris, publicând la Editura Nico (2006) romanul Povești unui copil nenăscut și consideră că „Exilul este o stare interioară”, drept pentru care la întrebarea, poate incomodă și directă a interlocutorului, „Care sunt (dez)avantajele condiției de scriitor tânăr? Prin ce mai poate el cuceri... lumea, provoca pe cititor ca să-l descopere?”, răspunde cu decență: „Să fii tânăr, neexperimentat, la început de drum, e dintotdeauna dificil, dar și frumos. Când, în plus, drumul pe care ți l-ai ales – sau care s-a ales pentru tine, autoimpunându-se – e unul în domeniul creației, totul este exacerbat.” [p. 27]

Credem că statul de „homo religios” al lui Nicolae Băciuț constituie „portalul” pentru a transcende „metafizicul” în formele în care ating sensibilitatea tradiționalismului literar românesc. Astfel că despre Nicu Caranica suntem convinși să credem că în domnia sa „Există un suflu metafizic al poporului român”, plecat din țară din 1940: „Am trecut și eu prin dorul de casă. Însă în poezie, în afară de câteva puține excepții, în care am vorbit de dorul de casă și care aparțin unui trecut din timpul războiului, m-am ferit de acest→

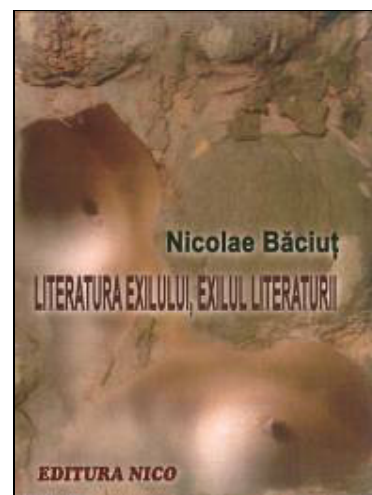
subiect, care a devenit un clișeu în poezia exilului, și am preferat să-mi trăiesc dorul meu de casă asumându-mi poezia românească, trăindu-l pe Mihai Eminescu, pe Grigore Alexandrescu, și în felul acesta să-mi exprim dorul de casă.” [p. 31] Jurnalistul de investigație, Nicolae Băciuț, pătrunde în cele mai adânci „taine” ale invitatului său la dialog și află „prin ce s-ar defini exilul poetului și ce înseamnă după 454 de ani de exil, limba română”: „Exilul meu cred că s-ar defini tocmai prin contrariul a ceea ce am spus odată într-o poezia a mea, când eram în țară, Imn de pe câmpie, în care spuneam că mulțumesc lui Dumnezeu că m-a așezat în această margine de apus a pământului românesc, ca pe un pom. (...) După 54 de ani de exil pot hotărât să răspund, fără teamă de grandilocvență, că limba română e pentru mine totul.” [p. 33]

Ce s-ar fi ales de literatura exilului dacă nu ar fi existat scriitorul Dinu Flămând care a plecat din România în plină glorie a scrisului său și mărturisește: „Eu m-am despărțit de literatura română și am reușit să fac acest lucru și a fost bine că am reușit s-o fac în momentul în care am pronunțat fraza, pentru mine, că literatura nu este chiar atât de importantă, important e să trăiești drept. Pentru că multă vreme am avut sentimentul în România că literatura ne scuză și lașitatea și o anumită duplicitate și chiar nemunca, lipsa de talent ș.a.m.d.” [p. 37] La întrebările editorului de carte, Nicolae Băciuț, - „Ai început din nou să publici cărți, în România. Nu știu cât și cum ai mai scris. Să înțeleg însă că acum ai început să trăiești drept și că te-ai putut întoarce la literatură?” - scriitorul Dinu Flămând recunoaște cu sinceritate: „Da, am și făcut-o. În momentul în care am simțit că acționează asupra mea acest examen de conștiință total și când am tras concluziile despre cine eram și ce vreau, atunci am regăsit și drumul adevărat spre literatură.”

Dacă exilul este unul de factură interioară, Monica Lovinescu vine cu o completare din care înțelegem că „exilul e de fapt unul fără de vârstă”. Nicolae Băciuț, printr-o introspecție a generației optzeciste spune că „din fericire sau din

nefericire, generația '80 are și o variantă de exil – de la Petru Romoșan la Emil Hurezeanu, de la Matei Vișniec la Adina Keneres. Lista e, desigur, mult mai lungă.” [p. 42] Întrebată „Care au fost avantajele ori dezavantajele exilului, din perspectiva creației, pentru optzeciști? Fără a ignora condițiile materiale ale optzeciștilor din exil?”, Monica Lovinescu are un răspuns care îndeamnă la meditație asupra temei supusă discuției celor doi scriitori de „marcă”: „Există, bineînțeles, și optzeciști în exil. Nu de atâta timp cât să se exprime în limbi și literaturi străine. Și apoi, exilul presupune și unele sacrificii. Unii au scris pentru sertar (un sertar al exilului, de data aceasta), alții s-au luptat să-și asigure existența cotidiană. Ca și colegii lor din alte generații. Exilul e, de fapt, unul, fără de vârste. Cum va fi și literatura noastră de mâine. Pentru amândouă, așteptăm.” [p. 42]

Nicolae Băciuț este optzecistul pentru care literatura și colegii din breaslă au însemnat un prezent continuu al unei literaturi și prietenii credibile. „Zilnic ne trezim la realitate”, adevăr și trăire, când interlocutorul este Liviu Mircea pe care îl întreabă: „Ai trăit, în țară, o anume boemă literară. Mai cultivă Occidentul boema literară?” Răspunsul vine prompt: „Da, am trăit-o și poate a fost cea mai frumoasă perioadă a vieții mele. Nu m-am simțit legat de anumite locuri, aparțineam lumii și lumea îmi aparținea.” [p. 46] De la Daniel Renon aflăm că „s-a creat o stare, că s-au format niște autori români în exil, după așa-zisa revoluție, și aici în Germania, care scriu și poezie și proză, fac jurnalism. Eu pot vorbi cel mai bine despre ce se întâmplă la Nürnberg, unde există o puternică comunitate românească. Aș putea da și nume, dintre cei care vin la cenaclul nostru, „Ars longa”: Elena Dietrich, Viorel Băietu, Robert Landman, Laurențiu Feller, Gheorghe Ani.”, Nicolae Băciuț adresându-i o întrebare destul de febrilă: „Crezi că se poate vorbi de o nouă generație, un nou val de scriitori români din exil?” [p. 52] Am putea spune că, oarecum, într-un registru al aserțiunilor mai sumbre, să spunem: „Nici exilul nu e ușor”, Gabriel Stănescu ne oferă o imagine

relevantă: „E adevărat, nici exilul nu e comod. După o perioadă dificilă de adaptare, de la o vârstă încolo nu e ușoară nici integrarea într-o nouă cultură, fie ea și americană, fie și pentru un om care vine cu un background solid și cu opțiuni deja formate, cu o cultură de bază solidă.” [p. 54] Matei Vișniec, în dialog cu autorul interviului, mărturisește: „Dacă-mi amintesc bine, înainte de 1987, când am putut pleca în străinătate, ca turist, aveam un plan de totală transformare a vieții mele. Cultura română a rămas pentru mine în continuare un reper. Mi-am dat seamă că experiența occidentală mi-era necesară.” [pp. 57-65] Nicolae Băciuț construiește interviul despre decizia lui Vișniec de a pleca din țară, printr-un exercițiu de etică profesională.

Nicolae Băciuț știe că exilul românesc din America are „note” distincte, față de cel din Europa de Vest, și prin istorie, și prin personalitățile sale. Întrebările pe care le organizează într-un mod onest și prietenos, într-un registru notabil, cuprinde Români americani/ americani români [pp. 66-103]: Ioana Ieronim, George Emil Palade, Elena Velisar, Monica Grecu, Olga Porumbacu, Mihai Craioveanu, Ovidiu Hurduzeu, Maria Popa Schoeffler care crede că „Dumnezeu e singura salvare pentru orice om”. Din sumarul întrebărilor, precum „Există o viață literară distinctă, coerentă, a românilor din America? Ce aștepti de la exilul tău, ca scriitor? Poate fi credința o salvare pentru un român singuratic în America?”, o concluzie ar putea fi „adevăr și metodă” pentru o trăire →

și o literatură „scrisă” cu sufletul, cu sensibilitate și speranță.

Fiecare exilat este un „homo religios”, iar „dreapta credință”, Ortodoxia a fost un scut din partea divinului în exil. Cu interlocutorul său, Pr. Cornel Todeasă, slujitor, measager al „tainelor sfinte”, pentru semeni, înaintea Atotputernicului Creator, Nicolae Băciuț, cu înțelepciunea care-l caracterizează și noblețea-i sufletească, reușește să ne spună că preotul „Cornel Todeasă nu-mi pare a fi un ortodox tipic, ceva l-a marcat ireversibil, l-a deturnat de la firea lucrurilor. (...) A fost o întâlnire între doi foști colegi de facultate, care duc cu ei toată viața, ca pe o povară plăcută, atâtea amintiri (păcate?) ale tinereții. De altfel, tot traseul până la sediul parohial din Bridgeport a fost ca o carte de „Amintiri din tinerețe”, pe care am ascultat-o minunându-mă de cât laicism inocent poate duce cu ea atmosfera studiilor teologice.” [p. 104]

Scriitorul Nicolae Băciuț lămurește cititorul că sintagma „exilul din exil” ar vrea să acopere o realitate intimă, a înstrăinării disperate, în speranța fie a salvării, fie a optimizării șanselor, că fețe nevăzute ale exilului românesc trebuie să fie aduse în lumina „scrisă” a istorie exilului. Emilia Amariei vine în sprijinul acestei sintagme și consideră că „Numai acasă ești un om întreg, pentru acolo sunt rădăcinile.” [p. 123] Pentru Elena Buică „exilul este un aspect dur al vieții, greu de suportat, nu este la îndemâna oricui și nu poate fi înțeles pe deplin decât de cei care trăiesc aceeași experiență.” Melania Rusu Caragioiu crede că „Momentul despărțirii este o zdruncinare a întregului Om.” Ileana Costea mărturisește că „Adaptarea la noua mentalitate, noile obiceiuri și mai ales la serviciu, la noile aparate (nevăzute și neștiute înainte!!!) și la noul stil de lucru, foarte diferite de ale noastre.” Lucian Dumbravă exilul înseamnă „priebejie cu o strângere” și continuă să lămurească această „stare” a exilatului: „Pentru mine exilul (în accepția limbajului modern al cuvântului) nu a însemnat o ruptură de familie în sens fizic. Eu nu mai aveam familie în țară iar ca scriitor am fost, sunt, într-un fel de exil perpetuu. de inimă, pentru că, din diverse motive, ai fost obligat să

pleci dintr-un loc care pentru tine înseamnă mult.” Lazăr Husser Simina și Dorina Brândușa Landen găesc că exilul este locul unei rupturi de suflet, familie și țară, chiar dacă „exilul (în accepția limbajului modern al cuvântului)”, spune Dorina, „nu a însemnat o ruptură de familie în sens fizic. Eu nu mai aveam familie în țară iar ca scriitor am fost, sunt, într-un fel de exil perpetuu.” [p. 158]

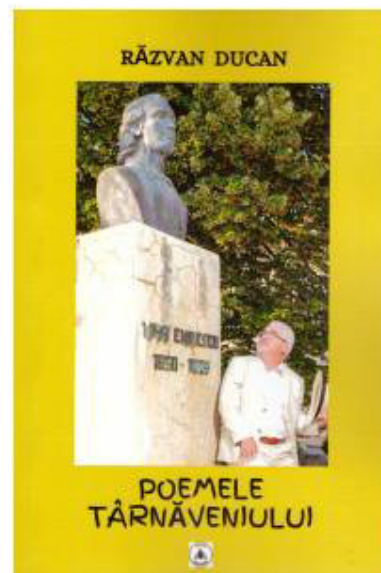
Cu Veronica Pavel Lerner, autorul dezvoltă un dialog legat de Oameni, locuri și repere spirituale. Pentru interlocutoare „Prietenii joacă un rol important în viața unui imigrant. Ceea ce mi se pare interesant este că, în Montreal, unde există o națiune majoritară (canadienii francezi), noi veniți eram prieteni între noi, indiferent de naționalitate. Am avut, la Montreal, prieteni din Coreea, Franța, Polonia, Haiti, Quebec. În schimb, când am venit în Ontario, unde nu există o națiune majoritară, populația fiind formată în principal din imigranți, prietenii mele au rămas în cadrul comunității românești, pentru că cei de alte naționalități sunt prieteni în cadrul comunităților respective. Sigur că se nasc camaraderii de lucru, activități sociale multi-etnice, dar prietenii intime rămân pe comunități.” [p. 183]

Exilul îmbracă forme variate și se manifestă, fie într-un spațiu geografic, la propriu, fie într-o „geografie” a lăuntrului. Intervievații Milena Munteanu, Violeta Mureșan, Dorin Nătrău, Lucia Ileana Pop, Iulian Popa, Simona Pușcaș, George Roca, Gabriela Căluțiu, Sonnenberg Mihaela Urma, Radu D. Urma, Monica Săvulescu Voudouri sunt abordați cu metodologia și psihopedagogia jurnalistului și redactorului, sub marca omului de litere.

Nicolae Băciuț și-a asumat, cu demnitatea unor „întâlniri” de excepție, să asculte povești și povestiri „de viață” și „de o viață”, în forma reportajului literar și istoric. S-a lăsat „într-un aproape-vederii” că, dintre toate „trăirile/ stările” exilului, „durerea” nu se vindecă, rămâne în acel „ceva” care pentru „a urca” este necesar „a coborî” în profunzimea ființei și din când în când „vorbește” printr-o „tăcere” apăsătoare. Un motiv în plus pentru „mărturisiri și mărturii” în „Exilul din exil”.

Vitrina

TĂRNĂVENIUL LUI RĂZVAN DUCAN

Așa cum pronostica Ioan Nistor în revista *Târnavă* din 1992, „vocea poetică, surprinzătoare, ludică și densă, profundă și grațioasă” a lui Răzvan Ducan a reușit azi, să se autodepășească în așa fel, încât să dobândească la finele fostului mileniu, „o autoritate incontestabilă în peisajul liricii românești”, iar acum, la peste douăzeci de ani din actualul mileniu, să reprezinte una dintre cele mai importante voci ale liricii românești actuale. Alături de zecile de volume publicate după 1992, cât și recentul său volum de versuri, *Poemele Tărnăveniului* (ed. *Vatra Veche* 2021) certifică cele afirmate mai sus.

Anticipat de o carte de cronici (*Cartea care citește oameni* ed. *Vatra Veche* 2021) și de *Saga unui vârf de cui* (ed. *Vatra Veche* 2020), volumul de față, aparent o sumă gratuită a tuturor poemelor scrise și dedicate orașului natal, impune prin legăturile invizibile, de suflet, ale poetului cu lumea care, orice s-ar spune, l-a dat vieții.

Cele 44 de poeme care alcătuiesc prezentul volum sunt frumoase structurate pe motive distincte- puncte de reper de-o importanță covârșitoare în universul liric al autorului *Autodumnicilor*: cerul, Târnavă Mică, poetul Mihai Eminescu, orașul Tărnăveni în diferite ipostaze, Mama, Bunicul, cimitirul etc.

În *Cerul locului meu de naștere*, un fel de argument liric al →

NICOLAE SUCIU

prezentului volum de poezii, *cerul*, cel dintâi punct de sprijin spiritual, „stă sprijinit pe proptelele/ putinței mele de a visa” deschizând lumea *versului* („Fiecare vers e o deștepenire”), a *poemului* („Fiecare poem e o ridicare de dirc”) a *cuvântului* („Cuvântul pasăre are aici zborul./ mai sus decât însăși pasărea./ Cuvântul luminează mai îndepărtat/ decât lumina venită, de la ani lumină./ de pe cea mai îndepărtată stea” (*Cerul locului meu de naștere* – p. 7) . Acest topos unic este demarcat prin adverbul „aici”, adică spațiul cel mai apropiat de inima poetului pătruns de patriotismul local. Spațiul în care „albastrul cerului nu este culoare” și „cerul nu e cer simplu”, în centrul căruia se află Poetul recunoscând: „cartea lui de vizită”-emoția pe care o încercă în fața marelui spectacol al vieții: „ci mulțumesc, albastru./ pentru puțința/ de a fi poet” (*Cerul locului meu de naștere*, p. 7). După acest poem-ouverture, pe post de introducere în universul liric ducanian, urmează cinci poeme dedicate unuia dintre cei mai vechi martori ai lumii vechiului Diciosănmartin, râul care curge „printre dealuri cu spini”, Târnava Mică. Alături de multe alte poeme din acest volum, și acestea fac parte din categoria de mesaje lirice solemne, amintind de odele horațiene, dedicate unor mari personalități ale Romei antice. Personificat, eul liric i se adresează râului cu spini (*Târnava mea de lapte dulce, Târnava, Apă prinsă cu cârlige de sălcii și mure, Fruct de emoție*), cel puțin ca unui prieten intim, dacă nu ca alter-ego-ul său. Râului –instantă „între mine și însumi”, cum ar spune Nichita Stănescu, îi mărturiseste cele mai profunde emoții: „...Te ador din cana malului de lut/ Te sorb cu mici înghițituri de vis”, mulțumire pentru că a fost „antidot al înstrăinării mele de mine” și pentru că „smălțuiești tăcerea mea prin cuvânt” (*Târnava mea de lapte dulce*, p. 8), *tăcerea* fiind condiția sine-qua-non a subzistenței cântului orfic. Târnava, ca oricare râu, este oglinda heraclitiană a curgerii neconținute a timpului, legătura dintre pământ și cer („Și curgi dintotdeauna și nu te ami termini./ Și vina suntem noi și te-nvinuim./ Pe malurile tale, te-nvățăm, ca Scriptură./ Circuitul

Târnavei în natură!” *Târnava*- p. 10) și nu în ultimul rând, cea mai fidelă oglindă a vieții: „Și ești când dulce, când ești sărată./ Când ești liniștită și când ești tornadă” (*Târnava*, p. 9). În *Fruct de emoție* – menirea poetului pătruns de fiorul „slovei făurite” a liricii argheziene prinde contur: „Sub nișa dealurilor dimprejur./ Emoția ce-o naști prinde contur./ Și eu având acces la lucruri sfinte./ O mânu prinsă în clești de cuvinte” (p. 13).

Îmi place să cred că toate aceste puncte nevralgice aparținând fie arealului geografic al locurilor natale (Târnava Mică, orașul Târnăveni, cu clădirile lui, cu amintirea fostelor clădiri etc.), fie toposului spiritual (Mihai Eminescu, Adrian Păunescu, Mama, Bunicul) – reprezintă, stănescian vorbind, *sprânceană, tâmplă, bărbia* pe care alunecând în neștire, mâna eului liric „nu le mai știe”, deoarece ele sunt consubstanțiale fiziologiei sale sufletești.

Un număr de 12 poeme sunt dedicate urbei natale, (leagănelui „primelor cuvinte” , p. 15) pe care o *cântă* fie într-unul din cele mai solemne moduri de a glorifica, fie pe tonul ironic, caustic și căreia „AVEM CEVA DE DAT” (p. 16). Orașul care altădată ridica „Cetatea de carbid”, acum nu pare a avea un prezent mare: „și am călcat pe benzen”. Aici, „de pe un maldăr de steril” poetul exclamă „*aici a fost...combinatul/ de-a lungul și de-a latul*”, încheind poezia cu un sentiment de dezamăgire totală: „În rest, bule de săpun!” (*La plimbare prin Târnăveni*, p. 17), surprins și în finalul poeziei *Târnăveni*: „Orașul înfloritor de altădată./ Resemnat, s-a mutat în muzeu” (p. 18), convins că „Poemele Târnăveniului trebuie să empatizeze./ Cu obediența celor care caută un scut./ Și aduc ode iubitorilor conducători./ Înfiărând perdanții din trecut” (*Poemele Târnăveniului* p. 19). Același ton dur, familiar autorului *Strigătului din Curba lui Gaus*, care exprimă o crasă dezamăgire față de „timpurile noi” ale Târnăveniului, se resimte în pamfletul „*Timpuri noi*” la *Târnăveni*, în care „Bunul gust e omorât cu premeditate”, „aurite zăbrelele dau tonul”, lumea pestriță, interlopă, „trăind din ajutoare-n alte ajutoare./ Căci lenea e cucoană foarte mare”, lenevește, „ronțăie” semințe inundând spațiul cu „Coji de semințe

și cuvinte vulgare”. În actualul oraș, „În ciuda aparenței, școlii nu-i văd rost./ Căci educația-i pentru românul prost”, „se nasc copii la xerox, la foc automat”, iar impresia lasă loc de mai bine: „Ioc, geamuri! Ioc, crom! Ioc, carbid!” (p. 20-21). Ca un *poeta vates*, Răzvan Ducan se dovedește a fi tot timpul alături de pulsul inimii orașului său, asemenea bardului din Hordou, cântându-i la alte cote „bucuria și-amarul”. „Școala mea de chimie” din pamfletul omonim, „un bolnav muribund” ce în zadar își rememorează avatarele, este în ton cu timpurile noi, cu „pereții năpârliți de zugrăveli” și trăiește „aceleași mahniri și triste tăceri” (p 23), cele trei librării „au împărțit cu Combinatul chimic./ toate trei aceeași... moarte!” (*Concurs de orientare turistică*- p. 36). Într-o astfel de lume derizorie, în care „Târnăveni-i insulă pustie” (*La noi e marcă-nregistrată* -p. 29) , dirijată de „când ne fluieră la centru./ unul ce-a fost mai mereu tușier”, „Târnava Mică este și mai mică/ și cerul și mai mic” (*O scrisoare deschisă...!* – p. 27). Pe același ton demistificator, care culminează în *Poem pentru nemernici!*, poetul-apărător spiritual al urbei natale, se adresează direct celor vinovați că orașul este într-o derută continuă. Verbele la condițional-optativ, persoana a II-a plural („V-aș împușca”; „v-aș trage-n țepă”; „v-aș îneca”; „v-aș călca”; „V-aș face duș cu avalanșele de bolovani” etc.) exprimă pe deplin, răspicat și justificat, aversiunea față de cei care astăzi „ni sunt vișătorii”, cum ar spune Al. Vlahuță. Expresia acidă, amenințătoare, anunță, ca în coșbuciana *Noi vrem pământ*, o apocalipsă sinonimă cu răzburarea ajunsă la apogeul răbdării: „Dar nu-i departe când scutura-vom pomul/ Și pentru voi va fi atunci Armagedonul./ Și veți cădea ca muștele, în marele supliciu./ Pe proprii căcați, lipiți de ei ciu pliciu”. Într-o lume a derutei, ca aceasta, copiii nu mai au copilărie: „Ninge superstar la Târnăveni./ dar pentru copii/ iarna e un alt joc./ unde viteza ninsorii/ se poate regla/ touchscreen” (*Ninge superstar la Târnăveni* – p. 68), iar în centrul orașului poate fi văzut așteptând la semafor chiar un iceberg „condus de un mamut lănos”, nevăgat în seamă de lumea grăbită. În același cadru de teatru al →

absurdului, orașul a scăpat „ca prin minune./ fiindcă oricând Titanicul putea fugi/ din lesă de fiecare zi/ și să pună de-o tragedie” (*Atât, deocamdată* – p. 70).

Bustul marelui nostru poet care, în drum spre Blaj, a trecut „pe aici, cândva,/ Și a lăsat teii primoniției sale, / Luând, în schimb, puțin și pentru inima sa” (*Miroase a tei orășelul meu de provincie* - p. 38) este motivul poetic care, printre altele, prilejuiește schimbarea de ton, înlocuind verbul acid al satirei și pamfletului cu nobile accente de odă. În parc, lângă bustul lui Eminescu, tăcând, eul liric simte cum acesta îi ia tăcerea „și după ce o controlează de sinceritate, / se șterge cu ea/ de gălăgia acumulată/ în două zile pe an,/ ambele în 15” (*Poveste mică* – p. 42). În poemul *Îmi arde buza după Eminescu*, aflăm că poetul nemuririi noastre „A fost în primul rând o conștiință./ Ce-a dat românilor MARELE ROST”. Alături de statuia lui Eminescu pentru care Răzvan Ducan are un cult special, pe moment, viața Târnăveniului învie. Venirea la statuie înseamnă pentru autorul *Dicționarului de lucși*, schimbare totală: „Când vin la tine, nu-s mai eu./ Ci smeritu’ întru Dumnezeu” (*Când vin la tine* – p. 47) Se înfiripă un dialog imaginar între Eminescu și eul liric: „Sunt lângă statuia domnului Eminescu/ și deodată viul din ea mă abordează” (*Sunt lângă statuia Domnului Eminescu* – p. 45). Plin de interes se dovedește a fi poemul *Eminescu, cel de la mine din oraș...*, în care dialogul peste fire, cu Eminescu este diversificat, întrebările pe care i le pune vizitatorului abătut vizând raportul dintre condiția înveșnicitului în bronz și înveșnicirea în spirit, izbînd prin naturalețe. La întrebărea-cheie: „De ce m-ați făcut fără picioare?”, eul liric răspunde: „Picioarele vorbesc drumului spre depărtări,/ dar sufletele noastre/ doreau să-ți mîngâie apropierea, i-am răspuns. Și am crezut că dacă te-am fixa,/ călătorești deodată cu noi””. La cea de-a doua întrebare a lui Eminescu: „Bine, dar de ce e m-ați făcut și fără trup?”, răspunsul este: „Riscam să-ți conțopești trupul/ cu cel al pământului nostru (...) Și așa ai plecat înainte de a sosi cu adevărat. / Ai stat la noi doar o jumătate de viață”. Cel din statuie

insistă: „Măinile, mâinile, de ce mi le-ați luat?”, la care eul liric dă următorul răspuns: „Știu, mă acuzi în numele Veronicăi,/ pe care o îmbrățișai,/ dar îmbrățișai pe toată lumea/ și aici iubirea prea multă te face suspect”. La întrebărea: „Dar din bronz, de ce m-ați făcut din bronz?” i se răspunde: „Să te fi făcut din versuri,/ din lumină de lună,/ din lumină de la Agafton,/ din materie filozofică,/ din adâncimi și înălțimi, a ce?/ la noi metafizica nu are nicio valoare/ doar câte grăunțe ai adunat în vizuină,/ care să-ți exacerbeze vanitatea,/ de a credea că ești rupt din soare”.

În sfârșit, din statuie, vine și ultima întrebare: „Bine, dar de ce m-ați făcut singur?”. Răspunsul poetului trecător prin centrul Târnăveniului, de data aceasta, este: „Pentru că ești singur, / așa cum și noi suntem singuri. / Când vrem să nu fim singuri, apelăm la tine/ și venim ca tu să ne confirmi nesingurătatea./ Ești cel mai titrat girant”.

Poemul *Eminescu, cel de la mine din oraș...* continuă cu o pledoarie pentru iubirea față de cel care ne-a adus în limbă, nemurirea: „Dar să știi că te iubim mult/ și unii dintre noi chiar te adoră,/ însă ca submultipli de iubire și de adorare/ față de cum ne-ai iubit și adorat tu” și se încheie cu îndrăzneala de a cere iertare în numele nostru, al întreg neamului românesc: „Mai iartă-ne că am pus pe soclu și o dată a morții,/ ceea ce e un nonsens,/ atâta timp cât veșnicia stă spășită/în fața scrisului tău, / care are valoare axiomatică” (pp. 51-52).

Într-un alt poem, Eminescu „pândește în fiecare noapte,/ cu un ciocan în mână,/ pentru a prinde momentul/ ca să distrugă bronzul său de pe soclu” (*Sentimentul eminesc al ființei* – p. 54), intenție de a-și demola statuia asemenea personajului Zamolxe din drama omonimă a lui Lucian Blaga.

De o rară finețe este imaginea din debutul poeziei *Stau pe o bancă*, în care, față-n față cu acel *illo tempore* pe care îl inspiră statuia lui Eminescu, egal lui însuși, este surprins acest *istud tempus* al decrepitudinii, în care poetul târnăvean poate să discearnă cu un văz special, dincolo de vedere, „trupurile daliene,/ ceasuri curgând. / Văd minutarele cum bat șaua,/ să-

ntelegă calul lor de pământ”; „Stau pe bancă în centrul Târnăveniului./ Și de după perdelele aparentei nepăsări/ Văd cum timpul se-nmoaie ca o înghețată./ radiografiez concitadinii care trec pe stradă” (p. 57).

Nu lipsește nici din acest volum de versuri tema artei poetice. Același poet care odinioară cumpăra timp, acum vorbește de condiția poetului: „Poate că în neregulă este, / chiar momeala din cârlig care-s eu, / ce tot pe mine vreau să mă prind,/ căci scrisul îmi e panaceu” (*Astăzi nu am prins nimic* – p. 58) și de habitatul celui care încercă să se împartă între arghezienele „slova de foc” și „slova făurită”: „În livada balconului meu crec perdele/ Și cerul e până la vecinul de sus/ Aicea-mi zemuiesc meditațiile, / Pe crengile hârtiei de spus” (*Epistola 23 către Adrian Păunescu* – p. 59).

Și totuși, *Poemele Târnăveniului* n-ar avea nicio noimă, fără gândul la cei dragi fără de care, el, poetul poate că nici nu era, mama fiind cel dintâi și cel din urmă țarm al Iubirii lui Dumnezeu față de noi. De aceea ea, deși se află în cimitir, nu conținește să-și mîngâie fiul cu brațele ajutate de forța veșniciei și, imaginat, să-i răspundă la întrebări. *Chemarea* ei amintește de *O, mamă...* a lui Eminescu sau de *Dincolo mamei* a lui Ion Brad.

La aserțiunea limitată în timp și spațiu, a disperare, a fiului: „Mamă, vin de sărbători în cimitir./ vino acasă, încă nu e prea târziu,/ nu lăsa să-ți pară rău că ai pierdut./ iubirea mea de mamă către fiu. // Mamă, ești acasă de sărbători?”, mama îi răspunde foarte natural, ca și cum n-ar fi plecat de lângă fiul ei: „Dar unde, Doamne, aș putea să fiu?” – interogație pe cât de mișcătoare, pe atât de provocare pentru meditație transcendentală atât în finalul acestei poezii: „Ai dreptate, vin ca să te strâng în brațe/ și pentru când n-o să mai am de ce să vii” (*Mamă* – p. 61).

În concluzie, nu-mi rămâne decât să subscriu și eu celor afirmate de scriitorul și editorul Nicolae Băciuț pe coperta spate a cărții: „Mereu tânăr și neliniștit cum s-a dovedit de la bun început, Răzvan Ducan extrage din lirica lui texte noi și inedite, prin care să dea iar și iară proba atașamentului nestrămutat față de orașul vieții sale, al cărui cer se sprijină pe visele sale poetice”.

DRUMUL SPRE TENERIFE

(I)

Se poate spune că literatura română este aproape ignorată în Franța, mai cu seamă poezia ce se scrie în acea parte a romanității.

Abia dacă este citat Mihai Eminescu (1), căruia i se acordă, curent, titlul de fondator al poeziei lirice în limba română, în timp ce Eugen Dorcescu se sustrage cu totul eforturilor pe care le desfășoară câțiva editori pentru a face cunoscută poezia română contemporană.

Ne gândim la defuncta colecție *Orphée/La différence*, condusă de Claude Michel Cluny, al cărei catalog a contribuit totuși la difuzarea textelor lui Lucian Blaga, Daniel Turcea, Tudor Arghezi. O convergență mi-a permis, în calitate de hispanist, să descopăr poezia lui Eugen Dorcescu, dat fiind că el este comentat în Prefața celei mai recente culegeri a lui Andrés Sánchez Robayna, *Por el gran mar/ Marea cea mare* (tradusă în română de Mirela-Ioana Dorcescu) (2) și a tălmăcit el însuși o selecție de poeme din volumul *La sombra y la apariencia/Umbra și aparența*, al aceluiași autor (Editura Mirton, Timișoara, 2012).

Concomitent, cartea despre care vrem să vorbim, *drumul spre tenerife/ la route pour tenerife* (Ed. Eubeea Timișoara, 2009), a făcut obiectul unei traduceri în Spania, reunită cu alte texte sub titlul de *Elegías Rumanas*; un alt poet din Canare, Coriolano González Montañez, i-a asigurat versiunea castiliană. Partea cea mai consistentă a cărții constă într-un lung poem de 50 de fragmente, încadrate de două scurte compoziții, de asemenea în versuri, purtând titlurile de *Prolog* și *Epilog*. O dublă curiozitate ne-a determinat să citim poemul lui Eugen Dorcescu: supraviețuirea elegiei în secolul XXI și experiența unei călătorii insulare, la un autor a cărui existență se desfășoară între Dunăre și Carpați.

Plecând de la titlul *Elegías Rumanas* (3), întrebarea care se pune este de a ști ce rămâne din genul elegiac astăzi. În Antichitate, punctul de plecare al elegiei era într-un cântec care celebra moartea unei persoane, în iubirile contrariate sau într-o despărțire dureroasă. În epoca romantică, elegia dobândește o dimensiune filosofică, instituind curajul spiritului în

fața morții. Dar, în sine, cântecul nu are puterea de a-l smulge pe om din singurătatea sa. În cel mai bun caz, el poate conduce la resemnare, sau, dimpotrivă, la nădejde, ce coincide, la un credincios ca Dorcescu, așa cum precizează *Epilogul*, cu întâlnirea lui Dumnezeu.

el camino hacia tenerife, care se prezintă ca un lung poem, este, într-un anumit fel, cronică unui voiaj de un tip particular, fiindcă ea deschide o cale meditativă, orientată spre sentimentul religios și spre experiența sacralului. Mai degrabă decât a idealiza o viață exemplară sau frumusețea naturală a peisajului, în acest caz descoperirea Insulei Tenerife de către autor, volumul este o meditație asupra raporturilor dintre poezie și credința care prevalează. Dacă poetul se înscrie într-o indiscutabilă tradiție lirică în care comuniunea cu peisajul joacă un rol esențial, călătoria la Tenerife este mai întâi o călătorie interioară care confirmă o căutare a transcendenței. În fine, ultimul punct pe care îl vom aborda va fi consacrat noii desfășurări lirice pe care o operează Eugen Dorcescu.

- Abordarea spațiului insular

Este mai degrabă emoțională decât fizică. Într-adevăr, Dorcescu nu pare doritor să zugrăvescă specificitățile insulei, cu litoralul ei negru și stâncos în nord și cu plajele sale de nisip alb, scăldate în lumină, în sud, cu ale sale curiozități geologice, precum cuptoarele de zâne, cu râpele sale abrupte.

Cel mult el reamintește natura vulcanică a insulei, cu nisipul său negru. Firește, peisajul maritim este prezent: „pulsăția mării în/scoici în pescăruși în cer/în nisipuri/dar drumul spre/ tenerife/ e mai mult decat/marea” (cf. fragment 34, 2009: 74) (4). Dar el nu reține atenția poetului decât în măsura în care este calea unei asceze interioare, a unei deposedări de sine, ce trebuie să conducă la elevația sufletului. De unde această tensiune între un real literar, ce prelungeste mitul Insulelor Fericite, și o parusie pe care numai credința o poate procura: „[...] solitudinea/ drumului ce izvora tot mai/ clar/ spre marea insulă iluminată/ spre unica insulă iluminată/spre insula mereu căutată/ niciodată găsită/ cum se spune-n române/ spre insula topos existențial/ topos romantic/ topos livresc/ himeric topos/ u-topic topos/ spre insula/ spre insularitatea/ insondabilă ca/ un ochi rotitor rătăcitor/ de fântână/ spre insularitatea/ **la isla/** din mine însumi” (2009: 12-13)

În aceasta, experiența insularității descrise în carte este mult diferită de cea încercată și exprimată de Andrés Sánchez Robayna, pentru care insularitatea este deopotrivă izolare și deschidere (5). În fond, Dorcescu adoptă alte coordonate în fața peisajului, căruia poetul îi descoperă intimitatea profundă; el simte cum bate inima lumii în această divagație spirituală, pe care o scandează reluarea obsedantă, de-a lungul cărții, a titlului fără majuscule *drumul spre tenerife*.

Interogând lumea exterioară, poetul descoperă liniile de forță ale vieții sale interioare. Experiența peisajului e rezultatul unei construcții sensibile, care pune în lumină misterele ascunse ale Naturii. Dar, în același timp, conștiința de sine se trezește la contactul cu lucrurile lumii, ca și cum interiorul și exteriorul s-ar hrăni într-un dialog viu, ce reunește omul și lucrurile lumii. Iată un punct comun cu Sánchez Robayna, a cărui operă e reunită sub titlul *En el cuerpo del mundo*.

Astfel, a interpreta sensul unui peisaj revine la a sonda partea de alteritate ce ne locuiește și ne definește. Dorcescu a știut să traducă, într-o imagerie care amintește acel „coupe” al lui Guillaume Apollinaire (pură coincidență?), această experiență a deposedării de sine, pe →

CLAUDE LE BIGOT

care o favorizează tensiunea dintre identitate și alteritate.

O atare ambivalență mijeste în spectacolul crepusculului, când percepția se fragmentează, cufundând individul în perplexitate, dar, de asemenea, ascuțindu-i curiozitatea de a fora ștergerea, misterul, accesibilitatea. Prin mijlocirea imaginilor capabile a sugera ciclul natural, între dispariție și renaștere, Dorcescu găsește în relația cu necunoscutul dimensiunea unei transcendențe: „stau pe țarm/pe plaja neagră/inecată în flori/în palmieri și/în valuri/stau pe **playa jardin** (6)/ în timp ce soarele/lunecă-n vid/decapitat răvășit/ stau și simt cum/vântul din larg mă/prinde în laț/mă sugrumă/mă risipește-n negre nisipuri/și iarăși mă strânge/și iarăși/mă frânge/ soarele/ aruncă o ultimă privire/o ultimă rază sângerie /spre țarm ca și cum/m-a zărit/stau pe țarm/ șiroind de/apă de soare/ renăscut din/mister” (2009: 96-97)

Peisajul face un semn, pe care poetul îl exprimă prin imagini și metafore ce îl descriu, fără a-i revela secretele. Poetului îi rămâne astfel îndatorirea de a face cunoscut misterul. Oferă scriitura această posibilitate? Stilul epurat al lui Dorcescu oscilează între o expresie simplă, directă și abateri metaforice care ne îndepărtează de realul perceput.

Temându-se de riscurile unei metaforizări abuzive, poetul este mai degrabă tentat să numească, pur și simplu. Dar el are sentimentul că acest mod de desemnare rămâne foarte îndepărtat de experiența trăită. Este mult mai bine a renunța la alipirea de aparențe, dacă poetul vrea să enunțe un adevăr interior.

La Dorcescu, peisajul este o totalitate de impresii și de senzații legate între ele, unde fuzionează interiorul și exteriorul, cosmicul și umanul, într-un ritm foarte personal, în care discursul se dispensează de punctuație și de majuscule. Dacă uneori lectorul se împiedică în anumite ambiguități sintactice, autorul îi oferă ajutorul unui personaj martor, întrupat de un înțelept eremit, ale cărui cuvinte pun în gardă împotriva rătăcirii.

- **Căutarea transcendenței**

Misterul ascuns în organizarea lumii și, de asemenea, existența umană adresează întrebări științei și

poeziei. Tradiția filosofică a desemnat, sub numele de metafizică, întrebările care i se ridică omului și care nu găsesc răspunsuri satisfăcătoare sau definitive.

Dorcescu face parte dintre poeții care și-au pus creația în serviciul unei prospecțiuni fără încetare reîncepute, dacă nu se găsea o anume certitudine în fermitatea credinței. Limbajul poemului, ce încearcă să dea un sens iraționalului, dorește, în același timp, să se elibereze de ceea ce îl alienază. A căuta un sens dincolo de ceea ce vehiculează limba vernaculară este principiul însuși al transcendenței.

Jean-Claude Renard remarca în ale sale, *Notes sur la poésie*, că „[poemul] ne arată, în maniera sa, că totul rămâne a fi descifrat: că el nu este decât semnul unei prezențe mereu amânte, mereu diferite, mereu trecute sau viitoare – un limbaj ce se schimbă neîncetat, care deschide și închide, descifrează și e descifrat, într-un raport paradoxal (ca și imposibil) între altul și același, știință și neștiință etc., dar care apare astfel, într-un anume fel, capabil să domine absența și prezența[...]” (7)

Încercând să facă încomprensibilul comprehensibil, poezia ne învață, cu mijloacele ei, că lumea este semnificativă și că poetul se angajează să ne ofere descifrarea ei. Se înțelege deci de ce primul limbaj poetic a fost religios; el învață a depăși limitele condiției umane, a surmona contradicțiile care i-au împins pe filosofil materialisti să vorbească despre absurdul existenței.

Un poet credincios, precum Jean-Claude Renard, este explicit când spune despre limbajul poetic că el a fost „cel dintâi sistem de semne prin care s-a încercat ieșirea din sine, doborârea barierelor, dominarea timpului și a morții, obținerea de semnificații deschise, imboldul de a intra în relație cu inaccesibilul, încercarea de a accede la «viața adevărată»” (8) etc.

Se poate stabili astfel o înrudire strânsă între poezie și credință, chiar dacă, pe de altă parte, există și curențe de gândire care înscriu sacrul în profan, cum s-a putut semnala referitor la Andrés Sánchez Robayna (9).

Revenind la sensul prim al sacrului, Dorcescu este mai apropiat de gândirea lui J. C. Renard, care face din poezie un exercițiu spiritual, „drumul spre tenerife”, cu înaintările

și reluările sale, putând fi asimilat unei întâlniri cu Dumnezeu sau, încă, accesului la Ierusalimul ceresc, pentru a prelua expresia lui Dorcescu, subliniind că utilizarea majusculei e rezervată strict pentru desemnarea Divinității: „și m-am situat/iarăși imaginar/mai mult/temerar inconștient/necuțetat păcătos/în teritoriul lui/inaccesibil/ și totuși/de ce inaccesibil?/mi-am zis/ de ce inaccesibil? Tu/Însuși mi-ai spus că/dacă Te chem dacă/mă las cu totul în/seama și-n grija Ta dacă/mă las altfel spus mântuit/voi fi primit și eu/nevrednicul/fie și ultimul din/șirul de umbre ce vin și/iar vin/cu pietriș cu nisip/cu cenușă în oase și-n gură/voi fi primit și eu în/cubul divin al/Ierusalimului Cerescu/eu/cel ce mă îndoiesc de/propria mea existență eu/ care/drept să spun/am uitat că există” (2009: 46-47, fragment 20)

NOTE

(1) Trebuie salutată, totuși, excelenta traducere în franceză a unei scurte antologii din M. Eminescu, realizată de Jean Louis Courriol, în versuri cu măsură și rimă; ceea ce oferă o imagine mai fidelă a lirismului românesc din a doua jumătate a lui XIX°. (cf. *Poezii/Poésies*, Non Lieu, 2015).

(2) În ce mă privește, traducerea în franceză a volumului *Por el gran mar/Sur la vaste mer* ar fi trebuit să fie publicată în acest an la Tallis Pré (Bruxelles). Andrés Sánchez Robayna, deci, a servit de interfață pentru a intra în contact cu Eugen Dorcescu. Îl citesc și comunicăm în limba spaniolă, deși unele rudimente de limbă română îmi permit să îndrept o privire discretă spre original.

(3) Sub acest titlu cartea reunește: *el camino hacia tenerife/drumul spre tenerife, Poemas del viejo/Poemele Bătrânului, Las elegías de Bad Hofgastein/Elegiile de la Bad Hofgastein*, 2020, Editorial Arcesis, La Muela (Zaragoza).

(4) Cităm textul plecând de la ediția origină: *drumul spre tenerife*, Timișoara, 2009, Editura Eubeea.

(5) Pentru noțiunea de insularitate la poetul canarian, trimitem la articolul nostru: „La experiencia de la insularidad o el viaje hacia la alteridad en la obra poética de Andrés Sánchez Robayna”, în *La nueva literatura hispánica*, 2020, n° 24, pp. 223-226.

(6) În spaniolă în text.

(7) J.C. Renard, *Notes sur la poésie*, Paris, Seuil, 1970, p. 90.

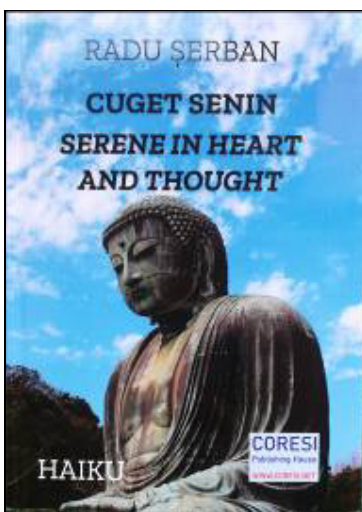
(8) J.C. Renard, *Ibidem*, p. 118.

(9) C. Le Bigot, „Le sacré comme tension entre l'imaginaire et la visée ontologique: l'exemple de Andrés Sánchez Robayna”, în *Écritures poétiques, Écritures du sacré: Interactions*. Coordonné par Bernadette Hidalgo Bachs, Université Blaise Pascal, 2015, pp. 64-75.

Poeme haiku în română și engleză

Așa, ca între diplomații români cu dovedite calități literare, de-a lungul timpului, constatăm cu bucurie rodirea unor imagini încrustate în poesia românească, bunăoară de Lucian Blaga (reprezentant român la legațiile din: Varșovia, Praga, Lisabona, Berna și Viena): «Între frunza ce cade/ și ramura goală/ moartea se circumscrie» (*Zi de septembrie*, postumă, în ciclul organizat de însuși Blaga, în anii 1959-1960, „Corăbii cu cenușă”), imagini ce reverberază firesc în versul haiku al omului de cultură contemporan (Radu Petru Șerban, înalt reprezentant al Țării la: Bruxelles, Stockholm, Budapesta, Varșovia Tokyo, Londra): „În umbra frunzei/ ce cade: veșnicia/ fărâmițată” (165., p. 194). Descoperim cu bucurie un precursor: un autor involuntar de haiku internalizat, în sensul imaginărilor, nu al prozodiei strict impuse de formula poetică niponă – desigur, în persoana poetului Lucian Blaga.

Volumul bilingv, de 274 de pagini, intitulat: *Cuget senin/ Serene in Heart and Thought* e o culegere de poeme haiku scrise în limba română de Radu Șerban, fost ambasador al României la Tokyo, însoțite pe aceeași pagină, fiecare, de traducerea în limba engleză, de Olimpia Iacob & Jim Kacian; carte publicată în anul 2021, în ediții electronice și tipărite, de Coresi Publishing House SRL, WWW.CORESINET.RO. Ilustrațiile cărții reproduc cu sobrietate, în alb-negru, litografiile ukiyo-e realizate de Katsushika Hokusai, autodeclarat «cel nebun după pictură» (1760-1849). Coperta de Leo Orman înfățișează pe fața primă o imagine fotografiată de autor, a mării statui Daibutsu, goală pe dinăuntru, asamblată după tehnici străvechi din bucăți uriașe de bronz turnat și vizitabilă în interior, a lui Amida Buddha din Kamakura, așezat în lotus – monument de 13,35 metri înălțime și 121 de tone greutate, la templul Kōtoku-in și datând din anul 1252, din vremea șogunatului Kamakura. Coperta ultimă prezintă fotoportretul poetului și un fragment din postfața intitulată *Note de lector*, sub semnătura lui Valentin Nicolaițov, președintele Societății Române de Haiku, cel care vorbește despre axarea poetului Radu Șerban pe «ace-

leași teme filosofice importante, ale vieții și morții, teme pe care le regăsim în poemele haiku de pretutindeni». Cartea mai conține, pe lângă cele 226 de poeme haiku și potrivit cutumei auctoriale, un *Exordiu*, redactat de data aceasta în termeni și imagini poetice, din care aflăm că versurile s-au plămădit pe parcursul „acestui an capricios”, că numărul 226 (al textelor din volum) nu e unul fortuit, că l-a însoțit pretutindeni pe autor „prin istorie”, însă: „numărul simbol al acestui an, pentru cei ce am avut șansa de a cunoaște Țara Soarelui Răsare, rămâne 100”, întrucât ni se propune, cu eleganță; „Sărbătorim centenarul relațiilor diplomatice româno-nipone și savurăm fructele unei altoiri a culturilor, cu gustul fără egal al haiku-ului în limba română”. Cum am văzut deja, titlul fiecărui poem haiku este numărul său din volum, de la 1 la 226. Iar drept motto al cărții, autorul a scris un alt haiku, autodefinitoriu: „În gând porți cheia/ porților cuvântului;/ să nu dispari, scrii.” (p. 5). Acesta are un ecou semantic în mijlocul cărții: „Gheața s-a topit./ Scrii ca să scapi de chinul/ marelui nimic.” (98., p. 120). Volumul este alcătuit în/din zece cicluri, grupate de autor sub titlurile: *I. Siderale*, *II. Germinative*, *III. Amar*, *IV. Cerebrale*, *V. De suflet*, *VI. Hazard*, *VII. Sete de nemurire*, *VIII. Transcendental*, *IX. Metamorfoze*, *X. Evanescență*.

Sensibilitate și violență – aici transfigurate artistic, explozive, complexe ambele, caracterizează spiritul nipon. Acestui caracter «bipolar» al expresiei artistice îi aduce și poetul Radu Șerban ofrandă, multe din tex-

tele sale, spre exemplu: „Ghiocel în ger/ un înger sacrificat -/ vor plânge streșini.” (78., p. 98) și: „Ies lupii lihnîți/ la marginea tăcerii./ vîndînd cuvinte.” (90., p. 112); sau: „Fulgul de omăt./ Se zbate el în viață./ sau doar se trece?” (152., p. 179) și: „Cascada pe stînci/ niciodată nu doarme./ doar curcubeul...” (169., p. 198); ori: „Lecția vieții:/ înveți să fii fericit/ de la rîndunici.” (181., p. 213) și: „Ezitînd, coasa/ pe firul florii de mac -/ apoi doar roșu.” (198., p. 233).

Armonia perfectă între miezul doctrinelor spirituale shinto, budistă sau zen și învățătura creștină o găsim în haikuurile românești ale lui Radu Șerban; așa: „Sporii credinței -/ pistilul clopotului/ răspîndind polen.” (106., p. 131); „Nu sunt și nu am/ decât un singur suflet -/ restul e pustiu.” (110., p. 135); „Privești ninsorea/ și vezi uleiul scăzînd/ lin în candelă.” (224., p. 262); „Florile minții -/ imortele în glastra/ vieții veșnice” (210., p. 248); „Albastru târziu -/ printre norii durerii/ un semn dinspre Cer.” (49., p. 69) – ca exemplară „savoare a fructelor unei altoiri a culturilor”, precum ne avertizase autorul într-al său *Exordiu*. Așa cum clopotul folosit în lăcașurile de cult ale ambelor culturi, română și japoneză, consună și simbolic în același univers poetic/spiritual, etern/infinit; cu tandru oximoron metafore netezesc părelnice antinomii: „Fulgul fremătînd/ pe un clopot consternat:/ totuși, tăcere” (213., p. 251); „Din ochi șlefuind/ diamantul tăcerii -/ sclipiri de clopot” (108., p. 133); „Torent de clopot -/ vocea singură-tății/ inundă gândul.” (103., p. 125); „Dangăt de clopot/ trezind compătimirea:/ glasul tatălui.” (87., p. 109).

Radu Șerban, pe lângă valoroase cărți de studii economice, în calitate de doctor în economie în cadrul Academiei de Studii Economice, este și autor al nenumărate volume de poezie, preponderent haiku, dar și al unor importante cărți-document: *Prea Sfinșitul Policarp – amintiri despre Unchiul Pompei* (371 p., 2007, coautor), *Stația Tokyo. Jurnal de ambasador* (408 p., 2018); autor de scrieri pentru copii: *Richard Inimă de Leu-basme* (56 p., ed. bilingvă, rom.-engl., 2020); dar și al unei inedite monografii a relațiilor culturale și diplomatice între România și Japonia, intitulată: *Români de roman în*→

MIHAI POSADA

Un discurs poetic luminos

Pe **potecile gândului** este cel de al treilea volum de versuri pe care îl semnează Mioara Baci, poetă de un vitalism debordant și care trăiește totul c-o intensitate maximă și c-o uimire veșnic proaspătă: «Nu știu de ce, cândva./ aripile noastre rămâneau îmbrățișare/ în tunet de timp, în zbatere de nor./ alungând stihiiile ce năvăleau nemiloase/ în tăcerile frunzelor coborâte / pe tâmpurile noastre... » (**Nu știu de ce**).

Poeta își revarsă dorul tumultuos de dragoste peste marginile visului în realitatea imediată și concretă: «Mi-i drumul alb când mi-esti/ lumina ce se-asterne în abis/ mi-esti liniste când iti respir/ surăs înmiresmat de dor/ de mine și de noi, nu doar în vis » (**Nu doar în vis**). Își cultivă romantică setea de puritate și de absolut edenic: «Sunt suflet închis într-un trup/ Mă caut, să mă/ regăsesc/ în secunda ce curge sălbatic/ în râul de alb...// Din răsărit spre-ntuneric, mă pierd...// La răspântii de ieri, mă culeg./ spre ploii de cuvinte alerg/ prin râul de alb...// De-o fi să mă rătăcesc în labirint de poteci/ să m-aștepti .../ Și dac-am să mă regăsesc./ clepsidra iubirii/ pentru tine o să pornesc/ în râul de alb... » (**Râu de alb**).

Poezia Mioarei Baci se apropie de rugăciune și uneori se confundă cu ea, ca în **Săptămâna patimilor**, iar iubirea spemă este sinonimă pentru delicata poetă cu sacrificiul iisusic întru mântuirea noastră a tuturor (**Jertfa, suprema iubire**). Este o poezie a credinței în valorile sufletului care nu are să-și reproșeze nimic: „Ramuri de gând înfloresc/ nemărginirea secunde/ alături de îngeri./ - V-ați întrebat de ce/ muzica timpului/ străbate potecile gândului/ în toate culorile pământului./ alături de îngeri?“ (**Alături de îngeri**). Scrutându-și viața trăită frumos și echilibrat, în mijlocul familiei dragi și nepreocupată să strângă bogății aici pe pământ, poeta se simte coplesită de bucuriile existenței întru totul curate (**Confesiune**). Fiorul religios adie și în

poeme precum **Curcubeu, legământ al iubirii divine, Labirint de inimi albastre, Regina cerului, Maria, Mi-e dor de un Crăciun cu tine** etc.

Lirica erotică este de mare acuratețe, iar sunurile respective sunt fluente și firești, respirând din plin optimism și sinceritate contaminantă: „Mi-e dor să-mi fie dor/ de răsărit ascuns în ochii tăi/ năvălind peste trupul meu/ pe care se-odihnesc, de-o vreme./ neputințe zidite-n tăceri/ respirate din abisul ce-mi curge/ prin văgăunile timpului nescris .../ Mi-e dor să-ți aud pașii temători/ să nu-mi strivească liniștea cuvântului.../ Mi-e dor de dor, de doruri necuprinse/ în roua dimineților din noi/ Mi-e dor să-mi fie dor de vise/ scăldate-n nesfârșite primăveri » (**Mi-e dor să-mi fie dor**).

În poemul **Autocaptivitate**, poeta își exprimă dragostea pentru satul natal, Viperești, unde se întoarce din când în când să-și reîncarce bateriile spirituale și să se vindece de nostalgie. Natura se solidarizează cu sufletul poetei, pastelurile sale lirice fiind mereu ancorate în zona gingășiei și a tandreții: «Mi-e zâmbetul petală de bujor/ legănată de dimineața sufletului/ în barca destinului/ ce-și cerne nemurirea/ prin ramuri de gând.../ Mi-i inima fluture/ care atinge norii/ și mângâie obrazul firului de iarbă/ în toate limbile pământului... » (**Mi-e sufletul petală de bujor**). La fel de proaspete și de reconfortante se dovedesc peisajele marine, penelul folosit de poetă fiind dintre cele mai fine, ca și culorile de care se folosește: «Mi-a înfrunzit în palma clipei/ dor albastru/ din poala mării./ care-mi unduie/ prin țipăt cald de pescăruș/ povestea valului ce deschide poteci/ către suflet.../ Sărut obrazul înspumat/ pe care scoicile/ își scriu destine.../ Aștept răsăritul/ ca pe un etern început/ al mirării că, încă,/ îmi alunecă dor albastru/ prin algele inimii/ și se topește, invariabil./ în albastru cuvânt... » (**Dor albastru**). Ritmurile de romanță o prind, de asemenea, pe poetă: «Mi-e toamna o pace avidă/ De liniștea ce coboară firesc/ Mi-e toamna o scumpă firidă/ Pe care gutui îmi

zâmbesc... » (**Mi-e toamnă iar**).

Poezia din această carte a Mioarei Baci are și o coardă socială, civică, poeta denunțând erorile comise de cei cățarați în vârful piramidei puterii politico-administrative (**Ni-i tristă soarta, dragi români**). **Iubită țară, România** e un frumos poem patriotic în care este deplânsă printre altele, absența Basarabiei de la patria-mumă, ca și a tuturor românilor nevoiți să ia calea amară a străinătății și să îngroașe rândurile diasporei.

Mioara Baci își propune și reușește, în mare parte, să salveze de la uitare amintirile frumoase și să-l convingă pe cititor să-și trăiască din plin « clipa cea repede ce ni s-a dat » (**Să nu lași amintirile să piară**).

Ar fi de preferat ca poeta să mai tempereze inflația de metafore personificatoare, simțite astăzi ca desuete, de tipul: *aisberg al minții, crengile inimii, palma glastrei tale, umerii gândului, cămările sufletului, fereastra inimii* ș.a. Altminteri, **Pe potecile gândului**, pefațată cu dezinvoltură și empatie de de Garofița Jianu și inserând în text referințe critice entuziaste ale unor confrăți de breaslă pe Facebook, se înfățișează ca un discurs poetic luminos.

ION ROȘIORU

POEME HAIKU...

→ **Japonia** (308 p., 2020), pe care am avut privilegiul să o întâmpin în revista *Vatra veche*, XII, Nr. 10, oct. 2020, pp. 62-63, cu cronica: «*Români de roman în Japonia. 14 RO-NI-ni*, prezențați de Radu Șerban».

Nu fără importanță este și faptul că poetul cu nume de domnitor al

Țării Românești este nepot al bunicului matern Matei Morușca – deputat în Marea Adunare Națională din 1918, iar fratele acestui bunic, Policarp Morușca – episcop al românilor din America (Statele Unite și Canada), între 1935-1939. La aniversarea celor 100 de ani de la debutul relațiilor diplomatice româno-nipone, cartea de versuri

haiku a poetului și diplomatului de carieră Radu Șerban se constituie într-un splendid dar împletit din contemplația și meditația autorului, cu talentul său literar încărcat de poeticitate deplină în formula haiku, ca un vibrant cadou cultural oferit celor două națiuni și lumii întregi, în semn de cunoaștere, prețuire mutuală și respect reciproc.

Arhitectura visului în universul cotidian

Ștefania Oproescu (pseudonim pentru Dorina-Ștefania Cristea, născută la 1 I 1949, în comuna Pătârlagele, județul Buzău), scriitor polivalent (publică poezie, proză scurtă, eseu), cu studii universitare la Institutul de Medicină și Farmacie Iași, a debutat în revista „Porto Franco” 1990, cu poezie care rămâne deminanta consecventă a preocupărilor sale estetice. După debutul editorial tot cu poezie, Naștere perpetuă, Editura „Zedax”, Focșani, 1996, urmează alte volume la aceeași editură: Potcoave de catifea (2001) și Singurătatea nisipului (2004). Bibliografia se împlinește, fără să fie foarte bogată, cu Delir în curcubeu, Ed. Valman, 2009 și Nopti în Clepsidră, Ed. Tipo Moldova, 2011. Volumul de proză scurtă Zăpada Neagră (Ed. Valman, Rm. Sărat, 2007) nu e un simplu accident, autoarea publică, în paralel, texte de diverse genuri și specii, nu întotdeauna compatibile unele cu altele, dar marcând disponibilitatea de scriitor total, care însă include și un anume amatorism.

Despre cărțile dnei Ștefania Oproescu au scris personalități ale literaturii actuale, nu neapărat criticii profesioniști, și (cu o singură excepție) toți din zona răsăriteană a teritoriului național.

Din câte îmi dau seama, nu există inegalități între volume și nici o evoluție interioară a timbrului specific. Argumentul nu este o prefață, ci o revelație auctorială: „Totul a început cu un vis. Aflându-mă într-o biserică, o pasăre cu un penaj multicolor, fluorescent, de nicăieri venind, mi s-a așezat în palmă. Rece și sticloasă a început să se topească, în timp ce o priveam neputincioasă cum se transformă în apă curată, picurând pe covor, fără să lase vreo urmă, un vis frumos, umbrit de nedumerire. Ca orice vis, a rămas în uitare. Peste câteva zile, un eveniment m-a adus într-o biserică reală. Și, în timp ce preotul oficia slujba, am văzut o pasăre mică zburând haotic prin cupola bisericii, lovindu-se de geamuri în căutarea ieșirii. Era prea sus, nu se putea face nimic pentru ea. Nu interesa pe nimeni. Nimeni n-ar fi întrerupt ceremonia ca să lase cale liberă pasării năucite. Visul acela, trecut din somn în realitate, l-am numit *Pasărea de gheață*. (Editura „Atec”, Focșani, 2015)

Se poate observa nu numai atenția

autorului de a structura o carte unitară, armonioasă, ci și intenția de a construi o arhitectură și o evoluție interioară interesantă, descendentă pentru că volumul începe cu poemul *Moartea pasării de gheață* și se încheie cu *Pasărea de gheață*. În același sens, pledează și un Argument, mai degrabă narativ, decât confesiv.

Interogația sau, mă rog, îndoiala de a începe un volum de poezie cu un titlu întunecat – formulată în cuvântul înainte – nu e de ordin estetic, ci marchează mai degrabă orizontul specific, dominantă tipologică a creației. În plus, versurile se generează dintr-o proiecție onirică, ficțională, care accentuează obscuritatea dintr-o poezie, altminteri, vitalistă, dinamică în țesătura ei interioară.

Asociate cu aceste date de semnificație specifică, ilustrațiile florale, niște construcții ikebana, foarte elaborate, nu se potrivesc.

Se poate remarca de la început frecvența cuvântului zbor și a cuvintelor din acest câmp semantic: pasăre, aripă, plutire, cuib, pui plâpând, ș.a. care conferă unitate stilistică și densitate semantică universului imaginat.

Visul rămâne principalul instrument poetic ca aspirație simbolică dar și prin faptul că este opoziție la presiunea cotidianului devastator și la „metastaza adevărului”. O referință intensă o reprezintă chiar invocația cuvântului, cuvântul fiind și el o creație a lui Dumnezeu.

Totuși, religiozitatea nu este dominantă cea mai subliniată a personalității poetice a autoarei, cum, de altfel nici celelalte categorii poetice prezente în carte, nu sunt exclusive.

Primul text, *Moartea pasării de gheață* este o artă poetică explicită în care se interferează elemente de poezie erotică, religioasă și filosofică fără o ordine axiologică ori cantitativă: „Pasărea de gheață învelită-n culori,/ rătăcită din roilul visului/ m-a ales să-i alin plecarea din clipă/cu basmul focului sacru./ Mi se topea în palmă transparența culorilor/ și curgea în buza umedă a nopții./ i se împutina trupul,/ fluturi negri bezmetici cu pântecul greu/ se izbeau de zidurile bisericii/ lăsând pete întunecate/ în neostenita capcană a mișcării./ până când dimineața a înflorit/ vitraliile de deasupra altarului/ și am văzut pasărea cealaltă de sânge/ rătăcită în zbor,/ căutându-și ieșirea din fereastră în fereastră,/ sub privirea indiferentă a îngerilor.”

De la această ipostază, de contemplație și stare morbidă ajungem, în ultimul poem al volumului, *Pasărea de gheață*, la imaginea tragică și mistică a unei întâmplări incredibile: „Și iar văd pasărea zburând/ prin cupola bisericii goale./ Nici un sfânt nu bate din aripile/ pictate pe ziduri./ să-i însoțească întoarcerea./ Rătăcește prin culori de vitralii,/ lovește necunoscut orizonturi dure,/ aude doar pocnetul ca de grindină/ al trupului ce-i desparte memoria/ de relieful necunoscut al prezentului,/ pe care ghearele nu reușesc să-l agațe:/ clipele de odihnă îi alunecă/ picătura cu picătură din trup./ Pe altar, dimineața, o pasăre moartă.”

Spațiul sacru devine locul unei întâmplări nefericite dar care devine o tragedie cosmică, cu efecte directe și în sufletul credinciosului, dar cu rezonanțe până la tronul lui Dumnezeu.

Rar mi-a fost dat în ultimul timp să întâlnesc un asemenea volum unitar, simetric, structurat coerent, cum se făceau cărțile interbelice de poezie: Cuvinte potrivite, Joc secund, sau toate volumele lui Lucian Blaga: cu o poezie explicită, un cuprins de varietăți tematice și un poem final, concludiv, ori cu o morală implicită, într-un cuprins rotund.

De aceea cred că doamna Oproescu are școala veche, tradițională, sobră, foarte elaborată, a scrisului care echivala poezia cu adevărul sufletesc și rezoluția morală a unei conștiințe creștine.

AURELIU GOCI

INEDITELE REOLOGICELOR LUI LÖRINCZI FRANCISC- MIHAI

Motto: „Vreau/ totul în lumină să aducem, deși fericirea cea mai vădită/ numai atunci ni se destăinuie, când într-al nostru adânc îl prefacem”
(R. M. Rilke-Elegia a șaptea)

1. VERWANDELN

Acel Verwandeln (prefacere în adânc) atât de frecvent în lirica lui R. M. Rilke, semnifică predilecția poetului orfic în genere, de a repeta „procesul de absorbție a exteriorului în imaginea internă”, unul dintre atuurile acestuia fiind acela de a privi întotdeauna „dincolo de formă, de individualitate” (1), ca și cum eul liric ar vrea să elibereze energii intense, constrânse în rigoarea unor limite.

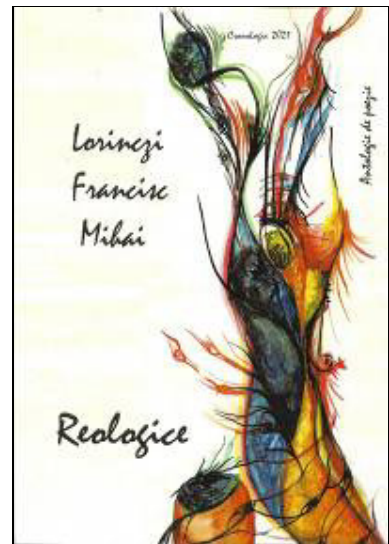
În poezia (2) profesorului Lörinczi Francisc-Mihai, această nevoie de recuperare a energiilor interne se manifestă blagian, mai ales prin dobândirea stră-azulului, stră-văzului și a stră-simțirii, fără de care poetul orfic n-ar putea comunica în taină, cu lucrurile, așa cum avea să mărturisească poetul Necuvintelor: „bolnav/ de ceva între auz și vedere, / de un fel de ochi, un fel de ureche/ neinventată de ere”.

2. „FRACTALII DIN OGLINDA ADÂNCĂ”

Noua antologie de versuri a poetului sibian, intitulată Reologică (3), spre deosebire de cele anterioare, vine cu un tonus aparte prin însăși așezarea/ retopirea (4) poemelor din volumele anterioare, văzute într-o lumină nouă și cernute prin fanta Inedite-lor care, cuprinzând 22 de poeme noi, concepute probabil în anul de grație al Pandemiei, impune prin reluarea la alte cote, a vechilor teme și motive ale liricii autorului Anotimpurilor dragostei. Ineditele poeme par a fi cel puțin un exercițiu de „acrobatică”, ca mod de autoapărare a poetului, veșnic căutător de sensuri, în fața unei lumi ostile, fie scăpată de pe orbita sensului („surdă/ fără sensibilitate/ fără candoare/ care nu mai aleargă după mântuire” o coviltire sublimă) - fie scoasă „din minți,/ numai de acei treizeci de arginți” (ibid.), cu libertatea călcată „în picioare”,

aparținând unui ev în care, panicată de un „virus necunoscut (așa circula vestea la televizor)”, ca „încolăcirea șarpelui pe după grumaz”, într-o vreme când planeta „era în fierbere”, oamenii, aduși cu fața la pământ, sunt învățați „să vadă de aproape/ valoarea lucrurilor mărunte/ care/ ne umplu de fericire” (răsuflet), acoperindu-li-se „libertatea/ cu o mască ordinară” (tăcerea).

Construite pe tema crezului artistic și subordonate, pe de o parte celui de-al doilea poem, răsuflet, iar pe de altă parte, penultimului poem, o coviltire sublimă, poeziile Ineditelor, descinse parcă, din memoria „freamătului/ epidermei”, frapează prin puterea de transfigurare a lumii cuprinsă de urgia molimei, într-un barbian „joc secund, mai pur”, cu iz taumaturgic. Poemul, mărturie a bulversării, dar și a depășirii acesteia, se naște nu fără o maiestuoasă invitație la deciptarea simbolurilor, din însăși reflecția în oglinda conștiinței, a nefastului joc agresor-victimă (atenție: „leii din privire”, nu „leoaică” din Leoaică tânără iubirea!): „picioarele podului/și arcuirea lui/ ca un salt de felină prin sângele tău/ nu/ nu era o savană obișnuită/ leii din privire/ licăreau ca șampania din paharul miresei/ prada era lăsată să se mistuie/ zile în șir/ după care urma saltul/ dintr-un singur răsuflet/ s-a născut poemul” (răsuflet). De reținut, din punct de vedere al structurii, ar fi faptul că „ecuația” poemului/poemelor se vrea reprezentată sub forma unei elipse, al cărui diametru împarte, ca pânza unei ape, două tărâmurii simetrice: jocul prim al realității de jocul secund al artei poetice, fiecare punct al acoladei superioare a elipsei corespunzând unui punct aflat simetric în acolada inferioară, adică în tărâmul din oglindă. Bunăoară, în coșarul, poetul-hornar, aflat „cu spirala lui magică” lângă „coșul de fum”, aspirând „cu mișcările acrobaticale ale scamatorului din arenă” spre zenitul cerului spiritualității, coboară, într-un moment de extaz, ca stănescianul „pas de domnișoară”, „la masa/ cu bucate bogate așezate de mâini pricepute/ pe fața de masă albă brodată cu/ lalele roșii”, veritabilă oglindă izbind prin cromatica expresionistă a culorilor complementare, pretext (laitmotiv al prezentului ciclu de poezii) pentru saltul din banal în starea de reverie,

aparținând lumii imuabile a artei (Aceași masă-oglină e prezentă în tușe asemănătoare, care amintesc de tipare arhaice de viață, și în matematica zborului: „pe masa lungă acoperită cu fața albă/ erau bucate alese/ pregătite de mâini sânguinoase/ binecuvântate prin rugăciune/ și erau acolo oameni care știau să ascundă/ raiuri în cuvânt”). Călcând asemenea eului liric din Biografie a lui Blaga, cu pași siguri „pe cărămizile/ cerului” și „momind realul cu mâinile rotindu-se/ ca acele ceasornicului”, poetul-coșar asistă cum „de funingine se spala poemul/ dis-de-diminează”, pregătindu-l parcă pentru a intra „prin oglindă”, în „mântuială azur” al nesticăciunii: „poemul alb ca laptele de bivoliță/ sta în pridvorul sângelui/ care purta culoarea mușcatelor/ și a fântânii umplute cu dor” (coșarul). Aceași oglindă în care numai „un bun/ oculist al stră-vederii” poate dibui „fractalii din oglinda adâncă” reconstruind „un poem ancestral” (oglină), sau ca cea în care descoperă chipul diafan al nostalgiei: „mi s-a părut că pe oglinda Hârtibaciului/ în care se scufundau dealurile/ ospăta rubinie ca un vin vechi/ nostalgia” (nostalgia). Numai poetul, dobândind un auz de tip special, poate asculta „în taină” cum în apa de cleștar a iubitei-fântână „râd fractalii”. Numai el poate auzi „reverberațiile glasului său/ ecoul adâncurilor” („ce fericire să rămâi fântână”- fântână) sau să discearnă în oglinda care „arăta ceva distorsionat/ ca luciul apei tulburat/ de o →

NICOLAE SUCIU

piatră”, miracolul amintirii „de un loc din viitor/ pe care l-ai mai văzut/ undeva” - rubinul). Tot așa, și în streășină, grădina este oglinda în care poetul, „cu un parfum aproape nelumesc”, pritocește cuvântul: „și eu sunt în grădină/ și grădina e în mine/ și eu sunt în voi/ cuvântul grădină geam de cer”, iar în umbra, grădina este o axis mundi a imaginarului poetic lorinczi-an: „în grădină era centrul lumii”. Tot așa, sufletul poetului e grădină și el: „și eu sunt în grădină/ și grădina e în mine” (streășină), circumscris sensului însuși al lumii și rostuirii comune liricii poetului din Lancrăm: „acolo în grădină era centrul lumii/ din acel punct acele/ ceasornicului/ începeau să colinde lumea” (umbra); „copii de țigani băteaua lutul cald/ cu tâlpile goale/ lângă râul din fundul grădinii/ cărămizile se uscau în tihnă în soarele verii/ sub timpanul meu” (orchestră). Același motiv al oglinzii, în snop pare a fi identificat în noima gesturilor ritualice, cosmizante, reflectate în corabia necesarului Illo tempore din snop: „o văd pe bunica așezându-mi în palme/ mici sfere magice/ pe care le frecam între degete/ și după ce suflam/ zbură pleava și rămâneau semințele curate/ de in/ și îmi spunea/ să arunc mai întâi trei dintre ele/ în aer/ în semn de mulțumire/ pentru rod bogat/ snopii erau rânduți ca o corabie, iar pescarii priveau nedumeriți/ și El vedea cum se chinuiau vâslind”. Rubinul face posibilă întâlnirea poetului bulversat de lumea decalcrată, și cu miraculosul, luciul apei fiind tulburat de o piatră, tot așa cum „sufletul tău cu apa lui e tulburat de mânuța de copil” sau în la casa cu trei lebede în care avertismentul poetului cu privire la trăirea actului artistic: „tu nu știi taina prin care să treci/ de oglindă/ ție îți va fi mai greu să ajungi/ la nemurire/decât unei cămile/ să treacă prin urechile acului”/ ție îți va fi greu să ajungi/ la nemurire...” e raportat la cabotinismul lumii moderne, în care aparatul foto tinde să eclipseze adevăratul freamăt liric: „imaginea unei debitorii de marmură/ într-un flash al unui aparat/ Kodak de la K&S Cleveland/ de pe Artist Avenue”. Altă dată oglinda lumii e, fie un „geam de cer” (streășină), fie însăși aleasa inimii identicată cu fântâna: „ce fericire să rămâi fântână” (fântână), în care

identificăm ineditile trăsături sufletești ale iubitei, țesute în jurul recurenței verbului la imperativ „rămâi” din incipitul poemului („rămâi fântână/cu apa de cleștar”), în fiecare secvență cucerind semnificații nebănuite („rămâi fântână/ în care noaptea/ luna/ își piaptână pletele negre/ în oglindă”; rămâi fântână/ în care copilul se uită și râde/ că își vede chipul/ și ascultă/ în taină/ reverberațiile glasului său/ ecoul adâncurilor”; „ce fericire să rămâi fântână” (fântână), reluate în nuntă în care este deosebit de expresivă analogia, pe de o parte dintre spicele – simbol al rodului, care „cântau și mirosea a pâine” și „buzele rosinde” ale iubitei, iar pe de altă parte, dintre arsura (de la caniculă) care afectează ușor floarea de mac („floare de mac/ scăpată de caniculă doar cu o arsură ușoară/ pe obrazul drept”) și arsura a buzelor iubitei din finalul poeziei: „și deodată am simțit o arsură sublimă pe obraz/ erau buzele tale/ rosinde în sărut”.

3. „POEMULE/ VOM FI CA UN CIREȘ ÎNFLORIT”

În ne-dezlipire, poetul orfic, consubstanțial cu poezia-cântec: „suntem același chip cu lumină și umbră/ nu ne putem dezlipi/ cum nici oglinda de lac”, întreabă familiar Poemul „ce e viața” și la fel de familiar îl ceartă: „te-ai întors cu spatelul la mine/ poemule”; „poemule/ ți-ai uitat brațul pentru îmbrățișare/ pe spătarul unui scaun din rai/ ehei/ vom aștepta împreună timpul reînnoirii/ câtă iubire va fi atunci/ poemule/ față către față/ împreună îmbrățișându-ne/ poemul/ vom fi ca un cireș înflorit” (ne-dezlipire). Tot așa de familiar, în caligrafii, se adresează poeziei ca unui înger păzitor: „poezie/ mă bântui/și mă mântui”.

În același timp, pentru autorul Colmatării, Poezia e un mod de a locui în poveste: „povestea era caldă/ și curgătoare/ ca luna purtându-și dorurile pe oglinda apei” (cina); „stau închis în cochilia cuvântului/ ca într-o geodă/ și vă spun povestea țesătorului orb” (contemplație). Așa cum povestea la care medita și Mihai Eminescu (5), n-ar exista fără cuvânt, tot așa cântecul poetului orfic n-ar putea via fără întrepătrunderea cuvântului cu tăcerea, resorbindu-se reciproc: „tăcerea din cuvânt/ e învăluită în făina caldă din saci/ în

care îmi scufund mâinile/ ca să aud bătăile inimii/ din spicele de grâu/ ceas-ornic arhaic/de ne-șteles pentru o lume surdă/ fără sensibilitate/ și fără candoare/ care nu mai aleargă după mântuire/ e scoasă din minți/ numai de acei trezeci de arginți/ cu ochi sublimi” (o coviltire sublimă), și fără tenta taumaturgică, cea de a ține departe morbul morții sugerat în tonalitate expresionistă, de călăi călare pe cai negri; „unde să îmi ascund lumina/ vor veni să mă caute/ călăi călare pe cai negri/ ca haite urlând peste întunericul obez” (contemplație). Cântecul autorului Anotimpurilor dragostei se identifică, în contemplație, cu cântecul spicelor unduite de vânt, ca în „lumea cântare” din lirica blagiană: „când bate vântu-n maci/ și lanul de grâu se-apleacă-n rugăciune/ tac/ și mă preambul printre spice/ ascult/ cântecul lor tainic/ ulcior sunt/ pe buzele mele vântul prinde glas/ un cântec necunoscut”, adresată în special auzului- înțelegere (ca în parabolele cristice: „Cine are urechi de auzit să audă...”, legătura om-Dumnezeu făcându-se mai degrabă prin auzul interior, coborât în inimă, decât prin intermediul altor simțuri). Astfel, poetul poate să audă „ultima respirație a căprioarei” și „cântecul cocoșului”, asociate cu familiara chemare a cuiva drag, de acasă: „cineva de acasă/ mă strigă pe nume/ și noaptea se mântuie/ în ochiul lunii” (orchestră). Numai cine frământă cuvântul în tăcere poate dobândi acest stră-aur, dacă de înțeles poetul: „într-o clipă de tăcere/ aud în cutia mea cu visuri/ în piramida de aur”. Prin urmare, eul liric aude ceea ce nu se poate auzi cu urechea exterioară: „cum bat inimile părinților mei/ a tatălui meu în tact/ cu bătăile barosului pe nicovală/ inima mamei mele/ plâpândă/ mereu ținută în mâini de îngeri/ bătea ca aluatul de pâine/ plămădit în troaca de lemn/ se auzea în fundal glasul lui Dumnezeu”, poate învăța „matematica zborului/ predată de/ rândunicile îmbrăcate elegant în frac și papion/ tăind aerul cu repeziciune” (matematica zborului) și poate auzi inima iubitei bătând: „și palmele mele sunt iar pline cu mere roșii/ și apropiindu-le de obraji aud inima ta/ bătând” (roșu). Concomitent, în tăcerea, eul liric, dobândind alături de stră-aur și stră-văz, stră-simțirea →

Metamorfozele valizei

„Prima mea amintire este o VALIZĂ pe un dulap din casa în stil brâncovenesc în care locuim” mărturisește povestitoarea la începutul cărții. O amintire timpurie (de pe la trei ani) și – multă vreme – apăsătoare.

Scriș cu majuscule, cuvântul-cheie capătă valoare de simbol, dar, după cum se va vedea, cu alte conotații decât cele pe care le poate avea „valiza” în mod obișnuit, întrucât nu ne poartă într-un voiaj geografic, nu reprezintă un răsfăț turistic prin lumea exterioară, ci mai degrabă un periplu prin labirintul memoriei și al unor puternice trăiri afective legate de timpul terorii staliniste din anii 50 ai veacului trecut și, mai apoi, cel al regimului totalitar. Un timp despre care noile generații știu regretabil de puțin și care, probabil, li se pare – atunci când află câte ceva – că ar fi, prin cruzimea și absurdul lui, un timp ireal.

„Cotloanele nebănuite ale VALIZEI” este, cu inserțiile ei autobiografice, o carte-mărturie despre trecut („în memoria bunicilor, părinților și unchilor”), scrisă în prezent pentru viitor (dedicată fiului,

Dan-Dan, „spre cunoaștere și aducere-aminte”). O povestire – antidot al uitării –, cu locuri, fapte, întâmplări și persoane reale, o povestire care se întrece firească și captivant prin vocea naratoare, prin sinceritatea privirii mature angajate în retrospecție și introspecție. „Cotloanele nebănuite” nu sunt ale obiectului, ci, în fapt, ale memoriei, „valiza” devenind pe de o parte seif cu amintiri, pe de altă parte pretext al întoarcerii într-un trecut care se cere scotocit, reconstituit – fie și din „frânturi” – apoi consemnat, după ani și ani, cu o privire obiectivă.

Cartea de față poate fi socotită și „cronică de familie” (fără a avea, însă, ca la Petru Dumitriu, amplă expansiune în planul ficțional-romanesc), în care centrul gravitațional și de echilibru este figura tatălui, „fiu de fost prefect liberal”. Încă de la început, prezența tatălui în familie este direct legată de prezența valizei pregătite pe dulap, în așteptarea arestării lui. Așteptarea aceasta presupune tensiunea nesiguranței a ceea ce se putea întâmpla în orice clipă cu tatăl, tensiune instalată în familie nu timp de o săptămână, o lună sau un an, ci ani întregi de-a rândul.

Erau anii '50 și să fii fiul fostului prefect liberal era suficient ca viața să nu-ți mai aparțină. Bunica îmi spunea că, atâta vreme cât valiza nu se clintea din acel loc, tatăl meu rămânea cu noi. Acea valiză, de acolo de sus, m-a obsedat mai mulți ani la rând; cât timp o vedeam acolo intuia că nimic rău nu putea să mi se întâmple. →

MIHAELA MALEA STROE

, fie că atinge ceea ce nu poate fi atins: „îți puteam atinge tăcerea cu degetele”(nostalgia), fie că se adresează într-un discurs frapant, prin verbe semnificative pentru ceea ce înseamnă cunoaștere, în mod direct, unui personaj imaginar, reprezentativ pentru cei care, copleșiți de mirajul orașului, se află departe de tainele vieții: „tu nu înțelegi tăcerea din cuibul de rândunică”; „nu știi taina din casa dinainte/ și nu auzi glasul suveicii/ ca o corabie suplă/ tăind aerul rece al dimineții”; „nu simți praful cald al unei țigle/ crăpate/ cum suferă ca o inimă de căprioară”; „tu nu ai sărutat (6) niciodată piatra/ de pe fundul lacului glaciari/ într-o noapte sub felinarul Cassiopei”, așa cum o face și în o coviltire sublimă: „tăcerea din cuvânt/ e învăluită în făina caldă din saci/ în care îmi scufund mâinile/ ca să aud bătăile inimii/ din spicele de grâu/ ceas-ornic arhaic/ de ne-nțeles pentru lumea surdă/ fără sensibilitate/ și fără candoare” – veritabile replici la aserțiunea lui Mircea Eliade legată

de refuzul de către omul modern, al sensului existenței (7).

În concluzie, Inedite confirmă încă o dată, ceea ce subsemnatul susțineam în recenzia Lőrinczi Francisc-Mihai și o lirică a tainei: „Poetul este convins că adevărata lume se află, asemenea izbului, dincolo de aparențele lucrurilor și că, ascultând „zumzetul tainelor”, are fericita ocazie de a deschide tărâmul platonicianului „ta onta ontos” al arhetipului - pe care lumea terestră îl imită servil încă de la începuturile istoriei, prin „participarea la real” (8).

BIBLIOGRAFIE ȘI NOTE:

BORBELY, ȘTEFAN, Pornind de la Nietzsche, Editura Limes, 2010, pp. 113-125
Volume de versuri semnate de LŐroczi Francisc-Mihai și publicate: Michelangelice, 2008, Preludii. Sonete, 2011, Anotimpurile dragostei, 2012, Cu metafore în rai. Poeme fără margini, 2013, Zăbavă pe chaise-longue. Haiku-uri, 2014, În fagurele de rodii. Sonete, 2014, Pe vremea seceriișului, 2014, Haiku. Poems, ediție româno-engleză, 2015, Fizionomiile pietrei, 2017, Colmatate, 2020.
LŐRINCZI FRANCISC-MIHAI, Reologie, ed. CronoLogia, Sibiu, 2021: Reologie este o

antologie de versuri care începe cu un grupaj intitulat Inedite (2021) și continuă, retrospectiv, cu Colmatate (2020), Fizionomiile pietrei (2017), Haiku. Poeme /Bilingv româno-engleză (2015), Zăbavă pe chaise-longue (2014), În fagure de rodii. Sonete (2014), Pe vremea seceriișului (2014), Cu metafore-n rai. Poeme fără margini (2013), Anotimpurile dragostei (2012) și Michelangelice (2008).

DEX: reologie s. f. (fiz.) ◊ „Reologia studiază deformarea și curgerea unor materiale care au proprietăți complexe: de exemplu, în anumite situații ele se comportă ca un corp solid, iar în alte situații ca un corp fluid”; reologie s. f. Ramură a mecanicii care se ocupă cu studiul curgerii lichidelor și al deformațiilor corpurilor plastice. [Sil. re-o-] /<fr. Rhéologie. „Poate că povestea este partea cea mai frumoasă a vieții omenești. Cu povești ne leagă lumea, cu povești ne adoarme. Ne trezim și murim cu ele” în Mihai Eminescu, Opere VII, Proza literară, Editura Academiei Române, 1977, p 282.

Sublinierea cu italice a verbelor îmi aparține „(...) omul areligios refuză transcendența, acceptă relativitatea realității și i se întâmplă chiar să se îndoiască de sensul existenței (...) Omul (modern) se face pe sine însuși și nu reușește să se facă în întregime, decât în măsura în care se desacralizează și desacralizează lumea” în Mircea Eliade, Sacrul și profacul, ed. Humanitas, 1992, p 188-189.
ELIADE, MIRCEA, Tratat de istoria religiilor, Ed. Humanitas, 2005, p 51.

Într-o zi, venind de la școală, am constatat dispariția valizei. Înfricoșată, am început să alerg prin casă în căutarea tatălui meu care tocmai îmi venea în întâmpinare. Nedumerită, am plâns și am râs de bucurie. Mi-a explicat, blând și liniștit, așa cum o făcea el de fiecare dată, că, pentru moment, acea valiză nu își mai avea rostul acolo sus pe dulap.

Familia extinsă, deposedată de proprietăți prin măsurile abuzive luate de noul regim „democratic”, se retrage într-o singură casă („cu trei plane”, cu șeminee uriașe, cu „sute de cărți”, cu mobile prețioase desperecheate și cu lămpi de Murano – vestigii ale unei vieți intelectual-aristocrate curmate brusc de tăvălugul politico-ideologic al acelor ani) unde foștilor proprietari li se permite, totuși, să locuiască în calitate de... chiriași:

Locuiam claie peste grămadă, nouă persoane, la parterul unei case boierești care fusese construită între cele două războaie pentru o singură familie. Era casa bunicii mele materni în care se refugiaseră, după abdicarea Regelui, mai multe rude cu „probleme”.

Casa adăpostește și mărunte acțiuni clandestine de ajutorare a rudelor încă și mai brutal năpăstuite de autoritățile bolșevizate, acțiuni ale căror posibile – pe-atunci – consecințe sunt greu de conceput ori de imaginat pentru cine n-a trăit pe viu haosul și teroarea acelor vremuri. Bunăoară:

Acolo se strecurau o dată la două săptămâni, venind de la Râmnicu-Sărat unde aveau domiciliu obligatoriu, sora și cumnatul lui Mili, moșieri greci. Veneau la noi ca să facă baie (aveam totuși o baie și o toaletă de serviciu), pentru că la Râmnicu-Sărat fuseseră obligați să-și construiască singuri un bordei din chirpici. În cele două zile cât rămâneau la noi, simțeam încordarea și teama tatălui meu; dacă ar fi fost denunțați, Tata și Mama și-ar fi pierdut slujba.

Un act de mare curaj, vecin nesăbuiței, era și să vizitezi persoane stigmatizate, intrate în colimatorul politic. Un astfel de gest trebuia ținut mare în secret, – uneori ferit chiar și de privirile celor apropiați – pe de o parte pentru a nu stârni autoritățile, pe de altă parte pentru a nu-i îngrijora pe cei dragi. Reconstruind portretele

persoanelor care i-au vegheat copilăria, povestitoarea Cristina Onose dedică un capitol bunicii paterne, Mica – o adevărată călăuză în înțeles mai cu seamă spiritual. Memoria reține în detaliu un gest de frondă (la adresa interdicțiilor) și de compasiune creștinească (față de persoanele supuse marginalizării). Mica, asumându-și riscurile, își duce nepoata în vizită la două prânțese ai căror soți – condamnați politici – se aflau în închisoare. De frică, doamnelor respective „nimeni nu le mai călca pragul” și „abia reușeau să-și ducă traiul de azi pe mâine”:

„Prințesele” (din familiile Ghica și Orleanu) erau două doamne în vârstă, aristocrate, îmbracate în haine uzate, dar care se vedea că fuseseră cândva elegante. Zeta Orleanu era soția prințului Mihail Orleanu [...]. Prințesele s-au bucurat grozav când ne-au văzut pentru că Mica, fiind sărbătorile pascale, le adusesse un coșuleț plin de bunătați. [...] La sfârșit, m-au îmbrățișat și mi-au spus: "Au revoir, ma petite”.

Sunt surprinse în carte și alte chipuri dragi: Mama (farmacistă, orădeancă prin naștere, iubitoare de călătorii), Nanu și Nana – nașii de botez, foarte apropiați, Unchiul Bobiță – actorul care a adus teatrul în casă, Tata-mare (bunicul matern, „făgărășean chibzuit” descendent din familie de preoți și cărturari ardeleni) și grecoica Mili (a doua lui soție, tenace și abilă în a găsi soluții de supraviețuire în contextul terorii staliniste).

Nu voi zăbovi aici asupra lor, lăsând cititorilor plăcerea de a-i cunoaște pe cei cărora le-au revenit roluri importante în viața și formarea povestitoarei de acum. Tot așa, nu voi zăbovi aici asupra locurilor cu semnificație specială descrise în carte (în principal Galațiul și Brașovul).

Un loc aparte îl ocupă Tatăl, o persoană lucid-realistă (care „n-a crezut niciodată că „vin americanii și ne salvează”) așa cum mulți au sperat zadarnic în acel moment de nefastă cotitură când am intrat în „orbita” sovietizării), modelul de omenie, modestie, onestitate și iubire părintească (uneori hiperprotectivă) pe care a și încercat să-l urmeze fiica. Luciditatea, experiența de viață și înțelepciunea l-au făcut să anticipeze corect că, nici după 1989, la noi lucrurile nu vor intra „pe un făgaș

normal”.

În capitolul rezervat tatălui, reapare valiza-simbol: *Într-o seară de iarnă, când afară crivățul își făcea de cap, a reapărut pe neașteptate VALIZA.*

Era aceeași valiză de piele, puțin roasă pe la colțuri, cândva moale, dar acum scorțoasă și ușor decolorată, cu închizători metalice. La rugămintea surorii lui (în vizită la noi), a scos-o din nu știu ce colton.

După ani în care a însemnat „un instrument de teamă și suferință”, după alți ani în care dispăruse din peisaj, dispariție liniștitoare întrucât însemna că nu mai plutește în aer primejdia arestării, valiza se metamorfozează, își schimbă semnificația devenind „simbolul libertății și dorinței absolute de cunoaștere”.

Apare un fel de „surată” a ei („Mama și-a cumpărat o VALIZĂ nouă, de plastic, roșie și încăpătoare”) de data aceasta destinată, cum se cuvine, călătoriilor turistice, întâi în țările estice, unde se ajungea oarecum mai ușor, mai apoi și în vestul Europei sau, după prăbușirea zidurilor politice care îngreădeau libertatea de mișcare, spre alte țări din lumea largă (Israel, Emiratele Arabe, Canada, Statele Unite etc.).

Rolul valizei celei noi și încăpătoare, cu noua ei simbolică, este sintetizat în capitolul final, „Alchimia sau mirajul VALIZEI”:

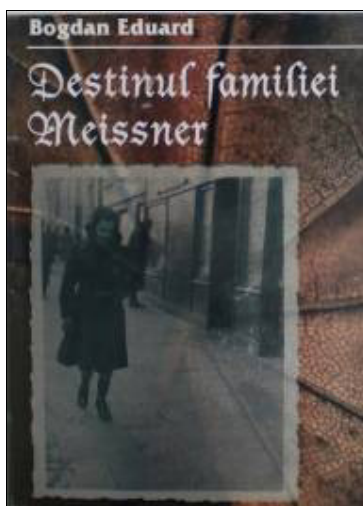
Conștientă că au mai rămas atâtea minunății de văzut, de admirat și apreciat în lumea asta mare, atâtea vreme cât puterea fizică nu mă va abandona voi fi fericită să pot să mai văd cu ochii mei, să bat cu piciorul și să pipăi, fie și numai câteva dintre ele; credincioasă, VALIZA mă va însoți ca de fiecare dată, rolul ei fiind acela de depozitară a tuturor descoperirilor, trăirilor și amintirilor mele.

Privită în ansamblu, de la prima amintire până la consemnarea unor date și fapte ce țin de meandrele adesea întunecate ale istoriei, cartea Cristinei Onose, construită rotund, echilibrat, poartă printre rânduri, discret, și mesajul cronicarului de odinioară: este scrisă și cu intenția „să rămâie feciorilor și nepoților, să le fie de învățătură, despre cele rele să se ferească și să se socotească, iară după cele bune să urmeze și să se învețe și să se îndrepteze.”

AVATARELE ULTIMULUI MEISSNER

Definit de Michael Braud ca „evocare zilnică sau intermitentă a evenimentelor exterioare, a acțiunilor, a gândurilor”(1)-jurnalul, poate fi în primul rând o „transcendere” a eului, o „supapă” și, oricât ar vrea el să fie de fidel realității cotidiene trăite, exclude - cum arată Irina Petraș - simultaneitatea „trăit/ scris”, între cele două instanțe interpunându-se o „distanță de parcurs”(2), distanță care îndepărtează diaristul de faptele consumate anterior (3) și care se include în aserțiunea lui Umberto Eco: „*Omul este o ființă capabilă de a se ocupa de ceea ce nu e prezent (...) Calitatea umană prin excelență este de a scăpa de prezența brută și de a putea regiza absența.*”(4).

Nu tocmai departe de cele spuse mai sus trebuie observate și luate în vizor cele două părți ale cărții *Destinul familiei Meissner* (5) care, la prima vedere, nu par a se constitui într-un tot unitar. Având impresia la început, că *Ultimul Meissner. Jurnal* se subordonează *Memoriilor lui Comstantin Meissner*, fie ca o replică peste timp la un bildungsroman, așa cum de altfel găsim *Memoriile lui Comstantin Meissner*, o veritabilă *captatio benevolentiae*, chiar și așezate în prima parte, par a fi totuși, vasul de expansiune al jurnalului propriu-zis, deoarece *Ultimul Meissner. Jurnal* reprezintă el însuși un bildungsroman scurt, în care protagonistul, nu întâmplător *ultimul Meissner*, copleșește prin destăinuirea la sânge, având tot timpul în față obsesia, ca pe o stea polară, a avatanelor înaintașilor săi. Ale celor care, în ciuda faptului că, în perioada interbelică ar fi scos Guvernul României din impas donându-și întreaga avere, au avut parte de zile din ce în ce mai negre: războiul, detenția, marginalizarea ș. a. Privite față-n față, destinele celor doi Meissner, bunic și nepot, se interceptează, chiar dacă cei doi protagoniști au trăit în epoci diferite. Dacă autorului *Memoriilor* experiența din școala militară îi fortifică rezistența în viață, acesta reușind să treacă cu bine prin momente extremă, nici protagonistul *Jurnalului* nu e mai prejoc, școala

vieții, legată de prietenii săi și scurtcircuitată fie de ideea evadării în Occidentul Europei și de cea a supraviețuirii unei pancreatite, fie de prima și în același timp prima lui dragoste, Dora, care dispare în final, într-un accident stupid - prind contururi bine definite. Urmărim și aici formarea tânărului în viață, prin experiența trăirii tacite, într-o epocă vitregă, cea persecuțiilor indirecte, pe timpul războiului rece, a celor din familia Meissner (în timp ce bunicul său, fiul natural al avocatului Ilariu Mihail, traversează momente de detenție grea la Baia Sprie, bunica Olga e obligată să divorțeze de el, pentru a nu-și pierde serviciul, deoarece era singura dintre cei 24 de membrii ai familiei Meissner, cazați într-o casă de sași, naționalizată, care avea voie să lucreze). Comportamentul lui Boghi e tributar pe de o parte, anturajului adolescentin („Eram în gașcă, dar îmi era teribil de frică numai la gândul că voi lipsi de acasă și la ce scandal va face mama”- p. 164), iar pe de altă parte, tributar *fricii* care, „ca o gheară ascuțită mi-a înghețat stomacul” (p.114), va fi exteriorizată abia când va afla că îi murise bunicul. Urmașul reputei familiei pare nu numai că nu ar respecta cu supunere memoria înaintașilor *căzuți la datorie*, dar vrea cu orice preț să se elibereze, să scape de acest cumplit consemn moștenit - obsesie concretizată în ultimul mesaj scris, pe care i-l lasă mama sa, indeită surprindere a grozăviei destinului: „Bunica mea a murit la 90 de ani/ A trăit dreaptă, aprigă, frumoasă/Și într-o clipă a murit/ Eu n-am moștenit-o,/ Eu nu

pot să mor dintr-o dată,/ Eu mor treptat, asemeni timpului meu./Au murit întâi auzul și lumina,/Apoi ideea de a sta drept./ Apoi glasul. / N-au murit însă pașii/ Care ne poartă spre o moarte vie și prelungă”, p. 124).

Dar pentru protagonist *libertate* înseamnă nu numai să scapi de obsesii, ci mai înseamnă și joaca de-a viața a copiilor din gașcă, al căror suprem vis avea să fie trecerea frontierei în Ungaria și de acolo în America, cu scopul de a ajuta familia rămasă în țară, să iasă din greutate. Fiind demascat, alături de ceilalți patru prieteni transfugi și ei, și trimis la o școală de corecție, la revenirea acasă constată că familia vânduse pentru salvarea lui de la *detenție*, o groază de obiecte de preț moștenite de la părinți (tablouri, candelabru de cristal, pendula de fildeș încrustată în diamante, micul elefant de aur), ceea ce-l cutremură și mai tare. Cititorul constată că Boghi *cade* dintr-o belea în altă belea, situația lui agravându-se tot mai tare. Vârstele: anturajul, școala și prima dragoste, consumul de carne procurată clandestin, în apartamentul cu ferestrele închise din epoca comunistă (Tatăl: „Nu cumva să vorbești că ascultăm Europa Liberă sau că facem glume cu Ceaușescu Și să nu te lauzi că mâncăm carne” Asta era o problemă care le dădea părinților mei frisoane. Aveau o sursă, o femeie al cărei soț lucra la abator. Fura omul în fiecare zi carne și o vindea la domiciliu. Veneau la el oameni simpli, dar și polițiști și securiști. Mă duceam o dată pe săptămână și cumpăram un sac (...) Ne strângeam cu toții în bucătărie și mâncam grătare până nu mai puteam. Se făcea un fum în bucătărie de puteai să-l tai cu cuțitul. Mâncam aproape sufocați. Nu puteam deschide geamul, pentru că mirosul ne-ar fi dat de gol. Aerisea tata noaptea. Câte 10 minute, să nu iasă prea mult fum” p. 162); experiența cu tanti Roji, fostă curtezană a unei case de toleranță din Cluj, tentativa de evadare din țară, școala de corecții, școala specială unde o reîntâlnește pe Dora, mai apoi perioada de jurnalist, scriind reportaje în zone de conflict - Bosnia, Afganistan - și ajungând după reportaje cu titluri de o→

NICOLAE SUCIU

Nicolae Dabija,

Făuritorul de Pace între frați

O perioadă de timp am publicat într-un săptămânal liber și anticomunist pamflete, eseuri și, uneori, poezii. În acel ziar mai deținea rubrici și o persoană cu fotografia și numele altei persoane, ce era pe cale să obțină azil politic într-o țară din Uniunea Europeană. Erau zile, când acel scriitor își permitea să-i mai însulițeze și pe Grigore Vieru, și pe Andrei Strâmbeanu, și pe Mihai Cimpoi, și pe Arcadie Suceveanu, și pe Nicolae Dabija, și pe alții.

...Trecuseră mai mulți ani de la închiderea ziarului de către comuniștii lui Voronin, dar Grigore Vieru așa și nu putea uita de acea rănire din săptămânal.

Și ce e mai important: tot mai era convins că eu mă ascundeam sub

fotografia și numele lui V. Z.

Mă ocolea, nu vorbea cu mine, iar eu nu înțelegeam de unde i se trage această schimbare de atitudine, după ce Domnia Sa fusese și membru în juriile Festivalului "Maluri de Prut", ce-l organizasem opt ani la Chișinău.

Dumnezeu lucrează în chip minunat, astfel că în ziua Nașterii Mîntuitorului nostru Iisus Christos am mers la redacția săptămînăului „Literatura și Arta”, ca să-i urez un An Nou fericit poetului și publicistului Nicolae Dabija.

Bat în ușă, mi se spune să intru, iar în biroul redactorului-șef nu era numai el, ci și... Grigore Vieru.

Acesta văzîndu-mă, ia și spune tot ce avea pe suflet, declarîndu-se profund nemulțumit de faptul că l-am însulițat pe cel care m-a susținut de atîtea ori, inclusiv în scris. Deschid gura și așa rămîn cu ea:

→șchioapă despre homosexualitatea care „lovește în biserica ortodoxă”, cel mai mare jurnalist al anului; trăirea la maximum a unor momente extremă, vârsta alcoolului, a bolii incurabile, deruta („Totul se dărâma în jurul meu. Tot ce construiseam în ani mi se scurgea printre degete. Mașina mea teribilă, împrumutată la beție unui amic, era acum zob” p. 129); întâlnirea cu părintele Suciuc, al cărui chip îl lua deseori bunicul său prezent doar în gând, începutul îndreptării pe care i-o comunică eul lăuntric: „Deși urechea din suflet îmi aprinsese credința că nu voi muri, îmi era frică. Pășeam pe stradă ca și cum aș fi făcut-o pentru ultima oară” p. 137); despărțirea definitivă de Dora care va dispărea într-un cumplit accident, și mai apoi despărțirea de Grasu, grav bolnav la Spitalul Oncologic – toate acestea îi fortifică ideea că nimic nu e mai de preț decât viața („Îmi părea rău de toate și îmi era dor de fiecare bucată de asfalt. Îmi era dor de soare, de aer” -136). Comunicarea, pentru bunicul lui, avocatul Gheorghe Florescu, proaspăt grațiat din închisoarea de la Baia Sprie, este cheia vieții: „Un an mai târziu m-am însurat și l-am vizitat să-i prezint nevasta. A strâmbat din nas. E frumoasă, e foarte frumoasă – mi-a spus – dar cel mai important lucru e comunicarea. Să ai ce să povestești la bătrânețe”(p. 112), iar scrisul se

dovedește a fi taumaturgic: „E dramatic ceea ce-mi povestești – îl îndeamnă Iustinian -, dar din punctul de vedere al eternității este o poveste tulburător de frumoasă. E un destin care se repetă ciclic. Cu tine însă, se încheie cercul. Scrie. Trebuie să scrii (...) Scrie! Pune pe hârtie totul! Numai așa se va închide o dată pentru totdeauna acest cerc. Acest șir de destine tragice. Aceasta este calea și tu ești acela care trebuie să închidă cercul” (p.146) Prin urmare scrisul va fi, pentru tânărul nostru jurnalist, o salvare, așa cum fusese și pentru Constantin Meissner, autorul *Memoriilor*, deoarece fusese capabil să favorizeze o posibilă exteriorizare a eului: „Iustinian s-a ridicat de pe scaun, m-a mângâiat și mi-a spus: *Viața trebuie privită din perspectiva eternității*” (p. 145), un fel de concluzie la ceea ce se petrecuse cu ani în urmă, când, la a treia criză pancreatică, protagonistul, aflat în spital, consemnase: „Norii negri se apropiau înfricoșător. Aduceau miros de gheață. Ca la pol. Îngrozit, m-am uitat în colțul salonului și-am zis: *Isuse, dacă tu într-adevăr ești, ești viu și ești cel mai bun prieten al meu, ajută-mă. Nu mă lăsa să mor așa ca un câine și eu îți promit că voi fi altul*. Spunea părintele Suciuc că uneori e suficientă o singură secundă, chiar ultima, ca să te poți mântui” (p. 138). Îndrăznind să

deschisă a nemaivăzută mirare.

Nicolae Dabija îmi face semn să tac și dintr-odată îi spune el poetului de la Pererita numele și prenumele cele adevărate ale colegului de Uniune, care i-a rănit pe mai mulți dintre scriitorii.

Auzind acest adevăr, Grigore Vieru și-a cerut iertare, i-am cerut iertare și eu, iar Nicolae Dabija ne-a cuprins, ca un preot, pe amîndoi.

După care a pus pe masă tot ce-i adusesem în ziua Nașterii Domnului: un cogniac, trei mere și o cutie de ciocolate.

În scurt timp cîntecele Renașterii Naționale izbucneau din trei inimi și o Pace mîntuitoare de frați strălucea pe chipurile noastre, ca un Dar al Celui ce se năstă pentru oameni, ca ei, oamenii, să nu se mai învrăjbească pe veci!

TRAIAN VASILCĂU

privească viața din perspectiva eternității, după o noapte, cu jurnalistul avea să se întâmple miracolul: „Pe mine nu mă mai durea nimic și mă uitam la ei amuzat. Lor nu le venea să creadă. Toate analizele erau normale” (p.139) – discurs care va include, cu același suflu de optimism, și ultimele cuvinte ale lui Grasu: „Bă, Boghi, nu-mi pare rău de nimic. A fost fain, mă, tare fain...” (p. 247).

Poate că de aceea, pe lângă „alegerea vieții împotriva poeziei” - atu caracteristic literaturii de frontieră, cele două părți ale cărții de față aleg și „poezia”, dar nu împotriva vieții, ca în cazul lui Ulysses (6), ci în scopul ogîndirii fidele a acesteia. *A povesti pentru a trăi viața* ar fi, în acest caz, replica la merquez-iana „A trăi pentru a povesti viața” (7).

BIBLIOGRAFIE:

1. BRAUD, MICHEL, *La forme de jours, Pour une politique du journal personnel*, Paris, Edition du Seuil, 2006, p. 9.
2. PERSPECTIVE, revistă de didactica limbii și literaturii române, Nr. 1 (18)/ 2006, p. 119.
3. Ibidem.
4. ECO, UMBERTO, *Șase plimbări prin pădurea narativă*, Constanța, Ed. Pontica, 1997, p. 179.
5. EDUARD BOGDAN, *Destinul familiei Meissner*, ed. Dacia, 2007
6. ECO UMBERTO, *Poeticile lui Joyce*, ed. Paralela 45, 2007, p. 95
7. MARQUEZ, GABRIEL GARCIA, *A trăi pentru a-ți povesti viața*, ed. RAO, 2004

Mestesugul suspansului în romanul polițist

Romanul *Crimă la MAE*, publicat la Editura RawexComs 2021 demonstrează încă o dată, talentul scriitorului Constantin Lupeanu de a crea caractere umane complexe și întâmplări memorabile, motivând cititorul să gândească în prelungirea scenariului propus. Suspansul, trama, misterul sunt ingredientele perfecte pentru romanul polițist, dar autorul nu se limitează la această schemă, ci printr-o iscusință stilistică, surprinde dimensiunile psihologice ale eroilor, introspecția, fragmentarismul devenind resurse originale în crearea atmosferei palpitate. Pluriperspectivismul aproape că îngăduie cititorului să ia parte în derularea anchetei; suprapunerea planurilor vizionare și narrative instituie textului calități nebănuite, personajele glisând între analiză logică și intuiție.

Personajul principal, ambasadorul Daniel Gorun primește misiunea de a investiga crima din minister, în paralel cu ancheta derulată de căpitanul Haralambie Donca. De la bun început, protagonistului îi sunt atribuite calități excepționale, încredințându-i-se o misiune grea: descifrarea misterului morții lui Ilknur Dac. Dacă poliția investighează într-un mod clasic, apelând la scheme tradiționale, Daniel Gorun realizează un fel de joc intuitiv, ca în geometrie, bazându-se deopotrivă pe imaginație și logică. Tocmai în acest punct, constă abilitatea autorului de a construi scenarii inedite: când te aștepti mai puțin, apare soluția, născută dintr-un detaliu aparent nesemnificativ. Ei bine, protagonistul nu se pierde în mecanismele de suprafață ale anchetei, el analizează atent fiecare aspect, imaginează contexte, dezvoltă idei, realizează un film complet în care toate ingredientele sunt puse în ordine. Ca într-un joc de șah, nimic nu-i scapă, nici suita de evenimente dinaintea crimei, nici personajele care au intrat în contact cu Ilknur; fiecare lucru e dinainte intuit, ambasadorul - detectiv câștigând partida prin algoritmi unei analize complexe.

Interesant în construcția romanului, nu e neapărat exercițiul descifrării enigmei, ci mai degrabă,

odul în care se derulează ancheta și sensul pe care-l primește în desfășurarea epică. Punctul nevralgic este faptul că în cadrul unei instituții importante, se produce o crimă; la un anumit nivel de lectură, găsim implicații textuale ce se răsfrâng dincolo de subiectul propriu-zis. Crima din cadrul ministerului e un act ce pune în derivă încrederea în bunul mers al societății, vulnerabilizează ideea de instituție, deconstruiește legătura dintre individ și stat. Daniel Gorun devine personajul care poate să restabilească relația fragilă, este simbolul omului care poate face ca o instituție să funcționeze bine, fără ca nimic să știrbească sentimentul de încredere. Văzut în acest mod, romanul prelungește fantezia, într-o lecție de viață, din care cititorul descoperă valori etice și morale înalte. În orice caz, cartea țese o tensiune interioară întreținută de vulnerabilitatea personajelor, dar și de perspectivele narrative diferite.

Palpantă nu este doar acțiunea cărții, cât și portretizarea personajelor, fiecare gest, trăsătură conturând o tipologie. Ilknur Dac, tână turcoaică fermecătoare și cuceritoare, poartă povestea unei vieți aparte, cu un trecut pe care-l vrea uitat (avusese o relație cu profesoara de desen). Căsătorită cu Victor Dac, însărcinată, rămăsese o femeie care emana atracție. Moartea ei generează șoc, dezlănțuind atâtea piste, câte personaje sunt. Dan Chivernis, ucigașul, e un personaj șters ca structură temperamentală, și tocmai acest lucru induce în eroare. Singurul care intuieste duplicitatea acestuia,

este Daniel Gorun. Portretul lui Chivernis e realizat ca o proiecție caleidoscopică, prin suprapunere de gesturi, fapte, întâmplări. Personajul e un amator de artă vizuală, deținând tablouri, fără să le cunoască valoarea estetică, iar în cadrul ministerului neputându-se remarca în vreun fel. Abilitatea conturării caracterului rezultă din tehnica acumulării de fapte, personajul fiind redat în umbre, în nuanțe. Acest lucru întreține atmosfera savuroasă, palpitantă a firului narativ.

Demersul detectivistic al ambasadorului Daniel Gorun se bazează pe filtrarea realității într-un mod critic, iar adevărul despre crima de la MAE, îl obține prin asamblarea tuturor perspectivelor, ipotezelor, adăugându-le desigur, intuiția. Instrumentalizarea cazului atrage atenția prin înșiruirea de scenarii la care protagonistul nu e numai atent, ci le și analizează până la ultima fâșie componentă. E o tehnică asemănătoare puzzle-ului, unde fiecare detaliu contează, iar reunirea lor corectă conduce la deslușirea adevărului. Oricum, autorul creează suspansul prin momente de avalanșă, suspiciunea și misterul diversificând traseul investigativ.

Cartea nu este doar un roman polițist, ea propune și un nivel etico-moral de interpretare, prin faptul că pune în discuție societatea, politica și spațiul infracțional. În fond, toate acestea aparțin realității, lumii de azi, iar așezarea lor într-o zonă fantezistă, nu face decât să amplifice sensurile acestora în contextul contemporaneității. Constantin Lupeanu nu se dezice de crezul său literar, el construiește de fiecare dată o poveste din care cititorul desprinde sensuri, lecții despre viață. Practic, filtrarea realității în conștiința artistică imprimă valori etice esențiale, fără ca dimensiunea estetică să fie amenințată. Din contră, privită în acest mod, literatura oferă un regim dialectic de interpretare, textul revigorând viața, reprezentarea lumii fiind asumată prin semn, prin cuvânt. *Crimă la MAE* este un roman cu intrigă savuroasă, cu personaje carismatice, a cărui dinamică stilistică și structurală imprimă caracter original, ce individualizează scriitura în peisajul literar actual.

Dr. MIHAELA I. RĂDULESCU

Inertă, cel mult, „Vrancea Roșie”

Pe domnul profesor Cezar Cherciu l-am cunoscut cu mulți ani în urmă ca vecin în aceeași scară de bloc.

Pe atunci nu bănuiam nobila sa preocupare în cercetarea istoriei vrâncene. Am avut față de domnia sa o relație de bună vecinătate, care a continuat cu respectul cuvenit istoricului dedicat plaiurilor vrâncene de azi și nu numai.

Anul acesta, domnul profesor Cezar Cherciu intră în lumea octogenarilor având ca zestre literară, zece titluri de volume ce au creionat ținutul Vrancei cu acribie și dăruire. Talentul de cercetător este încununat și de cea mai recentă apariție „Vrancea Roșie și Ținutul Putnei în fața istoriei 1944 – 1964”, apărut la editura Muzeului de Istorie Galați.

Cred că editura acestui așezământ gălățean a sprijinit apariția volumului și pentru faptul că autorul a fost elev al Școlii Pedagogice Costache Negri din Galați, dar și că ținutul Putnei în perioada amintită în titlu, a dat seamă regionalei gălățene din care făcea parte.

Volumul e mai presus de toate, un document la care autorul a trudit pentru a lăsa mărturie urmașilor o parte din viața de zi cu zi a vrâncenilor din acele timpuri. Așa am aflat că în orașul Focșani, în 1955 erau 371 de analfabeți și 21 de cursuri de limba rusă. Nu pot să nu observ ironia fină a autorului care ne sugerează că analfabeții focșăneni trebuiau să urmeze cursurile de limba rusă.

Istoricul, martor al vremurilor crâncene prin care a trecut, a dorit să treacă în revistă și în neuitare multe valori putnene, care au avut de suferit urgiile regimului politic din acele timpuri. Așa aflăm că profesorul Ion Diaconu s-a întors acasă după doi ani de detenție. Deși a fost premiat de Academia Română pentru opera sa, profesorul Dumitru Beldie distins și respectat de lumea fizicii și a matematicii ca și profesorul Dumitru Botez au suferit o serie de prigoniri pe nedrept aplicate.

În 1952, elevii de la Școala de surdomuți erau bolnavi toți de tricofiție. Scria atunci profesorul Constantin Marinescu :

„Slavă ție tricofiție/
M-ai scăpat de datorie/
Timp destul eu am avut

Să urzesc, să uneltesc,
Contra celor ce mă urmăresc
Și în pace nu mă lasă
Să mai stau și eu acasă

.....
. La Pitești am stat ascuns
Apoi barbă eu mi-am pus
Și-n lume am apărut
Un om nou și renăscut

.....
Nu fi supărat Costele,
Lasă satul Gherganului
Și ia drumul Focșaniului.

De politică să te apuci
Dacă vrei să te ridici
La Focșani cine te știe?

Că în cap tu ai chelie”

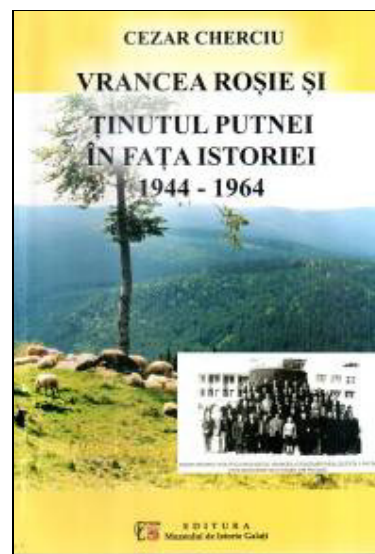
Sociologul Ernest Bernea, născut la Focșani în 1905, etnograf, filosof, eseist, ajuns sub comanda lui Dimitrie Gusti în anii războiului, a trecut prin cinci lagăre de detenție, pentru acuzațiile de a fi fost ”filosof existențialist”.

Citând din creația profesorului Culiță Ioan Ușurelu, autorul aduce în față scrieri ale lui C.C.Giurescu, Alfred Căpățână, Pamfil Șeicaru și mulți alții, care, neclintit au stat ca jertfă pe aceste meleaguri.

Ce este demn de remarcat în acest volum și nu poate fi trecut cu vederea este și descrierea revoltei de la Vadu Roșca, fapt de care astăzi, se mândresc urmașii cu părinții ce s-au luptat pentru cinstea și onoarea putneană. Aproape că nu există an din această perioadă de care s-a ocupat autorul, în care să nu apară noi represii asupra doctorilor, profesorilor, preoților, consemnate pas cu pas și ceas de ceas, pe măsura desfășurării lor.

Amintește și de momentele colectivizării raionului putnean, care își propusese să răspundă cerințelor comuniștilor din acea vreme. Un comitet orășenesc format în Focșani din tovarășii Cărintu Gheorghe, prim secretar, Brăileanu Oprișan, Gheorghiu Nicu secretari, a trecut la colectivizarea chiaburilor.

Există date statistice clare despre viața vrânceană din acele timpuri. Este laudabil că autorul recunoaște că, în 1963 era președinte la Comitetul de Cultură și Artă al raionului împreună cu Dumitru Coarcă. De aceea cred în sinceritatea lui când îi menționează pe pictorul Ioan Cutelicos ce redă viața chinuită a țaranului, a poetului Hristache Lungu, a redactorului Emil Stanciu

de la stația de radioficare Jariștea care împreună cu Ionică Sava de la Căndești, Rodica Urzicean și Ioan Drăgoi de la Cotești, au dat glas vremurilor de atunci.

Am aflat cu stupeoare că un număr de o sută opt preoți și călugări, plus măicuțe, au fost condamnați ca „jertfă în spațiul mioritic”, fapte menționate de preotul Ionel Ene.

Este meritul profesorului Cezar Cherciu de a ne fi dat spre cunoaștere vremuri despre care generația de astăzi nu ar avea știință și, probabil nici migăloasa muncă de cercetare n-ar fi pentru mulți o mare tentație.

Aș fi curios să văd o continuare a acestui demers istoric merit să ne limpezească adevăruri care pot trece ușor în uitare. Spun asta pentru că un alt autor Vasile Vălcu, în cele două volume „Viața mea de vrâncean” și „O viață între două lumi” a încercat să relateze câte ceva despre vremurile mai apropiate de început de mileniu trei.

Cezar Cherciu are meritul de a ne fi oferit și o listă bogată de lucrări în care se găsesc informații despre oameni și faptele lor pe aceste meleaguri mândre și pline de un farmec aparte.

Spiritul organizat al profesorului de istorie se regăsește amprentat aproape la toate paginile.

Iată de ce volumul merită folosit ca argument și chiar ca bază de pornire în viitoare romane pentru cei care și-a dori să-și fixeze ca temă viața intensă a oamenilor din ținutul Putnei.

GHEORGHE ANDREI NEAGU

Sub semnul provizoratului

Dacă romanul „Drumul egal al fiecărei zile” al Gabrielei Adameșteanu, scris la persoana întâi și publicat în 2013 în traducere germană, aducea în prim plan formarea intelectuală a eroinei, Letiția Branea, în romanul scris în continuarea și prelungirea acestuia, „Provizorat”, apărut în 2017 la editura Polirom și publicat recent în traducere germană cu un titlu vizibil mai comercial, „Provizoratul dragostei”¹, scris la persoana a treia, se continuă, în principiu, depănarea vieții Letiției, de data aceasta gata formată din punct de vedere intelectual, căsătorită și angajată în „Clădire”, în apropierea statuii lui Lenin.

Cartea de față apare în condiții grafice excelente, în format relativ mare (22/14 cm), legată și cu semn de lectură, publicată fiind cu sprijin financiar de la TRADUKI.

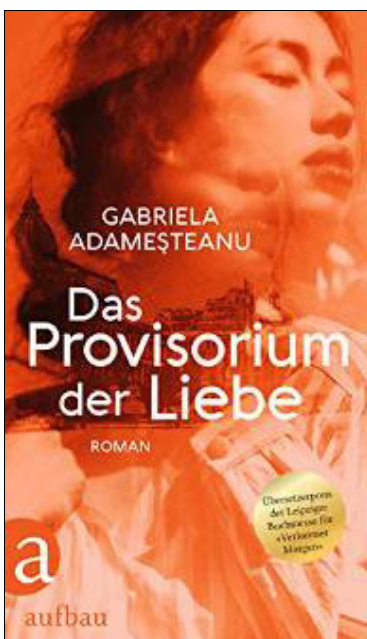
Dacă în romanul anterior se perindau mai puține personaje, în schimb în cel de-acum numărul acestora este de-a dreptul impresionant (la sfârșitul cărții, în „Lista persoanelor” –pp.479-480 – sunt incluse nu mai puțin de...32!

Bine lucrat, romanul actual constă din cinci părți, fiecare cu câte patru, cinci sau chiar șase capitole, în total 25, fiecare parte precum și fiecare capitol având câte un titlu.

De data aceasta Letița este căsătorită cu ambițiosul universitar Petru Arcan (prinsă, oare, cu...arcanul?!), dar nemulțumită fiind de viața de familie își caută fericirea în brațele colegului ei de servicii, Sorin Olaru.

Deși relația celor doi se prelungește, durează câțiva ani buni, fiind, de fapt, din capul locului sub semnul provizoratului, va fi doar o anexă care este prezentată la începutul și sfârșitul impunătorului op.

Importantă ni se pare incursiunea făcută în mod inteligent în istoria națională, nu numai din anii '40 până prin anii '70, ci cu mult mai devreme, începând cu obligația de a abdica a domnitorului Alexandru Ioan Cuza și de a accepta exilul în

noaptea de 11 februarie 1866, când acesta afirmă: „Istoria mă va răzbuna!” (p.105) și după 83 de ani ultimul urmaș al dinastiei germane Hohenzollern va semna, de asemenea, abdicarea.

Perioada legionară și a lui Antonescu sunt prezentate cu multă măiestrie, în urma unei minuțioase documentări. Aflăm câte ceva și despre naționalismul lui Mircea Vulcănescu, de pildă.

Dacă despre familia Branea se știu multe din romanul anterior, acum aceste date sunt doar completate, în schimb aflăm aspect legate de familia Iovănescu, din care descinde Nelly, mama adoptivă a lui Sorin Olaru și verișoara Soranei Iovănescu, adevărata mamă a lui Sorin.

În anii '70, chiar dacă situația nu mai era ca în urmă cu un deceniu și așa cum fusese prezentată de Petru Dumitriu, actele de la dosar își aveau totuși locul și rolul lor. Desigur că și aici se puteau face mici operații, să dispară, adică, cele compromițătoare.

Fusese o perioadă când importantă era perfecționarea profesională la Moscova și cunoașterea limbii ruse. Atunci unii “tovarăși” și-au adus de acolo soții care, însă mai tâziu le-au devenit o povară...

Promovarea într-o funcție superioară sau chiar numai menținerea în cea actuală, în caz că era sub incidența reducerii, se putea face doar cu pile și relații. În acest sens femeile aveau o armă mai sigură și convingătoare – cazul directoarei

Eleonora Oprea.

Probleme legate de istoria comunismului în România sunt prezentate de Sorin, care îi ține Letiției lecții în pat, în locuința prietenului său Florinel Gheorghe, unde aveau loc întâlnirile lor.

Aflăm că reabilitarea lui Pătrășcanu are loc în urma cersei femeilor, a Elenei Ceaușescu cu Martha, soția lui Drăghici, ministrul de interne. Ceaușescu îl acuză pe Drăghici, deși acesta a urmat porunca lui Dej sau de la Moscova și, în consecință, îl va pune să administreze o întreprindere agricolă.

Ceaușescu sărbătorea acasă cu copiii Paștele și Crăciunul.

Din cartierul Primăverii, unde era locuința lui Ceaușescu, până la C.C., în Piața Palatului, erau postați din zece în zece metri „băieții din Calea Victoriei” (p.101).

Se relatează despre interzicerea avortului, despre “principiul rotirii cadrelor”, despre Congresul, după care se strânge șurubul.

Soțul Letiției, lectorul universitar Petru Arcan, era cu 10 ani mai mare, mai fusese căsătorit, lucrează la o teză de doctorat dar nu primește confirmarea partidului, se știa despre aventurile lui cu studentele, venea tot mai tâziu acasă și mirosea a băutură, vroia o staționare în Germania, la Bochum, și de eșecurile lui o face pe ea vinovată, reproșându-i păcatele familiei Branea.

Letiția ține un jurnal secret în care notează impresiile și scria proză, publicând în „Literatura nouă” cu pseudonimul Lelia Arcașu.

Se consumă multă băutură în roman, de la whisky la vodcă rusească sau poloneză, iar profesoara de matematică Nelly Olaru primește țuică de la un părinte, se bea vin din Bulgaria sau Albania, se fumează țigări Kent sau albaneze, Alberia, ori Snagov sau chiar Amiral, se ascultă multă muzică, de la Dalida, Edith Piaf, The Platters, The Beatles, Charles Aznavour, Nat King Cole sau și Frank Sinatra.

Autoarea realizează descrieri memorabile, în care se împletesc armonios imaginile vizuale cu cele auditive: “Cerulea varșă roșu arzător peste lac, cu margini gri. Sus în turn era atâta liniște încât numai greoaiele lovituri de aripi ale ciocănițoarelor se auzeau și înfundatele căderi ale→

MIRCEA M. POP

¹ Gabriela Adameșteanu: Das Provisorium der Liebe. Roman. Aus dem Rumänischen von Eva Ruth Wemme, Aufbau Verlag, Berlin, 2021, 480 p.

O antologie lirică bilingvă

Scriitoarea Ada D. Cruceanu, sub titlul „Golf în retragere“ (Octavian Doclin: Golf în retragere / Golf im Rückzug. (55 poeme). Antologie de Ada D. Cruceanu, Traducere de Hans Dama, (55 Gedichte). Auswahl Ada D. Cruceanu, Übersetzung Hans Dama, Editura Anthropos / Anthropos Verlag, Timișoara, 2008, 142 p), alege 55 de poeme din cele publicate de Octavian Doclin (1950-2020) în nu mai puțin de 20 de volume apărute până la acea dată sub semnătura harnicului poet reșițean.

Cartea se deschide cu poemul *Elegii silvestre*, apărut inițial în *Vîrste cărășene*, revista Liceului Grădinarilor, județul Caraș Severin, 1968.

De semnalat că o serie de poeme cu rime („Dagmăr“, „Din lacrimă, poete“, „Buna“, „Poetul“, „Petrecere“) sunt traduse tot așa în germană de către Hans Dama. Acestuia îi revine și meritul de a fi găsit un echivalent pentru regionalismul „săgîțul“- „Lehrhub“ (începător, ageamiu), în poemul „Căputul“.

Problematică, în schimb, se dovedește însă traducerea așa-numitului „Poem de toamnă“, constituit din patru distihuri în metrică populară: „Se-aude toamna-n cer urcînd, / eu lîngă iarbă coborînd // Se-aude lacrima curgînd / pe fruntea mamei, răsărînd // la un izvor din alt izvor, / La gura lui încet cobor, // Copil, cu palmele de dor, / cu ochiul – luminat pridvor“ (p.103), putîndu-ne explica de ce cele câteva poeme de Blaga constituite după aceeași metodă, au rămas până astăzi netraduse în germană...

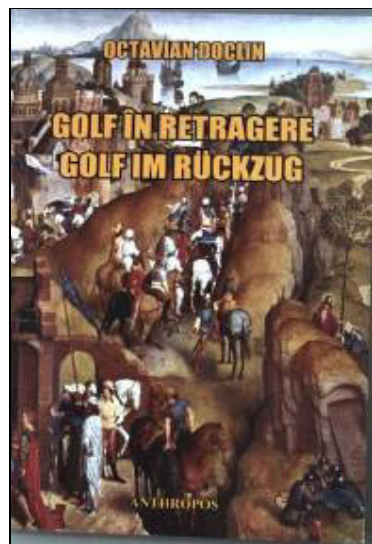
Desigur că după modul cum a fost realizată antologia se pot vedea

progresele și reorientările poetului de-a lungul vremii (1968-2005). Dacă la început poetul era fascinat de natură, mai apoi apare dragostea, exteriorizată prin multiplele adresări iubitei, pentru ca mai pe urmă să facă apologia „poemului scurt” sau „sfîșitului de poem”, tinzînd spre o concentrare maximă în creația viitoare. Iată cum i se confesează celei dragi: „Iubito, / odată pătruns în cetatea poemului / voi spînzura emoția / de funia unei fulgerătoare amintiri. / Numai astfel vom putea asculta / muzica ochilor / numai așa se naște poemul scurt”. („Poemul scurt”, p. 35).

Modificarea viziunii lirice apare în „Poemul ca un mușchi verde”: „Copil mă rătăceam prin pădure / căuțînd crăițe, zmeură, ghiocci / mușchiul verde, mușchiul verde / întotdeauna mă scotea la lumină. // Acum, rătăcesc printre cuvinte, / căuțînd poemul, poemul minim, / care să-mi arate drumul / spre mușchiul verde” (p.24), considerat „o miniparabolă, poate puțin cam tezistă, a reorientării „artei poetice”. (Laurențiu Ulici „Literatura română contemporană”, I.Promotia 70, Editura Eminescu, 1995, p.193).

Într-un mai amplu poem, intitulat „Poetul”, de cinci strofe, prima și ultima sunt identice: „Neauzit, Poetul de-apare printre noi / nu se întrebă nimeni de ce a apărut, / cum, brusc, dacă dispăre din cuvinte / nu-și amintește nimeni să-l fi văzut” (pp.47-48), semnificînd, de fapt, nedreptatea trecerii neobservate a poetului printre semenii ingrați.

În creația de început a poetului joacă un rol important natura, așa după cum am mai spus, codrul, pădurea, apare zăada ca simbol al purității și inefabilului, pentru ca mai târziu cuvîntul, punctul poemul să devină leitmotive metaforice pe baza

căroră Poetul își scrie Poemele, în felul acesta apropiindu-se tot mai mult de generația 80, precum și de bardul-model Nichita Stănescu.

Ghiduș și spiritual apare în micropoemul: „Acestea sunt sandalele mele: /luați-le și purtați-le / toată iarna; / zise surzînd / furnica” („Un fel de odă”p.31) .

Paradoxal, poetul Octavian Doclin rămîne în memora lecturii în primul rînd prin aceste poeme scurte, larg deschise interpretărilor: „Precum un arc moale - / cu amintirea lui îți bei doar ceaiul / dimineața // regretîndu-i cuvintele” („Sfîrșitul de poem”, p.63), „...mereu cum trece / lumina / prin urechea acului // mereu cum trece...” („Sfîrșit de poem”, p.117) sau: „...viața poetului - / o săpătură arheologică / pe care cuvintele o acoperă / mereu cu nisip” („Sfîrșit de poem”, p.131).

În concluzie, o interesantă antologie lirică bilingvă, oglindind aspect din creația unui important poet optzecist bănățean.

MIRCEA M. POP

SUB SEMNUL...

→prunelor zbărcite, care din pomii desfrunziți cădeau în iarba, care era înghețată de brumă “ (p.157) .

Apar și câteva mici erori, din neatenție, care la o următoare ediție pot fi corectate: “Barcadi” (p.277) în loc de “Bacardi”, în Sibiu hotelul este Împăratul Roman / Römischer Kaiser, nu “Rumänischer Kaiser” (p. 295), “siempre que te pregunto” nu “pregundo” (p.297), “Toploveni” nu “Toploveni” (p. 201).

Pe aceeași pagină apare corect “Iovănescu” dar și “Ionvănescu” (p. 170).

Provizorat și provizoriu sunt leitmotive frecvente în roman:

“Grămada de cărți dă locuinței aparența provizoratului...” (p.41)

“Așa cum și viața ei provizorie cu Sorin mai miroase încă a nou“(p.57)

“Provizorat! Absolut provizorat!” (p.303)

“în neconținută provizorietate a lucrurilor” (pp.364-365)

“numai provizoratul durează, cum zic francezii!” (p.424)

Sub semnul provizoratului nu stă numai dragostea celor doi, ci și locul fiecăruia în societate, în funcție și chiar în viață.

“Gabrielei Adameșteanu îi reușește cu măiestrie destinele mai multor generații, precum și împletirea politicului cu particularul” serie, printre altele, pe suprapertă a patra, exterioară, a cărții.

ARHEOLOGIA ATINGERII SUFLETELOR

Cu „Sub semnul confesiunii” (București, Editura Semne, 2019), Rodica Lăzărescu, invitând sub patrafirul spovedaniei laice voci cu ecouri care lasă frumoase urme, ne îmbogățește alungând din noi pustiiri, presărând oaze de lumină și speranță, reconfigurând hărți mentale și orizonturi din care se ivesc zorii unor izbâzni și bucurii care-au trecut și prin probele de foc ale Infernului. Volumul debutează, ca o simfonie beethoveniană, cu un motto-mărturisire: „De ce «confesiune»? Fiindcă aștept de la cel «provocat» la dialog – o scotocire în adâncul ființei, acolo unde cu siguranță mai există gânduri, amintiri, trăiri încă nespuse... O destăinuire, un fel de a-ți pune pe palme sufletul și de a-ți întinde brațele spre cel din fața ta: «Iată-mă, acesta sunt eu!»”. Lui Alecu Ivan Ghilia, unul dintre cei invitați la banchetul confesiunilor, cel care povățuia frumos cândva – „Dacă vrei să-mi atingi sufletul, lasă-ți vederea să mă pătrundă, apoi întindeți mâinile și astupă locul, să nu învie cicatricile și sângele să dea pe-afară” (apud op. cit., p. 134) – îi spune: „Da, vreau să vă ating sufletul, dar nu doresc a reînvia dureri vechi, a redeschide răni abia cicatrizate... Deși nu știu cum o să reușesc, căci oriunde pui degetul dai peste o nenorocire. Drept e că – de fiecare dată – ea e neutralizată de o întâmplare miraculoasă” (op. cit., p. 134).

Filolog cu autoritate rară de profesionist al tainelor discursului lingvistic, spirit-orchestră al unei reviste onorate fără rezerve cu aplauze naționale, Rodica Lăzărescu are în gene și elevatele chemări către o specializare încă neinclusă în nomenclatorul profesiilor: arheologia sufletului. Știe că sufletul ne umblă mereu desculț prin lume și culege toți spinii vieții. Nu există suflet care să nu fi fost rănit prin mărăcinii ființării, ne sugerează Origene: „Fiecare are probleme sale. Unii au la cină o pâine uscată, alții plâng că diamantele sunt prea mici”... Rodica Lăzărescu știe și că „după furtunile sufletului, ca și după ale naturii, învie flori pe care le credeam moarte” (Nicolae Iorga) și, cu har rar, ne invită să participăm la seducătoare simfonii ale acestor flori.

„O carte necitită e o carte tristă”

16 spirite din zări doldora de comori – literatură, critică/istorie literară, arte plastice, teatru/cinematografie, istorie, bibliofilie – își așază sufletul în palmă și-l lasă să zbunguie, fericit, ca și cum ar fi la o spovedanie vindecătoare. Provocările Rodicăi Lăzărescu sunt zguduirii de suflute, furtuni care răvășesc frumos amintirile. Nicolae Băciuț, acest „grădinar de rai”, „boier printre tovarăși”, cum a fost numit, cel care stă „la taclale cu Dumnezeu”, a primit, cred, ca pe un balsam chemările unor glasuri de sirenă precum acestea: „Ce-or fi merit ursoarele lângă leagănul pruncuțului Nicolae?” (ib., p. 6); „Dar de cărți mai e nevoie? Ziceți adesea: «Apa trece, cărțile rămân». Credeți în viitorul cărții? Și fiindcă sunteți editor, v-aș mai cita o vorbă: «O carte necitită e o carte tristă». Câte cărți triste publicați la editura dvs.? Și, în general, câte cărți triste băntuie azi prin lume?” (ib., p. 22); „Vă mulțumesc pentru timpul acordat și răbdarea de a-mi răspunde, exprimându-mi speranța ca în final să nu-mi recitați: «Nici tu nu ești femeia ideală./ nici tu nu știi să vii tiptil...»” (ib., p. 34). Nu cred că Paulei Romanescu nu i-a tresărit ființa, atunci când a fost întrebată: „Sunteți o răzbunătoare?” (ib., p. 51). Dinu Săraru, sunt sigur, a evadat cu bucurie din colbul algoritmilor interviurilor... clasice, atunci când a auzit: „Aș putea să vă întreb: de ce v-

ați născut? Care este menirea dvs. pe această lume?” (ib., p. 80); „Mai avem țărani, domnule Săraru?” (ib., p. 89); „Cu peste 150 de ani în urmă, Grigore Alexandrescu zicea că «e prea bun pentru fabuli veacul în care trăim». Veacul nostru, mai exact ultimul sfert de veac, pentru ce e bun?” (ib., p. 103). Ion Brad este copleșit nu doar de o invitație din care îl priveau versuri de-ale sale – „Rogu-vă, așadar, «Să stăm, ca unul singur,/ de vorbă amândoi/ Și să săpăm din urmă,/ până vom da de noi»” (ib., p. 111), ci și de alte invitații care pun oricui sufletul pe jarul marilor zvârcoliri: „Putem zice precum Faust cel închipuit de dumneavoastră: «Știam de mult că-i mare meșter dracul!»? Mai aveți și alte exemple, din multele trăite într-o viață de om, care să-i susțină vorbele celebrului personaj?” (ib., p. 125); „Și încă o întrebare mefistofelico-faustiană: cât de des ați strigat «Oprește clipa!»” (ib., p. 131). Neîndoielnic, și Alecu Ivan Ghilia a fost sedus de frumusețea interogațiilor: „Sunteți un preferat/protejat al divinității?” (ib., p. 170); „Ca scriitor, care-i verbul preferat?” (ib., p. 173). Horia Bădescu devine un fluviu învolburat, atunci când trebuie să pună degetul pe o rană deschisă, precum aceasta: „Pe vremea «Arizonei» [cafenea, lângă redacția „Tribunei”; n. n., I. F.], ziceați dvs., «nici nu știam să ne urâm măcar...» – cum de-am învățat între timp?...” (ib., p. 185). Constantin Călin este invitat să călătorească din nou prin labirinturile bacoviene: „În afară de răbdare, de perseverență, de acribie, tenacitate, pregătire teoretică, ce îi mai trebuie unui «arheolog» literar? Oleacă de imaginație, spirit detectivistic, astea intră în inventar?” (ib., p. 203); „A scăpat vreun colțisor din edificiul Bacovia, vreun pod prăfuit, vreo pivniță secretă, măcar vreun sertar ferecat, cu cheia pierdută, de curiozitatea scormonitorului domn Călin?” (ib., p. 214); „Știu că vă place să definiți termenii! Așadar, ce are în plus (sau în minus) «marginalul» față de «provincial» (de «omul de provincie»)?” (ib., p. 212). Eugen Simion va fi fost surprins plăcut, nu ne îndoim, și de boabele de rouă care stăteau imperial pe întrebări: „V-ați imaginat→

ION FERCU

vredată trăind în alt timp? Care ar fi acela? Făcând ce?” (ib., p. 221); „Ce e onoarea? Pentru ce cauză v-ați duela (la propriu!)?” (ib., p. 224); „Să fi avut dreptate Rebreanu cum că scriitorii se ceartă și-n cimitir?” (ib., p. 229); „Recunoașteți că sunteți un om orgolios. E de bine, e de rău? În fond, ce e orgoliul – e un defect, e un scut, o carapace? Sau, dimpotrivă, considerați că sunteți un om tolerant? Cât de tolerant? Simțiți că «sporul de ani» v-a schimbat?” (ib., p. 224). Cu aceeași surprindere a primit, cred, și Ioan Dumitru Denciu invitația de a răspunde la... curiozități precum: „Câte basme ați ascultat în copilărie, cât de mult v-a fascinat Făt-Frumos? Când v-ați întrebat: cine e, totuși, Făt-Frumos?” (ib., p. 245); „Câtă echilibristică trebuie să facă romancierul între istorie și ficțiune?” (ib., p. 241); „Ce e iubirea [...]? Ce e mai fecundă pentru creație – prezența sau absența iubirii?” (ib., p. 261). Cu această temă de meditație este surprinsă Victoria Milescu. Vladimir Găitan primește și o întrebare care ar putea sugera aventurile unui roman: „Ce simte un actor când aude bătaia unui gong?” (ib., p. 292). Lui Constantin Cubleșan îi este oferită și varianta spovedirii dincolo de granițele laicului: „Aveți un înger păzitor?” (ib., p. 304). George Corbu Junior se trezește în fața unei perspective care-i stimulează resursele de autocunoaștere: „Sunteți prieten cu tatăl dv.? [...] Prietenii tatălui dvs. sunt și prietenii domniei voastre?” (ib., p. 312).

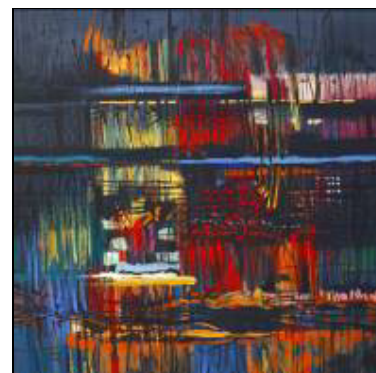
Confesiuni înnobilate hermeneutic

De ce este importantă calitatea întrebărilor? Pentru că numai întrebările care au acest statut deschid „orizonturi ideatice” (L. Blaga), trimit generos în „zări” care potențiază fericit răspunsurile. În „Tractatus logico-philosophicus” (București, Editura Humanitas, 1991, p. 55), Ludwig Wittgenstein spune: „Cele mai multe propoziții și întrebări care au fost scrise despre obiecte filosofice nu sunt false, ci absurde. Deci nu putem răspunde deloc la astfel de întrebări”. Dacă problemele filosofice abordate nu sunt de fapt probleme propriu-zise, ele nu trebuie rezolvate, ci dizolvate; dizolvarea ar fi singura modalitate de soluționare a lor, crede el. Filosoful

francez Michel Meyer dedică importante reflecții „studiului întrebărilor” („Philosophie, science et langage”). Analizele sale, spune Paul Balahur („Esența problematologicului: problema filosoficului”, p. 25; https://www.fssp.uaic.ro/argumentum/numarul%204/02_Balahur.pdf), par „să aducă o completare unei mai vechi aprecieri conform căreia în filosofie întrebările sunt mai importante decât răspunsurile. Din cele susținute de Meyer conchidem că și răspunsurile sunt importante, cu condiția ca ele să exprime întrebările, ca răspunsuri problematologice. Complexitatea relațiilor dintre întrebări și răspunsuri în structura problemelor filosofice ne poate face să ne gândim că înțelegerea lor implică un fel de cerc problematologic, analog cercului hermeneutic, în care sensul problematizării este dat atât de corelația întrebare-răspuns, cât și de posibilitatea de a gândi, în același timp, diferența lor problematologică”. Esența acestui demers, valabil și în literatură, trebuie să urmeze fericit firul „unei logici a întrebărilor și a răspunsurilor”, să respecte „principiul corelativității dintre întrebare și răspuns” (Robin George Collingwood). Trezorier grozav al limbii române, al culturii, Rodica Lăzărescu are o compatibilitate fericită cu asemenea exigențe, discursul volumului fiind elevat înnobilat și hermeneutic. Argumentul ar fi nu doar calitatea interogațiilor sale, ci și cea a răspunsurilor/interpretărilor care sunt chemate din orizonturi culturale/profesionale diverse.

Lumea nu va fi salvată de știință, tehnică sau de... frumusețe, ci de cărți

Să poposim asupra câtorva dintre reflecțiile de la capătul unor interogații... „Exercițiul scrierii este și terapie. Multe maladii ale lumii se vor trata prin scris [...]. Nu marile performanțe ale tehnicii și științei vor salva lumea, ci cărțile” (Nicolae Băciuț; ib., p. 23). „Oricum, eu nu am vârsta pe care o am. Dacă facem un calcul, din cele opt ore de somn, care la mine înseamnă cam patru, la șase zile eu mai câștig o zi... lumină” (Nicolae Băciuț; ib., p. 32). „Artistul trebuie să creeze nu pentru sine, ci pentru Dumnezeu...” (Vladlen Babcinetchi; ib., p. 72). „Să știți că

Teodor Buzu, Lumini în apă

iertarea fără condiționare este singura iertare creștină autentică. Dacă ajungi să ierți fără să mai ții minte, asta e adevărata iertare creștină” (Dinu Săraru; ib., p. 86). „...numai cerul și stelele mai sunt țărănești” (Dinu Săraru; ib., p. 89). „Nu poate să existe scriitor grav, serios, să n-aibă în spate un critic mare. Sadoveanu nu ar fi fost Sadoveanu fără Ibrăileanu” (Alecua Ivan Ghilia; ib., p. 144). „M-au impresionat [la Varșovia, n.n., I.F.] cortegiile de preoți (catolici) care îngenuncheau pe străzi și se rugau să le dea Dumnezeu conducători buni” (Alecua Ivan Ghilia; ib., p. 165). „Nu știu [...] cum și de ce s-a îmbolnăvit de ură societatea românească! De ce nu ne mai suferim unii pe alții. Ce furie oarbă ne face să nu ne mai respectăm între noi, să nu mai respectăm nici sărbătorile națiunii” (Horia Bădescu; ib., p. 185). „De ce Pisica? Pentru că ea vine dintr-o lume veche și înțeleaptă căreia noi, cei de azi, i-am pierdut cheile și înțelesurile. Și doar așa o mai putem recompune, într-un amestec fantastic de tandrețe și violență, de egoism și iubire fără rezerve” (Nicolae Dan Frunteletă; ib., p. 197). „Eu am început să mă simt confortabil în Bacovia, doar când gândindu-mă la el m-am gândit și la mine, nu fugitiv, ci persistent” (Constantin Călin; ib., p. 202). „Prefer să mă îndoiesc, decât să mă amăgesc. Descoperirea, mai ales de către un amic, a unei calități acolo unde eu mă știu vulnerabil o percep, de pildă, nu doar ca pe o exagerare, ci ca și pe o șicană” (Constantin Călin; ib., p. 210). „Atenție! Orgoliul nu trebuie confundat cu vanitatea, ruda lui detestabilă, înfumurată, necreatoare” (Eugen Simion; ib., p. 224). „În postmodernitatea românească, prietenia a fost, am →

impresia, înlocuită de alianță. În Renaștere, prietenia valora mai mult decât iubirea” (Eugen Simion; ib., p. 226). „Toți purtăm în suflet un oraș ideal, orașul primului cer, al primei iubiri, al primului sărut, orașul în care am fost fericiți” (Victoria Milescu; ib., p. 254). „Mă gândesc, firește, la finalul sfârșit – e o replică dintr-o piesă a lui Vasile Rebreanu [...]. Nu mă gândesc la viața de dincolo, ci la momentul trecerii... de aici acolo” (Constantin Cubleşan, ib., p. 306).

Vrăjitorul profesiunilor și seducătoarele lumi de rezervă

Ar putea fi scrise, pornind de la substanța volumului „Sub semnul profesiunii”, tratate de istorie, de istorie literară, de etică, psihologie sau de sociologie. De ce nu?

Papini a scris 200 de pagini pornind de la primul verset al Genezei: „La început Dumnezeu a creat cerurile și pământul”. Unele pagini ale cărții sunt oaze de poezie sau veritabile crâmpie de roman. „Sub semnul profesiunii” este un dar care ne îmbogățește frumos; trebuie citit lângă rănile inimii.

Iscodirile elevate ale Rodicăi Lăzărescu au aura unei schițe admirabile de portret pentru o lume în care ar trebui să ne simțim ca acasă.

Unele dintre profesiunile celor invitați la aceste voroave de taină îmi aduc aminte de ceea ce-i mărturisise Goethe lui Eckermann, referitor la omenire, în 1928: „Văd venind vremea în care Dumnezeu nu se va mai bucura de ea și va trebui să frământă iarăși totul pentru o creație regenerată” (apud Karl Löwith, „De la Hegel la Nietzsche”, Cluj-Napoca, Editura Tact, 2013, p. 45). Cristina Ștefan, mărturisind câte ceva despre „Lumea de rezervă”, recenta sa antologie de poeme (Bacău, Editura Art Book, 2020), spune admirabil: „Poezia este Lumea mea de rezervă”.

Mulți dintre interlocutorii Rodicăi Lăzărescu mi se pare că asta fac, sub bagheta sa de vrăjitor al profesiunilor: zămislesc pentru noi seducătoare lumi de rezervă care ne dau ghes să evadăm în ele.

Atunci când intri sub „epitrahilul” profesiunilor Rodicăi Lăzărescu, simți că mai ai o poveste frumoasă de trecut în C.V.

Exordii și bruioane

Exordii și bruioane apărut la Editura „S.Z.O.C. – Cincinat Pavelescu” din Brașov în 2021, este un volum care reunește prefațările, postfațările, cronicile și disertațiile scriitorului Mircea Brenciu dedicate mai multor autori, aproape în totalitate brașoveni, cu excepția filozofului Constantin Noica, istoricului literar D. Murărașu, criticului literar Titu Popescu, poezilor Paul Sân-Petru și Traian Vasilcău și a diaristei Erika Brauer-Winkler.

Exordiul este “prima dintre cele cinci părți canonice” ale unui discurs care, enunțând sumar conținutul acestuia, urmărește de fapt „câștigarea atenției și bunăvoinței auditoriului”; sau o introducere, ori chiar o prefață la o carte, în timp ce *bruionul* reprezintă o ciornă, un concept, variantă inițială a unei lucrări.

De exemplu, obiectivul exordiului este de a-l face pe auditor sau cititor, potrivit lui Olivier Reboul, “docil” (într-o stare de învătare), “atent” (a-l păstra în raționament) și “binevoitor” (prin *ethos*), genul epidictic folosind astfel un exordiu prin care încearcă să implice publicul.

Retorica exordiumului constă uneori în suprimarea acestuia și începerea discursului *ex abrupto* (în inima problemei) ca în această propoziție interogativ-mânioasă a filozofului și oratorului latin Cicero: „Până când, Catilina, vei abuza de răbdarea noastră?”.

Totuși, exordiul trebuie să prezinte subiectul sau faptele, cum face și Mircea Brenciu în cartea sa.

La rândul său, Aristotel era de părere că exordiul a atins mai presus de toate “emoțiile publicului” și nu a introdus problema ca atare, fiind mai important ca începutul discursului să ajungă la audiență și să servească și “exprimării de sine a vorbitorului”.

Revenind la cartea de față, cele mai multe exordii și bruioane, generoase, encomiastice și panegirice, au fost hărăzite pictorului și scriitorului Gabriel Stan, care a ilustrat și coperta cărții lui Mircea Brenciu, 7 la număr, dintr-un total de 35, ele aparținând fie prefețelor unor cărți scrise de Gabriel Stan, cum ar fi,

în ordine cronologică, *În labirintul celor 12 simțuri*, *Întoarcerea doctorului Honigberger*, *Al cincilea muschetar* și *Selfiefrenia*, fie unor expoziții memorabile din creația picturală a artistului plastic renascen-tisto-surrealist menționat.

În opinia lui Brenciu, orientarea lui Gabriel Stan este înspre „profunzimea sacrului”, artistul brașovean creând picturi mirobolant-mirifice menite să înfrunte marile capodopere, dezvoltând forma și spiritul într-o armonie imagistică fenomenală, un fel de ambivalență bruegeliană și chiar hegeliană, am adăuga, în interiorul aceluiași cadru.

Totodată, Gabriel Stan, cu ocazia expoziției *În stare vizuală*, propune un „univers difuz, cu unghiuri vagi”, mai mult sugerate decât conturate, cu niște cromatici semnificând pierderea luminii, cea lumină care la precedentele expoziții staniene avea „character axial”, biruind prin racursiuri, și prin deschideri umbertoeco-iene iluminate simbolic, prin explozii cu semnificații ori înțelesuri hermeneutice năstăvind focul, soarele, lumina stelară și, în ultimul timp, „sferele plutitoare, omniprezentele sfere multiple în dimensiuni și culori diferite”.

În perspectivă literară, Gabriel Stan face efortul de a egala pictorul cu scriitorul, și de aceea Mircea Brenciu îl situează în acea ipostază de limită în fața unui „sine patologizat de teama inexprimabilului lexical”, de data aceasta. →

IULIAN CĂTĂLUI

De asemenea, Brenciu consideră că în fața furtunos-impetuoaselor impresii și construcții cu caracter ontologic, declanșate vezuvian prin *laboriumul* său pictural, Gabriel Stan este obligat să îmbrățișeze surrealismul (literar, desigur), ca singurul *tao* permisiv pentru frenezia sau pasionalitatea lui a spune prin mijlocirea lexicului.

Astfel, defularea lui de artist are o „cale de manifestare situată în sfera unei hazardări în logismul surrealist” după modelul semioticianului-filozof-romancier Umberto Eco.

În planul literelor, mai spune Mircea Brenciu, alchimia lui Gabi Stan pretinde ineluctabil intenția descoperirii eternei pietre filosofale, „șlefuită insidios” prin obligarea lectorului de a învăța „terapia autoînundării prin plenitudinea propriei conștiințe”. În opinia mea, tactica auctorială a lui Gabriel Stan (din romanul *Al cincilea muschetar*, de pildă) este complexă, el alternând foarte abil vocile narative, planurile și configurările spațio-temporale, fragmentarismul, inserările de poeme ezoterice, religioase și mitologizante, teatrul de tip realist-naturalist, semne, desene, înscrisuri ermetizante, criptograme, în scopul iluminării cititorului, sau dimpotrivă, adâncirii și încapsulării lui într-un mister totalizator de nepătruns.

Cele mai multe bruioane și exordii sunt consacrate scriitorilor, poeți și romancieri, în mare parte, eseistilor și memorialiștilor, dar există și câteva prefețe, introduții, ciorne și disertații dedicate unor filozofi români cunoscuți și influenți: Constantin Noica și Alexandru Surdu.

În *Scurtă considerație despre opera poetică a lui Constantin Noica*, Mircea Brenciu susține că tentației juvenile a lui Noica de a scrie versuri i s-a juxtapus peste timp maturitatea unei gândiri total abandonate Cuvântului – Dumnezeu, iar puținele-i poeme scrise la bătrânețe poartă asupra lor această pecete a „sacramentalului omniprezent”.

Poemul II, dar și alte două poezii scrise de Noica în anul 1971 și publicate în revista „Viața românească”, se circumscriu într-un limbaj eliberat de stereotipii și de normele specifice ale gândirii filosofice „stilizat-sistemic”.

Prin poezie, Constantin Noica a încercat să se exprime mai convenabil

receptării directe, poezia oferind o cale inedită și atipică pentru rigoare filosofului. *Poemele I, II și III* reprezintă o anume chintesență, spune Brenciu, o devoalare a firii lui ascunse de poet și o aventură a escapismului din spiritul geometric al gândirii sale filosofice.

Din creația celui alt mare filozof prezent în această carte, mai precis brașoveanul Alexandru Surdu (unul dintre ultimii cărturari care au mai pus o cărămidă la temelia cugetării românești și europene autentice, nelăsându-se atins de ideile promovate de întemeietorii Școlii de la Frankfurt și de către discipolii acestora, după cum spunea filozoful Mircea Arman), Brenciu a ales „să exordieze” volumul de eseuri *La porțile împărăției* (2016), care reprezintă o încununare de sorginte beletristică a preocupării acestui gânditor român de vârf, a cărui carieră a atins o culme prin publicarea faimoasei cărți *Pentamorfoza artei* (1993), sug egida Editurii Academiei Române, la care aș adăuga și volumul: *Filosofia pentadică I, Problema Transcendenței* (2012).

Cartea *La porțile împărăției* corespunde deplin exercițiului logico-filosofic de trecere de la teorie la literatura inițiativă-expresivă, acolo unde ne redescoperim cu desfătare și uimire „acei parametri existențiali asupra cărora intuim rezonanțe întremătoare cu privire la ființa noastră națională, la destinele ei și, mai ales, privitoare la categoria de pe urmă a filosofiei, transcendența”.

Pentru Brenciu, filozoful și scriitorul Alexandru Surdu se situează prioritar în galeria înțelepților lumii care reușesc să mai depășească încă un impas ontologic general și dacă o face și sub „auspiciile dimensiunii devenirii românești” este cu atât mai valoros prin „asumarea unui fond spiritual” ce face posibilă revelarea acelei entanglări einsteiniene ce „transcende lumile aflate de ambele Porți Împărătești”.

În concluzie, *Exordii și bruioane* este un volum de critică literară interesant, bine scris, expresiv și generos cu cei prezentați în ea, meritând să fie lecturat de mai mulți cititori, conform motto-ului autorului Mircea Brenciu: „Și dacă ar exista doar un singur cititor și tot ar merita să tipăresc această carte”.

Precuvântare

Se pare că marile epidemii ce lovesc, periodic, Omenirea, nuucid și creația literară, artistică în general. Ba dimpotrivă, o stimulează și inspiră. E, cumva, explicabil: aceste mari drame colective generează reflecțiile, meditațiile despre trecut, prezent și viitor, despre sensurile și adevăratele valori ale efemerei noastre existențe pământești. Ne stau drept dovadă multe opere ce au învins veacurile, dacă ar fi să amintesc aici doar „Decameronul” lui Boccaccio, ori „Jurnal din anul ciumei”, de Daniel Defoe. Revenind pe tărâmul și în zilele noastre, nemiloasa pandemie de Covid 19 mi-a confirmat constatarea precedentă, inclusiv prin cărțile publicate de doi colegi silvicultori. Prima surpriză editorială mi-a furnizat-o Sebastian Cătănoiu, starostele Parcului „Vânători”-Neamț, omul ce are meritul de a fi un pionier al reparației și adaptării „zimbrului cel sobru și regal” în pădurile noastre. Ei bine...dacă volumul lui Sebi consacrat istoriei – una „contrafactuală”, deci incitantă – a războaielor ruso-otomane, putea fi, cumva, anticipat prin precedentele sale tipărituri (de specialitate, ori de educație forestieră a tineretului), Codrin Sezciuc („bucovineano-moldoveano-ialomițeanul” – dacă acceptați această aparent barbară, dar lămuritoare, veți vedea! sintagmă) îmi oferă o surpriză totală, prin acest volum de debut. Simpatia pe care o port autorului este veche și a tot crescut în toți anii – mulți – de →

CEZAR STRATON

când am devenit și "camarazi de arme", pe frontul apărării drepturilor, vieții și demnității silviculturilor, în staff-ul Federației SILVA. Modestia – poate excesivă – a acestui fecior de bucovinean, crescut și "înflorit" (profesional și cultural) în câmpia plină de simboluri și de farmec a Bărăganului, m-a împiedicat să-i bănuiesc, să-i intuiesc, măcar, talentul. De aceea, iată că bucuria mea este cu atât mai deplină, întrucât îmi sporește cu noi carate prețuirea pe care i-o purtam colegului meu, de atâta vreme. Nu întâmplător am alăturat în această prezentare numele celor doi colegi-autori. Întâi, ca să le mulțumesc că mi-au trimis – spre lectură și analiză – cărțile lor. Această încredere, încredințare, mă onorează și mă determină să le prezint, să le semnalez, după posibilitățile mele, desigur, cărțile. Întrucât, ele, ei... chiar merită! Apoi – dar nu și în cele din urmă – deoarece aceste op-uri, scrise de doi "silvici" (și nu doar ele...nu doar de ei), dovedesc – dacă mai era cazul? – sensibilitatea, cultura (polivalența intelectuală, așa zice) a slujitorilor pădurii românești. Pe nedrept atacați, la modul general, nediferențiat, azi, de tot soiul de "ecologiști" și politrucci (categoria imposibil, de fapt, de separat), de strănsură. Deloc interesanți, dar, desigur...direct interesați. Să revenim, însă, la frumos...adică la volumul lui Codrin. Ca preliminarul care ne vor ajuta să înțelegem mai bine evoluția și rațiunile iubirii autorului pentru codru, visare și poezie, voi cita din succintul "autoportret" pe care semnatarul acestor modeste rânduri de prezentare l-a solicitat autorului: "M-am născut în 1968 la Suceava. Părinții mei sunt absolvenți ai Facultății de Litere a Universității "Al. I. Cuza" Iași: mama, Valeria, este din Iași, iar tata, Aurel-Valerian e originar din Vatra Dornei. Aceasta explică, poate, de ce eu am primit un prenume parcă predestinat, de frate de cruce al codrului. Cu o evidentă influență a mediului familial, sedimentată și dezvoltată de-a lungul anilor, am crescut și m-am împlinit în dragostea pentru frumos, pentru natură, literatură, poezie. Absolvent de liceu silvic și apoi al Facultății de Silvicultură din Brașov, îmi împlinesc cotidian visul de a lucra într-un mediu unic, cântat de poeți și râvnit de îndrăgostiți: pădurea. Volumul meu de poezie l-am conceput în aceste vremuri de restriște, ca pe o succintă auto-biografie, o schiță a labirintului ce ne este viața, începând

cu copilăria după care tânjim fiecare în felul lui, cea fără griji, cea fericită. Am încercat, după puterile mele, să evoc iubiri neuitate și întâmplări de viață, terminând cu apropierea morții. Care nu mă sperie, la gândul ca astfel îmi voi reîntâlni iubita mea mamă. În prezent, lucrez ca inginer la Direcția Silvică Ialomița, având printre preocupări (se putea altfel?) și atribuțiunile de educație forestieră a tinerei generații."

Scurta prezentare biografică schițată de Codrin ne dezvăluie geneza și evoluția celor două iubiri (și vocații, așa spune) – cum altfel? – îngemănate: pădurea și poezia. Se spune că întreaga viață rămâi marcat de aerul, de apa sorbite în locul nașterii, obârșiei tale, precum și de memoria, genetic, definitiv încrustată în tine, a părinților și străbunilor tăi. Versurile lui Codrin mă îndeamnă să constat o dată în plus adevărul acestei ziceri: se simt în ele, frumos și tandru înfrățite în slovele puse pe hârtie, atmosfera solemnă a codrilor voievodali ai Bucovinei, parfumul romantic al florilor teiului eminescian din Copou, dar și profunzimea cugetării despre viață și provocările ei, evocând parcă discuțiile din acea Agora de sub salcâmul lui Ilie Moromete. Versurile din "Ecouri în labirint" – plachetă subțire, dovedind modestia și auto-exigența autorului, într-o vreme dominată, editorial, de prea mulți grafomani și pseudo-poeți – se încheagă, se rotunjesc într-un tot unitar, într-o adevărată "sagă" existențială. Ele definesc o căutare a ființei, o încercare reușită de a concilia amintirea cu realitatea, cu posibilul, dar și cu idealul: "Îmi ești datoare cu o nemurire:/Ajunge cu justificări de mucava!/Nu îmi mai stinge focul din privire,/Primește-mă, oriunde te-ai afla!//Oricum în inimă avem ninsori târzii,/Bieți vânzători de iluzii și lacrimi,/Dar tot îți voi rupe cămașa de noapte fâșii/ Să-mi fac pansament steril pentru patimi." (Ametist). O căutare a credinței că visul poate fi împlinit, prin întoarcerea la rădăcini, la divin, prin evadarea din tot ce-i străin, rece, ostil și retoric. Dibuirea inspirată – și exigentă – a cuvintelor ce vor să umple golul vieții și vicisitudinilor acesteia este o împletire măiestrită, o dominantă care conferă farmec și dă pecete inconfundabilă poeziei lui Codrin: "Se închide în neant copilăria/Și ce repede zbori odată cu ea!/Rămânem fără îmbrățișări și iertări/Iar pânza mâinilor mamei/Nu ne mai șterge lacrimile." (Torna, torna, frate!) Dincolo de cuvintele în sine, se conturează profilul

unui autor sensibil, dar gânditor (și chiar ludic pe alocuri), ce refuză inspirat atât căderea în hăul nostalgiei păguboase, plângăcioase, cât și refugiul în sentințe și seci considerații pretențios-prețioase. Se spune că adevărata cultură generală este ceea ce ți-a rămas – în minte și suflet - după ce ai uitat tot ceea ce ai citit în cursul vieții. Altfel spus, ceea ce ai asimilat, organic și definitiv, din spiritul și nu din litera cărții. Și această zicere se confirmă la lectura acestui (sper!) prim volum: se simte că – dat fiind mediul familial – Codruț "a crescut într-o bibliotecă". Una cu cărți citite și "digerate", nu doar văzute și șterse, periodic, de praf. De aceea, cred eu, chiar poeziile în care găsim referințe la personaje celebre – reale sau mitologice – nu au nimic livresc, forțat, artificial, așa cum întâlnim la unii autori care prin asemenea trimeri, vor doar să-și arate, ostentativ, erudiția: "Ascultăm Marșul lui Radetzky/În aplauzele lojelor goale." "Nu mormăi", îmi zici./Că se prăvălește pădurea/Peste lanul de floare./Unde se îmblâzesc grizzly/Cu vorbe/Din faguri și miere." (Valsul dresoarei de urși). Un intelect sânguincios cultivat, atent la spectacolul lumii, la ideile ce luminează sensuri ale vieții – cu bucuriile, speranțele, dar și cu dramele ei – îi îngăduie lui Codrin Sezciuc să se desfășoare dezinvolt și firesc pe sensibilul, mișcătorul teren al liricii, al poeziei adevărate. Lectura poeziilor lui te învăluie într-o lumină a speranței. Și a credinței că iubirea va fi mereu biruitoare și...salvatoare. Motiv pentru care nu mă pot abține să nu citez integral o poezie care mi se pare definitorie și emblematică: "Tu ești rana, tu ești leacul,/Vii pe râul unui soare./Doar ca să ne facem veacul/Când de miere, când de sare.// Ca la pomul lăudat/Încercăm să umplem sacul/Cu iubiri și gând curat/ - Tu ești rana, eu sunt leacul.//Cu privirea luminoasă/În grâu mă aprind ca macul/ Ce păcat că-i timp de coasă!/ Eu sunt rana, tu ești leacul." (Rana fără leac). La fel de important mi se pare faptul că el găsește calea cea curată a comunicării limpezi, fără a cădea în păcatul emfazei, în ispita metaforelor forțate, sau în greșeala – frecventă – a prețiozității limbajului. Demersul său poetic curge firesc, necăznit, hrănit de un depozit cultural și existențial consistent, mereu îmbogățit și priment. Precum revărsările fertilizante, salutare ale Nilului. Felicitări, dragă Codrin! Așteptăm continuarea.

tai o bucată de pâine

și-o ofer celor flămânzi
însă nimeni nu întinde miere pe ea
nu o vede în oglinda retrovizoare
cum stă așezată pe ștergarul cusut
cu motive raționale
viteza deplasării în curbe e mare
multe păsări izbesc parbrizul
cu intenții nu tocmai albastre
așa cum este zborul lor

mă mir, Doamne,
de amicii care mă pomenesc în
dialogul purtat
fără a întinde mierea lumii lăuntrice
pe felia albă
căutând justificări pentru neputința
lor

orice cuvânt se caută pe sine în
sufletul meu
și nu pâinea albă
care a luat câțiva îngeri de la orfelinat
și i-a crescut frumos
așa cum a crescut aluatul în trupul său

copil pe cearceaful amintirii

spune-mi a fost odată ca niciodată
și mă voi întoarce în amintirea
întăritată
cum umbra prin gardul de raze
în cartea de lângă pian
sunt scrise notele principiului
socotit dispărut
trec și apăș dureros clapele
luându-mi adio de la efracția
sunetului
copil pe cearceaful amintirii
încă mai aștept scena de dragoste
din care să mă nasc
în fiecare zi îmi pun în gând o dorință
cât o sămânță de in
dorința stilizată poate dicta
maniera de-a ocroti firul vieții
pus în părul ondulat
ca un mănunchi de crizanteme
timpul ridică încă un etaj
peste etajul luminii
copiii animă curcubeul poveștilor
nemuritoare
și adorm cu brațele lor
în jurul taliei

Îmi strâng parfumul

Îmi strâng parfumul, într-o mică
floare,
Îmi strâng cuvântul, într-un mic
poem,
M-adun pe mine, de pe drumul care
M-a dus departe, într-un timp boem.

Intru în gașca luminilor de toamnă,
Cum un cuvânt, între nuanțe fine,
Acele mov, ce-n amintiri, se sfarmă
Și, -ntr-un poem, cu litere aldine.

În primul fulg, trec nori de primăvară,
În primul gând, treci tu, căutând
comori
Și te întorci, cu sacii plini, spre seară,
Cu albe sărutări, încolo, către zori.

Mult prea departe-i vara de cristal,
Când așteptăm, în van, sponsorizare
Bănuți de aur, pe-al luminii mal
Și soarele, de dincolo de zare.

două mere

unul dintre cele două mere
are inima frântă
conștient că L-a supărat pe Dumnezeu
când a fost abandonat
în palma Evei
de-atunci se înfruptă viermii
din trupul lui
iar roșeața din obraji
i-a dispărut

nu că ar fi prea puține mere
pe libera piață a Domnului
însă numai El
le face tratamente de viață lungă
în mod corect
alungându-le viermii
din pânțele
pentru ca, apoi
să ne încerce cu ele voința

strigăt de însetare

inima ta nu se dă spre păstrare
nimănui
n-ai cum să figurezi în cărțile de
geografie
nu ești trecut în pașaport
în țara aceea îndepărtată nu vei
ajunge

Teodor Buzu, *Între case*

nu vei fi eroul unei întâmplări
care a salvat o viață
ce urma să-și nască propriii copii
să stea cu ei pe plajă
sub soarele arzător
dându-i acolo sub umbrela cerului
cu creme de alint
mângâindu-le pielea bronzată
cu o pană de pescăruș
și în sfârșit să le spună
fiii mei
viața e doar un strigăt de însetare
atunci când gura ți-e uscată
și niciun cuvânt de iubire
n-o mai poate uda

gradul de rudenie cu timpul

ar trebui ca moartea să fie păzită mai
bine
să nu i se permită accesul la toate
teoriile
care dezvoltă sentimente
impredictibile
lupta nu se mai poartă la baioneta
așa cum cred unii că ar fi bine
lipsește logica și materialul didactic
ce ar putea evidenția
compoziția chimică a culorii
fundamentale
prelinsă din trupul morții
dar și din felul nostru de a fi
atunci când ni se oferă momentul
de-a începe secerișul
iar bobul de grâu e mândria existenței
noastre
cu chipul Maicii Domnului pe el
pe care uneori o udă cu lacrimi
doar atunci când lutul trupului țișpă
iar măsurătoarea nu se face la
comandă
ci respectând gradul de rudenie cu
timpul
și flăcările sale nestinse

ANA ARDELEANU

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII Transilvania, starea noastră de veghe

(XLIV)

A fost continuatorul priceput și perseverent al anuarului muzeului, Acta Musei Napocensis, fondat de părintele și mentorul său, Constantin Daicoviciu.

Hadrian Daicoviciu a fost obligat de soartă să trăiască într-o perioadă totalitară, în care până și reconstituirea trecutului era dirijată și controlată. Dar s-a manifestat mereu, în chip curajos, ca un istoric-cetățean. În scrisul său nu a făcut compromisuri ideologice, ci s-a străduit să reconstituie lumea antică „așa cum a fost” și nu a admis poluarea literaturii istorice de tip academic cu aberațiile „tracomaniilor”, care glorificau virtuți imaginare ale unor iluzorii strămoși, cum cerea propaganda de partid de atunci. Ființa sa perisabilă s-a dus spre lumi mai bune, dar lucrările sale stau mărturie eternă pentru profunzimea personalității sale creatoare. Nouă, celor care l-am cunoscut și l-am avut profesor și model, ne-a rămas mai mult decât opera, ne-au rămas amintirile vii, vocea, chipul, îndemnul, energia debordantă, farmecul său și, mai ales, căldura umană.

Fiecare început de octombrie ne amintește de Domnul Hadrian, adică de Hașu, cu figura-i luminoasă și zâmbitoare, cu vorba-i caldă și prietenoasă, ori cu privirea de Iupiter Tonans, întunecată de tumultul unei furii trecătoare. Pentru el, viața pământească a fost meteorică, dar i-au rămas vii amintirea și opera, datorită cărora va trăi „în veci de veci și rânduri de veci”.

Pompiliu Teodor – o evocare prin vorbe și fapte antologice

E vocarea Profesorului Pompiliu Teodor – la opt decenii și jumătate de la nașterea sa – îmi răscolește gânduri de demult, despre întâmplări memorabile care, din păcate, „niciodată n-or să vie iară”. Dacă ar mai fi fost printre noi, Profesorul ne-ar fi spus că „așa e datul firii”.

Am început în pilde, fiindcă

vreau să readuc din amintire câteva episoade revoluate, pornind de la anumite expresii favorite ale Dascălului meu.

„Ești țara mea!” Pentru că trăia cu nostalgia sudului Transilvaniei, a locului de naștere de pe Valea Mureșului, când afla că vreunul dintre noi, studenții, proveneam de la sud de Mureș, Pompiliu Teodor ne spunea că suntem „țara” Domniei Sale. Aprecia că sudul Transilvaniei, prin conviețuirea româno-săsească (mai mult pașnică decât tensionată), oferise un model de viață temeinică. Spunea de multe ori, în medii informale, că acolo s-a plămădit marea civilizație românească, în preajma Brașovului și a Sibiului (unde au existat comunitățile urbane și semi-urbane din Schei și, respectiv, din Mărginime), în Țara Hațegului și în Hunedoara, unde s-au conservat cnezimea și mica nobilime românească, acolo unde s-a afirmat tiparul coresian și unde s-a născut limba literară, unde se scrisese românește, în chip rotacizant, încă din secolul al XV-lea etc. Trebuind să răspund la admitere, la examenul oral, exigențelor unei teme ca „Junimea”, am adus vorba și despre Gheorghe Panu, cu amintirile sale, ori despre Vasile Pogor și Casa Pogor din Iași. M-a întrebat de unde știu aceste detalii și i-am spus că de la profesorii mei brașoveni, de la „Șaguna” și din cărți. I-am indicat și numele profesorilor și ale cărților. M-a privit admirativ și mi-a spus că răspunsese suficient: „Da, acolo se face cu-adevărat școală încă de la 1850! Este doar sudul Ardealului!”

„Dumneata confunzi alegoria cu filigoria!” La primele cursuri, eram cu toții dezorientați, pe de o parte, fiindcă nu puteam scrie tot ce spunea, dezinvolt și iute, Profesorul și, pe de alta, fiindcă nu înțelegeam totul, de la numele proprii până la noțiuni de specialitate, unele din sfera istorico-literară. La seminarii, ne mai lumina profesorul Avram Andea, deși nu uita să precizeze:

„Dumneavoastră trebuie să învățați, fiindcă altfel Domnul Profesor vă pică la examen de nu vă vedeți!”. Într-adevăr, se intra la examen cu mari emoții, se pica și, nu de puține ori, se întâmpla să mai

confundăm cauzalitatea de la Polibiu cu cea de la Tucide. Atunci, îndepărtându-și ochelarii, ne spunea că nu facem decât să confundăm alegoria cu filigoria. Termenul este transilvan (vine, cred, din maghiară) și înseamnă chioșc, cerdac, pavilion, pergolă. Cel dăruit cu asemenea expresie se și vedea, de cele mai multe ori, candidat pentru restanțele din toamnă.

„Atunci vom ști la câte bate ceasul!” Se întâmpla că ne chema, pe aceia pe care-i lua sub oblăduirea Domniei Sale, la cabinet, ca să ne urmărească evoluția, pregătirea, lucrările de diplomă. Ne întreba cât și cum citisem din ceea ce ne indicase cu o săptămână-două în urmă, ne punea întrebări simple ori subtile, după caz.

Dacă nu era foarte mulțumit, mai indica vreo două cărți de citit, pentru un timp limitat, și aștepta reacția. Un coleg, la un moment dat, a primit să citească și să comenteze istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea, de Nicolae Iorga, în două volume, fără să știe ce-l așteaptă, nici cât de mare era cartea și nici ce cuprindea exact. Profesorul l-a privit lung și i-a spus:

„Citește și vină peste o săptămână să povestim; atunci vom ști la câte bate ceasul!”. Iar dacă ceasul nu bătea bine, studentul afla, cu blândețe, că nu este făcut pentru istorie medievală și premodernă și că trebuie să-și aleagă altă specializare.

„Marfă proastă!” I se întâmpla dascălului nostru, ca oricui, să mizeze și pe studenți care nu confirmau, așa cum, uneori, nu-i putea recunoaște pe cei buni și onești. Lucra câteodată, luni întregi și ani buni, cu tineri ambițioși și tenace, plini de zel, asidui cititori de cărți și articole, părănd adevărați perfecționiști.

Acad. IOAN AUREL POP

TRANSILVANIA ȘI BASARABIA

Vasile Pușcaș, *Philip E. Mosely despre Transilvania și Basarabia*. Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca 2017

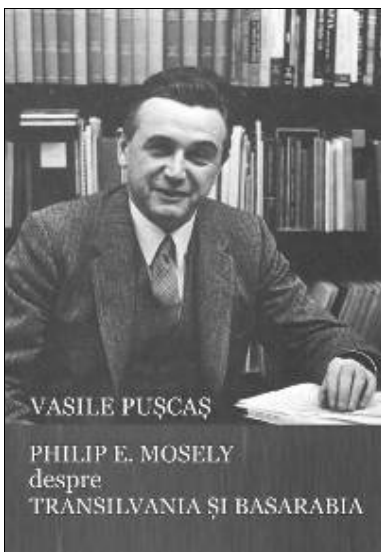
Cartea cunoscutului istoric clujean Vasile Pușcaș intitulată 'Philip E. Mosely despre Transilvania și Basarabia' reprezintă un bine-meritat aport la cunoașterea politologului Philip Mosely și a preocupărilor sale. Savantul american a studiat în România interbelică, a ajuns un foarte bun cunosător al Europei de Est, și a devenit prieten al României.

Este însă important de menționat de la început că Mosely a susținut interesele românești deoarece s-a convins personal de justețea cauzei țării noastre. Profesorul Pușcaș dedică cea mai mare parte a cărții sale vieții și activității omului de știință Mosely și pentru edificare reproduce o parte din articolele savantului american despre România.

Mosely a fost istoric, profesor, sociolog, politolog și diplomat, calități în care și-a pus în practică cunoștințele și prin care a influențat politică Statelor Unite față de România, Rusia și Europa de Est. El și-a făcut datoria de om de știință cu o exigență și imparțialitate demnă de toată admirația. Și subliniez că nu e deloc ușor să transformi cunoștințele academice în negocieri diplomatice și apoi în decizii politice. Și totuși, în măsură posibilului, Philip Mosely a reușit.

În ce privește drepturile României asupra Transilvaniei și Basarabiei savantul american a scos în evidență în mod rațional și obiectiv argumente istorice, etnice, economice și geopolitice care toate au pledat în favoarea țării noastre. Meritul lui Vasile Pușcaș constă în documentația pe care a adunat-o și studiat-o și care oferă cititorilor dovezi irefutabile că 'România Mare' a fost total îndrituită și ne aparține.

În perioada interbelică, tânărul Mosely a făcut parte din echipa de cercetări a cunoscutului sociolog Dimitrie Gusti și a avut prilejul să viziteze toate provinciile României. Aici a luat contact nemijlocit cu oameni de știință, cu lideri politici și

cu oameni de rând din toată țară. El îl admira fără rezerve pe savantul Dimitrie Gusti și îi apreciază metodele de lucru și obiectivele pe care le urmarea.

Mosely înțelege din muncă pe teren a sociologului român legătură organică dintre studii academice și aplicații practice. Această înțelegere îl va ghida tot restul vieții în America. Iată un citat din Gusti, apreciat și preluat de Mosely și redat în carte:

„Viață în sine înseamnă atât de puțin, dacă nu este trăită curajos, adică nu este închinată unei mari cauze. Să ne închinăm viața noastră țării și, că oameni de știință, să descoperim îndreptările pe care trebuie să le ia și mijlocele prin care trebuie să ajungă la cel mai mare bine.” (pagina 44)

Într-adevăr, studiile academice sunt pe deplin împlinite atunci când dau și roade practice.

Este ceea ce a învățat viitorul savant Mosely din studiile sale în țară noastră și cece l-a ghidat atunci când a trecut de la catedră la diplomație și politică.

Cartea profesorului Pușcaș se concentrează pe probleme internaționale legate de Transilvania și Basarabia de la Primul Război Mondial până în perioada războiului rece.

Aflăm, de exemplu cât de minuțioase și de complexe au fost studiile și negocierile cu privire la trasarea frontierei Româno-Ungare. În opinia lui Mosely varianta finală la care s-a ajuns a fost singură posibilă și viabilă.

Pierderile teritoriale ale României din 1940 au fost deplânse de români, de ziariști străini, și de Philip Mosely, care între timp devenise diplomat. În 1940, România era în doliu, scria ziaristul american Robert John care la acea vreme se află la București (p. 59). Istoricul Nicolae Iorga afirmă că pierderea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei reprezenta o „catastrofă unică în istoria lumii.” (p. 57) Omul politic Iuliu Maniu atrăgea atenția că după pierderea Transilvaniei, Basarabiei și Bucovinei, România se află „înaintea unei catastrofe ale cărei urmări nici nu le putem prevedea.” (p. 57) Mosely a fost și el indignat de acele dictate, a aparat drepturile României, și a scris în presă americană atât despre Transilvania (Transylvania Partitioned) cât și despre Basarabia (Is Bessarabia Next?)

În timpul războiului s-a pus din nou problema împărțirii Transilvaniei ori a organizării unei eventuale zone autonome a ținutului secuesc. Mosely a respins ambele idei cu argumente logice. În studiul sau 'Transilvania Împartă', publicat în revista *Foreign Affairs* în Octombrie 1940, el afirmă că din experiență să personală reiese că nici maghiarii și nici germanii pe care i-a cunoscut în Transilvania nu vedeau vreun beneficiu al autonomiei. (p. 284) Și autorul cărții, Vasile Pușcaș concluzionează:

„Mosely și-a folosit cunoștințele istorice și sociologice pentru a arată, cu mijloacele savantului, realitățile despre Transilvania și Basarabia. Iar în perioada celui de al Doilea Război Mondial a stat pe calea adevărului științific și a sprijinit România.” (p. 194) Și totuși, Vasile Pușcaș menționează că Mosely

„nu vedea posibilă eliminarea iredetismului unguresc atâta vreme cât se continuă cu plângerile și pretențiile secuilor. Expertul American consideră că eliminarea aceluia obstacol depindea de voință și reformele politice, sociale și administrative din Ungaria și România” (p. 93) Mosely a avut dreptate. Iredentismul maghiar nu a dispărut pentru că în timp ce România a făcut reformele necesare pentru satisfacerea doleanțelor minorității maghiare, Budapesta și-a continuat mentalitatea și politică iredentistă.→

Prof. dr. NICHOLAS DIMA

Ce se poate învăța din acest studiu al profesorului Pușcaș? În istorie nu e suficient să ai dreptate; E nevoie de lideri înțelepți și integri și în plus, trebuie să recurgi la forță atunci când e necesar. Marile puteri își fac jocurile internaționale. Micile țări își rezolva singure problemele naționale. Ce se poate spune despre clica politică (pardon clasa) care guvernează azi la București? Repet ce scria în 1940 despre regimul din țară ziaristă Rosa Waldeck de la revista americană *Newsweek* și care se potrivește și celor de azi:

„Un regim corupt și pătat de sânge, disprețuit de toți, în afară de cei puțini care profită de pe urmă lui... țărani umili, înfometați, incapabili să se exprime, de o sărăcie înfiorătoare, care nu se bucurasera niciodată de vreun privilegiu al democrației...” Iar despre oamenii politici, scria:

„Burghezia românească afișă un aer occidental, dar se complăcea într-un comportament de tip oriental/otoman... Oamenilor simpli li se prezintă democrația doar în termeni de libertate de gândire și libertate de exprimare, ceace în experiența lor de viață cotidiană se traducea în libertatea de a muri de foame...” (pp. 60-61)

Se pare că istoria se repetă, dar urmașii noștri nu ne vor ierta. Azi, Bucureștiul a uitat de Basarabia și i-a abandonat pe românii din mijlocul Transilvaniei. Inscanații noștri au nevoie de voturile udemereului pentru a se menține la putere. Și mă întreb retoric, așteptăm oare un nou Mosely să ne vină în ajutor sau ne trezim singuri din actualul coșmar?

În încheiere, să revenim la subiect și să-i aducem un omagiu omului de știință Philip Mosely. Să-l felicităm totodată pe compatriotul nostru Vasile Pușcaș, cu care de altfel am interacționat fructuos pe când era diplomat la Washington. Îl felicit pentru o lucrare obiectivă și pentru un limbaj românesc modern și clar. Pe lângă valoarea de document, cartea oferă o lectură dinamică și plăcută. Iar pe o notă personală, confirm faptul că profesorul Mosely a creiat un program special de studii și cercetări Sovietice și Est Europene la Universitatea Columbia din New York la care s-au format mulți doctoranți. Unul din ei sunt chiar eu.

USA, Ianuarie 2021.

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Evanghelia este o candelă aprinsă prin harul Duhului Sfânt.”

Luminița Cornea: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, mesajele lăsate de Iisus Hristos prin Sfintele Evanghelii, așternute pe pergament de Sfinții Apostoli, au ajuns până la noi, îndemnându-ne să-L mărturisim pe Hristos. O întrebare foarte actuală: de ce trebuie să-l mărturisim pe Hristos?

Înaltpreasfințitul Ioan: De ce trebuie să-l mărturisim pe Hristos? Întâi trebuie să-L mărturisim pentru că a coborât din înaltul cerului și S-a întrupat din Fecioara Maria, ca să ne slobozească din robia morții în care căzusem în urma păcatelor. A venit și ne-a dat viață veșnică. Până la Hristos, după primul păcat, omul se îndrepta spre casa morții. Am pierdut darul lui Dumnezeu: viața veșnică. Adam n-a pierdut averi, n-a pierdut bani, n-a pierdut nu știu ce avuții, a pierdut viața veșnică. Ce pierdere mai mare poate să aibă un om pe pământ decât să-și piardă viața aceasta scurtă pe pământ, dar să-ți pierzi viața veșnică? Pentru aceasta a venit Hristos – Dumnezeu în Treime Lăudat! I-a fost milă de noi să ne lase să mergem în casa morții. Prin jertfa Sa, Mântuitorul Hristos, ne-a dăruit din nou viața veșnică.

Dacă cineva ți-a dăruit un pahar cu apă, îi mulțumești și spui la toți cunoscuții tăi: era mare căldură, eram însetat și fratele Gheorghe mi-a dat un pahar cu apă. Îl pomenești toată viața ta că ți-a dat un pahar de apă, că ți-a întins mâna lui la un necaz. Dacă pentru un pahar de apă, simți nevoia să mărturisești fapta cea bună a celui care ți-a făcut ție aceasta, cum să nu mărturisești pe Hristos, care nu un pahar de apă ți-a dat, ci ți-a dat o cupă cu sângele Său? Nu a răscumpărat Hristos lumea aceasta cu un pahar de apă, cu un potir de apă, ci cu o cupă din scump sângele Său. Când ne împărtășim din potir, nu ne împărtășim cu apă și vin, ci ne împărtășim cu scump sângele lui Iisus. Aceasta ne dă Hristos, ca să ne întărească să putem călători mai departe spre Cer.

L.C.: Desigur sunt și alte motive care să ne determine să-L mărturisim

pe Hristos.

Îps. Ioan: De ce ar mai trebui să-L mărturisim pe Hristos în fața oamenilor?! Ar trebui să-L mărturisim pentru Evanghelia, pentru cuvântul Evangheliei, pentru învățătura Sa. Pentru că *Evanghelia este o candelă aprinsă prin harul Duhului Sfânt*, și cu ea călătorim prin lumea aceasta întunecată a păcatului. Călătorim și cu trupul și cu sângele lui Hristos, călătorim spre Cer. Lumină și jertfă! Lumină și taină, ca să călătorim spre Cer! Și ce spune Mântuitorul? Ce răsplată le va da celor care îl mărturisesc pe El? *Și Eu voi mărturisi despre ei înaintea Tatălui Ceresc, Tatăl din Cer.* Înaintea Tatălui Ceresc va mărturisi despre tine, și despre tine...

Ce crezi tu că ar mărturisi Fiul lui Dumnezeu, Hristos Domnul, astăzi, despre tine înaintea Tatălui? Mi-e teamă că și-ar pleca rușinat capul și nu prea ar avea de spus ceva de bine. Mi-e teamă că Hristos ar rămâne mut înaintea Tatălui Ceresc dacă, azi, ar trebui să mărturisească ceva despre mine. Să ne punem mereu această întrebare: ce-ar mărturisi Hristos, astăzi, despre mine? Nu știu ce-ar mărturisi, astăzi, despre mine în fața Tatălui Ceresc. Ar putea spune așa: *Părinte, Eu și pentru el M-am jertfit; Eu și pentru el M-am suit pe Golgota.* Mai mult n-aș putea să spun. Să mai citim ce a mai scris Sfântul Evanghelist Matei din cuvintele lui Hristos: *„Iar pe cel ce s-ar lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu care este în Cer.”*

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vor fi și din aceia care vor cărti.

Îps. Ioan: Ce vor zice neascultătorii și neimplinatorii Evangheliei lui Hristos? *Doamne, eu m-am născut la două mii de ani după ce Tu ai fost pe pământ. Nu Te-am văzut! Nu m-am lepădat de Tine, →*

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

că nici nu Te-am văzut! Veți auzi aceste cuvinte în ziua cea mare, în ziua cea fără de sfârșit. Totuși când ne lepădăm de Hristos? Iată, în dimineața de duminică, clopotele tuturor bisericilor ortodoxe din lume ne cheamă la Hristos. Sunt auzite de sute de milioane de oameni care au zis: *trage clopotul, hai să ne vedem mai departe de ale noastre!* Oare nu este un semn al lepădării de Hristos când ne cheamă să mergem la Învieri? Spunem: astăzi,-, nu pot veni. Voi merge altă dată.

Când treci pe lângă un sărman, când treci pe lângă un om necăjit și când îți întorci capul, oare nu te lepezi de Hristos? De un frate mai mic al lui Hristos? Când cu obrăznicie vom spune: Doamne, te-ai născut cu două mii de ani în urmă! Ori de câte ori păcătuim ne depărtăm de Hristos, de cuvântul Lui.

Doamne, nu îngădui să ne depărtăm de Tine, de Cuvântul Tău, căci de te vei depărta de noi în ziua cea mare, vom rămâne în locul plângerii, al durerii și al scrâșnirii dinților!

L.C.: Vă rog, Părinte Mitropolit, să faceți un popas duhovnicesc la Duminica Tuturor Sfinților și să ne spuneți un cuvânt de învățătură.

Îps. Ioan: Duminica Tuturor Sfinților este prima duminică după Rusalii, când se sărbătoresc sfinții aflați în calendarele noastre, dar și toți sfinții știuți și neștiuți. Am putea să-i mai spunem *Duminica tuturor sfinților din Cer și de pe pământ*. I-am mai putea spune *Duminica prietenilor lui Hristos*, pentru că sfinții sunt prietenii lui Hristos și casnicii lui Dumnezeu. Auziți, sfinții locuiesc în aceeași casă cu Dumnezeu! Ferice de omul care locuiește cu sfinții în casă! Fericiți sunt cei care pășesc pragul bisericii și pentru o clipă locuiesc în pridvorul casei lui Dumnezeu! Bindecuvântați să fiți cei care ați ajuns în pridvorul casei lui Dumnezeu! Nu vă mai întoarceți înapoi! Nu mai priviți înapoi la lumea adunată! Stați în pridvor că nu vă plouă, nu vă bate arșița soarelui și a vremii! Mă voi duce la Tatăl din cer să vă pregătesc și vouă un locaș.

Am fost întrebat de câteva ori să le spun oamenilor câte ceva despre arta sfinților. Și-atunci mi-am amintit că prima reacție pe care am învățat-o la chimie, cred în clasa a

VI-a, a fost reacția dintre două elemente din *Tabelul lui Mendeleev*, dintre hidrogen și oxigen. Atunci, ne-a spus profesoara: H₂ și O egal apă. De ce avem două părți de hidrogen și una de oxigen? Ce deosebire este între apa aceasta pe care o punem în biserică pentru sfințire? Ce este ea? Apa pe care o aducem de acasă, de la fântână, după ce sunt spuse rugăciunile rânduite, o numim apă sfințită. Care sunt deosebirile? O ducem acasă tot în vasul în care am adus-o. Apa sfințită este tot H₂O, plus harul lui Dumnezeu, deci este *apă cu har*. *Apa sfințită este apă cu har*.

Am făcut această paranteză pentru că aceasta este deosebirea și între oameni. Omul sfânt este omul care a dobândit harul lui Dumnezeu, deci sfânt este un om ca tine, ca mine, dar care a dobândit harul lui Dumnezeu. Acesta este Sfântul, omul cu harul lui Dumnezeu. Ați auzit că cinștim sfintele moaște ale sfinților. Ce sunt sfintele moaște ale sfinților? *Sfintele moaște sunt cămări ale harului lui Dumnezeu*. De aceea le cinștim. Cei care credem cu adevărat primim mângâiere și putere de la Dumnezeu din harul sfințelor moaște.

L.C.: Dacă revenim la prima duminică după *Pogorârea Duhului Sfânt*, vă rog, Părinte Mitropolit, să realizați o concluzie și totodată un mesaj pentru cititorii.

Îps. Ioan: Prima duminică după *Pogorârea Duhului Sfânt* ne arată că *Duhul Sfânt* a fost trimis de Tatăl în lume ca să facă sfinți din acei pe care Hristos, Fiul lui Dumnezeu, i-a slobozit din morți, ca, dobândind viața veșnică, să facă din noi oameni sfinți. Fiecare dintre frațiiile lor, cititorii, își dau copiii la școli cât mai bune, mai înalte, să facă din ei oameni de cinste și de folos în

Teodor Buzu, Arhanghel

societate. Bine fac. Nu lăsați copiii să abandoneze școala! Nu știu de ce, puțini, foarte, foarte puțini părinți își încredințează copiii Duhului Sfânt, ca să facă din ei sfinți. Căutăm cele mai înalte școli, cei mai buni profesori, dar vă îndemn: căutați și pe Duhul Sfânt! Dați-vă copiii la Școala Duhului Sfânt! Încredințați-i și Duhului Sfânt să facă din ei sfinți! Este frumos ca pruncii dumneavoastră să ajungă medici, profesori, ingineri... câte și mai câte profesii sunt pe pământ! Este foarte bine, dar ce frumos ar fi ca pruncul tău să fie un doctor sfânt, un profesor sfânt, un lucrător al brazdei pământului nostru românesc sfânt. Dacă nu ne încununăm și cu sfințenia, câteva profesii se sting, dar nimbul sfințeniei merge cu noi în Împărăția lui Dumnezeu. Aș dori să vă înscrieți copiii la Școala Duhului Sfânt și să mai spun ceva: la această școală nu se dă examen de admitere. Nu interesează cu ce notă ai luat bacalaureatul. Pe *Duhul Sfânt* îl interesează doar să ai certificatul de botez pentru cei botezați în numele Tatălui și al Fiului și al Duhului Sfânt.

Sfinții sunt evangheliile vii! *Sfântul este o evangheligie vie*. Ce a fost mai întâi: evanghelia scrisă pe pergament sau evanghelia vie? Mai întâi a fost evanghelia vie. Cine a scris-o și pe ce? *Evanghelia vie a scris-o Hristos pe inima apostolilor și pe inimile celor care L-au ascultat cât a fost pe pământ*. La 10-15 ani după Înălțare, au început apostolii să scrie pe papirus sau pe pergament, dar mai întâi a scris Hristos în inima lor.

Ați citit vreodată într-o evangheligie vie? Mama -inima mamei- acolo am citit prima dată despre Hristos, despre Cuvântul Lui, evanghelia vie. Mama este prima evangheligie vie, din care noi citim despre Cuvântul lui Dumnezeu, pentru că mama ne-a învățat pe fiecare dintre noi să fim cinștiți, blânzi, buni, oameni făcători de pace. Acestea sunt cuvintele care decurg din evangheliile lui Hristos, care s-au așezat în inimile maicilor noastre.

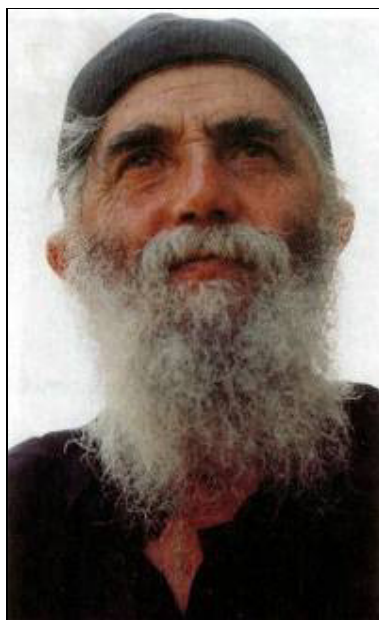
Îl rog pe Dumnezeu să facă din fiecare dintre noi o evangheligie vie în care să poată citi semenii noștri. Cercetați-vă adâncul inimii ca să vedeți dacă sunteți cu adevărat prietenii lui Hristos!

Harismele Sfântului Paisie Aghioritul

25 iulie 1924, Turcia, Capadocia – 12 iulie 1994, Mănăstirea Sf. Ioan Evanghelistul, Suroti

„Ilie era om cu slăbiciuni asemenea nouă, dar cu rugăciune s-a rugat ca să nu plouă, și nu a plouat trei ani și șase luni. Și iarăși s-a rugat și cerul a dat ploaie și pământul a odrăslit roada sa.“ le scria Sfântul Apostol Iacov (5, 17-18) contemporanilor săi pentru a le explica puterea rugăciunii stăruitoare, din inimă, aflată la îndemâna tuturor. Iar versetele pe care le citim în psalmul 81 „Eu am zis « Dumnezei sunteți și toți fii ai Celui Preaînalt ». Dar voi ca niște oameni muriți și ca unul din căpetenii cădeți.“ (Ps.81, 6-7), sunt o mustrare care ne amintește că, în calitate de fii ai lui Dumnezeu, sfințenia ar trebui să fie starea naturală a tuturor oamenilor și nicidecum ceva excepțional, accesibil doar câtorva. Sfinții contemporani ne impresionează și ne mișcă sufletește poate mai mult decât sfinții din vechime tocmai pentru că știm că ei au lucrat spre sfințenie sau au devenit sfinți în ciuda exact acelorași date istorice, economice, politice pe care le-am trăit și noi.

Sfântul Paisie Aghioritul a trecut la Domnul în anul 1994 și a fost canonizat de Sfântul Sinod al Bisericii Elene la 13 ianuarie 2015. A vorbi despre harismele Sfântului Paisie, chiar dacă acest lucru ar implica o teologie înaltă, ar trebui să fie ușor pentru că au apărut multe volume despre viața sfântului, multe mărturii despre minunile pe care le-a făcut, multe volume cu scrisorile, învățăturile și sfaturile date de Sfântul Paisie². Cel ce face nu poate

face decât o prezentare teoretică, ar trebui doar să le identifice, să le claseze tematic, și, eventual, să facă o mică ierarhie personală a acestor harisme. Însă monahii de la chilia Învierii Domnului, Kapsala, Karies din Sfânsatul Munte Athos, continuând strădania starețului lor, Isaac, au realizat deja acest lucru în volumul *Viața cuviosului părinte Paisie Aghioritul*, în capitolul numit chiar așa, „Harismele“. Autorii numără cincisprezece harisme - ilustrându-le cu întâmplări din viața sfântului - și anume: depășirea legilor firii, împrietenirea cu animalele, rugăciunea pentru întreaga lume, povățuirea harismatică, harisma mângâierii, izgonirea diavolilor, răspândirea de miresme binemirosoase, discuțiile cu cei de altă limbă în „limba Cincizecimii“, deplasarea minunată, auzirea celor care îl cheamă în rugăciune, cunoașterea stării celor adormiți, străvedere și înainte-vedere, harisma tămăduirilor, vederea și convorbirea cu Mântuitorul, Maica Domnului și câțiva sfinți, răspândirea unei lumini necreate. Numeroase sunt harismele inventariate și nu putem să nu ne amintim de un cuvânt atribuit Sfântului Serafim de Sarov, care ne atrage atenția că atâtea harisme are cineva cât împlinește cuvântul lui

le Théologien Suroti de Thésalonique, 1996; Isaac, ieromonah, *Viața cuviosului Paisie Aghioritul*, București, Editura Evangelismos, 2005; Zurnazoglu, Nicolae, *Cuviosul Paisie Aghioritul - Mărturii ale închinătorilor*, București, Evangelismos, 2006.

Dumnezeu. După Dex online, sensul de bază, cel teologic, al cuvântului „harismă“ este acela de „dar al Sfântului Duh, împărtășit credincioșilor“. După apostoli, l-au primit prin hirotésie sau hirotonie membrii ierarhiei bisericești și orice credincios prin taina botezului și a mirungerii. Se mai face o clasificare a lor, acestea fiind permanente ori temporare, de ordin intern (darul înțelepciunii, al dragostei, al milei etc.) sau extern (proorocia, facerea de minuni, puterea de a alunga demonii, vorbirea în limbi etc.), dar toate manifestându-se în Biserică și în cadrul cultului. Pagina dedicată harismei de pe [orthodoxwiki](http://orthodoxwiki.org/Harismă)³ face precizări importante: faptul că harismele nu trebuie confundate cu talentul sau înzestrările naturale, dar nici complet rupte de acestea (principala diferență dintre ele fiind că ultimele pot fi folosite chiar împotriva bisericii) și faptul că harismele, fie că privesc o comunitate, sau o persoană au o dimensiune comunitară, și dacă aceasta e neglijată, ele nu își mai găsesc finalitatea pentru care au fost create. De asemenea, subliniază felul în care Sfântul Apostol Pavel (I Corinteni 12, 12-27) a arătat că într-o comunitate, harismele trebuie să fie asemenea mădularelor într-un trup, scoțând astfel în evidență un raport de interdependență între harisme. Însă cred că precizarea cea mai importantă este aceea că în Sfânta Scriptură harismele erau considerate și iubirea, nădejdea, credința, preoția, căsătoria, celibatul etc., pe lângă puterea de a face minuni, vorbirea în limbi, profeția etc., în vreme ce astăzi, sub influența lui Max Weber și a protestantismului, sunt considerate harisme mai degrabă doar darurile extraordinare. În cazul Sfântului Paisie, ar fi cele cincisprezece harisme enumerate. În Evangheliile, sinonime ale harismelor sunt talanții, toate darurile primite de la Dumnezeu (Pilda talanților, Ev. Matei, 25, 14-30).

Cu sensul din Sfânta Scriptură folosește și Sfântul Paisie cuvântul. De exemplu, în *Viața de familie* spune: „Fiecare om are harismele sale, dar are și câteva cusururi pe care trebuie să se →

CLAUDIA VOICULESCU

² Iată numai volumele consultate, toate în traducerea ieromonahului Ștefan Nuțescu, de la chilia Bunei-Vestiri, Schitul Lacu, muntele Athos: Cuviosul Paisie Aghioritul, *Epistole. Cale către cer*, Muntele Athos, Schitul Lacu [s.a.]; Cuviosul Paisie Aghioritul, *Cu durere și dragoste pentru omul contemporan*, Muntele Athos, Schitul Lacu, 2000, *Trezire duhovnicească*, Muntele Athos, Schitul Lacu, 2000, *Nevoia duhovnicească*, Muntele Athos, Schitul Lacu, 2001, Cuviosul Paisie Aghioritul, *Viața de familie*, București, Editura Evangelismos, 2003; Cuviosul Paisie Aghioritul, *Sfântul Arsenie Capadocianul (1840-1924)*; *Père Païssios moine du Mont Athos, Le Vénérable Georges (Hadji-Georgis) moine du Mont Athos*, Monastère de Saint Jean

³ ro.orthodoxwiki.org/Harismă

nevoiască să le taie⁴. De asemenea, în ciuda numeroaselor sale daruri extraordinare, atunci când ne gândim la Sfântul Paisie ne gândim automat la mărime de suflet, la asceza extremă și la felul în care își ascundea nevoințele, la înalta smerenie (care e și mijloc, însă e și dar) și la marea dragoste pentru oameni, harisme mai puțin spectaculoase. Sunt, de altfel, trăsăturile și harismele pe care le aprecia cel mai mult la cei doi sfinți capadocieni cărora le-a scris biografia, Sfântul Arsenie Capadocianul (1840-1924) și Bătrânul Hagi – Gheorghe (1809-1886), și pe care le recomanda în *Epistole*⁵ începătorilor în viața monahală. Și prefațatorii celor două mici volume biografice au ținut să menționeze uimitoarea asemănare între biograf și sfinții despre care scria. Se știe că ascultătorul moștenește harisma starețului său; Sfântul Paisie nu le-a fost ucenic, nici măcar ucenicul ucenicilor lor, dar aparțineau aceleiași familii spirituale și proveneau din aceeași regiune geografică, Farasa, o enclavă a grecilor ortodocși din Capadocia, unde au viețuit mari sfinți ai creștinătății. Este important de amintit, deși ne îndepărtăm puțin de la subiect, că la data când le-a scris biografia, cei doi călugări nu fuseseră canonizați încă, dar Sfântul Paisie, deși era convins de sfințenia lor și de „datoria sacră a urmașilor de a le prezenta lucrarea inspirată de Duhul Sfânt pe care aceștia au făcut-o cu *filotimo*“, nu a încercat să grăbească această canonizare cumva, ci a selectat cu mare acribie și zgârcenie mărturiile despre minunile făcute, asemănându-se în acest fel evangheliștilor. Toți trei au ridicat la un nivel superior, dârzenia, spiritul de jertfă și statornicia în credință a vechilor farasioți.

Pentru Sfântul Paisie, *filotimo*, *Φιλότιμο*, stă la baza vieții duhovnicești a monahilor, dar și a oricărui credincios; e „fundamentul indispensabil al progresului duhovnicesc“.

Tradus în română prin *mărime de*

⁴ *Viața de familie*, București, Editura Evanghelișmos, 2003, p.51.

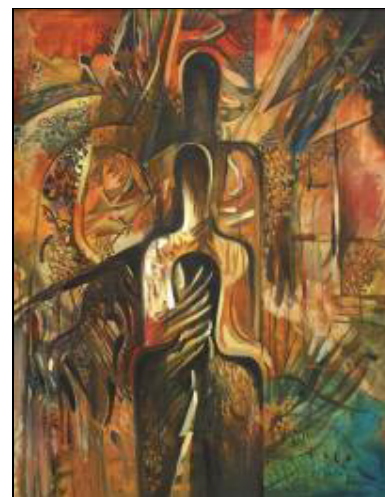
⁵ Maicile de la Mănăstirea Sfântul Ioan Evanghelistul pregătiseră pentru tipar epistolele cu câteva luni înainte de adormirea părintelui, dar acesta le-a rugat să amâne publicarea până după plecarea sa. În felul acesta, epistolele au ceva din forța unui testament.

suflet, acest cuvânt exprimă „noblețea sufletească, bunătatea, recunoștința, dragostea pură, lipsită de orice interes personal a celui ce caută să placă numai lui Dumnezeu“⁶. Se bucura foarte mult sfântul când vedea la mireni *filotimo*; diminuarea, dispariția lui era pentru el barometrul sigur al decăderii morale și a împuținării vieții duhovnicești în societatea contemporană.

Chiar de la începutul viețuirii sale ca tânăr monah în Sfântul Munte, Sfântul Paisie era cunoscut ca un Hagi-Gheorghe, un monah care a împins nevoințele ascetice dincolo de puterile omenești, ascunzându-se în același timp de ochii oamenilor și căutând prihănirea de sine. Un cunoscut al sfântului, spunea, dând asigurare că nu face nici o hiperbolă, că o singură masă de-a noastră i-ar fi ajuns pentru două săptămâni, iar un monah de la o mănăstire învecinată povestea cum sfântul Paisie, pentru a-i ascunde o trăire deosebită, i-a deschis odată ușa abia într-un târziu, cu ochii în lacrimi și ținând în mână o ceapă din care mușca de zor, răspunzând la întrebarea „Ce faci, părinte?“ cu „Mănânc, părinte, mereu mănânc“.

Amintindu-ne de corelația pe care Sfântul Serafim de Sarov o făcea între dobândirea harismelor și împlinirea poruncilor lui Dumnezeu, trebuie să spunem că Sfântul Paisie Aghioritul a împlinit dintru început cuvântul cel mai greu din Sfânta scriptură formulat de Sfântul apostol Luca în capitolul 14, versetul 26: „Dacă vine cineva la mine și nu urăște pe tatăl său și pe mamă și pe femeie și pe copii și pe frați și pe surori, chiar și sufletul său însuși, nu poate să fie ucenicul meu“. Deși își iubea nespuse de mult familia, și mai ales pe mama sa, de dragul căreia a mai întârziat doi ani înainte să rămână definitiv în Sfântul Munte, din momentul în care a intrat ca frate, a rupt orice legătură cu ai săi. Răsplătirea a fost mare. Un exemplu punctual, concret: când se afla în Sinai, sfântului Paisie i-a apărut Maica Domnului ca să-l mângâie, dar sfântul nu a înțeles semnificația decât mai târziu, când a aflat că în

⁶ Notă explicativă a editorilor la versiunea în franceză a Cuvântului înainte al părintelui Paisie la volumul *Le vénérable Georges (Hagi - Georges), Moine du Mont Athos*, p.19.

Teodor Buzu, Trinitate

acea zi murise mama sa. În *Epistole*. *Cale către cer*, îl sfătuiește pe monahul începător ca nici măcar să nu se roage anume pentru ai săi, ci îi recomanda următoarea rugăciune: „Dumnezeule, ajută-i mai întâi pe cei ce au mai mare nevoie, fie vii, fie adormiți, frați ai noștri.“⁷ Eliberându-se de dragostea egoistă, a lăsat să intre în inima sa dragostea lui Hristos, care cuprinde în ea dragostea pentru lumea întreagă. În *Cuviosul Paisie Aghioritul. Mărturiile ale închinătorilor*, unul din aceștia, povestește cum sfântul i-a spus într-o zi „Te urăsc, mami!“ La întrebarea surprinsă, mută, din priviri, a continuat bătându-l pe spate: „Cu ura lui Hristos“. Cu puține cuvinte ne-a arătat cum trebuie citit acest verset.

Din dragoste pentru întreaga lume se ruga pentru întreaga lume, în special pentru cei aflați departe de biserică, pentru cei care la orele mici ale nopții ieșeau de prin baruri. Printre mărturiile închinătorilor multe vin din partea celor salvați din accidente și care mai târziu l-au recunoscut în persoana Sfântului Paisie pe salvatorul lor. Se simțea responsabil pentru toată lumea: aflând de la un apropiat de divorțul unui cuplu, l-a uimit pe acesta spunând că el era vinovat de divorțul lor, pentru că nu se rugase pentru ei.

Sfântul făcea multă milostenie; din ce primea, nu păstra nimic pentru sine. Dar mai mult decât această milostenie materială, împărțea tuturor din darurile Duhului Sfânt pe care le primea. Ce poate fi mai personal decât aparițiile minunate ale →

⁷ *Epistole*, p. 45

Mântuitorului, ale Maicii Domnului sau ale sfinților? Dar Sfântul Paisie, care s-a învrednicit de asemenea daruri, a aflat un mod de a le împărtăși și celorlalți. După descrierile lui, maicile de la Suroti au pictat icoanele unor sfinți necunoscuți – Sfântul Arsenie Capadocianul, Sfântul Vlasie, Sfânta Muceniță Eufimia – sau o icoană nouă a Domnului nostru Iisus Hristos în urma unor apariții dumnezeiești.

Despre harisme, tot în puține cuvinte, vorbește cel mai bine, în cunoștință de cauză, tot Sfântul Paisie în *Epistole*:

„Cei ce prezintă harismele lui Dumnezeu ca fiind ale lor sunt cei mai nerușinați din lume și cei mai nedrepti, deoarece nedreptătesc pe Dumnezeu și mai mult pe ei înșiși, pentru că se fac atunci pricini de a li se tăia harul dumnezeiesc⁸, ca să nu fie judecați mai aspru ca nemulțumitorii și să nu se prăbușească din marea lor slavă deșartă.

Cei ce au recunoștință față de Dumnezeu pentru toate și se cercetează mereu pe ei înșiși, cu smerenie, iubind și contemplând fapăturile și zidirile lui Dumnezeu, se fac teologi mai credincioși, deși ar fi fără știință de carte, precum și păstorii analfabeți care urmăresc vremea zi și noapte, stând în aer liber, se fac buni meteorologi.

Toți cei care trăiesc simplu, cu bunătate și gânduri bune, dobândind simplitatea și curăția lăuntrică, văd și lucrurile mai presus de fire foarte simple, ca firești, deoarece în Dumnezeu toate sunt simple, nefolosind putere mai mare pentru cele mai presus de fire și mai mică pentru cele firești, ci aceeași putere pentru toate. Pentru că la Dumnezeu toate sunt foarte simple, precum și El Însuși este foarte simplu, arătându-ne aceasta Fiul Său aici pe pământ, prin sfânta Sa simplitate“.

Nu există harisme mari sau mici. După cuvântul Sfântului Paisie, harismele omului duhovnicesc au rolul de a transmite harul dumnezeiesc și de a-i transforma pe oamenii trupești⁹. Când nu am scuturat „zgura duhovnicească“, nu facem decât să filologhim, cum bine spunea Sfântul Paisie.

⁸ Harismele temporare despre care vorbesc definițiile?

⁹ Epistole, p. 123

POVESTE CU OCHII VERZI

..
nu mai avea verde - Dumnezeu să vopsească papura și merii;
-nu fi trist Părinte - îți dau eu verde crud din genele muierii.

-hai femeia Tatii, dacă-mi dai niște verde – doar pe datorie, omul tău te va iubi ca-n rai și-oți fi fericiți prin veșnicie.

-spune-mi Doamne-Sfinte ce să fac?

-ochii lumii ca să se desmerde și să fie tuturor pe plac, voi vopsi toată natura - verde.

...de atunci eu ochii i-i ascund să nu vină și alți sfinți să ceară că s-ar șterge verdele profund și de unde-aș găsi alți ochi - iară...

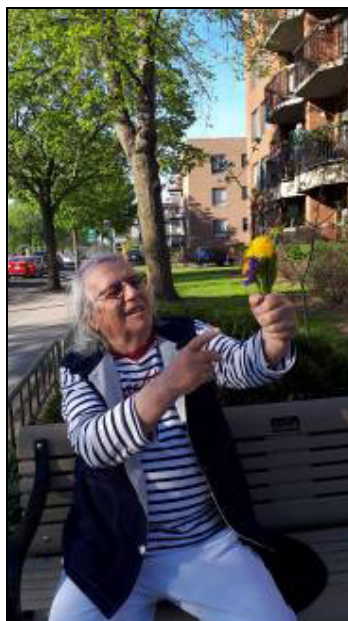
doar Maria nu dă nici doi bani. ea...cu-o mână plînge și-alta rîde și așa o ducem... de mulți ani printre zilele mofluze, hăde.

dar mă liniștesc în ochii verzi ai Mariei mele - precaurată zice-se că nu-i bine să-i crezi, că și moașele mint, câteodată.

știți...pe lume dragoste de nu-i, nu se împlinește bine treaba și am fi sărmani și-ai nimănui și prin EDEN am trecut degeaba!

ian. – 2021, la Montreal

GEORGE FILIP

TĂRIA ȚĂRII SUNTEM NOI

Hai să vedem de ce e-n stare moartea!
Hai să vedem de ce, în stare, suntem noi!
Hai să vedem de partea cui este dreptatea
când vor ieși în stradă cei umiliți și goi.
Voi care nu știți să vă plecați fruntea semeți și vanitoși cu buzunare pline, fiți pregătiți când va da buzna setea ticăloșia voastră c-o bătă să o încline. Neam de neamul vostru n-o să scape de blestemele ce-au explodat sub soare,
de blestemul plânsului ascuns sub ape,
de blestemul fiilor din închisoare.
În pantofi de firmă ne-ați călcat demnitatea
și-ați atras toată puterea la un singur os,
ați uitat prea iute ce-nseamnă unitatea
cu lacrima poporului, cu cei de jos, și-o să simțiți pe pielea voastră jalea celui ce-a fost odată credincios,
când mic cu mic o să vă arate calea și obrazul vostru devenit prea gros.
Ne-ajunge în cer și fierea și otrava.
Mai beți, vă rog, și voi puțin pelin!
Gata! S-a terminat cu teama și cu slava,
s-a rupt în nouă ramul de măslin.
În locul măștilor se văd stindarde ce ridicare vor rămâne-n neguri,
până vor apune vremile bastarde și vom scăpa definitiv de zeciuri.
Hai să vedem de ce e-n stare moartea la judecata voastră de apoi.
Hai să vedem de partea cui este dreptatea
când vor ieși soldați și sfinți din noi.

MIHAELA AIONESEI

3 Octombrie 2021, Târgu Secuiesc.

Tinerii în Biserică

Curajul de a-L mărturisi pe Hristos în orice timp ne-am afla presupune o anumită configurație interioară, o asumare din adâncul ființei. Căci nu poți fi creștin fără a-L mărturisi pe Cel ce a dăruit sens vieții omenești prin iubirea Sa jertfelnică. Vedem, în toată istoria creștinismului, că mărturisitorii Adevărului întrupat nu au fost tocmai comozi și agreeți pentru și de puterile lumii acesteia; ba din contră, au fost batjocoriți, vânați cu cruzime, torturați și uciși în cumplite feluri, în temnițe sau în văzut tuturor. Însă nu au murit așa cum concepeau prigonitorii sfârșitul omului, ci au dobândit prin martiriu (gr. *μαρτυρίων*) cununa cea neveștejită a vieții veșnice.

Curajul tinerilor de a-L mărturisi pe Hristos înaintea oamenilor și a lumii acesteia rănite de un profund indiferentism religios e dovada că Biserica e veșnic tânără. Crescând în sânul ei acești vlăstari și ocrotindu-i printr-o iubire harică, ea dă mărturie, peste veacuri, despre gestul iubirii supreme a lui Dumnezeu.

Oamenii au, de cele mai multe ori, curajul faptelor nebunești, riscante și ridicole care nu le aduc nici beneficii sociale, nici intelectuale și nici spirituale. Manifestă, în schimb, tot mai puțin curaj sau chiar deloc atunci când vine vorba de a-L asuma pe Fiul lui Dumnezeu așa cum El Însuși ne cere: „Rămâneți în Mine și Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți în Mine.” (Ioan 15, 4).

Tânărul trebuie să deprindă, întâi de toate, curajul mărturisirii, căci de la curajul mărturisirii prin faptă și cuvânt va trece la înnoirea simțirii, ca mai apoi, să poată urca spre acea trăire duhovnicească de care ne vorbesc Sfinții Părinți.

Tinerii îl mărturisesc pe Hristos în întâlnirile destinate lor, arătându-se preocupați de necesitatea de a duce o viață în concordanță cu învățăturile Evangheliei și ale Bisericii, iar Biserica le oferă spațiul și proiectele propice în care să se implice și să dezvolte relații armonioase cu cei de vârsta lor, coordonați de preoți, duhovnici și laici dornici să le vorbească și să-i formeze într-o atmosferă de prietenie și încredere reciprocă.

Iubitori de Hristos și de Biserică, tinerii conștientizează că răspunsurile la întrebările lor vin în urma interacțiunilor permanente, căci Hristos îi unește într-un singur cuget, având posibilitatea să-și împărtășească unii altora simțirile și experiențele, iar Biserica dispune de metode de comunicare distincte. De la răspunsurile sub formă de informații și sfaturi practice pe care le ascultă și le analizează la aceste întâlniri catehetice sau conferințe, tinerii se îndreaptă spre a primi răspunsuri la întrebările vieții, la întrebări mai grele, unde interlocutorul inimii lor e Însăși Hristos. Fără a-L mărturisi pe Hristos, ei nu se raportează la profunzimea lor, ci rămân blocați în limitările lumii materiale sau chiar la non-valorile ei. Lume în care, deși se vorbește în termeni acaparanți despre toleranță, demnitate și ajutor reciproc, domnește ipocrizia și egocentrismul.

De aceea, *mlădițele acestea mai mici*, sunt esențe concentrate, au potențialul de a lucra darurile Duhului Sfânt în chip neobosit, energic, atâta timp cât rămân prinse (în comuniune) de vița-Hristos.

Prin activitățile ei social-filantropice și culturale, Biserica fundamentează, crește și întărește relațiile inter-personale, căutând să dezvolte în persoana tinerilor atât latura spirituală, cât și cea umană, ca una în cealaltă să se oglindească, pentru a putea înlătura tentațiile egocentrice și egolatre care îi pândesc în societatea contemporană, numită adesea postmodernă, post-adevăr și secularizată, deprinsă să ridiculizeze

tradițiile și valorile tari din cultura națională și din cea universală (valorile care au drept temelie cuvântul Evangheliei Mântuitorului Iisus Hristos). A întoarcere spatele tradiției e un gest cumplit, o tăiere a rădăcinilor, iar acest fapt se datorează lipsei de preocupare față de viața interioară și față de Dumnezeu, în cazul indiferențștilor religioși, iar în cazul celor care se mai raportează oarecum la ceva metafizic, Dumnezeu e privit ca o forță superioară impersonală, nedefinită, un soi de „energie vitală”.

Întâi de toate, Biserica îi învață pe tineri ce este libertatea. Ea nu e un bun oarecare, ci implică o responsabilitate covârșitoare. Dumnezeu respectă în totalitate libertatea omului, într-atât de mult, încât nu-i foțează opțiunile, ci îi acordă libertatea de a alege în conformitate cu ceea ce vrea să trăiască și să conțină viața lui. Iată ce este libertatea, întâi o opțiune, apoi un mod de viață. Pentru cei ce aleg viața în Hristos, acel mod de viață e consistent, pentru ceilalți e deficitar, egoist, frustrant. De aceea modelul și reperele recunoscute și urmate la timp constituie un fundament solid. Tinerii caută modele autentice, iar Biserica a fost întotdeauna orientată spre oameni jertfitori, angajați prin fapte, care să-i schimbe lăuntric și să-i îndrume și pe alții pentru a alege cu înțelepciune cele necesare bunei rânduiei a vieții.

Cu alte cuvinte, tinerii au căutat întotdeauna „spiritul viu” care să le mențină flacăra voinței aprinsă, ca din aceasta să se aprindă și cea a credinței asumate în lumina Evangheliei. Pentru a trăi în lumina Evangheliei, într-o petrecere dreaptă a vieții în negura smititoare a veacurilor, tânărul trebuie să cultive virtuțile, iar prima virtute e cea a curajului mărturisirii indiferent de vitregiile și ispitele exterioare. Cine pe Hristos mărturisește, din plin și deplin trăiește!

Pr. JUSTIN-FLORIN DUMITRU

Teodor Buzu, Împreună

Amvon

Și totuși, cui slujim în acest veac

Un om al lui Dumnezeu a intrat, fiind în călătorie, într-o peșteră ca să se odihnească și, trăgând o piatră pentru a și-o pune căpătâi, sub ea a găsit o comoară. În loc să se bucure, a ieșit și a luat-o la fugă, strigând: Am văzut moartea. Fugiți! Am văzut moartea. Trei tâlhari din apropiere au auzit strigătul și i-au ieșit în întâmpinare, zicându-i: Unde ai văzut moartea? Poți să ne-o arăți și nouă? Omul lui Dumnezeu încerca să-i determine să fugă din acel loc și, fiindcă ei insistau să vadă moartea și apoi să fugă, el i-a dus în peșteră și le-a arătat comoara. Tâlharii și-au zâmbit pe sub mustață și i-au zis: Într-adevăr este moartea. Fugi cât poți mai repede și las-pe noi să-i venim de hac!

Omul lui Dumnezeu a plecat și tâlharii s-au bucurat de așa chilipir. Și fiindcă până seara mai era mult, când aveau să schimbe locul comorii în altă parte, au hotărât ca unul să meargă în orașul cel mai apropiat și să cumpere de toate, ca să sărbătorească descoperirea. Unul a plecat și doi au rămas să păzească tezaurul. În lipsa celui plecat, cei doi rămași de pază și-au zis:

-Nu este mai bine s-o împărțim în două decât în trei? Când se întoarce din oraș cu de-ale gurii, îl omorâm, îl îngropăm aici și nimeni nu va ști vreodată nimic.

Hotărârea luată trebuie executată. Cel plecat după cumpărături și-a zis și el în sine: De ce să împărțim comoara în trei? Dacă unul suflă o vorbă ne prind jandarmii pe toți. Dacă o am numai eu, o voi folosi în așa fel ca nimeni să nu afle nimic.

A cumpărat cele mai alese bucate și în ele a avut grijă să pună o doză de otravă. Revenit la peșteră, cei doi paznici l-au înjunghiat și l-au îngropat; apoi a urmat praznicul festiv, după care trebuiau să-și împartă averea.

Au mâncat pe săturate și au băut din belșug. Au adormit și nu s-au mai trezit.

Nu este adevărat că mamona ucide? Nu se întâmplă cele mai multe crime din cauza lăcomiei după avere? Mark Twain spunea: „Oamenii sunt ca luna. Au o parte pe care nu o

vede nimeni niciodată”. Privește la inima ta, la gândurile tale, la viața ta privată și vei observa cu ușurință cine este Stăpânul vieții tale și cui îi slujești cu adevărat. Iar dacă în urma analizei tale vei constata că îi slujești lui Mamona și nu vrei asta, nu dispera. Este cale de întoarcere!

Puterea credinței și neputința noastră

„Povestea părintele Cleopa, despre cum se ruga un bătrân din pustia scetică. Acesta, venind un frate la dânsul, l-a întrebat:

-Fiule, ce este pe la Alexandria?

Ce face lumea?

-Părinte, îi mare secetă; a răspuns fratele.

-Dar de ce nu vă rugați? a zis bătrânul.

-Ba ne rugăm, părinte! Au scos și sfintele moaște și icoanele, au venit preoții, au făcut Sfântul Maslu cu arhierii pe câmp, cu procesiune mare. Se roagă și tot nu plouă!

Dar bătrânul a zis:

-Arătat este că nu vă rugați cum trebuie! Bătrânul știa adevărata rugăciune.

-Ba ne rugăm, părinte! stăruia fratele.

-Fiule, dacă-i așa, hai să ne rugăm oleacă!

Ca să-i arate care-i adevărata rugăciune, a ridicat bătrânul mâinile în sus și s-au făcut degetele lui ca zece făclii de foc și fața lui ca soarele. Și nu le-a lăsat în jos timp de un ceas. Și în timpul asta, cum era senin și secetă, au venit nori, s-au îngroșat norii, au început tunete și fulgere și a plouat așa de tare, în jurul lor și-n tot Egiptul, încât a strigat fratele:

-Părinte, părinte, coboară mâinile în jos că mă îneacă apa! Și atunci părintele, când a coborât mâinile, i s-a făcut fața lui iarăși ca mai înainte”.

**PR. DR. GHEORGHE NICOLAE
ȘINCAN**

Piano sonata

Am pus un marș funebru sub cerul dulcii toamne...

Pios omagiu -n timbru trimis la Tine, Doamne!

Ce-a fost cu viața asta, ce lecții ne-a-nvățat?

Când știi că toate-s gata, cum știi c-ai terminat

Ce-aveai pe lume-n taină de adunat, de dat?

S-au risipit în frunze culori de do major,

Pictate viu pe pânze cu suflet rupt din dor.

Am pus un marș funebru cu bașii tânguți

Să urce ruga sobru în norii obosiți.

Răsună rar și trist funebrul marș ce-am pus

Ca să petreacă-n taină un suflet ce s-a dus...

4.09.2021

Da

N-am ce vedea mai mult de-atât.

Și-atunci s-au făcut frunzele fluturi și fluturii s-au făcut fum.

Ar fi vrut să se facă păsări să renască din propria cenușă,

Dar se temeau de scrum.

Fumul suie încet, unduios către norii uitați pe cerul senin.

Parcă e șarpele descântat în deșert de un șaman beduin.

Fumul înteste, în urcarea lui lină, Spre ultima picătură de ozon pur.

Se face gând de mântuire cu fiecare risipire în aer,

Cu fiecare pierdere de contur.

Atât. Mai mult n-am ce vedea. Am văzut tot.

Ce-mi mai rezervă ochiul ascuns Am să văd dacă și cum

Am să pot.

8.09.2021

VALERIA BILT

Ultimul...

Se cuvine să pricep cât mai repede că ultimul sunt dintre toți pământeni. Cum îl așez pe un semen mai jos de înălțimea mea, instantaneu simt în nări mirosul și para Infernului că mușcă din degetul sufletului.

Mântuitorul, în Evanghelii, are referiri clare pe acest subiect. Venirea smereniei în suflet, numai astfel se realizează: - prin modestie autentică.

Spre exemplu am pierdut într-o clipă roadele căinței numai prin acceptarea gândului că fratele cutare îmi e inferior. Prin asta susțin că sunt deasupra lui Dumnezeu. De ce? Fiindcă în fiecare om sălășluiește Hristos. Nu demonstrează Dostoievski, în Frații Karamazov, că eu (ce cel scriu aceste cuvinte) sunt vinovat pentru toate năpastele ce lovesc Creația!?

Constrângerile pandemiei

O să încep cu un stih din Faptele Apostolilor: „Trebuie să ascultăm pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni” (Fapte 5, 9)

S-a oprit de o săptămână, prin ordonanță militară, să mai meargă creștinii la Sfânta Biserică! Eu găsesc această lege împotriva Evangheliei.

Mântuitorul a lăsat libertate. Iată ce spune arhimandritul Sofronie, ucenicul sfântului Siluan Athonitul despre libertate: Dumnezeu „nu violează niciodată libertatea chipului său”, adică a omului.

Pandemia aceasta, declanșată de virusul COVID – 19 – este de origine demonică, se simte suflarea drăcească și mai cu seama bucuria lui Lucifer, fiindcă toate fărădelegile noastre le are în rechizitoriul său ca probe îndubitabile împotriva fiilor oamenilor. De pildă nu putem nega faptul că nu suntem ucigători de oameni, - când o Românie întreagă a fost sugrumată și strivită prin avort.

Așadar niciunul dintre noi nu e fără greșală!

Să ținem minte că sfințele Canoane ne afuriscă dacă lipsim de la sfânta Biserică mai mult de trei duminici consecutive!!!

Așteptăm o mare fericire?

Câteodată, foarte rar, mă vizitează această seninătate fără pic de ceață sau să-i spunem: bucurie fără pic de tristețe.

Și ca să spunem direct și simplu: ce fericire poate fi mai mare decât iubirea lui Dumnezeu?

E clar pentru cunoscătorii Scripturii că Domnul ne iubește dacă noi îi primim iubirea, fiindcă Domnul nu asediază niciodată libertatea oamenilor. Dar, dacă am simțurile bruiate, virusate și atașate de patimile pământului, atunci cum să simt razele iubirii Sfintei Treimi?!

Dacă izbutim măcar o clipă să alungăm norii urii, atunci primim o rază de fericire prin care vom pricepe că n-o poate egala nicio plăcere omenească.

Slăbiciunea societății românești

Majoritatea românilor, dintre care primul eu sunt... nu avem puterea de a urî păcatul. Cei care am fost maturi la Revoluția din decembrie 1989 ne amintim că după uciderea dictatorilor, forța care se instalase la putere a emis legea liberalizării totale a avortului.

Legea a fost primită cu bucurie. Dacă facem recurs la sinceritate, trebuie să recunoaștem că marea majoritate s-a bucurat, printre care eu însumi am jubilat.

Aceasta este o slăbiciune cumplită săvârșită de societatea românească în ansamblu.

Și dacă forța politică a votat această lege criminală, atunci această democrație pe care o promovează politicienii și majoritatea românilor de peste treizeci de ani nu este criminală?!

Nu este și aceasta o slăbiciune strigătoare la cer a societății românești?

Este România societate de sorginte creștină? Ce spuneți?

O minoritate infimă a furat prin lăcomie demonică, peste 30% din bogăția țării, - în vreme ce peste patru milioane de români sunt victime ale sărăciei extreme.

Constantinopol

Este orașul simbol al Ortodoxiei. La un moment dat 30% din locuitorii Bizanțului erau monahi. M-a impresionat puternic această veste care am auzit-o...Jertfa acelor monahi îi

conferă strălucire veșnică capitalei Ortodoxiei.

Noi, românii, ne-am însușit Ortodoxia în proporție covârșitoare din străducitorul Constantinopol.

Întâlnim numele orașului în sinaxare, în clendare. La sfânta Liturghie este rostit cel puțin odată prin pomenirea sfântului Ioan Gură de Aur care a fost vreme de șase ani liderul genial al Constantinopolului și rămâne de neegalat în infinitatea Creștinismului. Constantinopol sau Bizanț e totuna.

Deși orașul emblemă al Ortodoxiei mondiale a fost cucerit de islamiștii otomani la 1453, Constantinopolul n-a pierit, nu poate fi uitat, ci este mereu redescoperit de către noi generații tinere de ortodocși și creștini în general.

Și când ne gândim că pe la Constantinopol au trecut Sfinții Simeon Noul Teolog, sfântul Nicolae Cabasila și alții mulți care sunt lângă noi și se roagă să ne trezim din cumplita trândăvie sufletească ce a cuprins lumea.

Tot acolo, la Constantinopol, s-au nevoit și Voievodul martir Mihai Viteazul și savantul Dimitrie Cantemir.

Criza Sfintei Liturghii din vremea recentă!!!

Trăim vremea când nu se mai cinstește Taina supremă care este cea a împărtășirii cu Sfințele Taine, adică trupul și sângele Domnului, care sunt în esență Jertfa. Jertfa este însuși Mielul care se răstignește până la sfârșitul istoriei pentru a-i salva din cădere pe toți urmașii lui Adam care vor să-și mântuiască sufletul.

Acestea toate le-am aflat în cartea Tâlcuirea dumnezeiești Liturghii după Sfântul Nicolae Cabasila. De aceea și vedem la Sfânta Liturghie fețe plictisite, indiferente și grăbite, fiindcă nu se înțelege misterul, adică Taina salvării ce se săvârșește la Sfânta Liturghie. Altfel spus Domnul se jertfește și ne răscumpără din iubire infinită pentru Om, dar și persoana umană trebuie să dorească Mântuirea, fiindcă Domnul Iisus după cum spune Sfântul Simeon Noul Teolog nu violează libertatea niciunei ființe omenești. Deci se impune celui care se trezește să alunge trândăvia și să imite jertfa prin pocăință râvnitoare și făcută cu dragoste pentru Dumnezeu și semenii.

VALERIU TĂNASĂ

Starea prozei

Următorul

Autobuzul străbate încet drumul neasfaltat și se oprește în stația de autobuz. Lumea coboară. Cei mai mulți se duc înspre clădirea pe care scrie „Dispensarul Comunal”. Acolo, prin dreapta, urci câteva trepte și ajungi la ușa pe care atârână plăcuța cu „Cabinet Stomatologic”.

Ușa scârțâie ușor când o deschizi. Nici scrisul de pe placaj nu se mai vede. S-a îngălbenit.

Cei mai mulți străini, aici vin. Sătenii știu că îl caută pe doctorul stomatolog, renumit pentru felul în care repară dinții bolnavilor sau îi tratează. Cu ce aparate? Cu ce medicamente? Cu priceperea lui și dărnicia... vremurilor. Oricum, mult mai bune decât înainte... Oamenii știu asta și vin de departe la el.

- Auzi, meserieș ca Itu, nu-i! Ce-i pus de el, îi pus!

Itu nu-i tânăr. A crescut aici, a făcut școli la oraș, dar s-a întors să lucreze tot aici, în satul părinților lui. Oamenii s-au obișnuit să-i spună pe nume, ca atunci când era copil. Puțini îndrăznesc însă, în față. Dar Itu e al lor și nu-l dau la nimeni.

Oricum, Itu era o prescurtare de nume, dar și un renume. Obișnuit cu de toate, vorbea pe limba fiecăruia, îi certa fără să se supere sau îi lăuda, când era cazul. Iar lucrarea lui era de calitate și avea aspect. Înăuntru, pe băncile cu mușamaua ruptă ici-colo, s-au așezat ei, câțiva la început, apoi mai mulți. Stăteau în picioare sau rezemați de perete. Sala arhiplină te lovea peste frunte, încă de la intrare, cu o căldură plăcută, dar și un miros iute, de brânză, ceapă și câte altele, ieșit din trăistute sau ranițe, amestecat cu acela de transpirație, de tutun sau... alcool. De alcool sau... curaj, dat pe gât repede, scurt, înainte de a intra la doctor. Bufetul era la câțiva pași.

- Vai, doamnă! zice o femeie tânără, cu năframă pe cap. De sub ea îi ieșeau suvițe din părul vopsit „vișină putredă”. Ț-ai pus și 'mneata dinți de aur? Îs faini aștia galbini! Așa ai vrut?

Era încălțată cu cizme de cauciuc și purta o vestă neagră, din material sintetic. Își frământa întruna mâinile crăpate adânc.

- Mi-am pus, lateral, nu în față, pentru că sunt foarte rezistenți. Puțini medici mai folosesc azi material din acesta. Itu mi i-o pus de muuulți ani. Tot dinți sunt!

- Apoi, așa-i, că de unde aur? Și apoi, și aștia atâta-s de scumpi, că nu te poți apropia. Ia, am o vecină care o vinit din Spania și ș-o pus tătă gura. I-o făcut implant de acela. Da' o costat-o, Doamne ferește! La oraș, nu aicea! Cu banii așcia putea să își gate casa, că nu-i tencuită încă.

Fiecare vorbea sau... tăcea. Doctorul intră pe ușă, grăbit.

- Bună dimineața, oameni buni! Imediat începem. Bade Solomoane, te mai doare încă? N-am ce face! Îi mai răbda un pic! Vedem noi, mintenaș!

Se uită atent în jur. Vede.

- O, sărut mâna, doamnă! Ce surpriză! Ați venit? Pofțiți, vă rog!

- No, da' mie îmi pleacă autobuzu', domnu' doctor! zice Vasălie, fântânarul.

- No, și la doamna îi plecă! N-am ce-ți face! Să fii sănătos!

Intră doamna, dar nu stă foarte mult. Stă numai... mult. Pe când pleacă, domnul doctor îi poftește, din ușă:

- No, amu... în ordine... așa cum ați venit! Fără supărare!

Din ușa cabinetului se întoarce. Stă, se uită, se sucește tot roată. Strânge din nări. Respiră adânc. Iar se întoarce. Caută...

- Știți ce, măi oameni buni? Mai deschideți geamul! Aicea miroase a ginars. Cine o tras la măsca, de cu bună dimineață? Care? Da' bineee o mai băut! Cum să stai, de miros? No, să facă bine și să se ducă acasă, că eu nu-i lucru la dinți. Auzât- ați?

Cu toții știau că duhoarea de băutură dospea în stomacul Șofroniei. Cine să bănuiască că aceasta era mangă, la primul ceas? Femeia își trage mai tare năframa pe frunte și se reazimă de spătarul canapelei. Închide ochii, a somn. Tușește ușor și se face că n-aude. Vecinul ei de scaun, dar și de... gard, neștiind cum să aducă vorba, începe așa, ca pentru el.

- Vai, Doamne, nu știu ce mare năcaz are Anuța lu' Vartolomei, că atâta s-o apucat de băut, amu de-o vreme! Și beee... bine de tăt! Poate, de supărare că i s-o dus fecioru' în străinătate... Nici prăvălia nu-i mai mere ca înainte. Acolo, dac-a duce-o, ce să facă fecioru' cu ea?

În sală, liniște, dar nu mult... Din cabinet încep să se audă urlete amestecate cu gemete.

- Măi, Ioane, pune-te pe scaun și stai liniștit, auzi? Doară n-am legat pe nime' de scaun! Stai liniștit, că mă încurci!, se aude vocea poruncitoare a doctorului.

- Ioaiii! Vaiii! Aiii, mămuca!

- Măi, Ioane, nici nu m-am atins de tine, măcar! Ce te-o apucat? Ia, mai

taci, că te aude lumea de pe coridor! Faci atâta gălăgie, pentru o injecție? Așa vrei, să te audă toată lumea! Ba îi bagi în boală și pe copiii de pe hol. Ești om bătrân, ce naiba?

Imediat, se aud iar urlete:

- Vaaai, mamă! Iooooiii!

- Măi, Ioane, cleștele mi-i pe masă. Ce-ți trebe? Stai jos, nu te ridică! Ce-i cu tine? Data trecută n-ai făcut de aestate! Mi se pare mie...? Tu ai băut!

Nu s-apropie bine de el doctorul, că iar începe:

- No, știi ce, măi Ioane? Fă bine, te ie și te du acasă! Fuguța! Da, culcă-te repede, să-ți iasă... Du-te și vină mâine, așa, pe la amiază, când n-oi ave atâta lume! Da, mâine, dacă tăt așa faci, apoi, îi pun eu pe doi bărbați să te țină, și-apoi să vezi! Ori, rămâi să umbli cu scorburile acelea, în gură... Da' nu care cumva să intri iară pe la bufet, să iei un pahar de... curaj, pus peste cafeaua din cană! Vezi-vezi!

Pe coridor, Ion se întâlnește cu Valer, verișoru' său.

- Măi, Ioane, tu ai răcnit așa de tare? Te-am auzât, din drum! Nu numa' că miroși a băutură, da' te-ai mai făcut și de minune. Nici când o născut nevastă-ta, n-o făcut de aestate!

- Nuuu, mă Valer! Io? Io n-am băut! Cuuum?

Cine mai stă să-l asculte? Ion iese trântind ușa. În cabinet, doctorul îl așteaptă pe... următorul.

- No, care trebe să între, amu? Și care ați mai băut, măi oameni?, întrebă un om îmbrăcat în haine de pădurar, roșu la față cu un zâmbet larg, pe chip. Voi, careva...? Ori, numa'... doctoru'?

- Da' de unde știi 'mneata? îl întrebă Solomna. Iară vorovești...

- Păi, l-am văzut de dimineață, când o venit pe la bufetul lu' Avram, o dat iute pe grumaz un păhărel de ginars, unu' mic și o venit la cabinet pe din dos, să nu-l vadă nime... Ce să faci? Așa-s o samă de doftori. Nu tăți, da' așe-i meseria! Altfel, le tremură mâna...

- No, cine-i următoruu'? Să poftească!

NADIA URIAN

Starea prozei

O aventură în „Cuibul corbilor”

Fiică-mea mi-a dat o veste care avea să mă scoată din carapacea mea cotidiană și să mă translateze în alte spații. O să mergem dragul meu tată, unde n-ai mai fost niciodată și nici nu visai să ajungi. Ei, doar n-o să mergem în Cosmos am replicat eu. Cosmos, necosmos, o să survolăm un deal prăpăstios, de altfel coama aceea de deal e frumoasă, mai frumoasă ca a unei mânze zvăpăiate, dar drumul până acolo e atât de îngust, mai îngust chiar și decât un fir de păr. Ei, atunci draga mea, nu mă încumet să fac un astfel de drum. Tu știi că am rău de înălțimi. Nu trebuie să te uiți nici în dreapta nici în stânga, nici în sus și nici în jos, te uiți doar la inima drumului, așa cum au făcut moșii tăi întotdeauna.

Mi-am luat inima în dinți și am plecat la drum. Până în centrul comunei Sălciua drumul a fost floare la ureche. De aici începea calvarul, șerpuia un drum îngust, cât să încapă o singură mașină și marea surpriză că era asfaltat, să-ți faci cruce nu alta. De-o parte și de alta, dealuri golașe, ici-acolo câte un pâlcc de pomi, stufăriș, întinse dealuri cu iarbă, nici urmă de animal, case și mai rare, în înălțimi păsări care să traseze geometric spațiile aeriene, doar câteva, probabil că suratele lor nu se treziseră încă de pe cuiburi sau cine știe plecaseră cu noaptea în cap să bea apă din fundul pâraielor. Firicelul de drum care se vedea de departe părea un șnur tremurător, evanescent agățat între două creste golașe. Inima dădea să urce pe scara pieptului, curioasă, poate speriată și să se zbenguie pe buze, ba chiar îmi acopeream ochii să nu văd prepeștenia ce se căsca sub mașinuta noastră, docilă, hărnicuță, care urca, urca, fără să tușească.

Totul a fost cum a fost până în vârful unei măguri, acolo unde s-a terminat urcușul și apoi a început o spinare de cal costelivă, plin de hărtoape cu bolovăniș și cu nicio umbră de pom, ci un desant adânc, prăpăstios, care duce undeva în fundul epocii glaciare, unde la o adică am fi putut să ne întâlnim cu ceva recifuri și reptile mezozoice. Dacă fiica-mea nu s-a speriat atunci cum o să mă sperii eu, care de-a lungul vieții îi inspirasem curaj, destoinicie semeție și alte reflexe. Așa că am tăcut mâlc. Undeva, aproape de ghergheleul unde trebuia să ajungem urma să ne întâlnim din sens opus cu un alt vehicul. Driverul ce venea spre noi avea ochi de vultur, ne-a

observat și undeva, în buza unui delușor a ieșit din peisaj și ne-a așteptat să trecem, i-am făcut prietenește cu mâna. I-am mulțumit ca unui înger ce cobora din cer și noi niște bieți păcătoși urma să ajungem acolo și să ne miruim cu drojdia eternității chiar și pentru câteva zile.

Am ajuns numai noi știm cum, mai precis eu, undeva deasupra norilor, unde dacă ar mai fi rămas ceva drum am fi putut să dăm mâna cu Dumnezeu cu mult înainte de a ne chema la El. Eu oricum nu aș fi vrut să dau mâna cu El, eventual că nu meritam o asemenea onoare și în al doilea rând voiam să mai orbesc încă mult pe pământul făgăduinței, a deșertăciunilor. Aici, o poiană de vis, un loc de un verde mai mult decât viridian cam de mărimea unei covate în care se aflau patru sau cinci case, rămase aici parcă din preistorie, numite ciudat, tare ciudat: *Casa de la miazăzi*, *Casa de la miazănoapte*, *Casa de mijloc*, o construcție octogonală și o șură acoperită cu paie ca pe vremea lui Burebista, un pavilion cu șemineu, măsuțe sub forma de butoiașe unde cei veniți aici puteau servi câte-o cafeluță sau mă rog micul dejun sau o palincă de prune. Totul era de un verde amețitor, copacii plini de maiestuoșitate, pretutindeni flori, fie în ghivece, în ghirlande sau în rondurile lor primordiale de pământ, iar de la o casă la alta alei pietruite cu dale de piatră, iar ceva mai sus, pe o gâlmă de deal se aflau într-o ogradă încercuită cu un gard de sârmă ghimpată prin care trecea curent de înaltă tensiune trei ciobănești mioritici: Buzdugan, Ziia și Geta, un moldovean, un muntean și un ardelean toți pogani aproape de o sută de kilograme fiecare, netuși de ani de zile, fapt ce aduceau cu niște zmei de poveste.

Aflăm din spusele administratorului că locul în care am ajuns, după ce ne programasem venirea cu peste două luni în urmă, atât de mari erau solicitările, mai mult din Europa și Afroasia: Senegal, Singapore, Noua

Zeelandă, Anglia, Franța, Spania, Malta, Grecia, etc. Denumirea locului, a cătunului era „Raven's Nest”; adică „Cuibul corbilor”, păsările ce dănuie aici de mii și mii de ani, iar într-o accepție și mai simplă „The Hidden Village”, adică satul ascuns. Microstațiunea situată la circa 1000 de metri altitudine a fost concepută de designerul Vlad Șulea (The Taylor) din Cluj-Napoca. Cei care se încumetă să urce până aici, aproape de Dumnezeu, sunt cazați în căsuțe de un aspect arhaic cuceritor, vechi de peste două sute de ani dar dotat în interior cu toate serviciile moderne. Investitorii au cutreierat văile și dealurile din zonă aproape un an pentru a le găsi. Unele erau folosite ca grajduri pentru animale, altele erau lăsate în paragină și doar o mică parte erau locuite. Arhitectura construcțiilor este clasică pentru zona Munților Apuseni, cu acoperișuri înalte, cu pante abrupte pentru scurgerea rapidă a zăpezii. Casele au suferit unele modificări în timpul reconstrucției, însă cele mai multe dintre ele au trecut prin modificări, însă majoritatea și-au păstrat elementele tradiționale.

Mâncărurile care se servesc aici sunt tradiționale, după rețete autentice culese de la bătrânii localnici, cu savoea aceea de acum două - trei sute de ani. Bucatele sunt stropite de vinuri alese românești. Există aici și un SPA și un Cinema în aer liber în pădurea de mesteceni, să faci baie într-un Jacuzzi în vârf de munte sau să vizionezi un film la lumina stelelor e ceva ce-ți taie respirația. Turiștii pot intra apoi la saună, după care se pot odihni în șezlonguri ori fotolii –puș pe cea mai spectaculoasă terasă de belvedere podită în jurul coamelor de stâncă. Ceva mai jos se află zona de hamace de unde poți privi ca dintr-o nacelă superba panoramă a munților. Se pot face drumeții cu bicicleta sau pe jos, turiștii având prilejul să afle de la localnici tradițiile și obiceiurile, portul și cântecul popular, mâncărurile și legendele Transilvaniei care sunt pline de zmei, zâne, corbi, dragoni, vampiri și alte ființe fantastice.

Poți spune fără să te hazardezi că venind aici la „Satul ascuns” că te afli într-o altă țară. Prețurile nu sunt mici, dar merită să trăiești câteva zile de neuitat. Cred că puține ținuturi din lume îți pot oferi o asemenea desfătare sufletească ca cel de la „Raven's Nest”, poate doar Machu Picchu sau vreo insulă grecească sau cine știe însuși Paradisul.

GHEORGHE JURCĂ

POEME DE PE ȚIGLA CASEI

*Viața mea curge uitând izvorul –
Mihai EMINESCU, Amicului F.I*

Și ploile verii
Treceau peste noi –
Eram cu o turmă
De capre și oi
Intram în biserici
Stăteam la icoane
Cu nume simbolic
Marii și Ioane

În munți răsună
Un clopot de brumă
Strângeam în tăcere
Merindea din urmă
Și-n coșuri de paie
Cu oalele goale
Porneam de la vârfuri
Pe jgheaburi la vale

Nimic nu era
Cu stare pe loc...
Se stinge un foc...
Aprindem alt foc
Pe-o vatră de fire
Ascunsă-n obroc
Ce-aduce Norocul
Dintr-un... nenoroc...
*

Și stelele curg
Se rupe șiragul
E putredă ața
E putred și pragul
Nimic nu mai vine
În fluier, în viers...
De parcă tot singuri
Am sta-n Univers.
Dar iată de-odată
Vin negrele hoardec
Bătând din țimbele
Dansând din cocarde.
E timpul să-mprăștii
Cărbunele, vatra
S-o las și pe Mama
Să-l las și pe Tata
Să fug în hogeagul
Cu tufe de mure
Să-mi duc nevoița
Adânc în pădure,
*

Mai stăm pe sub ploaia
Istoriei reci
Și Mama și Tata
Pe-aceleași poteci
Se duc și revin –
Aceleși suspin –
La care mă-nclin
Cu oale cu vin...
*

Ce faceți cu acest popor
Sub flamură de tricolor?

Icoana a-nceput să meargă
Și zidul școlii să se șteargă
Iubim golani și gologani
N-avem nici timp nici ani nici bani
Iubim galante efemere
Și sfertodocti și semisfere
Să-mi sară inima din piept
Dacă și mâine tot aștept...
Și tot semnez la stihuri noi
Eu, cronicarul dintre Voi,
*

Cu lemne vechi și cărămidă
Aș vrea de-acum să se deschidă
Tot ce-am închis de ani și ani
Pe sub aluni contemporani
Vânând tot ce vânam din veci
(În Evul Mediu XX)
Mâncând anafură din beci
Cu o aghiasmă din cămară
Cu pana-nfiptă-n călimară
Scriind pe piei de iepuri dulci
Când vrei alături să te culci
Lângă un foc pe vatra chioară
Care și astăzi mă-nfioară,
*

Mai ocolind un bolovan
Fiind cu noi contemporan
Trecând aceleași pietre seci
Când seacă albia de veci
Spre secol următor umblând
Cu moara apelor torcând
Cu pive ce băteau dimii
Pentru noi haine de copii
Pentru bătrâni mai călduroase
Să le păstreze cald în oase
Ca după sobă să mai stea
Lângă mușcată la perdea.
Închidem ușa - intră frigul
Se moaie coca și covrigul
Pe prispă a-nghetată pisica
De frig a înghițit și pipa
A înghețat năvodu-n apă
Nici turmele nu se adapă
Doar vaca rumegă în sură
Căței dorm într-o trăsură
La han mai e hangiul beat
Pe-o scândură să doarmă lat
Acestea eu le-nchipuiesc
Și totodată le trăiesc
Iubiți copiii, în poezii
Ființele acestea-s vii
Voi le-ntâlniți doar la muzeu
Mă creadă Bunul Dumnezeu
Că eu nici nu le-am ponegriț
Eu le-am iubit și le-am cinstit
Le-am ocrotit nu le evit
Le pomenesc cât mai trăiesc
Cu ele zilnic mai vorbesc
Din ani în ani contemporani
Să mai trăiți să faceți bani...
*

La un cuptor de var am fost
Acolo oamenii țin post

Cu laptele de var din oală
Ei văruiesc dau o spoială
Pereților îmbătrâniți
Crăpați betegi și hârbuiți
Să fie totul nou de Paște...
Pentru cel care nu cunoaște...
Iar cine știe – să mai vie
Că eu mai spun o poezie
Și stea la umbră pe sub vie...
Tot prin grădina preumblând
Și pe sub soare într-un gând
Am și ajuns un mușuroi
Pe care vin mai multe oi
Fiindcă sus în vârf în ceață
Este o stână sub verdeață
Unde ciobanii cu cojoc
S-au strâns la umbră la un foc
Și ard la lemne în neștire
Pentru a noastră miluire
*

Și ard bușteni de fag de brad
Și fluier de soc ce ard...
Dar fluierul din lemn de prun
A fost întotdeauna bun
Fiindcă lăcrimează des
Pe unde lacrimile ies
Într-o ceșcuță cu lichioară...
Aducem mâine și-o vioară...
Aceste cântece-nfioară...
Și nopți de nopți și zi de zi
Bărbați se scriu în poezii
Nu le semnează – fiindcă vor
Să fie ale tuturor!
*

Mergeam pe Oltu-apropiat
Cu luntrea grea de pești – bărbat –
Bărbat eram, culegeam pești
Din viața-n care sunt și ești
Și-ntotdeauna eu știam
Dacă se uită pe la geam
Vreun dușman de oareunde
În casa noastră nu pătrunde
Eram plecat cu luntrea-n vad
Când apele și cresc și scad
Păzeam și casa și moșia
Păzeam porumbul și vecia
Trifoiul îl tăiam cu coasa
Acasă era plină masa
Cu de-ale gurii din bătrâni
Fiindcă aici erau stăpâni
Dar astăzi dorm împiedicați.
Le puneți piedici la bărbați?
*

Fiți sănătoși! Eu v-am iubit!
Poemele nu au... Sfârșit...

FELIX SIMA

Biblioteca Babel

Să ne mai (re)amintim de...

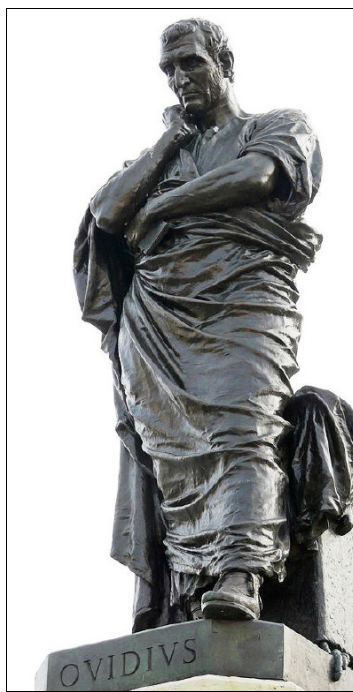
OVIDIU

(IV)

Se cunoaște acum că Ovidiu îi scria lui Cotta, prietenul sau roman, epistole din exil. Era un firisor care lega între ele reședința lumii și ultima dintre lumi, în care era exilat delicatul poet al iubirilor. Ovidiu prezintă situația nefericită a propriei persoane, exprimarea directă a sentimentelor de durere și de tristețe provocate de dorul de Roma, de casă, de familie și de prieteni, epistolele lui având, probabil, și rolul de a-l înștiința pe Cotta că era în viață, fiindcă la Roma circula zvonul ca Ovidiu ar fi murit, de-aceia este explicabil de ce Cotta a pornit spre Tomis, în cautarea unui fragment de manuscris din „Metamorfoze”. Și, apropo de această scriere: Ovidiu a excelat în forma distihului elegiac, cu excepția *Metamorfozelor*, scrise în hexametri dactilici, după modelul *Eneidei* lui Virgiliu sau epopeilor lui Homer. Mențiune: *Metamorfoze*, a fost trad. David Popescu, București, ed. Științifică, 1959

Fasti (latină: *Fastorum Libri sex*, Șase cărți ale calendarului”), tradus uneori *Cartea de zile* sau *pe calendarul roman*, este un șase carte poezie latină scrisă de romanul poetul Ovidiu și publicat în anul 8 d.Hr. Se crede că Ovidiu l-a lăsat pe *Fasti* incomplet când a fost exilat la Tomis de către împăratul Augustus în 8 d.Hr. Scris în cuplete elegiace și desenat pe convențiile poeziei didactice grecești și latine, *Fasti* este structurat ca o serie de rapoarte și interviuri ale martorilor oculari de către *vates* la persoana întâi („poet-profet” sau „bard”) cu zeități romane, care explică originile sărbătorilor romane și obiceiurile asociate – adesea cu etiologii multiple (*Etiologie*, studiu asupra cauzelor lucrurilor). Din acest punct de vedere, poezia este considerată, de fapt, o sursă semnificativă și, în unele cazuri, unică, în studiile religiei din Roma antică (În acest sens, de revăzut și J.G.Frazer, antropolog și ritualist...)

Înaintând pe logica amintită puțin mai înainte, și extrapolând comentariul, trebuie spus că scrierile poetului conțin informații atât despre

motivele și condițiile exilului, cât și despre populația getică locală. Aici, doar cu un pic de exagerare, să mai spunem, prin detalieri, că din poemul calendaristic *Fasti*, I, versurile 223-226, rezultă că în primăvara anului 18 d.Hr. poetul era încă în viață, deși, ca un presentiment, pentru piatra sa funerară, Ovidiu a scris cu o răbufnire patetică și accentuat ironică, textul păstrat sub forma unei scrisori trimise soției sale (*Tristia*, III, 73-76): „*Hic ego qui iaceo tenerorum lusor amorum Ingenio perii, Naso poeta meo. At tibi qui transis, ne sit grave quisquis amasti, Dicere: Nasonis molliter ossa cubent.*” („Aici, sunt eu, cel care am lăudat dragăstoasele iubiri jucăușe, pierit din cauza talentului poet Naso, pe tine care treci, dac-ai iubit vreodată, te rog pune culcuș moale sub oasele lui Naso.”; dar și din cunoscuta traducere liberă a lui Theodor Naum aflăm că: „*Sub astă piatră zace Ovidiu, cântărețul/Iubirilor gingașe, răpus de-al său talent./O, tu, ce treci pe-aice, dac-ai iubit vreodată./ Te roagă pentru dânsul: să-i fie somnul lin.*”

Dar e bine să mai amintesc aici și traduceri: *Scrisori din exil*, trad. Theodor Naum, București, 1957, *Arta iubirii*, trad. Maria Valeria Petrescu, București, 1977, *Metamorfoze*, trad. David Popescu, București, ed. Științifică, 1959, precum și că: În anul 1679, poetul sas Valentin Franck von Franckenstein, părcălab de Turnu

Roșu, publică o culegere plurilingvă de versuri intitulată *Hecatombe sententiarum Ovidianarum germanicae imitatorum* Hecatombele sentențiilor lui Ovidiu imitate în limba germană), cca în anul 1804, Vasile Aaron (1770-1822) traduce, pentru prima oară în românește fragmente din *Metamorfozele* lui Ovidiu, sub titlul: *Alese istorii din cartea mutărilor lui Ovidie Naso*, iar în 1807, el publică la Sibiu versificarea traducerii a două legende din *Metamorfoze* sub titlul: *Perirea a doi iubiți, adică jalnica întâmplare a lui Piram și Tisbe, cărora s-au adăugat mai pe urmă nepotrivita iubire a lui Echo cu Narțis.*

...În anul 1932 N. Iorga publică poemul dramatic *Ovidiu*, o reconstituire cu tirade în versuri...

În încheiere, să mai reținem că: în ultimii ani de viață, consumați în durerea sfâșietoare de a fi despărțit de Roma și prin ea de axul strălucitor al lumii căreia îi aparținea de drept, poetul relegat învață limba geților, scrie poeme (din păcate pierdute) în graiul lor, este ales agonothet – președinte al jocurilor dedicate zeilor – și recunoaște ospitalitatea sau aprecierea de care s-a bucurat, deși disensiunile dintre el și localnici au continuat permanent;

Mențiune cumva explicativă:

Pentru pedepsirea poetului cu exilarea, avem la îndemână ipoteza, destul de solidă și credibilă, că *Arta iubirii* conținea, între altele, și vina că Ovidiu ar fi făcut prin personajul Corinna aluzii destul de străvezii la viața intim-amoroasă a Juliei, nepoata lui Augustus, astfel împăratul luând hotărârea exilării...

Apoi: în unele versuri din cartea *Tristele*, în vânătorul Acteon este recunoscut lesne a fi fost însuși Ovidiu, tocmai cel care o văzuse pe soția împăratului, Livia, făcând baie, fapt desigur neplăcut lui Augustus, nu este greu de înțeles.

Și: Ovidiu, nu doar că ar fi știut de aventurile amoroase ale nepotei lui Augustus, Julia, și, ca variantă de susținere a acestei ipoteze, el ar fi știut, în plus, și de relația intimă dintre respectiva nepoată și fratele ei Agrippa Postumus, presupunere susținută inclusiv de intenția lui Ovidiu de a-și distruge *Metamorfozele*, în care prezintă iubirea incestuoasă dintre Caunus și Byblis. Ehe, →

DUMITRU HURUBĂ

Ocean întors

Nicolae Titulescu - 80

Cele câteva rânduri cuprinse în prezentul articol reprezintă un omagiu și un prinos de profundă cinstire adus marelui bărbat de stat, diplomat, profesor, jurist, om politic român, academician, orator, publicist, Nicolae Titulescu, când s-au împlinit 80 de ani de când această figură emblematică a neamului românesc trecea la cele veșnice.

Nicolae Titulescu a adus în arena politicii României un intelect strălucit, cultivat la cele mai înalte cote, o gândire străfulgerată mai adesea de geniu, o perspectivă cuprinzătoare asupra rosturilor românești și asupra vocației României în lumea contemporană, un simț al istoriei și o dăruire exemplară, în slujba marilor cauze naționale și europene, a idealurilor generoase pe care lumea și le asumase la început de secol.

Nicolae Titulescu trebuie să ocupe un loc important în istoria diplomației europene și mondiale, întrucât a fost un om politic de o mare vocație pusă în serviciul păcii, într-o zonă cu potențial conflictual deosebit precum Balcanii, un apărător al dreptului internațional, un bun cunoscător al relațiilor internaționale și inițiatorul relațiilor diplomatice ale României cu țările latino-americane.

Ceea ce caracterizează personalitatea acestui mare om politic erau calitățile intelectuale și morale cu totul excepționale, avea viziunea viitorului. Nicolae Titulescu a utilizat cu măiestrie întreaga gamă a mijloacelor și posibilităților licite oferite de diplomația timpului său pentru a realiza o informare multilaterală, obiectivă și verificată,

derivând, de regulă, de la cele mai prestigioase personalități, asupra problemelor care prezentau interes major pentru statul român, susceptibile a servi la luarea unor decizii la nivel guvernamental, în interesul statelor prietene sau aliate.

Întreaga activitate diplomatică a lui Nicolae Titulescu a avut în vedere afirmarea intereselor României pe plan internațional, consolidarea Marii Uniri, constituirea unor sisteme de securitate colectivă care să garanteze integritatea și securitatea României, păstrarea climatului de pace în Europa.

Lucian Blaga spunea: „Titulescu este cea mai strălucită inteligență ce-am întâlnit-o în viață. Un fel de întrupare a inteligenței...”! Jaques de Launay îl caracterizează astfel: “Ca toți marii oratori Titulescu nu se mulțumește numai să fie bine înfipt în terenul discuției. Firește, poartă discuții polemice, mânuiește ironia, manevrează cu spirit, strivește cu logica sa, nu ignoră nici unul din mijloacele pe care arta cuvântului le pune la îndemâna celor aleși”.

Savel Radulescu, prieten și confident îl caracteriza astfel: “o

intelență cu totul excepțională, vie, rapidă, ascuțită, sclipitoare, depășind cu mult pe cea obișnuită, însușindu-și specificul și relațiile ideilor, pentru a ajunge la realizări și soluții din cele mai ingenioase...”.

După o intervenție în parlamentul nostru în 1913, Take Ionescu scria: “Un mare, un extraordinar talent s-a ridicat la tribuna românească, și acest talent este al nostru. Nu numai că Titulescu a făcut ieri începutul cel mai strălucitor în istoria elocinței parlamentare în România, dar acest început l-a clasat deopotrivă gânditor și orator. Limbajul său este elegant și de o perfectă corectitudine. Și această formă impecabilă este pusă în slujba unei gândiri deopotrivă clară și profundă, care nu-l părăsește niciodată, nici chiar în clipele de cea mai mare emoție”.

Marele bărbat de stat Nicolae Titulescu a trecut la cele veșnice în ziua de 17 martie 1941, deci, s-au împlinit 80 de ani de la trecerea sa în veșnicie, motiv prielnic de a ne aduce aminte de o asemenea personalitate, de a-i evoca realizările multiple și de a-i păstra memoria mereu vie și prezentă în conștiința neamului românesc.

Studiind activitatea lui Nicolae Titulescu se desprinde constatarea că acest eminent diplomat a contribuit cu competență și strălucire la definirea unor principii sănătoase, la elaborarea unor idei noi, care completându-le pe cele anterioare, au îmbogățit dreptul internațional, practica diplomatică și au constituit punți îndrăznețe spre viitor. Departe de a-și pierde actualitatea, principiile pentru care el a militat devin din ce în ce mai mult stâlpii principali ai edificiului relațiilor internaționale.

FLORIN BENGAN

SĂ NE REAMINTIM...

→cam prea multe știa Ovidiu! Dar, parcă toate acestea nu ar fi fost suficiente, Ovidiu, se spune, avusese și indiscreția de a face glume pe seama aventurilor Juliei, cel puțin într-un cerc de prieteni, oricum la fel de periculos...

Ovidiu, a fost acuzat că incita tot la adulter, pedepsirea acestuia materializându-se prin exilarea lui la Pontul Euxin (Tomis), Constanța de

azi, unde și-a și petrecut zilele până la sfârșitul vieții.

Și, încă:

În *Tristia*, Ovidiu se referă și la faptul că „ar fi văzut ceva ce n-ar fi fost permis să vadă”. S-a presupus că Ovidiu putea să fi fost unul dintre martorii aventurilor amoroase ale Juliei, nepoata lui Augustus, dar istoricilor li se pare mai verosimil ca poetul să se fi făcut vinovat de îngăduirea musafirilor să tragă la sorți

în propria sa casă, încălcând astfel o prerogativă imperială și interzicerea promulgată de către împărat, de a practica „artele divinatorii” pentru particulari. În toate cazurile, și după cum înțelegem din propriile scrieri, Ovidiu a fost conștient de „păcatele sale” ca și de rămânerea sa în eternitate: *Avea-voi nume veșnic, voi fi citit oriunde/ Biruitoare oaste a Romei va pătrunde/ Și dacă nu mănșel voi dăinui într-una/ Cât lumea va trăi cu soarele și luna*”.

Asterisc

Muzica fiecărei limbi

~despre traduceri~

S-a scris mult despre traduceri și, personal, nu sunt de acord cu multe dintre ele, chiar dacă au fost emise de scriitorii celebri. Multitudinea citatelor despre traducători și despre însuși procesul de translație dintr-o limbă în alta i-a preocupat, cum se cuvine de altfel, nu numai pe scriitori, dar și pe cititori. E natural să fie așa, literatura universală oferă o mulțime de capodopere la care, dacă n-ar exista traducerile, mulți iubitori de cărți n-ar avea acces. Drept care sunt o mare consumatoare a traducerilor. Dar nu numai. Am îndrăznit chiar să schițez câteva traduceri ale unor poezii din franceză în română, dând atenție în mod special muzicalității poeziei traduse. Și, în ciuda faptului că traducerile mele au plăcut cititorilor, mi s-a atras atenția asupra cunoscutului „Traduttore - traduttore”, (*traducerile sunt o trădare*) idee care nu se știe exact de unde a pornit și cu care nu sunt de acord - se va vedea de ce - dar pe care unii lingviști au adoptat-o.

Sunt multe definiții ale traducerilor, ceea ce dovedește că marii scriitori au fost preocupați de idee. Iată numai câteva dintre ele:

- „O traducere este forma cea mai profundă de a citi” (**Gabriel Garcia Marquez**)
- „Traducerea nu este numai o chestiune de cuvinte, ci este și de a face inteligibilă o întregă cultură” (**Antony Burgess**)
- „Scriitorii produc literatura națională, traducătorii produc literatura universală” (**José Saramago**)
- „A traduce înseamnă a produce efecte similare prin mijloace diferite” (**Paul Valéry**)

Desigur, poate că nicio traducere nu egalează originalul, dar să nu uităm că cititorul gândește în limba tradusă, nu în cea a autorului. Mai mult, deși lectura cărților se face în gând, cititorul aude fiecare cuvânt, le intonează și ceea ce ajunge la cititor e propria sa voce, nu cea a autorului. Lectura e cu siguranță un fenomen sonor.

Subiectul traducerilor m-a preocupat de mult, iar acum câteva zile, asistând la o prezentare online a traducerii în germană de către **Georg**

Aesch a romanului **Inocențiu** (Ed. Humanitas 2016) de **Ioana Pârvulescu**, am aflat ceva care m-a făcut să mă aplec din nou peste acest subiect.

Fiind întrebată cum i s-a părut lectura cărții în germană, autoarea, care cunoaște limba germană, și-a început răspunsul cu ideea lui **Amos Oz**: o traducere dintr-o limbă într-alta echivalează cu ceea ce în muzică este o *transpunere*, respectiv transcrierea unei partituri muzicale de la instrumentul pentru care a fost scrisă la un alt instrument.

Ideea m-a fascinat instantaneu. Există multe transpuneri celebre, ca cea a coralului *Jesus bleibet meine Freude*, din Cantata BWV 147 de **J. S. Bach**, transpus pentru pian de **Myra Hess**, coral pe care **Dinu Lipatti** o interpretează ca nimeni altul, sau a *Chaconnei* în re minor de Bach - scrisă pentru vioară solo - și transpusă pentru pian, voce, orchestră. Iar *Tocata și Fuga* în re minor de Bach, scrise inițial pentru orgă, au fost transpuse pentru pian, chitară, orchestră, etc.

Uneori, pentru ca aceste transpuneri să poată acomoda diferite instrumente, a fost necesară schimbarea *tonalității* inițiale, element important în compoziție, dar nimeni nu s-a gândit vreodată să considere transpunerile muzicale drept o trădare ci, dimpotrivă, ca pe o îmbogățire a registrului de interpretare și de percepție a muzicii. Continuându-și ideea, Ioana Pârvulescu a afirmat că citindu-și romanul în germană a avut

Teodor Buzu, Izvor ascuns

o senzație similară cu cea provocată de ascultarea unei transpuneri muzicale de la un instrument la altul pentru că, a motivat autoarea, fiecare limbă are muzicalitatea ei. Drept care, lectura în muzica limbii germane nu i-a semnalat vreo deosebire între varianta germană și originalul în limba română.

Cum ideea muzicalității fiecărei limbi mă preocupase - mai ales în poezie - când am aflat de ideea lui Amos Oz despre traduceri, am dorit să aflu mai multe despre personalitatea marelui scriitor, ale cărui romane (citate în românește) m-au fascinat. Și, în căutările mele, am dat peste un minunat text scris de **Nicholas de Lange**, profesor de studii ebraice și evreiești la Wolfson College, Cambridge, care a tradus 17 cărți de Amos Oz. Redau câteva fragmente din acest text:^{*)}

„Una din primele amintiri despre Amos Oz este cea a noastră călărind pe niște cai imaginari de jur-împrejurul salonului său. Acceptasem să traduc o povestire pe care el o scrisese despre un grup de cruciați îndreptându-se spre Pământul Sfânt.

Întâmplarea s-a petrecut cam cu 50 de ani în urmă. Pe atunci, el nu prea vorbea engleză, iar eu știam foarte puțină ebraică. Așa că am mimat toate detaliile povestirii - mișcări, gesturi, expresiile feței, etc.

Datorită forței povestirii, am obținut un contract pentru traducerea romanului său „My Michael”. M-am dus să lucrez cu el în kibbutz-ul în care locuia. Am lucrat din greu (uneori 16 ore pe zi) și am fundamentat o minunată relație de lucru. →

VERONICA PAVEL LERNER

Cum am lucrat? Întâi el mi-a citit cu voce tare un capitol în ebraică. Avea o minunată voce când citea. Am fost foarte atent la muzica fiecărui cuvânt al lui. Pe urmă am scris o ciornă în engleză și i-am citit-o cu voce tare. El făcea comentarii asupra sunetului, ritmului și tonului muzical al traducerii. M-a luat cu el într-un tur al Ierusalimului, pe jos, ca să vizităm locurile menționate în carte, pentru ca să se asigure de claritatea imaginilor în mintea mea.

Acea a fost prima traducere completă și încă mi se pare a fi fost cea mai bună, din cauza concentrării pe sunet și pe faptul că amândoi învățăm mult nu doar unul despre altul, dar și despre arta de a traduce.

De-a lungul anilor i-am tradus încă 16 cărți, timp în care engleza lui și ebraica mea modernă s-au perfecționat. Devenind mai ocupați, modul nostru de a lucra s-a schimbat, am lucrat de la distanță, prin corespondență. Dar relația noastră de lucru a continuat să se dezvolte, ca și prietenia noastră. [...]

Amos Oz a fost un minunat povestitor. El iubea cuvintele. Limba ebraică are o istorie îndelungată, începând cu Biblia, iar Amos cânta pe diversele straturi ale limbii ca pe un instrument muzical. Cărțile lui sunt pline de aluzii la Biblie și la alte surse, ceea ce constituie o provocare pentru traducător. Din fericire, engleza are propriul ei loc în literatura clasică și traducerile mele conțin aluzii la ele. Dar ebraica e în continuă schimbare, iar Amos încontinuu trage cu urechea pentru a învăța argoul adolescenților. [...] Adeseori sunt întrebat cum e să traduci un scriitor ca Amos Oz. Fără nicio ezitare pot afirma că este o profundă împlinire și o experiență care îmbogățește. Un traducător este un cititor care este și scriitor: citește un text într-o limbă și îl scriu în alta. Este ceva magic în felul în care poveștile lui Amos intră în capul meu în ebraică și ies apoi îmbrăcate în cuvinte englezești.

Cred că asta se datorează, în parte, unei adânci afinități între noi, care a crescut și s-a maturizat cu anii, precum strugurii din vie. Semințele erau însă deja prezente atunci când făceam salturi de jur-împrejurul salonului, călărind pe acei cai imaginari.”

*) Traducere din engleză de VPL

Biblioteca Babel

FRANCISCO BRINES

Oliva, Spania (1932)

CÂNTEC DE NEADORMIRE

E încă noapte și cocoșul cântă.
O face noapte după noapte.
Iar eu pândesc cântarea-i în fiecare seară.
Sumburu e timbrul vocii sale aproape stinse.
Lumina pare acră, noaptea se sparge în tril.
Pipăi întunecimea și-i deslușesc mesajul.

Ai mai pierdut o noapte, vrea parcă să-mi vestească.
Până într-o bună zi, când noapte și cocoș nu vor mai fi.

TOAMNA TRANDAFIRILOR

Trăiești deja în gara timpului depășit:
i-ai pus nume de Toamnă din Trandafiri.
Absoarbe-le și aprinde-te. Și ascultă,
sub cerul stins, liniștea lumii.

Din: „El ruido del mundo („Zgomotul lumii”) POINT Editions 1998

LIDIA CHIARELLI

(Italia)

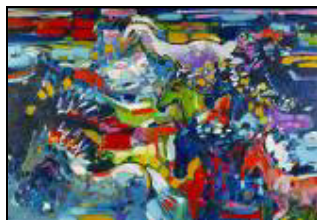
LUMINĂ ÎN ZIDURILE VIEȚII

lui Lawrence Ferlinghetti, cu ocazia împlinirii vârstei de 101 de ani

Învață-mă să pictez
lumina din zidurile vieții.

Învață-mă
să privesc lumea
așa cum o vezi tu
să devin lacrimă de soare
un deal de poezie
cuvânt într-un copac.

Îndrumă-mă

Teodor Buzu, Libertate

să văd cum soarele
izbește stânca malului abrupt
neobosite zbateri printre valuri
păsări marine opintindu-se în vânt

să ascultăm alăturați
sufierea frunzelor foșnind
perfecta liniște a nopții înstelate
sunetul verii rezonând prin picături de ploaie.

Aici și acum
ajută-mă s-ating țărmlumunii
așteptând
renașterea minunii
cu tine iarăși
pe vecie.

HENRIK NORDBRANDT

Danemarca (1945)

TRANDAFIRUL DIN LESBOS

Am primit trandafirul acela de la o necunoscută
în timp ce mă îndreptam spre un oraș străin.

— Acum, după ce am ajuns în orașul acela
și am dormit în paturile lui,
am jucat cărți sub chiparoșii săi,
m-am îmbătat prin tavernele lui,
privind cum venea și pleca,
cum se ducea și întorcea acea femeie,
nu mai știu unde să-l arunc.
Oriunde merg, plutește-n aer
mireasma lui
și acolo unde n-am ajuns, îmi pare că
îi zac
veștede și mototolite petalele în praf.

din: „Digte / Gedichte“, ©
Kleinheinrich Verlag, Münster 1988

MANOLIS ALIGIZAKIS

(Creta)

INCIPIENȚĂ

Imagine de vis
abur fără de margini
chiparos meditând
atins de deget, duhul respirat
e freamătul vieții,
iar eu în ochii tăi
încerc să deslușesc
ascuns în lacrimi
sensul nepătruns
al clipei incipiente.

Traducere:

GERMAIN DROOGENBROODT
și GABRIELA CĂLUȚIU
SONNENBERG

Ocean întors

Imposibila consolare

Nu mai aflasem nimic de mult timp despre familia Maxim. Își pierduseră joburile înainte sau puțin după criza din 2008. I-am sunat chemându-i la Michigan unde încă se mai putea găsi câte ceva de lucru, chiar dacă nu exact ceea ce ți-ai fi dorit. Dar cine face mofturi când se află la ananghie, nu poate achita chiria și bilurile care se îngrămădesc la sfârșit de lună?! Familia Maxim a refuzat să se despartă de New York, ca mulți alții, printre ei mai ales bucureșteni. Obişnuiți cu freamătul capitalei erau fericiți să-l regăsească multiplicat în orașul de pe Hudson River. Totuși nu fascinația New York-ului i-a ținut pe Maximi acolo, ci unicul lor fiu, Coriolan care absolvise un colegiu de tehnică dentară, își înjghebase un business unde făcea bani frumoși.

Am înțeles atașamentul părinților față de unicul fiu aflat în ascensiune profesională. Părinții luptaseră eroic să-l întrețină pe băiat la colegiu deoarece acesta frecventa cursurile ca student străin, neavând încă rezidența, toate taxele fiind cu mult mai ridicate decât cele pentru indigeni. Obținerea rezidenței permanente fusese un proces oșios și pentru familia Maxim, totuși ceva mai rapid decât pentru noi. Uncheșul lui George ca vicepreședinte de companie avusese un cuvânt de spus în acest sens. Familia Maxim a fost silită să umfle buzunarele avocaților și concomitent să scoată bani din piatră seacă pentru achitarea cheltuielilor impuse de educația lui Coriolan. Cu greu, dar cumva, cumva au răzbit peste acei ani plini de temeri și disperare. Tocmai absolvise Coriolan când atât Anastasia cât și George au rămas fără joburi. Băiatul era abia la început, lucrând pentru altcineva ca să economisească ceva capital de investit în viitorul lui business.

Anastasia, mai ales, intra în depresie ori de câte ori evoluția lui Coriolan nu se desfășura precis pe drumul către țintă. Pe atunci mă mai căuta la Michigan. O muștruluiam întotdeauna pentru căderile ei datorate lipsei de speranță și răbdare.

- Ce cauți tu Nasti aici în America, doar ai știut de la început că ai venit pe un teren străin unde nu ești

așteptată cu pâine și sare, dimpotrivă. Majoritatea te doresc plecată cât mai curând, cu rezoluție nefavorabilă la INS, fără o slujbă, într-o situație mai mult decât critică. Ai auzit tu că americanul obișnuit se bucură de imigranți? Nu cred. Doar discursurile politicianilor sunt pline de curtoazie ca să atragă voturi, în cazul democrațiilor. Așa că lasă disperarea la o parte și pompează puțină încredere în sufletul tău. Și dacă nu poți, atunci fă cale întoarsă!

Aproape am strigat ultimele cuvinte care au speriat-o. De atunci a încetat să mi se mai destăinuiească despre crizele ei de pesimism combinat cu revoltă ba împotriva postului *Europa liberă*, ba împotriva celor din România de la cărma țării, ceea ce dezvăluia gândul ei ascuns de întoarcere la București.

Pe vremea când Coriolan era încă student pe Anastasia o apăsa o relație a lui cu o colegă căsătorită, la care făcea mereu referință. O sfătuim să nu mai scruteze în detaliu viața fiului ei într-o perioadă destul de dramatică. Prima tinerețe nu e ușoară și depinde mult de noroc. Se pare că Anastasia gândind cu inima de mamă se temea de tinerețea șturlubatică a băiatului. Coriolan era o fire agitată, plin stup de proiecte, adulmecând o dragoste mare și adevărată. Mama își cunoștea bine fiul și se temea de firea lui neliniștită, explozivă, înclinată a crede că tot ce zboară se mănâncă. În orice tânăra pe care incidental o cunoștea vedea o posibilă dragoste, chiar se angaja mereu într-un fel de dragoste cu năbădăi de parcă n-ar mai fi fost femei în lumea asta, de parcă cea pe care o întâlnește era șansa lui supremă. Lipsa lui totală de spirit selectiv o pune pe Anastasia pe gânduri. I-am dat dreptate, dar am înțeles destul de târziu cauza suferinței ei ascunse. Își pusese multe speranțe în Coriolan. Noi toți

facem asta, deși nimic nu justifică acest transfer de aspirații neîmplinite asupra copiilor noștri. Nu avem dreptul să-i încorsetăm între planurile noastre privind viitorul lor. Este un fel de a atenta la libertatea lor, un mod de a pune presiune pe ei ca să urmeze traiectoriile trasate pătimaș de noi părinții. Odraslele cu mai multă personalitate simt această dictatură mascată în învelișul moale al dragostei și se revoltă, făcând orice ca să scape din plasa noastră abil țesută.

Cu temperamentul său ardent Coriolan era una dintre aceste odrasle care lupta în felul lui să se elibereze de povara grijii materne, a proiecțiilor ei privind soarta lui. Pe măsură ce se maturiza simțea presiunea venind din partea Anastasiei ca pe ceva supărător, chiar detestabil uneori. Când el încerca să respingă delicat spiritul ei posesiv mama continua cu și mai multă insistență, prefăcându-se că nu înțelege rezistența lui. Atunci se acumula în el tensiuni care izbucneau vulcanic uneori, distrugând pentru moment toată acea complicată și tandră țesătură compusă din grijă maternă, dragoste, persuasiune, afecțiune, constantă rugăciune pentru reușita în viață a odraslei. Când Coriolan ieșea din casă începeau temerile Anastasiei de parcă el ar fi fost un prunc de doi ani scăpat în stradă printre vehicule. Ea se ferea să se confeseze despre obsesiile ei aproape maladive ca să nu fie luată peste picior. Mi-a explicat odată că nu i-ar păsa dacă nu l-ar ști pe acest copil al ei prea impresionabil, prea deschis, total lipsit de prefăcătorie sau mai exact spus de diplomatie și încheia Anastasia:

- Cine este lipsit total de diplomatie nu se poate descurca în lumea noastră atât de ipocrită și interesată. Nu vreau să-l văd pe Coriolan devenind sclavul unei femei experte, bună la șmecherii. M-ar băga în boală să știu că va fi victima unei femei versate, mincinoase, despotice, mai ales că fiul meu va face bani, iar la bani trag tocmai acest tip de femei.

- Coriolan nici nu este prins încă într-o relație serioasă și tu Anastasia anticipezi nenorociri sentimentale. Lasă lucrurile să curgă în ordinea lor firească. Fii sigură că el trăind se va lovi de necazuri și numai suferind, experimentând pe propria lui piele va înțelege cum sunt femeile, cum →

SILVIA URDEA

este cu iubirea și de cine are el nevoie ca să se rezolve, adică să se mântuie de singurătate. Trebuie să înțelegi că nu mai are nevoie de dragostea maternă, ci de aceea a femeii pe care el să o descopere, să o iubească, să o cunoască. Rolul tău s-a încheiat. Nu spune și în Scriptură că bărbatul va lăsa pe mama și pe tatăl lui și se va uni cu soața lui? Coriolan a atins vârsta maturității. Ai încredere că trăind va culege înțelepciune. Deci nu te mai gândi la rău, ci dorește-i mereu binele și de bine va avea parte.

Anastasia îmi asculta predicile, dar nu le aproba în forul ei interior. Ea știa una și bună că băiatul ei nu este tocmai echipat în fața vieții. Nu dorea să accepte că numai lupta în diferite ipostaze ale vieții este cel mai bun dascăl. Ea nu mai avea voie să-l țină de mână ca la grădiniță. Trebuia să-l lase să zboare. Da, ea era de acord cu această lege firească a naturii, dar ce te faci dacă exemplarul tău nu este tocmai pregătit, ce te faci cu vulnerabilitatea?

Încet, încet, dar cu tenacitate Coriolan s-a desprins din mrejele sensibilității materne exacerbate, cu prețul unor conflicte acute, croindu-și cu o siguranță care i-a impresionat pe toți cei care îl cunoșteau drumul lui înainte, adică un studio utilat cu aparatele de care avea nevoie ca tehnician dentar și o casă cu chiriași în Queens, vândută pentru cumpărarea unei case într-o arie mai bună în Long Island. A muncit nu doar ca tehnician, ci și ca zugrav, instalator, zidar etc. la casa achiziționată în Long Island, ajutat de George, tatăl lui. Anastasia era pe zi ce trecea mai uimită, mai fără replică, mai convinsă că băiatul ei s-a vindecat de vulnerabilitate. Devenise un bărbat în toată firea. Aproape îi venea să rădă de ea însăși cum de se-ncurcase în atâtea supoziții false despre capacitatea fiului ei de a se integra și a se adapta. Era un om ca toată lumea, curajos și ferm în deciziile sale. Când desfășură în fața lui George firul tuturor neliniștilor ei, acesta își făcu cruce nebânduind în persoana soției sale o asemenea complexitate de trăire și reflecție. El nu știuse că Anastasia este capabilă să despice firul în patru în așa hal, să se chinuie pe ea însăși, pierzându-se pe meandrele unui adevărat labirint psihologic. Ea recunoscuse însă că

numai când e în joc soarta lui Coriolan ființa ei reacționează astfel, creînd zeci de scenarii care toate îl au ca protagonist pe Coriolan. *"Poate este doar neliniștea mea maternă"*, se scuză ea. *"Numai mamă să nu fi"*, încheie discuția cu George.

Ceea ce nu putea afla Anastasia era dacă fiul lor se purta cu tot atâta aplomb și când era vorba de relațiile lui cu femeile. Nu știa și nici n-ar fi putut afla, Coriolan fiind foarte discret când venea vorba despre iubirile lui. Mama îl supravehea îndeaproape prin metode numai de ea cunoscute. Ajunsesse la concluzia că avea un fiu cam iubăreț și mai ales, conchise ea, prea repede răpus de săgețile lui Cupidon.

De multe ori îi spunea când vedea limpede pe fața lui suferința din dragoste că nu s-a sfârșit lumea și că așa cum zicea bunica lui, *după tren și după femei să nu fugi că vine altul, alta*. Trecură anii și iată că celebrară a treizecea aniversare a nașterii lui Coriolan.

- E timpul să te însori băiete, și-a venit vremea. Când îi implini 32 de ani vei avea vârsta lui Hristos, adică a maturității depline, îi spuse răspicat tatăl său, în loc de *La Mulți Ani*, ceea ce Coriolan și punctă.

- Lasă băiatul în pace că are timp, interveni Livia, bunica dinspre mamă. Că de s-o însura ce altceva o să mai facă în viața lui, tot însurat o fi până la adânci bătrâneți. Se mai despart unii, mai ales în ziua de astăzi când lucrurile serioase sunt luate așa de ușor, chiar batjocorite. Că numai ce auzi că s-au însurat doi bărbați, stropși-iar să-i stropsească. Așa nerușinare nu s-o văzut în vremea tinereții mele, da acum nu numai că nu se rușinează, dar se și fudulesc, Doamne apără-ne de atâta destrăbălare!

Anastasia nu interveni în conversație, făcându-și de lucru cu servitul bucatelor pentru masa festivă. Nu aveau alți oaspeți, pentru că așa își dorise sărbătoritul. Nu se vindecase total de anxietatea ei așa că evită să discute despre căsătoria lui Coriolan, subiect tabu pentru ea. Cine știe pe cine-o nimeri și feciorul ei! Cori, cum i se mai spunea lui Coriolan nu răspunse nici tatălui, nici bunicii, parcă discuția nu l-ar fi privit pe el. Încercă să ignore tentativa lor de a-l implica în problema lor arzătoare.

Pe când se așteptau mai puțin Coriolan aduse pe cineva acasă și i-o prezentă mamei. Femeia se numea Irina, locuia în New York, mai fusese căsătorită și pe deasupra era cu șapte ani mai în vârstă decât Cori, fără ca asta să se vadă. Numai Coriolan cel imprevizibil a putut să-i ia prin surprindere pe ai săi, să-i șocheze prin toate detaliile despre biografia acestei femei. Irina era cu adevărat frumoasă. Se impunea prin fizicul ei de la prima vista, ceea ce l-a atras pe Cori cel impresionabil de cum a întâlnit-o. El se considera atât de norocos că întâmplarea i-a scos-o în cale pe Irina că nu-i venea să-și creadă ochilor. N-a mai fost nevoie de nici un consiliu de familie. Coriolan i-a anunțat pe părinți că aceasta va fi femeia vieții lui. A hotărât asta și nimic n-o să-l întoarcă din drum. Anastasia a văzut-o pe Irina cu sufletul ei de mamă privind în viitor, luând în considerație diferența de vârstă, ofilirea mai rapidă a femeii și mai ales faptul că Irina mai avusese o căsătorie. Orice încercare de a-l tempera pe Cori în fulgerătoarea lui dragoste a fost sortită eșecului. Nici bunica, nici tata, nici mama nu au avut un cuvânt de spus pentru că stârneau mânia, furia, imprecategoriile lui Coriolan. Faptul că se îndrăgostea atât de rapid a contat în acest caz mai mult decât oricând. O lovitură de trăznet a fost relația lui Cori cu Irina din prima secundă a întâlnirii lor. Anastasia mai că se cânta de mort la gândul că băiatul lor, unicul lor băiat în care investiseră atâtea speranțe vrea să se angajeze pe o cale greșită, așa o vedea ea fără drept de apel. Întreaga familie judeca după acele borne ale biografiei Irinei care pentru ei erau decisive în calificarea de total nepotrivită căsătoria lui Cori cu această femeie.

În sufletul Anastasiei se trezi din nou fântâna neliniștilor ei vechi și a presimțirilor apăsătoare. Luptând unul contra toți, Cori se căsătorii la repezeală și se instală cu soția lui preaiubită în casa din Long Island. Anastasia nu se putea împăca deloc cu gândul că una ca Irina se va desfăta în tot avutul lor și va profita de câștigul tehnicianului dentar, deloc neglijabil. Între cele două femei se declanșă un război tacit. Anastasia, femeie de modă veche nu-și permitea să-și critice nora, ținând la prestigiul familiei lor. Irina, în schimb, gură slobodă spunea verzi și uscate →

despre soacra ei. Bă că e o mahalagioaică, ba că nici nu merită să aibă așa o noră, ba că sunt toți niște "mameluci", incluzându-l între ei și pe Coriolan. Irina nici nu se sinchisea să lucreze ceva.

Visa să aibă un salon cosmetic cu două, trei lucrătoare pe care să le exploateze. Mereu spunea că vocația ei este managerială.

În realitate nu se pricepea la nimic, nici măcar la gospodărie, dar se lăuda toată ziua că e capabilă este și cum nu are noroc la New York să găsească o slujbă pe măsura talentelor ei ascunse, care nu convingeau pe nimenea.

Părinții lui Coriolan realizează că frumusețea Irinei nu ține de cald, că în afară de aspectul ei atrăgător care pălea însă când deschidea gura ei pusă mereu pe gâlceavă nu este o garanție pentru o căsătorie durabilă. Coriolan nu stătea la discuție cu nimeni, nu dădea voie nimănui să o atingă pe Irina nici cu o floare. Atitudinea lui protectoare și conciliantă contrasta cu proasta calitate a celei cu care se însoțise. Odată Anastasia îndrăzni să-i spună lui Cori:

- *Acum înțeleg de ce a ratat fata asta și prima ei căsătorie. Când ai asemenea indicii, Coriolane mamă, nu te arunci cu capul înainte într-o legătură din care nu știi cum vei ieși.*

- *Cine ți-a spus ție, mama, că vreau să ies. Ea este femeia ideală. Așa o văd eu și vă rog să nu vă mai băgați nasul unde nu vă fierbe oala că mă faceți să rup orice relație cu voi. Dacă asta vreți, asta veți avea.*

La auzul acestei amenințări Anastasia încrămeni. Era înspăimântată de perspectiva unei rupturi totale cu unicul lor fiu. Îl căută pe George care meșterea ceva prin apartament și-i spuse că i-a fost dat să audă că Irina e "femeia ideală", după chiar expresia lui Cori.

- *Auzi George, femeia visurilor lui, Doamne ferește de așa femeie care caută mereu numai ceață nu doar cu noi, ci și cu prietenii lor și cu toți patronii pe la care a lucrat. Băiatul ăsta al nostru are albeață pe ochi. Nu vede realitatea sau realitatea nu contează pentru el. Doamne ferește! Dar știi ce! M-am gândit și m-am tot gândit și am venit să-ți spun că dacă-i bună pentru el îi bună și pentru noi. Nu avem altă soluție decât blânda resemnare.*

George suferi împreună cu soața lui. Acum îi înțelese mai bine anxietatea ei manifestată cu mult înainte de pacostea care căzu pe capul lui Coriolan. Cu inima ei de mamă Anastasia fusese aproape un prooroc. Se spune că de ce ți-e frică nu scapi.

Zilele se scurgeau terne fără ca între cele două familii să se stabilească o comunicare apropiată ca între rudeni. De relații pline de dragoste și înțelegere nici nu putea fi vorba. Doar *blânda resemnare*, cum observase Anastasia. În cele din urmă, plictisită și de New York Irina începu să-l preseze pe soțul ei să se întoarcă în România, pe undeva pe lângă Râmnicu Vâlcea unde și-ar putea construi o casă a lor.

- *Aș vrea să sper că lângă Râmnicu Vâlcea vă veți clădi în sfârșit cuibul visurilor voastre, Coriolane, îi spuse Anastasia ironic fiului ei. Dar cine nu are stare nicăieri, nu își dorește un copil va fi greu să-și găsească împăcarea în altă parte. Poți înconjura globul dacă n-ai armonia în sufletul tău și cauți bucurii numai în lucruri din afară. Nu te vei împăca niciodată cu tine însuși și atunci nu te împaci cu nimenea și răspândești în jur numai mizerie.*

Coriolan își înghiți un nod în gât, dar nu răspunse întâmpinării mamei sale. Pentru prima oară Anastasia simți o fisură în complicitatea fiului ei cu Irina. Se ținea tare în loialitatea lui față de ea. Începuse să gândească uneori la fel ca ea. Avea un atașament orb față de toate tâmpeniile ei pe care el le digera, le apăra în ciuda absurdității lor, numai de dragul imaginii de familie fericită pe care dorea mereu s-o impună lumii. Zis și făcut. Cei doi însurăței se împachetară, rezolvară toate formalitățile de plecare în România, cumpărară un lot și plătiră vreo două sute de mii de dolari pentru construirea unei vilioare la Râmnicu Vâlcea, bani obținuți din vânzarea cam în pierdere a casei din Long Island, New York.

Părinții s-au simțit total abandonați, lăsați singuri să se macine fără să-l aibă aproape pe Cori. Încercau să se mângâie cu ideea că doar, doar acolo la Râmnicu Vâlcea femeia cu chip frumos, dar glacial își va găsi rostul și odată cu ea și Coriolan. Cu ambiție și determinare el își deschise din nou studioul de tehnică dentară, muncind pe brânci ca să refacă standardul

material al familiei lui și să împrăspăteze matrimoniul care începuse a obosi. Anastasia se dădea de ceasul morții la New York. Unicul lor fiu îi părăsise fără ezitare la insistențele soției care spera să-și găsească drumul carierei sale manageriale, care îi fusese refuzat la New York. Împlineau deja aproape cincisprezece ani de mariaj, nu aveau copii și sacrificiile părea a le face mereu unul și același, Coriolan. Este ceea ce Anastasia văzuse aproape de la început. O citise pe Irina cea coconoașă, cea pretențioasă, cea mofturoasă. Necazul consta în faptul că își găsisese omul încă legat la ochi care se înhămasă să tragă fără să protesteze. George o consola mereu pe Anastasia cu propria ei născocire ajunsă faimoasă în familie: "dragii mei dacă e bună pentru Cori, e bună și pentru noi". Ușor de spus, dar mai greu era de îndurat.

Din când în când Coriolan îi mai suna pe *what's up* și le îndruga verzi și uscate, totuși nimic parcă nu se lega în viața lui. N-a vrut să-l necăjească, dar odată n-a putut să se stăpânească Anastasia și i-a spus:

- *Cori parcă nimic nu se încheagă cu adevărat în viața voastră. Sunteți de aproape cincisprezece ani împreună, dar în afară de banii pe care i-ai făcut tu muncind pe brânci, n-am simțit că ai avea lângă tine un suflet de om care să te încălzească la bine și la rău. Zău așa, ce viață mai este aia pe care o duci tu?*

Cori sări ca ars la telefon. Anastasiei îi păru rău că l-a încolțit. Da, așa părea Cori după cele auzite, ca încolțit. Încolțit de cine sau de ce? Încolțit de adevărul care îl prinsese pe nepregătite, rostit fără menajamente, aruncat în față. S-a simțit ca flagelat. Toată căsnicia lui fusese dezbrăcată de podoabele inutile și așa cum se vedea acum, goală, goluță își stârnea compasiunea. Orgoliul lui suferi crunt. Îi răspunse dur mamei lui, ceva în sensul că nu permite nimănui să-și bage nasul unde nu-i fierbe oala și închise brusc telefonul intenționând s-o pună la punct pe Anastasia ca să nu mai îndrăznească a doua oară. Se înfuriase până la isterie, amorul lui propriu suferise teribil, dar după o lungă tăcere, timp în care nu ridică nici un apel de la clienții lui, își veni în fire. Abia în acel moment se dezmoști în el un ghem dureros care se tot răsucea demult, ignorant→

mereu pentru că amâna mereu să privească realitatea în față. Chiar așa simțea că se înnodaseră în acel ghem toate durerile pe care nu îndrăznise să le mărturisească Irinei ca să n-o supere. Și cum ea era cam țăfnoasă și-ar fi luat catrafusele și-ar fi plecat poate. Nici nu dorea să-și imagineze așa ceva. Ar fi fost o catastrofă pentru el. Anastasia credea că balanța înclina în favoarea lui dacă este să listăm calitățile fiecăruia, dar de fapt Irina era cea care domina de departe în casa lor, el fiind mult prea supus și cu gheața în suflet că îl lasă. Cori se temea că frumoasa lui Irina își va lua zborul pentru alt mascul mai frumos, mai bănos, mai amuzant, cum îi plăcea ei. Mama lui percepea chiar pe dos relația lor. Irina era o dată divorțată, nu prea avea o profesie, n-a adus nici para chioară după căsătorie și era cu șapte ani mai în vârstă decât Coriolan, ceea ce la un moment dat se va observa.

Nici prin cap nu i-ar fi trecut Anastasiei că fiul ei trăia cu gheața în suflet și că va fi devastat din momentul în care Irina i-a cerut pe nepusă masă divorțul, mutându-se rapid la mama ei. Rămăs singur în casa pe care o ridicase ca s-o încante, Coriolan o sună pe Anastasia strigându-și durerea:

- *Fii mulțumită acum, mama, că Irina a plecat definitiv din viața mea. Ai clocit numai gânduri negre la adresa ei. Iată acum ți s-a împlinit visul întunecat. Visul tău este însă egal cu deznădejdea mea. Mă simt pustiit, mă simt fără nici o speranță, fără bucuria unei noi zile. În copilărie mă umplea de fericire fiecare răsărit de soare fără un motiv anume. Acum totul e gol în sufletul meu. Nici nu vreau să mă gândesc și mă detest că acum mă jeluiesc chiar ție, ție care ai urât-o fără rost pe fata aia.*

Cori își întrerupsese brusc lamentoul. Nu pe maică-sa o simțea el vrednică de-a asculta plângerea lui. Se vedea neajutorat ca un copil, fără speranță, fără vlagă. Tot elanul pe care-l dovedise în cariera lui îl considera acum ridicol, absurd. La ce bun, pentru ce să se mai zbată când nu mai avea cui să închine toată strădania lui? Își făcea reproșuri că îi pusese acestei femei în palmă sufletul lui. Ea știa totul despre el, dar nu și el despre ea. Aproape n-o cunoștea. Poate tocmai acesta era misterul Irinei care

încă îl fascina. În zadar îl toca la cap mama lui că este o midinetă ca oricare alta, fără substanță. *"Nu-i un om să-l pui la rană"* i-a strigat odată Anastasia în telefon. Și el îi răspunse: *"Lasă-mă în pace cu toate dictoanele tale care nu mă interesează!"* Trebuie să-i spun mamei o reflecție a Ilenei Vulpescu: *"Sufletul doare mai rău decât toate oasele"*. Poate va realiza mai bine în ce hău mă află.

Îngrijorată, Anastasia suna măcar o dată pe săptămână, temându-se să nu-l înstrăineze cu predicile ei respinse cu dezgust de Coriolan. Trecură câteva luni bune. Coriolan vorbea cu părinții din când în când ca să le aline singurătatea. Eșecul lui matrimonial îl marcaseră profund. Mama îl sfătuisă să consulte un neurolog sau psihiatru să fie consiliat, dar Coriolan respinse ideea de plano: *"Ce poate știi ăla mai mult decât mine?"* Părinții îl chemau să se întoarcă la New York că n-are sens să stea despărțiți de un ocean. Le promise că o să examineze sugestia, dar încă nu avea nici o putere de decizie privind viața lui.

În contextul acestei degingolade sufletești ca o ironie a sorții se abătu asupra lui Coriolan virusul covid 19 care îl puse jos, deși era un bărbat doar de 45 de ani care nu făcuse excese de nici un fel, poate doar se îndrăgostise de multe ori și întotdeauna trăia o dragoste pustiitoare, cum o definea mama lui. Pentru că avea niște comenzi preferă să stea la domiciliu în carantină și se internă la spital îndată ce boala părea să nu cedeze la tratamentul ușor autoadministrat. Vorbea zilnic cu Anastasia și George, asigurându-i că se află pe mâini bune și că îndată ce se însănătoșește lichidează totul la Râmnicu Vâlcea și se întoarce acasă. Aici unde femeia pe care o idealizase îl părăsise fără regrete nu se mai simțea acasă. Anastasia se bucura atât de mult că fiul ei va reveni pe făgașul lui, că doar o femeie va mai găsi el, dar de data asta poate va avea mai mult noroc. Se va ruga pentru Cori, va ține toate posturile, îl va ruga pe un preot pe care îl știa ea în Queens să deschidă Cartea Sfântă și să se roage pentru îndreptarea vieții lui. Anastasia simțea că renaște de parcă pe Cori l-a ocolit piaza rea, de parcă el s-ar fi eliberat dintr-o relație nefastă.

Declarat vindecăt, Coriolan ieși din spital, se întoarse la studioul său că

între timp cei doi foști soți vânduseră casa și împărțiră banii. Deși se simțea ostent din cauza bolii de parcă ar fi fost octogenar, aștepta cu o firavă speranță plecarea la New York care-i infuza ceva vitalitate. Rspingea orice întoarcere în trecut crezând că numai tăind dur filmul fostei lui vieți se va însănătoși. Credea în măsurile severe. Era în felul lui un spartan în anumite privințe. Se afla în a cincea zi de convalenșcență acasă când o infirmieră venită de la spital să-i cerceteze starea bătu în ușă, sună la telefonul fostului ei pacient, se duse la vecini, dar nimeni nu avea nici cea mai mică informație. Devenind suspicioasă după un timp chemă poliția crezând că la mijloc este vreo crimă. Asistenta îl sună și pe medicul curant care veni la fața locului. Cu toții au fost șocați să constate că pacientul murise în dimineața acelei zile din cauza unei embolii care îi cauzase un accident cerebral. Asistenta începu să plângă știind de la Cori de divorțul lui devastator și că părinții îi sunt peste ocean.

- *Omul acesta a murit atât de singur zicea ea printre sughituri de plâns. Eu știu pentru că în fiecare zi când îi dădeam medicamentele îmi spunea încetșor câte ceva din ce-i apăsa sufletul și eu îl mângâiam cu vorba ca să se întremeze. Mărturiseam și familiei acasă că la spital nu ești doar infirmieră, ci uneori ești și duhovnic și trebuie să-i ascuți pe oameni că a face bine e lucru mare. Dar cine îi va anunța pe părinți? Este singurul lor fiu. Este o veste care o să-i turtească. Vai de mine!*

A fost un final cu totul neașteptat. *"La orice trebuie să ai noroc în viață, dar mai ales la oameni"*. Adevăr grăit-a Ileana Vulpescu.

Știrea funebră m-a cutremurat. Mi l-am amintit pe Coriolan scâldându-se la *Seven Lakes* nu departe de New York când am evadat într-o duminică împreună cu părinții lui. Avea pe atunci vreo șaisprezece ani, debordând de bucuria vieții. Mi i-am amintit pe George și Anastasia abia debarcați la New York, adulmecând viitorul, în ciuda îndoielilor. Acum parcă se închisese un cerc fără nici un înțeles decât acela al neshărșitei suferințe care-și flutura lințoliul până departe în zare.

(Din jurnalul *Fragmente din Babylon*)

SUPERSTIȚII ȘI CURIOSITĂȚI

ÎN VIAȚA ȘI OPERA CĂTORVA SCRITORII (I)

Nu e mare noutate faptul că mulți scriitori – nume celebre în literatura universală – au fost, într-un fel sau altul, influențați în viața și creația lor de întâmplări și/sau situații ținând de superstiții. Iar aici putem face trimitere inclusiv la autori care au lăsat în urmă capodoperele literare ale căror valoare le-a asigurat loc etern în patrimoniul literaturii universale. Fără îndoială, în spatele capodoperelor create de ei a stat harul și multă muncă, însă a face total abstracție de unele superstiții care au bântuit lumea scriitorilor, unele chiar obișnuite în ritualurile sau tabieturile pe care marii autori le-au avut de-a lungul vieții lor scriitoricești, ar fi o mare greșală. Aceasta dacă avem în vedere că înseși „victimele” lor le-au luat foarte în serios punând nu o dată pe seama acestora inspirația și creația personale. Sau, cel puțin, așa au încercat să-și atragă muza de partea lor în calitate de co-participantă la construcția operei literare. Unele muze, mai amuzante, altele ciudate sau dezgustătoare pentru cei din jur, au pus umărul împreună cu autorul la materializarea prin scris a operelor datorită cărora unii au devenit individualități și celebrități mulțumită, normal, cărților scrise și publicate.

Dar, să ne înțelegem: acest lucru nu înseamnă, nici într-un caz, excluderea din ansamblul construcției epice talentul și volumul uriaș de muncă al unui autor, dimpotrivă putem accepta superstiția doar ca element complementar, tocmai pentru că superstiția nu e existență permanentă și persistentă, ci o manifestare absolut intempestivă și fortuită. Și, pentru a justifica afirmațiile, exemplele ne sunt la îndemână, indiferent de autor sau de genul literar...

Așadar, trebuie să avem tot timpul în vedere că superstițiile și curiozitățile nu au existat doar într-o anumită perioadă, ci au însoțit oamenii de-a lungul secolelor, indiferent de starea socială, de nivelul lor de cultură, sau preocupări. În general greu de controlat și explicat, fiindcă superstițiile fac parte din viața noastră cotidiană și absolut nicio categorie socială nu face excepție,

inclusiv atunci când ne referim la oamenii de cultură și, cu precădere, la scriitori, în cazul de față. În această ordine de idei, putem vorbi liniștiți și responsabili de o listă de-a dreptul inequizabilă...

De aceea, suntem obligați să ținem seama că marii reprezentanți ai literaturii universale au fost pe cât de talentați, pe atât de extravagantați în privința modalităților prin care își găseau inspirația. Astfel, printr-o simplă enumerare și amintire a operelor acestora, ele rămân și astăzi un fel de creații reprezentative atât pentru autorii lor, cât și pentru perioada în care au fost... lansate spre marele public după tipărire, multe dintre acestea promovând personaje despre care s-a scris mult și variat, subiectiv sau cu obiectivitate.

Dar este bine să fim corecți și realiști recunoscând că, în multe cazuri, apucăturile unor scriitori și tabieturile lor, deseori ciudate pentru „muritorii de rând”, dar – de ce nu? – atât de normale pentru ei, pentru cei care trăiau în preajma lor. În acest fel, îmi asum riscul de a înfățișa în rândurile de mai jos măcar o parte dintre obiceiurile ciudate ale cătorva scriitori de certă valoare și recunoaștere în zestrea literaturii din istoria universală...

Și voi menționa în acest text, neapărat, și ca un firesc deplin al lucrurilor, pe marele cărturar și om de știință român, *Bogdan Petriceicu Hasdeu*, cel care, în accepția largă a cuvântului, a pus bazele misticismului și a misterelor comunicării în țara noastră, dar și a „oficializării” unor semne de superstiții la scriitorii noștri.

Așadar, într-o ordine alfabetică, pentru a nu se... supăra nimeni:

ISABEL ALLENDE (Llona) (n. 2 august 1942)

scriitoare chiliano-americană, scriind în stilul

realismului magic, fiind considerată una dintre primele scriitoare de succes din America Latină și publică primul roman, *Casa Spiritelor*, în anul 1982. Scurt, simplu

și clar, numai că aici intervine punctul de sprijin la comentariul nostru: scriitoarea Isabel Allende respectă cu strictețe un ritual al zilei sale norocoase, a avut succes încă de la primul său roman – „*Casa spiritelor*”, pe care a început să îl scrie într-o zi de 8 a lunii ianuarie. Din superstiție și cu speranța de a repeta acest succes, ea a ales să își înceapă fiecare nou roman în această dată. Și a funcționat!

MAYA ANGELOU (1928-2014)

(**Marguerite Annie Johnson**), a fost o poetă-americancă și a devenit poetă și scriitoare

după o serie de ocupații în calitate de tânără adultă, în care sunt incluse și ocupațiile de bucătar, prostituată, dansatoare și cântăreață în cluburile de noapte, dar fiind și jurnalistă în Egipt și Ghana... În tumultuoasa ei viață, e a fost și actriță, scriitoare, regizoare și producătoare de piese, filme și programe de televiziune publică. Cărți publicate (poezii): *Știu de ce cântă păsările* (1969); *Inima unei femei* (1981); *Toți copiii Domnului au nevoie de pantofi de călătorie* (1986); *Un cântec către Rai* (2002); *Viața nu mă înspăimântă* (1993), dar și 7 volume de autobiografie...

Superstițiile Mayei Angelou: în mod regulat nu scria acasă, obișnuind să închirieze o cameră de hotel în apropiere de locuința personală, unde se prezenta zilnic fix la ora șase și-un sfert, fără să rămână vreodată peste noapte... Avea pretenția exprimată către personalul hotelului să fie deranjată atunci când scria, iar lenjeria de pat să nu fie niciodată schimbată... Și, încă: în camera de hotel (în care nu dormea niciodată) nu existau decorațiuni interioare sau tablouri, pentru a nu-i perturba concentrarea și își aducea de acasă propriul său bagaj de relaxare compus dintr-o Biblie, o sticlă de sherry, un pachet de cărți și chiar un rebus.

DUMITRU HURUBĂ

Ciclul poetic Unsprezece Septembrie

1

Bem
pasărea fără aripi
se aşază la masă cu noi;
are ciocul îmbibat în sângele scurs,
uimitor,
peste timpul rănit pe care îl
cercetăm
prin ecranul cu pești toxici, alături
de halba cu bere sortită
să aducă aerul bolnav al
rației de viață.
Liniștita prăbușire ne inundă venele
la New York se moare.
Mâine este ziua mea.

2

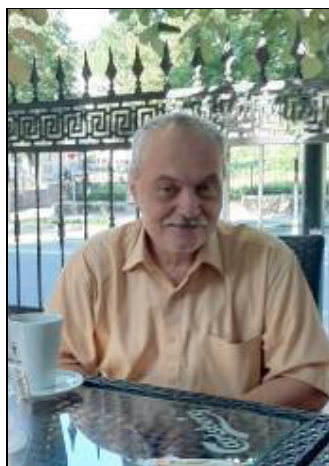
turnați în cenușă

Ciocul păsării se înfige în trupul de
sticlă
în zbor dezarticulat cu aripi risipite.
Bolnav pasărea sapă în
cercul înfierbântat al aerului otrăvit,
se rup cuvintele pământului care
frânge
cerul rănit în compasul
incandescent.
Inimi planează și se strivesc de
betonul încins
tremură carnea lăsată să curgă
cu izvor tăcut se împlinesc destinul
plecării din trup.
Cei ce devin zi rup groaza în silabe
sunt fiii neajunși ai tăcerii
se nasc în oceanul de ochi
cu brațe desprinse, turnați în cenușă
vocile lor hașurate
traversează versetul topirii întru
ființă.

3

Primele Ore

În sângele învolburat frica băntuie
în perfuzii.
Văzduhul înghite suflarea.
se așterne tăcerea în copaci.
Ninge peste apa interzisă
Umbra vieții miroase a duhoare,
fuga continuă din timpul suferind
spre colindul de iarnă.
Vânătorul sună din goarnă,
căprioare traversează orașul,
într-un decor pustii
rujul iubirii
își tulbură culoarea.
Se aud primele sirene,

iarba va răsări prin ciment.

4

Aripile noastre

Sânul tău gust al piersicii plânge
în epava unui vis răstignit
expus zborului neterminat
nu-ți fie frică,
norii poartă chipul nostru
vom avea aripi
din tencuială trupurile captive
se vor desface în lumină
ușile deschise
vor lăsa iarna în toamnă
este timpul
să abdicăm
din visul care decora altădată cerul
în căutarea primăverii.
Nu-ți alunga zâmbetul
vreau să-l păstrez
în ființa care se zămisleşte
din foc și cuvinte
în liniștea așternută
vom avea aripi

5

Gândul fiului

De astăzi mama va împleni
așteptarea
în părul păpușilor din geam
cu cârlionți de mătase din pletele
lunii
pe buze le va pune ruj din praful de
stele
își va dori la masă fiul
dar acesta nu va mai avea suficientă
lumină să
învețe numărătoarea secundelor în
drumul spre casă.
în mod permanent
ea va locui în salonul dimineților
albastre,
căluții de mare și berzele o vor

însoți.

Din coșul lui cu rufe purtate
va scoate cântecul de patefon pe
care îl ascultau împreună,
apoi meticuloasă îl va înveli în
straie
de duminică.
După amiaza va pregăti cina pentru
timpul
șchiop

6

Telefonul

La capătul firului
sunt secunde pe care timpul le
înramează
spaima de a nu pierde zâmbetul
bogat al toamnei
desprinde silabe din carnea
cuvintelor
se naște strigătul de iarnă al fricii
stăpâne din sânge
întunericul iscăleşte vocale pe
diapazonul vocii
clinchetul metalic îmbracă stingher
singura chemare
stinsă în marea de foc a zborului

7

Pompierul

sângele se preschimbă în durere
aerul toxic te învăluie gata
să acopere sirena ce te orbește
cu sunetul ei
de la capăt sunt rândurile
arate în toamnă în care berzele
își au cuibul în cuvinte
totul sună atât de straniu
încât ecoul se pierde
sub lespezi de apă fierbinte
am pieptul încordat de căutare
platoșa grea de nerespirat
strivește numele tău Doamne

8

Arhitecții Morții

cuvintele lor aspre
chipuri în zigurate negre
îchide aerul încărcându-l
cu febrilitatea gesturilor
inutile ce pot despartii imaginile
după culoarea neagră
odihnește faptele
acoperind cu beznă chipurile
de arhitecți ai morții,
umbrele li se adună să cânte
în corul ucigașilor fără simbricie

CRISTIAN OVIDIU DINICĂ

Ocean întors

„Pe drumuri japoneze”

O carte de regăsit

(I)

„Căci drama sângeroasă
din Extremul Orient [...]
făurește un prieten al Țării
noastre”¹⁰.

De la catharsis la mimesis, cartea „Pe drumuri japoneze” îl vindecă pe Elie Bufnea de emoțiile primului contact cu o lume exotică, prin imitarea ei în cuvinte. Abandonată o vreme prin bibliotecii particulare, iar autorul ei, tot o vreme, prin închisori, a sosit timpul regăsirii! Cartea redă Japonia interbelică, văzută de românul călător prin zonă. Reformele, industrializarea rapidă și reușitele militare o aduseseră în vizorul jurnaliștilor, scriitorilor, militarilor, turiștilor și diplomaților. Din fiecare câte puțin, Elie Bufnea ne invită să ne focalizăm și noi vizorul pe arhipelag. După cum singur cu modestie recunoaște, cartea cuprinde „câteva elemente din timpul inițierii proprii în evoluția civilizației nipone”.

Scriind despre carte fac un exercițiu de admirație. Deși în timpul lecturii am identificat itinerarii comune, voi aminti propriile-mi experiențe doar în măsura în care îi subliniez lui valoarea.

Autorul și-a plătit scump îndrăzneala de a scrie și, cu atât mai mult, cartea se cere scoasă la lumină, ca valoare documentară și literară. Fără a mă erija în interpretul vieții și lucrării sale, constat nedreptatea ce l-a ținut departe de cititori decenii la rând.

Ce poate fi captivant în această carte? Pentru cei familiarizați cu Japonia – bucuria redescoperirii unor locuri cunoscute, obiceiuri, trăsături definitorii ale unei națiuni, cu un secol în urmă. Pentru cei ce nu au vizitat arhipelagul – un documentar, o schiță a unei societăți percepută și descrisă cu uimire. Dincolo de rolul instructiv, cugetările aferente perioadei interbelice, alături de instantaneele de natură și notele antropologice au doza lor de atractivitate.

Rolul de liant între autor și cititor îl joacă nevoia de informare, curiozitatea și satisfacția estetică a celui din urmă.

Despre Elie Bufnea

Născut în 1897 la poalele Muntelui Mare, în satul Runc-Alba, scriitorul Elie Bufnea, apropiat poetului Octavian Goga, a publicat lucrări despre voluntariatul românesc în Primul Război Mondial și despre rolul acestuia în Reîntregirea neamului. Refugiat odată cu familia Goga în Regatul României după izbucnirea războiului, s-a înrolat ofițer în armata română de unde, în 1918, a fost trimis în secret în Siberia, alături de alți transilvăneni, să contribuie la formarea noului grup de voluntari români proveniți din rândul prizonierilor austro – ungari. De acolo, s-a întors în țară prin Japonia.

Oprindu-mă aici cu biografia, amintesc doar că în cei 90 de ani de viață a avut parte de glorie, dar și de închisoare, de înalte distincții, dar și de umilințe, cartea „Pe drumuri japoneze” surprinzând episodul japonez la apogeul maturității spirituale.

Elie se prezintă ca un Ianus cu mai multe fețe: ofițer, diplomat, misionar, avocat, erou, dar și scriitor. Formația intelectuală îi datorează ceva lui Octavian Goga în al cărui anturaj a trăit o vreme.

Din tumultuoasa-i viață aleg fragmentul „Pe drumuri japoneze”, transpus în cuvinte la câțiva ani după întoarcerea din arhipelag.

Alte cărți ale sale, printre care „Transilvania și Românisul”

(1943), „Das Rumänische Volk” (1942), „Voluntari români în Siberia” (1920) și „Revoluția de eliberare națională a Transilvaniei: Unirea, 1914-1918” (2010 – postum) stau mărturie unei vieți de film a eroului care avea să fie distins cu „Ordinul Ferdinand I”, „Ordinul Coroana României” și „Crucea de Război” pentru fapte patriotice.

Câteva repere în timp îi justifică prezența în Japonia. Pacea de la Buftea (hazardul îl desparte de ea doar printr-o literă) din ianuarie 1918, care scosese România din război, îl pune în postură de trădător, alături de toți românii fugiți din armata cezaro-crăiască, riscând pedeapsa capitală. Ca să-și ajute confracții, a decis traversarea Imperiului Rus până în Siberia, unde se forma al doilea Corp de voluntari ardeleni, cu scopul de a lupta în continuare împotriva Austro – Ungariei, până la împlinirea Unirii Transilvaniei cu România¹¹.

Între două lumi

Sub pașnicul titlu „Pe drumuri japoneze”, scriitorul-călător Bufnea redă nu numai incursiunea în spațiul alterității nipone, dar și un areal mai vast, trădat de subtitlul lucrării: „Însemnări de călătorie din Siberia; Mandjuria; Japonia; Hawaï”. Mă opresc asupra teritoriului de astăzi al Japoniei chiar dacă, dintr-o perspectivă mai largă, celelalte arii geografice pot fi și ele relevante, măcar dacă ținem cont că în 1920 japonezii reprezentau 43% din populația arhipelagului hawaiian.

Pentru refugiatul din 1914 ieșit din sinele comod, cuvântul „drum” din titlu semnifică nu doar un parcurs geografic ci și o incursiune meditativă, înseamnă opțiune, înseamnă „sens unic” în viață, înseamnă chiar „calea”.

Ca o hologramă, principalul titlu al cărții ascunde subînțelesuri. Încă de la începerea războiului, Elie se aflase „pe drumuri”, ba din fața pericolului înrolării în armata cezaro-crăiască, ba din nevoia organizării prizonierilor români din Siberia.

Categorisită drept „literatură de călătorie”, cartea conectează →

RADU ȘERBAN

¹⁰ Bufnea, Elie, „Pe drumuri japoneze”, Tipografiile Române Unite, S.A., București, 1933, pag. 5

¹¹ Enciclopedia României – Elie Bufnea, enciclopediaromaniei.ro/wiki/Elie_Bufnea

în subconștientul receptorului român, prin descrierea fertilei experiențe a călătoriei, două zone geografice și culturale diferite, România și Japonia, comparându-le și contrapunându-le direct sau contextual. În perioada interbelică, literatura de călătorie atinsese un apogeu. Deschiderea spre lume, mijloacele moderne de transport și accesul dilatat la informație, potențate de avuția unei pătri sociale înstărite, au permis românilor voiaje în lumea largă, urmate de editarea unor jurnale de călătorie cu orizonturi extinse.

Citindu-i jurnalul și comparându-l cu ale altor români pasageri prin arhipelag, mi-am întărit convingerea că fiecare își creează propria Japonie, reconstituindu-și trăirile într-o discretă conjuncție cu oamenii, peisajele întâlnite și întâmplările trăite.

Momentul vizitei își spune și el cuvântul. Una este Japonia lui Tihai în 1872, alta cincizeci de ani mai târziu și alta cea pe care am cunoscut-o eu, la un veac după Bufnea. Toate perioadele, însă, au ca numitor comun „japonismele”, cum le numește Erin Niimi Longhurst¹², unele surprinse în cartea de față, printre care sufletul japonez își reconfigurează nuanțele odată cu istoria. Dacă pe vremuri onoarea se salva prin seppuku, ca în cazul generalului Nogi¹³, astăzi onoarea niponă strălucește mai degrabă în cercetarea științifică și în competență.

Chiar dacă insulele stâncoase ale Mediteranei Japoneze țâșnite din ape limpide, sau simetria Muntelui Fuji rămân aceleși de-a lungul timpului, ele se dezvăluie diferit în ochii fiecăruia, cu detalii evanescente.

În ecuație intră perioada petrecută în arhipelag, starea de spirit, interlocutorii și propensiunea pentru scris.

Complementare oricărui ghid turistic, trăirile lui Bufnea dau originalitate cărții. Incursiunea sa descoperă nu doar momente istorice, dar și pulsul uneia din cele mai vechi civilizații, cu evenimentele dintre două momente de cotitură: Restaurația Meiji (1868) și înfrângerea din Al Doilea Război Mondial (1945).

¹² Longhurst Erin Niimi – „Japonisme”, Ed Litera, 2019

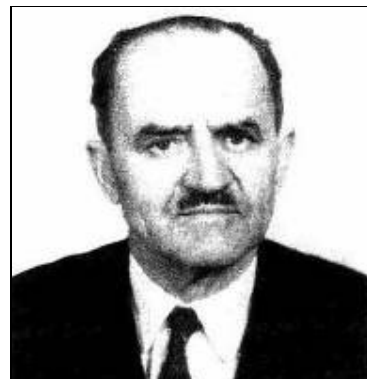
¹³ Conte Maresuke Nogi s-a sinucis împreună cu soția, în mod ritual, în 1912, la moartea stăpânului său, Împăratul Meiji.

În consonanță cu sufletul nipon, arpegiul sentimentelor autorului urcă și coboară în variate tonalități, de la încântare, admirație, entuziasm și extaz, până la regrete, întristări și spaime. Este doar un arpegiu, căci o gamă amplă de experiențe sufletești nu încap în scurtul voiaj, dar armonioasa vibrație din acel arpegiu, alături de lucida observație, induce tonuri lirice.

El nu doar vede Japonia, ci o și imaginează în universul ei etern, filtrată prin propriile percepții și cuvinte, iar prin Japonia se vede pe sine ca-ntr-o oglindă.

Bufnea nu e un aventurier, vagabond sau hoinar, nici un călător oarecare, ci ofițerul, diplomatul, gânditorul și spornicul scriitor căruia locurile și oamenii, prin alteritatea lor, îi inspiră reflecții asupra destinului unei nații și, uneori, al omenirii.

Armonica exprimare a lui Bufnea rezonază în sufletul cititorului, iar obiectivitatea observației determină construcții raționale, fie ele istorice, morale, estetice sau sufletești. Cu pasiune și compasiune, într-o continuă contemplare, autorul dă viață specifică arhitecturii, culorilor, muzicii, teatrului, naturii, religiei și istoriei acestei țări, într-un aer intim al românului transilvănean dornic de reîntregirea neamului, pus în fața unei realități pe cât de exotice, pe atât de paradoxal asemănătoare ambientului natal. Oricât s-ar entuziasma în fața „Țării Soarelui”, nu poate uita frumusețile și fascinația locurilor natale, din „Țara Moților”. Runcul ca substantiv comun, pășune într-o poiană, reprezintă pentru scriitor oaza de liniște în care a venit pe lume și la care își raportează experiențele fundamentale de viață. În plus, Japonia nu era perfecțiunea întruchipată, cu toate „isprăvile” ei din perioada vizitei lui Bufnea, când imperiul se extinsese prea mult. Oricum, nota de admirație necondiționată coboară un semton: „În dosul vitrinei japoneze, aranjată

Elie Bufnea

cu gust și măiestrie, călătorul străin nu găsește întotdeauna ceea ce ar reprezenta echivalentul acestei propagande, izvorâtă din dragostea nemărginită și din admirația religioasă pentru pământul patriei” (p.121).

Dar aceasta nu înseamnă că, odată cu apa imperialismului nipon interbelic, să aruncăm din covată atractiva și distractiva carte a lui Bufnea.

Mai degrabă să separăm critica politică de cea literară, pentru că lucrurile se așază treptat într-o matcă firească, pe măsură ce stigmul războiului asupra Japoniei se estompează, la fel ca asupra Germaniei, cu lecțiile istorice necesare. Să lăsăm pe seama politicienilor presupusele jocuri oculte și să salutăm semnalele pozitive recente precum vizita lui Obama la Hiroshima și a lui Abe la Pearl Harbor.

De-ar fi să extrag o idee a cărții, s-ar rezuma la „miracolul unui imperiu”, respectiv transformarea Japoniei într-o putere globală, în timp record.

Prin coeziunea sintag-melor, Bufnea își invită cititorul să vadă cu ochii săi o lume nebănuită, în care domnesc ordinea, disciplina, rigoarea, respectul, bunele maniere și curățenia („al șaselea simț”-156). Sigur că identitatea sa militară ampretează mesajul, dar prin vocația literară lasă libertate fiecăruia să descopere Japonia, cu laitmotivul „la ei e altfel”.

În esență, Bufnea percepe Japonia, cărămidă în edificiul destinului său, în cheia admirației moderate, mereu sub semnul exclamării. Totuși, nu ezită să rămână dubitativ, la nevoie, asupra sincerității opinenților, spre a pune în lumină, prin contrast, valorile de „acasă”.

Starea prozei

Sidonia

Notasem pe o foaie de hârtie, chiar în fața listei cu rezultatele concursului, tremurând, dar foarte atent, rabdător, cu acribia pe care ți-o dă disperarea uneori, având în vedere echilibrul fragil în care mă balansam în acea vreme, notele cele mai mari, sau egale, obținute de candidații care păreau să treeacă peste linia care va demarca admișii de repinși. Mă infiltrasem în mulțime cu îndrăzneala pe care mi-o impunea deznădejdea, mă simțeam parcă pe o sfoară mișcătoare când pământul mare și bun îmi fusese tras de sub tălpi atât de brutal de cei de care voiam până la urmă să mă despart, pentru că nu le puteam împărtăși ipocrizia și minciuna. Mă furișam și sufeream în mod stoic toate înghiontirile, dar treceam pe hârtie minuțios, cu perseverență de apucat, indiferent față de mulțimea care se foia în jurul meu, în spatele meu, total absorbit de munca greoaie, pe când unii, izbindu-mă cu simpatie, țipau de bucurie la vederea rezultatelor preliminare, ori alții, dezamăgiți, se prăbușeau în plâns sau mă striveau și mă deranjeau cu imprecășii de mânie față de soartă, când își vedeau notele atât de slabe. Parcurgând de mai multe ori lista, mulțumit și nemulțumit în același timp de rezultate, intuind că după contestațiile de rigoare nu se vor putea face modificări substanțiale, am luat-o pe strada Horea în sus, către centru, dar nu am rămas acolo, am urcat pe dealul de pe malul drept al Someșului, unde trona maiestos, hotelul Belvedere. Urcam grăbit pe aleile curate, mânat de un resort al emoțiilor de posibil învingător, astfel că nimic în jurul meu nu-mi mai reținea atenția: nici orașul baroc, seducător, nici undele grăbite ale râului, nici luminile vesele, care se aprinseseră peste tot. Pe o bancă într-un foisor, sus, am scos foaia unde notasem tot ce mă interesase și făcăm și refăcăm mediile. Din toate cele notate, doar în jur de zece le întrecem pe ale mele. Prin urmare, numai vreun accident nefericit putea să mă dea la o parte sub cei cincisprezece cu medii mai mici, care mă urmau și care puteau trece sigur peste linia de izbândă.

Neîncrezător, am refăcut socotelile, am mai coborât încă o dată spre clădirea veche a facultății, m-am mai proțăpăit, din nou, la fel de neîncrezător în fața listelor, când mulțimea de curioși se mai dispersase și am constatat că

într-adevăr nu greșisem. Eram, însă, supărat că la literatura română, unde mă consideram foarte bine pregătit obținusem doar opt, deci sub linia de admitere, dar fusesem salvat de gramatica română și de limba franceză unde obținusem peste nouă puncte, apropiate de maximumul posibil, zece. A fost primul meu moment de descumpănire, întrucât nu-mi vedeam viitorul decât în exercițiul literaturii. Cum toate celelalte orizonturi îmi erau închise, latura creației tehnice îmi fusese stăvilită de eșecurile învățării matematicilor superioare, lumea filosofiei îmi fusese furată de ideologii imbecili ce nu mă considerau apt pentru templul lor strâmb de idei tocite, cu gândirea ciuntită, după cum spuneau cu emfază, „pe linie” de partid, iar acțiunea liberă și demnă ne era tuturor celor din generația mea îngredită. Astfel, mi se păruse la un moment dat că literatura mi-ar fi putut oferi o oarecare șansă de afirmare. Dar rezultatul examenului de admitere îmi dădea serios de gândit. Să nu am acces nici acolo, unde îmi simțisem chemarea lăuntrică, ca pe o cale posibilă spre libertatea afirmării de sine?

Cu sentimentul acesta de îndoială reiau drumul spre centru, unde era locuința mătușii Aneta la care trăsesem mai mult din nevoia reîntâlnirii cu ea și cu celelalte rude risipite prin zonă și care era acum căsătorită cu un bărbat mărunțel dar foarte bun la suflet, originar din zona Oradei, economist pensionar al Regionalei C. F. R. Cluj. Cu ei mai stătea atunci Doru, băiatul lui, profesor în construcții civile la Politehnică, de care erau îndrăgostite o seamă de fete, foste colege de liceu, pe care le plimba pe la serioase concerte de operă și filarmonică, dar și pe la diverse reprezentări teatrale, unde eu nu puteam sa-i însoțesc, fiind în febra examenului vieții.

Pe drum, undeva așezat pe un troțuar, stătea Carmen Grădinaru, colegul meu de la liceul din Craiova și de la cenaclul literar al școlii, condus de profesorul de română și scriitorul Marian Barbu. Era trist, notele lui erau mult sub viitoarea linie de demarcare a

celor reușiți, spunea că va face contestații, el făcuse o lucrare la literatura română perfectă, la franceză făcuse niște dezacorduri gramaticale, dar nu erau o problema. Era foarte sigur de reușită, se autoamăgea înciudat, totuși, că va mai trebui să facă aceste plicticoase demersuri să obțină ceea ce era al lui, în mod sigur. Eu nu i-am vorbit despre notele mele, am spus că aștept rezultatele oficiale fără să fac vreo contestație.

-Păi nici nu trebuie, ți-am văzut notele, probabil o să fii printre primii reușiți. Nu credeam că ești așa deștept. Noi, cei de la „zi” vă tratam pe voi, cei de la „seral” cu multă deferență, credeam că urmați cursurile doar așa, pentru a obține o diploma, acolo, să vă ajute în fabrică, să obțineți de pe urma ei ceva funcții, avantaje.

M-am uitat la el cu atenție. Participasem la multe întâlniri de cenaclu, fusesem chiar și la câteva olimpiade de limba și literatura română, unde câștigasem amândoi varii premii în faza județeană, fără a ne califica, totuși, pentru cea națională, iar ei, colegii de la cursuri de „zi” ne vedeau în sinea lor atât de neputincioși. Deși noi parcurgeam aceleași materii după opt ore de chin „productiv”, sau, când eram la fabrică în tura a doua, înaintea acestui supliciu zilnic, de opt ore. Ne-am luat, în sfârșit, „la revedere”, el era hotărât ca a doua zi să facă demersurile contestațiilor, eu să aștept liniștit rezultatele acestora.

După două zile au fost afișate listele definitive. Eu insistasem ca mătușa și unchiul să vină cu mine, întrucât știam că le făcea plăcere întâlnirea cu succesul destul de târziu al nirețirii mele, eu, ruda de departe, cu problemele mele, rățăcitor prin orașul transilvan, dar, dintr-o dată, sigur de victorie. L-am întâlnit pe Carmen în fața listelor, nu reușise nimic cu contestațiile, dar m-a felicitat cu jumătate de gură pentru reușită. A acceptat chiar invitația mea de a merge împreună cu unchiul la serbarea victoriei „familiei” noastre la restaurantul Metropol, unde ne-am hotărât să ne tratăm cu celebrii mititei și cu câte o sticlă de bere. Eram puțin exaltat, mătușa și unchiul erau rezervați la acest capitol, eu cu Carmen am mai suportat cu înțelegere părintească din partea lor câte o sticlă în plus.

Ne-am despărțit atunci, iar Carmen a intrat în toamnă la secția de economie a ISE-ului craiovean. Din *Memoriile* lui Victor Felea, citite târziu, am aflat că băiatul fusese pe la el, la redacția Tribunei, îi lăsase un→

GEO CONSTANTINESCU

ciclu de poezii, despre soarta cărora poetul clujean nu mai făcea aluzie. Îl impresionase, însă, numele lui de botez, Carmen, deși debutantul care i se adresase era fecior în toată regula.

Revenind la Craiova, am trecut pe la fabrică să-mi iau cartea de muncă. Colegii aflaseră de reușită, îl sunasem pe Nicu Ghiță să se intereseze de ea, doar că șeful serviciului personal, tovarășul Păun, îi spusese să mă anunțe că va trebui să mă duc eu, personal. Intrând în biroul lui, îmi deschide un registru imens, mă pune să semnez, apoi îmi întinde, cu chip întunecos, plictisit, cartea de muncă. Spera s-o iau și să ies repede. Dar o deschid în fața lui cu gesturi încete, gesturi care simțeam că începeau să-l enerveze, și cu asta am înțeles că e ceva la mijloc. Citesc o dată, de două ori ultima rubrică, cum că e desfăcut contractul de muncă cu litera „e”, adică am fost concediat de dumnealor pe motive disciplinare, deși avusesem o demisie, o înregistrasem tot la dumnealui și probabil fusese sfătuit de cineva s-o facă pierdută. I-am explicat că nu este legal ceea ce mi-a făcut, că imediat mă voi duce sus, la director.

-Du-te și reclamă-mă, face el înciudat.

-Așa voi face.

La domnul director n-am putut să intru atunci. M-am înscris în audiență și de-abia după trei zile m-a primit, cu aceeași privire ostilă ca ceilalți subalterni din aparatul de conducere. I-am explicat situația, dumnealui mă reținuse de la conflictul spontan survenit la una din chemările obligatorii la muncă în timpul duminicilor, „ca să îndeplinim planul cincinal în patru ani și jumătate” și, mai ales, de când ne amenințase cu oarecare ezitare în glas că santinelele de la poartă aveau ordin să tragă în noi, dacă forțam ieșirea. Atunci eu îl apostrofasem în fața tuturor că numai regimurile înfierate de dumnealor procedau așa cu muncitorii, iar el mă fixase, înfricoșat de întorsătura lucrurilor, cu o ură soră cu moartea.

Muncitorii se întorseseră la lucru, m-am întors și eu, dar relațiile cu directorul nu se vor mai îmbunătăți niciodată.

Acum i-am explicat calm despre întâmplare, că tovarășul Păun își îngăduie să facă ilegalități în cărțile de muncă ale muncitorilor, iar dumnealui s-a compromis semnând o astfel de potlogărie ce se putea lăsa cu plângere juridică.

-Cum asta? Izbucnește el gata să mă sfășie.

La fel de calm îi spun despre momentul când tovarășul Păun nu mi-a aprobat concediul de studii deși trebuia să mă prezint la examenul de admitere la facultate. Atunci mi-am depus demisia, am luat numărul de înregistrare, și după cincisprezece zile am părăsit locul de muncă pentru concursul de admitere.

-Iar dumnealui când mi-a dat cartea de muncă a specificat în ea, cu semnătura dumneavoastră, că mi s-a desfăcut contractul de muncă cu litera „e”, care însemna că eram aruncat în stradă pentru purtare indisciplinară. Doresc să rezolvăm acest lucru amiabil, întrucât în noul meu statut social nu vreau să plec de aici cu tinichele atârinate de coadă.

Omul mă privește uimit, vede copia de pe cererea de demisie aprobată, înscrisul în cartea de muncă a tovarășului Păun, semnătura domniei sale.

-Da. Poate să fie o greșeală.

O roagă pe secretară să-l cheme pe tovarășul Păun și între timp își îmbunează glasul.

-Până la toamnă, când vei merge la facultate, nu vrei să mai lucrezi la noi câteva luni? Avem încă nevoie de muncitori. Și mai câștigi ceva bani...

-Nu pot, dintr-o clipă în alta aștept ordinul de încorporare. De-abia după un an voi începe cursurile la Universitate. Am candidat pe locurile încorporabililor.

-Felicități, îmi spune el, chiar am fi avut nevoie de tine aici. Dar dacă nu se poate...

Între timp intră tovarășul Păun cu fruntea plecată până la pământ. Dă cu ochii de mine și se face verde. Își mută privirea către director și ia aceeași atitudine de slugarnic. Dar bănuiește de ce este chemat.

-Am venit la ordinele dumneavoastră, tovarășe director.

Iliescu îi întinde cartea mea de muncă și-i poruncește. Vezi că aici ai făcut o greșeală. Omul are dovezi că a depus cerere de demisie. Scrie ce trebuie acolo...

-Dar știți că... e cazul acela...

-Nu mă interesează. Fă ce trebuie și „la revedere”.

-Am înțeles tovarășe director. Am înțeles. Să ne vedem cu bine.

-La revedere, spun și eu și ies însoțit de Păun.

Pe coridor acesta strecoară printre dinți:

-Nu puteai mă, să nu te duci la director?

-Aveam de gând să merg și mai sus, dacă nu rezolva dumnealui pro-

blema. În tâmpenia dumitale îl puteai compromite și pe dânsul. Așa că...

-Bă, măsoară-ți cuvintele. Că dacă mai rămâneai la noi pușcăria politică te mânca. Că ai gura a dracului...

-Și să vezi dumneata ce-o să se mai facă. Așa că îndreaptă lucrurile că nu am timp de pierdut cu cei ca dumneata.

Omul îmi ia cartea de muncă, intră în birou, dar nu mă mai poștește înăuntru. Nici eu nu mai aveam chef să-l văd. Îmi aduce într-un sfârșit cartea, o consult îndelung în fața lui, constat corectura și mă declar mulțumit. O închid mai apoi și-i întorc spatele. Colegii știau toată povestea și mă urmăreau cu coarda ochiului făcându-se că lucrează.

Cum a intrat Păun în birou m-au înconjurat curioși. Le-am spus că totul va fi bine, că s-a rezolvat litigiul, mi-am luat la revedere de la toți și am plecat cu regretul firesc că acea parte din viața mea se soldase cu un groaznic eșec, că drumul meu spre inteligența tehnică îmi fusese atât de dur retezat de conformismul și mediocritatea din jur. Iar calea spre științele spiritului ce mi se deschidea conținea nenumărate curse și nebănuite obstacole.

Așa că... La drum!

Am lăsat Craiova atunci, fabrica cu problemele tehnice nesfârșite și cu oamenii ei obtuzi, camera de apartament din noul cartier Craiovița, primită în chirie împreună cu ceilalți trei tineri colegi burlaci, toți dornici de evadare din spațiul limitat al halelor de lucru, dar dintre care doar eu reușisem. Lăsam apartamentul cu vedere spre noul parc, cu lacul albastru, curat, pe care-mi odihneam privirile când eram obosit, lăsam o viață începută pieziș într-o lume a conformismului păgubos și a ipocriziei ucigătoare.

Am ajuns acasă, în satul meu drag ca un învingător. Părinților le-a venit inima la loc când au aflat că am fost admis la Universitate, după eșecurile rotunde de până atunci, iar tata mai avea să facă față unei alte nedreptăți naționale, când va trebui să plătească școlarizarea în industrie pentru încă doi ani, deși semnase contractul la intrarea în școala profesională doar pentru trei. Dar statul român al dreptății și echității socialiste a modificat contractele unilaterale, iar cei ce au încercat noi orizonturi au fost nevoiți să scoată banii din buzunar. El a făcut-o cu stoicism, mândru că dintre toți tinerii care încercaseră la facultate în acel an doar eu reușisem, deși mulți mă vedeau eșuat în lumea întunecoasă→

și seducătoare totodată, în condițiile sărăciei de atunci, a industriei grele.

Astfel, în așteptarea ordinului de încorporare, am însoțit-o pe mama la munca de la CAP, la grădina de legume, sau de la câmpurile de cereale, unde ne înșiram în pâlcuri de truditoni cu sapele în mâini, frământând pământul și eliberându-l de buruieni, de dimineața până seara. Prânzul îl luam pe câmp, printre brazde, descojind un ou, tăind o bucată de brânză, toate însoțite de o ceapă, o roșie, un castravete... Era ca un ritual, noi, truditonii pământului înstrăinat fiind chemați tot acolo să-l facem să rodească pentru alții. Pentru mine toate acestea erau ca o întoarcere la lumea copilăriei, unde cei mici participau cu micile lor eforturi la întremarea gospodăriei tradiționale, care îi menținea astfel pe toți în viață. Chiar și atunci când nu mai apăreau cotele pustiitoare adunate cu forța pentru cerințele rușilor cuceritori, sau pentru determinarea oamenilor să se înscrie în gospodăriile colective, mai apoi, unde, la fel, totul era spoliat de către stat, pentru industrializarea forțată. Astfel nu înregistram trecerea bruscă de la munca preciziei tehnice micrometrice de la fabrică la munca brută a câmpurilor nesfârșite care asigurau hrana tuturor.

Într-o zi a venit tata și mi-a spus că are un bilet de odihnă pentru litoral, refuzat de cineva de la sindicatul cooperativei meșteșugărești, unde lucra și că l-ar cumpăra dumnealui ca premiu pentru izbânda mea la examenul de admitere la facultate, dacă doresc. Desigur că l-am luat, era deja început de toamnă și voiam să mă reintâlnesc cu marea, cu soarele blând, cu nesfârșitul acvatic.

Am luat de la Craiova acceleratul care venea de la Timișoara, tixit de tineri muncitori, majoritatea cu locuri în picioare, dar fără să simtă oboseala în fața zilelor de odihnă promițătoare de aventuri departe de casă și de fericirea furată unor câteva clipe. Erau fete palide cu ochii încercănați și cu mâinile umflate, împunse de acele de cusut ale atelierelor de croitorie, sorbite din ochi de băieții tucurii, ieșiți din uzinele mecanice părăsite pentru puțină vreme în vederea mult visatului concediu de odihnă la malul mării. Se făceau glume, se discuta, se striga, se împărțeau impresii, se schimbau adrese. Era momentul lor de evadare, de promisiune de libertate. Desigur, și pentru ei funcționa acea seducție a infinitului marin, care mă ispita și pe mine. Dar nu mă tenta deloc vacarmul

lor, acea ebuliție superficială, epidermică, în care se risipeau parcă fără nici o noimă.

Totul părea deranjant, obositor, până la apariția din vacarm a unui chip feminin, cu părul brun, revărsat pe spate, contrastând seducător cu chipul alb, distins, marmorean, străin parcă de toți și de toate, privind un punct fix, sau poate nici pe acesta, emanând, însă, o tristețe ascunsă, pe care încerca în zadar s-o înfrângă. Din acel moment, totul părea că a luat chipul ei, viteza neună, zgomotul roților, tristețea câmpurilor, strălucirea soarelui. Privind-o, nu-mi mai părea nimic nelalocul lui, tot înconjurul și tot universul preluaseră armonia trăsăturilor feții ei, totul era seducție, calm, firesc. Parcă cealaltă lume a zgomotelor și a agitațiilor vane se îndepărtase, iar ea singură atrăgea echilibrul universului, ea singură dădea sens și frumusețe vieții din jur, cenușii.

Când am ajuns la Constanța și marea s-a deschis privirilor tuturor, seninătatea ei părea că se reflecta în ochii ei, dintr-odată înveseliți, deschiși comunicării.

La Mangalia ne-am despărțit, aceeași lume necioplită și disproporționată își căuta în dezordine o axă comună, un echilibru pierdut, și eu mă pierdeam prin talazurile ei.

M-am cazat într-o vilă cu priciuri de zid, dar cu saltele moi și lenjerie curată, unde stăteam foarte puțin, întrucât colegul meu de cameră, un lăcătuș bălai, robust și arătos de la "întreprinderea Înfrățirea, Oradea", cum mi se recomandase mândru, dar care era mereu neliniștit și scrutător și apărea mai totdeauna însoțit de câte o femeie (mereu alta!) culeasă de pe plajă, la fel de grăbită și dornică de îmbrățișările lui, generoase.

Eu mă retrăgeam pe malul mării, îi îmbrățișam cu privirea și cu sufletul întreg valurile, orizonturile, lumina. Parcă nu mă săturam de vecinătatea ei, deschisă, seducătoare și neînțeleasă. Îmi plăceau diminețile la răsăritul soarelui, când astrul părea că se înălța din unde, incendiind marea și răscolind-o cu razele lui până în adâncurile sălbătice. Apoi se ridica maiestuos și se făcea stăpânul nu doar al valurilor, ci și al câmpurilor, al construcțiilor felurite, al drumurilor încurcate. Îmi plăceau mai apoi întinsul acvatic și soarele în amurg, când astrul aproape stins îl părăsea după acea nuntire frenetică și plină de nuanțe de culori de peste zi. Se aglomerau mai târziu umbrele și acoperau totul iar dincolo de luminițele electrice ale stațiunii,

continuum să ascult doar vuietul calm, cadențat a valurilor.

Erau momentele cele mai tihnite ale sufletului meu.

Până când într-o seară...

Femeia care îmi atrăsese privirile în trenul către Constanța a apărut pe plaja părăsită de vilegiaturii care se retrăseseră în baruri și restaurante, plimbându-se agale, într-o simfonie de culori ale mării și ale amurgului, dar care se estompau, parcă, sfioase în fața fuiorului de armonie și lumină prin care se deslușea chipul ei. O urmăream de la distanță, vrăjit, uitasem de celelalte femei care mă amăgiseră cu chemările din adâncuri ale ființei lor și mă răniseră apoi părăsindu-mă, acel chip sculptat în paloarea apusului de soare și în neliniștea mării care se zbătea o dată cu pierderea și înnegurarea albastrului pur. Era imaginea perfectă a întrupării vieții în pustiul de câteva clipe al plajei părăsite de îmbulzeala de peste zi. Urmăream acea siluetă al cărei mers unduos umaniza acel colț al nesfârșitului marin, alunga teroarea nopții care cuprindea universul și mie îmi ținea departe pentru o vreme cealaltă angoasă a singurătății piezișe, deși voite și căutate până la urmă.

După mai multe seri de urmărire de la distanță, femeia s-a oprit și a așteptat să mă apropii. Un voiam să risipesc vraja acelei imagini de care mă îndrăgostisem, dar nici un mă puteam opri când ea făcuse acest lucru și voia să-mi spună ceva. M-am apropiat de ea și i-am adresat cu glas stins urarea de "bună seară". M-a întrebat cu glas mlădios, dar puțin iritat:

-De ce mă urmărești, domnule. Chiar nu-ți este rușine?

-Nu are de ce să-mi fie rușine. Sunteți o femeie foarte frumoasă și apariția dumneavoastră în acest spațiu al caducității, al urâteniei și al risipirilor de tot felul mi-a oferit un reper, o impresie că nu totul poate fi pierdut în această vermuială omenească insipidă...

-Dar poate că eu n-am chef să fiu spionată în acest fel de un necunoscut.

-Până la urmă, domnișoară, plimbările sunt libere peste tot, chiar și pe locurile unde obișnuieți să vă plimbați dumneavoastră...

Ochii femeii se înseninează atunci, își dă seama că exagerase puțin cu observațiile, da, bărbatul acela slab și smolit care se plimba mereu în urma ei putea avea dreptul s-o urmărească, pentru că un era o femeie oarecare, era una din frumusețile Timișoarei părăsită de omul iubit, cum aveam să aflui→

mai târziu. Îmi dau seama că ea însăși avea nevoie de cineva care să o însoțească, de cineva căruia să i se confeseze. Și m-a acceptat în jurul ei.

-Da, ai dreptate, surâde ea ușor, avem toți dreptul să trăim sub același soare...

-Mai ales când el se pregătește să apună, ca în această seară și noaptea se revarsă peste univers.

-Poate că universul de care-mi vorbești pe mine nu mă interesează. Sunt doar o biată ființă, fericită, iubită odată și părăsită care încerc să-mi regăsesc echilibrul și curajul de a continua să trăiesc...

-Pentru o dragoste ratată sau pentru iluzia ei nu merită să părăsești această lume. Există atâți alți bărbați care ar apuca pe Dumnezeu de picior dacă le-ai îngădui să se apropie de dumnea-voastră măcar atât cât să vă poată săruta urmele pașilor pe unde treceți...

-Nu-mi plac frazele bombastice, nici laudele exagerate despre felul cum m-a înzestrat pe mine natura. Într-adevăr, am avut un om care m-a făcut fericită și care m-a părăsit din interese superioare conștiinței lui, ale nevoii sale de dragoste, de împlinire.

-Cum asta?

-Omul pe care îl iubeam era cel mai frumos băiat din facultatea noastră. M-a cucerit prin inteligența lui, prin eleganța și felul deosebit de a se purta cu mine. Dar ca urmare, probabil, și a altor calități necunoscute mie, el s-a lăsat sedus și promovat și de organele noastre de informații externe și a fost transferat imediat după absolvire într-un spațiu necunoscut, cu o nouă identitate și în felul acesta ceea ce eu consideram ca fiind viitorul nostru împreună și fericirea pentru o viață s-a risipit.

-Și cât ați fost împreună nu v-a avertizat în vreun fel de intențiile sale?

-Acum, dacă am început să mă confesez, te rog să treci la formulele de adresare obișnuite, prietenești. Lasă politețile de o parte. Ai intrat în viața mea atât de brutal și acum vrei să dregi busuiocul. Nu. Nu mi-a spus, iar când ne-am despărțit mi-a dat câteva detalii vagi despre misiunea lui superioară, despre sacrificiul suprem, etc., etc. Bineînțeles că am rămas consternată și când am văzut seninătatea din ochii lui când făcea astfel de afirmații neverosimile am leșinat. Mi-am revenit târziu, pe un pat de spital și când simțem că aveam mai mare nevoie de el dispăruse: din viața mea, din țară, din propria sa identitate. Mie încă îmi este greu să înțeleg toate aceste lucruri...

-Și mie mi se cam par cusute cu ață albă motivele invocate de el, inclusiv

această dispariție intempestivă. Dar tu trebuie să-ți revii. Ceea ce a fost între voi s-a risipit nu din cauza ta, nu are rost să te învinuiești, trebuie să mergi mai departe cu fruntea sus. Probabil vei fi mai precaută cu noile relații...

-Noile zici? După plecarea lui eu nu mai concep un alt bărbat ca partener de viață. Plecând mi-a luat tot sufletul, toată speranța, tot viitorul. Ceea ce este cumplit, este faptul că mă suport din ce în ce mai greu pe mine în situația în care mă găsesc. Și știu că nu trebuie să procedez astfel, am toate motivele să-mi înțeleg criza psihică, s-o combat cu mijloace cunoscute terapiei, pentru că deja sunt absolventă de medicină, dar un pot. Și nu înțeleg de ce...

-Asta pentru că te-ai lăsat cantonată în neînțelegerea atitudinii aceluia om. Ieși din acest loc obscur al sufletului, în care te-a aruncat, reintră în lume, deși nici aceasta nu este la înălțimea așteptărilor tale, dar chiar frivolitățile ei te pot scoate din cursa psihică în care ai căzut. Să mergem împreună la restaurantul Belvedere, să ascultăm muzică (am auzit că se produce olteanul meu, Gil Dobrică, împreună cu formația feminină Cinci T!). Vom dansa, vom bea ceva răcoros și amețitor și vom uita de necazuri...

-Ce optimist, ești, dar hai să-ți fac pe plac. Și singurătatea aceasta este greu de suportat.

A fost seara mea de triumf. Sidonia, după cum mi s-a recomandat, a atras toate privirile, burtăverzimea masculină din restaurant hămesită de dorințe mă privea cu invidie, iar Petrică, colegul meu de cameră, însoțit de o fășneată cu care nu se putea mândri în acea seară, a venit la masa noastră să-și prezinte omagiile partenerei mele.

-Ești tare, neică, mă miram eu cu cine îți petreceai valeatul când apăreai atât de tâziu la culcare. Ești numărul unu din această sală... Te stimez...

Târziu, către dimineață am condus-o pe Sidonia la hotel, urmând ca a doua zi să ne întâlnim la locul nostru obișnuit de plimbare...

Dimineața, însă, am primit o telegramă de la tata prin care eram anunțat ca în timp de 48 de ore să mă prezint la Unitatea militară din orașul Gheorgheni, județul Harghita. Mi-am făcut repede bagajul, am luat primul tren care mergea spre București, în timp ce Petrică se strecura bășos prin mulțimea de trupuri așezate la plajă, înlănțuit de silueta marmoreană a Sidoniei, pe care nu aveau nici măcar timpul s-o anunț de plecarea mea intempestivă.

Doina mea vindecătoare...

Doina mea, doină de jale,
Că de bucurie-i fost,
Te aud venind pe cale
Și călare și pe jos;

Doina mea, de-o vreme-ncoace
Peste tot unde mă știu,
Nu ai liniște, nici pace
Întotdeauna când te scriu!

Iarba geme pe coline
Tot mai arsă și mai multă,
Plânge sufletul din mine
De durere când te-ascultă!

Doină, doina mea cea vie,
Cine te-a lovit în glas
A plecat ca o stihie,
Pururea tu ai rămas!

Tulnicul se-aude-n zare,
Cerule cade peste Râu,
Fluierul în Munți tresare
Din șerparul de la brâu,

Doină, Doină-Rugăciune
În cuvântul care-l spun,
Iancu plin de-amărăciune
Lăcrimează sub gorun;

Te horește Crăișorul
Horea dintre izvoare,
Stâmpără-mi și mie Dorul,
Doina mea vindecătoare!

Necuprins de nicio boală
Sufletul să ne rămână,
Vindecă de orice boală
Toată Nația Română!

Adevăr și adăpost,
Leagăn și mormânt mereu,
Doină, tu aici ai fost
Între noi și Dumnezeu!

NICOLAE NICOARĂ-HORIA

Asterisc

Reflecții pandemice

Mai tot ce se întâmpla pe lume avea caracter dublu stratificat. Asta era părerea lui. Ironicul și tragicul se împleteau în permanență, nu puteau fi despărțite. Din cauza aceasta, nu fusese nicicând capabil să facă deosebirea între o întâmplare cu umor și una tristă. Pur și simplu nu era în stare să pună verdicte clare și să discearnă între bun și rău, urât și frumos, greu și ușor.

Își detectase defectul acesta încă de la vârste fragede și, din teama de a nu părea mai puțin dotat decât colegii săi, se ferise să-l scoată în evidență. Științele exacte, de pildă, îl iritaseră de la bun început; prea se bazau pe ideea de adevăr unic! Le buchisise cu simțul răspunderii, dar fără chef. Testele și examenenele, în schimb, le trecuse cu brio, fără să depună efort prea mare, lucru care îi mai dăduse avânt, relativizându-i temerile că ar fi putut avea vreun defect din naștere.

Multă vreme se rușinase pentru incapacitatea sa de a spune lucrurilor pe nume. Ar fi vrut să fie ca alții, cei pe care-i admira în secret pentru stilul lor direct și pentru limpezimea judecăților lor tranșante.

După finalizarea studiilor, încetă să-și mai bată capul cu chestiuni abstracte și se rezumă să-și vadă de treabă observând lumea fără a interveni asupra curgerii ei firești. Nici cu vorba, nici cu fapta! Lăsa succesiunea evenimentelor să-i puncteze cumva tangențial drumul prin viață.

Actuala criză pandemică nu-l satisfăcea nici ea din punctul de vedere al clarității menirii ei. O privea ca pe un exemplu perfect al convingerii sale despre ambiguitatea universului, un izvor nesecat de contradicții. Niciun eveniment vehiculat prin mass media nu atingea puritatea emblematică pe și-ar fi dorit-o el.

Adora să să culegă din zbor informații și să le analizeze latura dramatică, respectiv comică, nelăsându-se păgubaș până nu transforma orice situație într-un amalgam de idei și senzații care, în viziunea lui, țipau una la alta.

Uneori se băga în discuții, întorcând pe dos argumentele celor siguri pe ei, făcându-i să se îndoiască de propriile lor opinii. Cu timpul însă își stăpâni năravul, conștient de

faptul că nu era o metodă bună pentru a-și face prieteni.

De la o vreme trăia în pace perfectă cu sine însuși, fără a-și mai pune întrebări. Se mulțumea să observe convulsiile de la știri care treceau ca niște unde peristaltice peste creierul lui, masându-i mintea, fără a o „mușca”. Așa își întreținea elasticitatea gândirii. Tonusul acela bine ponderat era suficient pentru a-i întreține licărul de viață, doza minimă de implicare, ca să nu alunece definitiv în starea de agregare amorfă.

Odată cuibărită în mintea lui, informația era luată în primire aproape ceremonial. Apoi o întorcea pe toate fețele, în timp ce își vedea liniștit de treburile zilnice. Între ironic și tragic, jongla cu culori-impresii, gustând neapărat miezul vestilor, ci învelșurile lor suprapuse.

Aproape că îl dureau despărțirea proximă de virusul ucigaș, acum când starea de alarmă dădea semne că s-ar fi putut apropia de sfârșit. Subiectele de reflecție pe care i le furnizase pandemia aveau să-i lipsească.

Se sculase dimineață de dimineață cu poftă de noutăți, bucuros că nu trebuia să facă nimic pentru a le auzi. Le primea din tot felul de surse. Nu avea probleme cu avalanșa lor. Când se sătura, apăsa pe butoanele de stop ale aparatelor din casă sau închidea pur și simplu ușa. Le putea ignora la fel de bine cum le văna, complet lipsit de remușcări.

În autobuz îi sări în ochi un apel nou: „*Pentru a încetini răspândirea variantelor virulente mutante, călătorii sunt rugați să se abțină de la conversații inutile pe durata deplasării*”. Ei bine, asupra lui, acel avertisment avu efectul scontat, lăsându-l literalmente mut.

Se uită prin jur și fu surprins să constate că oamenii respectau noua

regulă. Nimeni nu crâncnea. Interpretă resemnarea lor drept semn că pandemia ajunsese la un punct la care grijile de altă natură deveniseră mult mai stringente. Apoi se întrebă cât de departe se putea ajunge cu absurditatea măsurilor. Până unde mergea acceptanța oamenilor față de hățușul tot mai dens al interdicțiilor?

Începu să cugete pe marginea anunțului. Se întrebă dacă a fi redus la tăcere dintr-un motiv așa inedit era ceva grav, sau poate doar amuzant. „Ni se îngrădește oare libertatea de exprimare, dreptul fundamental la exprimarea unei opinii, dreptul la replică?”, se întrebă.

Tot el își dădu răspunsul: „Nu.” De ce? Simplu: cuvintele se pot transmite și pe alte căi decât cea orală, virusul nu. Nu vorbele și nici ideile exprimate prin ele sunt inamicul nostru invizibil, nu ele sunt calea de transmitere.

Sau poate, totuși, sunt? Racilele cele mai devastatoare ale Omenirii sau răspândit prin viu grai. Asmuțirea la rău ne-a procopsit nu numai cu viroze, gripe și pneumonii, ci și cu ură, invidie, minciună, trădare, calomnie.

Păstră un moment de reculegere și se gândi în treacăt la semnificația cuvântului „reculegere”. De ce să nu ne „re-culegem” și cuvintele, analizându-le atent, așa cum face zețarul, când le culege migălos la tipar?

Reveni la textul anunțului și concluzionă: „Nu e tragic, e mai degrabă haios. Putem păstra tăcere fără a renunța la comunicare.” Îndemnul acela insolit ascundea o ironie subtilă. Ca gest profilactic bine intenționat se înscria pe linia bunei creșteri (*să nu vorbești prostii, să nu minți, măsoară-ți cuvintele, gândește înainte de a vorbi, dacă tăceai, filosof rămâneai* ș.a.m.d.)

„Dar cum fac deosebirea între un subiect care merită discutat și altul, care nu merită atenția?”, se întrebă el mai apoi. „În fond, ceea ce e interesant pentru mine, poate fi indiferent altuia”.

Se apropie de cușca aproape ermetică, din plastic transparent, în care șoferul conducea purtând mască pe gură și vizor peste ochi. Vru să-i spună ceva, așa din senin, doar ca să întrerupă tăcerea insuportabilă din autobuz, realiză însă că nimic nu merita efortul, chiar dacă nu era →

**GABRIELA CĂLUȚIU
SONNENBERG**

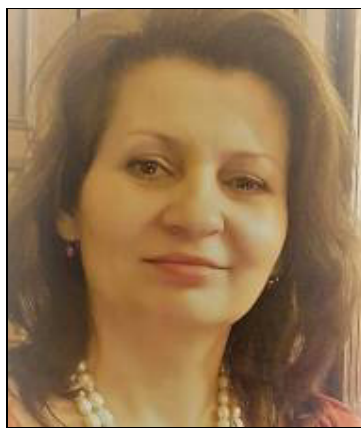
Starea prozei

Turnul orbilor

Paul o considera pe mama lui mai frumoasă decât oricare altă femeie. Îi spunea deseori că ar trebui să meargă la Paris, parcă așa se numea orașul despre care vorbea prietena lor, și, când se gândea la ea, se simțea mândru că are o prietenă de aceeași vârstă cu mama lui, deși abia împlinise șase ani. Pușa dădea drumul la radio, îl lua la dans, ai văzut cum mișcă mâinile năzdrăvanul tău, ca un fluture, și el zbură până când Oltea, mama lui, oprea muzica, gata, că ne bat vecinii în perete. Atunci el redevenea copil și se cumițea o vreme.

Era blond și avea ochi speciali, cap de bour, nu altceva și când prietena lui îi spusese prima oară că e special se privise în oglindă pe furiș și încercase să afle ce avea el în comun cu bourii. Se supăraseră la început. O luase pe maică-sa aproape și îi șoptise la ureche, eu nu sunt bour. Pușa avea auzul foarte ascuțit și o oprise, lasă că îi explic eu.

- Că doar n-oi fi bou, prietena mea nu poate avea decât un copil cu ochi de bour, adică o frumusețe de copil, și îl trăsese de mână pe holul îngust, ce zici?, îl ridicase în fața oglinzii din baie, vezi că ești special?,

și el a observat că maică-sa îi privea și râdea. În prima zi în care simțise că a mișcat, maică-sa îi alesese numele. Paul. Povestea o știa tot de la prietena lui. Și dacă e fată?, o întrebase ea, îi spunem Paulina, e un nume generos, că doar nu o să îi spun Tanța ca să devină Țânțel sau Ileana, ca să fie... Ionel?

Paul a înțeles privindu-se în oglindă ce înseamnă să fii special. Cercetase dinții încălecați ca solzii de pește și descoperise deodată frumusețea de ochi de bour. Rămăsese singur în baie și se așezase pe capacul veceului, pipăindu-și fața. Când revenise în bucătărie, câteva minute mai târziu, prietena lor plecaseră și pe masă era o cutie din care Oltea scotea coli albe.

ține gura.”, concluzionă amar.

Autobuzul opri în stația „*Pati-noar*”. Nu coborî și nu urcă nimeni. În fața intrării principale stăteau aliniate mașini mortuare și ambulante, așteptându-și rândul la descărcat sicrie și saci cu trupuri neînsuflețite. Din lipsă de spațiu pentru depozitarea numeroasele victime ale molimei, patinoarul fusese transformat peste noapte în morgă improvizată. „Doar pentru scurt timp, desigur”, își zise în sinea lui.

Cu un oftat de pistonii oboșiți, autobuzul închise ușile și porni mai departe, încărcat cu oameni cufundați în tăcere. Reflecții neîmpărțite.

Se întrebă dacă va mai dura mult până când nu doar furnizarea de informații și comunicarea dintre oameni se vor face prin intermediul mașinilor și roboților, ci și jelitul, plânșul și râsul vor fi performate de inteligența artificială. Cu siguranță că ar fi fost în stare să facă și asta mai bine decât noi toți, oameni imperfecti,

- Ai putea fi soția unui actor francez, i-a spus privind-o. Numai să te vadă. Nu ar trebui să vorbești, doar să îl privești cu ochii tăi cât vaca, mama l-a privit contrariată, el s-a corectat, cu ochii tăi... de căprioară. Era fericit că și-a amintit ce îi spusese Pușa mamei lui într-o zi în care ele se întorseseră de la filatură.

- Curând o să arăți ca Filofteia, aia de împinge căruțul cu ațe.

- Bruneta durdulie?

- Da, aia cu ochi de căprioară, dăduse Pușa din cap de câteva ori, la fel cum dădea câinele de pluș pe care îl țineau pe fereastră și pe care el nu îl atinge de frică să nu i se desprindă capul.

Oltea se prefăcea că nu înțelege la cine se referă.

- Și cu nasul roșu?, întrebase maică-sa, și Paul a știut despre cine vorbeau pentru că în iarna aceea îl luase și pe el de câteva ori în locul acela în care, din cauza zgomotului mașinilor, nu se auzeau tocurile mamei și nici exclamațiile lui. Fabrica e plină de femei „rezistibile”, cu inimile legate cu sfoară, și aia furată, îi deslușise mai târziu Pușa. Tu să nu ai grijă, de sforic face rost maică-ta, îl asigurase când o întrebase cu ce o să își lege inima când va fi mare și atunci Oltea răsese mai mult ca →

ISABELA BRĂNESCU

REFLECȚII PANDEMICE

→pericol de contagiare printr-atâtea măști și filtre. Nu virusul era problema, ci lipsa intereselor comune. Virusul reușise să elimine tot ce nu ținea de el. Decimase arabescurile cotidiene. Nu mai contau acum complezențele, micile gesturi amabile, banalitățile sau detaliile care dezmoțesc atmosfera, înveselind.

Se întrebă cât timp avea să dureze revenirea la imponderabila ușurință a vieții de zi cu zi după pandemie și, uitându-se lung la șoferul care conducea crispat, blestemă virusul care se găsise să se hrănească tocmai din setea noastră de efemer, din dorul nostru de a ne împărtași trăirile.

Și totuși, doar pentru a savura un moment scurt de vânturare de banalități nu merita să riști trăirea însăși. „Pentru a ne păstra intactă capacitatea de a discuta despre ce vrem noi, în mod paradoxal e nevoie să stăpânim cât mai bine arta de a ne

inhibați și derutați de propriile noastre reguli de comportament, din ce în ce mai absurde.

Autobuzul care trosnea din toate încheieturile bocea parcă morții lăsați la margine de drum, dând glas tristeții care se adunase în piepturile reduse la tăcere ale călătorilor pe care îi transporta. Brusc, sugestia celui viitor improbabil dar posibil, complet digitalizat, inclusiv la capitolul sentimente, nu i se mai păru așa de absurdă. Imaginea unei lumi în care roboții ar înlocui oamenii în incomodul demers al ținerii de doliu era grotescă, dar nu de neimaginat.

Ca de obicei, nu se putu decide dacă viziunea aceea avea caracter tragic, sau mai degrabă ironic. Se agăță cu ochii de un anunț care îi furniză rapid o altă idee de rumegat și se forță să uite cât mai rapid tot ce debitate mintea lui înfierbântată. Nu mai avea nicio importanță ce credea el...

Spania, 2021

niciodată și lui mai că îi venise să o roage pe prietena lor să locuiască împreună ca să o vadă mai des pe maică-sa râzând, doar că ar fi trebuit să mute clasoarele din sertarul noptierei, poate și șosetele din raftul de sus, ca să-i facă loc pentru haine, rujuri, că avea mai multe și asta nu i-ar fi plăcut. Trebuie să fi avut și ea așele ei colorate și nu mai era loc nici pentru ale mamei lui.

Le asculta deseori vorbind despre femei cu inimile înfășurate ca instalații în jurul pomului de Crăciun și când Pușa spusese că unele ar fi în stare să își pună inimile pe tavă oricărui prostânc, el le văzuse înșirate pe raftul magazinului de unde maică-sa lua carne și întrebese dacă inimile se vând scump și iar auzise râsul ei. Paul știa ce înseamnă să arăți ca pomul de Crăciun, văzuse bradul la fereastra vecinilor și într-o seară se lipise cu nasul de sticla rece așteptând să se aprindă luminile, însă nu înțelegea de ce inimile femeilor ajungeau în galantar și nici de ce maică-sa îl ciufulea de câte ori o întreba despre ele.

În seara aceea urmărea cu interes mișcările mamei care împătorea hârtiile albe, transformându-le în plicuri mici. Băiatul repetă mișcările mâinilor ei și când i se păru că a înțeles încercă și el, împături câteva și le făcu teanc. Mama privi plicurile, e bine, haide, vezi că poți, și amândoi au continuat o vreme să împătorească și să așeze vrafuri.

-Mamă, de ce facem asta? o întrebat-o la un moment dat.

-Cine nu muncește nu mănâncă, a spus ea. Terminăm plicurile și primești prăjitura.

-Ai luat din nou prăjitură, mmm..., să terminăm mai repede!, Paul agită mâinile, oftează și o privește pe sub gene după ce răstoarnă vraful de plicuri.

Oltea îl sărută pe frunte.

- Le așez eu, tu mănâncă.

El așteaptă. Privește fix amandina. Vrea să ia bila de ciocolată de mărimea unui strugure uriaș care stă pe moțul de cremă și pare că îi face cu ochiul, el își duce mâinile la spate și se reazemă de spătarul scaunului, arătându-i limba.

-Paul, mănâncă, ce faci? Uite ce bine arată!

Copilul dă din cap.

-Nu e bună?

-Cred că da. Ia și tu.

-Azi nu vreau, îi răspunde mama concentrată asupra plicurilor.

- Ai spus că trebuie să guști din orice mănânc, să nu fie otrăvită.

-Cum să fie otrăvită? Își aminteste, egoismul poate fi o otrăvă pentru ceilalți. Am uitat. Tu nu vrei omori pe nimeni, nu-i așa?

Paul auzise tot de la Pușa că Parisul este orașul în care oamenii se îndrăgostesc și mor din dragoste. Mai auzise și că se urcau în Turnul orbilor, așteptau până se întunecă și când coborau erau la rândul lor orbi de fericire și frumoși cum nu fuseseră niciodată până atunci.

- Un turn al fericirilor sau al orbilor?, a întrebat-o pe maică-sa privind încă la bila de ciocolată. Ea știa la ce se referă pentru că o întreba deseori același lucru.

-Mai degrabă un turn al minciunilor. Frumusețea nu are bastoane albe, și nici ochelari fumurii, e nevoie doar de sinceritate, a murmurat ea. Lasă vorba, mănâncă.

Cum Paul nu înțelegea ce vrea să spună a înfipt lingurița în moțul de cremă al amandinei.

În noaptea care abia trecuse, visase că se plimba pe un pod care se legăna între cele două blocuri de pe strada lui. Era legat la ochi cu un prosop de bucătărie. Nu îi spusese mamei ca să nu îl întrebe unde e prosopul și se jucase cu polonicul alb care era potrivit pe post de baston gândind că se află pe pod și trece dintr-o parte în alta de mai multe ori.

A doua zi, la câteva ore după ce Oltea s-a întors de la muncă, Paul s-a așezat pe scaunul din bucătărie și a cerut să primească plicuri.

Teodor Buzu, Părăsirea cuibului

-Poate mâine, a răspuns mama obosită

-Nu mâine, astăzi vreau să muncesc. Cine nu muncește nu mănâncă, așa ai spus.

-Nu mai am plicuri. Păstrează-ți cheful de muncă pentru altădată.

-Mamă, mi-e foame, și când a spus foame, vocea lui era leșinată și el știa că mama lui uitase să-i încălzească supa.

- Mă ajută altfel, așezi farfuriile. Ai muncit toată săptămâna, așa că mănânci și astăzi.

Paul încercase de mai multe ori să afle cum e la Paris, pentru că i se părea un loc fantastic. Orbii de pretutendeni ar fi trebuit să meargă acolo, tot Pușa îi spusese, și taică-tu fusese orb la farmecele mamei tale. Ce or fi însemnând nu înțelesese prea bine, dar avea încredere în ea, o crezuse pentru că îi spusese și că bunica lui era un pic oarbă, dar altfel, o boală a bătrâneții și el îi ascunsese ochelarii mamei și îi înapoiasse abia după ce ea nu îi mai citise din cartea de povești pe care i-o adusese de curând și înțelesese la ce folosesc ochelarii bunicii.

Când părinții lui se despărțiseră, Paul bănuise că era un alt fel de orbire, fără să știe a cui, despre care Pușa nu a vrut să îi explice prea multe, dar i-a dat ghebele colorate pe care Oltea le adusese în poșeta ei uriașă trimițându-l în cameră și el a fost fericit că avea propriile sfiori colorate. Și lui îi era frică să nu orbească și înțelegea de ce mama lui nu voia să vorbească despre Paris, probabil și ei îi era frică, așa că o vreme nu a mai întrebat-o nimic, până când a uitat de ce tace și a reînceput discuția.

- Mergem la Paris?

Oltea s-a întors spre el și a așteptat până când Paul a tăiat găluștile de griși și le-a mestecat încet, încet, așa cum făcea când voia să îi arate că este cuminte. Văzând că ea așteaptă, Paul a spus dintr-o suflare tot ce gândise în serile trecute dar nu avusese curajul să îi spună ca să nu o supere.

- Ne plimbăm pe strada pe care locuiesc actorii și așteptăm să apară. Ai să vezi că vine sigur unul cu o mașină roșie, cum am văzut în filmul de ieri seară, ne cere să luăm masa împreună, tu primești flori și eu o amandină. Mâinile lui desenează pe masă conturul→

buchetului, în vreme ce picioarele i se leagănă alert.

Mama dă din cap amuzată.

- Trebuie sa mergem, mamă. Eu pot să muncesc și mai mult.

- Mai bine cheltuim banii aici. De ce la Paris?

-Voi avea și eu un tată care să mă învețe tot ce știe. Mă va prezenta prietenilor: acesta este copilul meu.

Se ridică în picioare, aranjându-și bluza de bumbac cu dungi verticale. Observase că șeful mamei devenea mai înalt când stătea drept și tușea de câteva ori, așa că repetă gesturile lui.

- El este copilul meu pe care l-am învățat tot ce știu eu. Este bun, chiar mai bun decât mine.

- Nu ne este bine? Doar noi doi, nu suntem fericiți?

- Nu înțelegi, mamă? Va avea cine să aibă grijă de tine. Eu voi putea să mă căsătoresc cu o femeie ca tine, care are un copil. Să pot fi fericit, așa cum ești tu acum.

Când Paul a suferit din dragoste prima oară, Oltea i-a amintit de ghemele lui colorate. Sigur, a vrut să îl zburlească la fel ca în copilărie, dar mâna ei nu îl mai ajungea. Le-a scos din ultimul sertar al noptierei la care nu renunțase nici după atâția ani, le păstrase alături de clasoarele bunicii, amintindu-i de pomul de Crăciun și de entuziasmul lui de atunci. Ochii lui au licărit trist și în următoarele zile și-a construit o inimă uriașă de vată, a răsucit pe ea firele roșii, cărămizii și a pus câteva fire galbene și verzi, apoi altele albe și negre, i s-a părut amuzant, e extraordinar să îți poți construi propria inimă, i-a spus mamei care nu l-a înțeles, dar i-a zâmbit, și el a continuat, cât de frumos e să crezi în turnul orbilor, cum de-am uitat, mamă.

Paul nu ieșise din casă în ziua aceea de toamnă, rece, umedă, foșnitoare, lenevise până pe la nouă în patul cald, apoi privise de la balcon în lungul aleii blocului și singurătatea care plutea între el și pământ l-a amețit. A urcat pe marginea balconului încercând să vadă dacă poate pași cu ochii închiși, cu o mână se ținea de perete, în cealaltă avea inima lui mare. Oltea tocmai închisese ușa apartamentului în care locuia, și a tresărit. Cumva a simțit că băiatul ei devenise bărbatul cu inimă de vată legată cu sfori colorate care aproape

luminau. Ceea ce nu știa era că el pășea pe marginea balconului cu tâmplele zvâcnind.

Ea venea să îl vadă totdeauna sâmbăta în jurul orei zece, discutau despre toate și despre nimic și râdeau, mâncau ceva împreună, de cele mai multe ori ce aducea ea, apoi el își continua porția de singurătate.

Liftul era defect în ziua aceea. Când Paul și-a aruncat în gură prima boabă de strugure, zeama dulceagă l-a făcut să se înece, a încercat să o scuipe, mama lui urca atunci primul etaj, apoi al doilea, el a mai încercat o dată să arunce din gât boaba care devenise parte din el, mama lui urca etajul al treilea, el a încercat din nou și atunci și-a amintit că are ochi speciali, i-a simțit pulsând, ieșind din orbite, uriași pentru trupul lui, și mama a urcat etajul al treilea, s-a oprit pe palier câteva clipe, numărul face bine, unu, doi, trei, patru..., până la al optulea a trebuit să se mai oprească de câteva ori și a ajuns să numere din doi în doi până la treizeci și șase cât împlinise Paul și inima ei fusese legată cu sfori colorate care îmbătrâniseră odată cu ea și când îl simțise cu inima de vată în mână mama uitase să respire, cele câteva etaje pe care le avea de urcat păreau o scară până la cer pe care ar fi trebuit să fie îngeri, însă îngerii erau și ei oboșiți, urcaseră de atâtea ori în ziua aceea încât aleseseră să se odihnească între nouă și zece.

Paul a încercat pentru ultima dată să rupă nodul din gât care devenise un munte, muntele lui, a înțeles că nu va mai împărți nimic, niciodată și a pășit în gol, convins că turnul orbilor există.

Teodor Buzu, Deportare

Gardianul umbrei

Pe dunele pustii,
se simte o durere asurzitoare
în căderea bruscă fără zgomot
a unei umbre alături de un trup,
încolăcindu-l cu o îmbrățișare,
iar palmele îi mângâiau genunchii
învelindu-i cu o pânză de
păianjen.

Moartea râde peste tot,
îi trecea trupului prin stern
ca o herghelie în galop
ce răscolea iluzii unde nimic nu
moare.

Doar el, odinioară, gardianul
umbrei,
aude moartea ce-l împunge tandru
și ploaia ce comprimă...
Adâncul din deșert!

Vrăjitorii viagere

Arătătorul mi se scurge
printr-o reverie deschiotată
a buzelor...
Pare un melc ce alunecă
într-un cântec de somn interzis.
Nelineștea mea cu forme puține,
îți despică coapsele
cerând tribut, vrăjitorii viagere.
Instincte nesătule și sălbaticе,
ne dezgolesc și ne dezbină
într-o imagine fulguindă
cu brațe de dantelă.

Obol

A scăpat pâcla din șoldul
lanului de grâu și înghite
suflete la fiecare masă.
Le dospește pe vârful limbii
împletindu-le amurgul.
Noaptea sparge pereții
de piatră ai minții
și străbate retina profanând
palmele celor sacrificați
pline de seninul din obol,
trimitându-i către
Aheron cu gurile căscate!

MARIAN VIȘESCU

Abordare simbolică a Sacrului în Călăuza

Începutul „Inițierii”

Articolul își propune să descopere și să analizeze simbolurile din filmul *Călăuza*, realizat de regizorul Andrei Tarkovski. Totodată urmărim inițierea eroilor prin diverse încercări care fac din acest film un bildungsroman cinematografic, o desfășurare a unui proces inițiativ.

Vom începe prin definirea termenului care ne interesează. Inițierea e o noțiune abstractă, însă se realizează cu ajutorul concretului. Ea este acțiunea eficientă ce urmărește a iniția sau de a fi inițiat în cunoașterea efectivă și directă a unor anumite realități sau aspecte tainice prin realizarea practică a unor tehnici specifice a căror efectuare corectă și sistematică atrage după sine o stare elevată de conștiință. Deseori inițierea implică etape succesive. Inițierea presupune o mobilizare, în măsura posibilităților reale și înăscute ale inițiatului, a acelor forțe oculte și latente în fiecare dintre noi. Aceasta implică, în cazul ființei umane că „eu-l” nu se limitează numai la aparențele raționale, ci că există în orice ființă umană un potențial fabulos, plin de resurse profunde, haotice, telurice, instinctuale pe care inițierea le descoperă, le exploatează și apoi le canalizează într-un sens creator, constructiv. „Inițiatul trece prin perdeaua de foc care desparte profanul de sacru; trece dintr-o lume într-alta și îndură, în consecință, o transformare; el schimbă nivelul, devine diferit de ce a fost”.¹⁴ Scopul inițierii este de a „procura” o rafinare și o amplificare a posibilităților individuale, urmată de o trezire care va face posibil accesul direct al inițiatului la o altă stare de conștiință care este net superioară stării comune. „Pe un plan creștin, suferințele sunt legate de trecerea de la o stare la alta, de la omul vechi la omul nou, cu diferitele sale încercări”.¹⁵ Despre încercările și obstacolele la care sunt supuși eroii noștri vom vorbi, însă, mai târziu.

Îndată ce se aude trenul, Călăuza își anunță însoțitorii că a venit timpul să-și înceapă călătoria. Simbolismul călătoriei este strâns legat de cel al inițierii; el poate fi definit ca o: „căutare a adevărului, a păcii, a nemuririi; căutarea și descoperirea centrului spiritual”.¹⁶ Scriitorul a uitat să-și cumpere țigări și vrea să se întoarcă, însă Omul de Știință îl oprește. Conform superstiției, întoarcerea din drum reprezintă un semn de ghinion. Este paradoxal că tocmai pragmaticul fizician crede în superstiții. Scriitorul, deși îi spune că „astea sunt nimicuri”, nu se mai întoarce. Cei trei urcă în mașină, prelată căreia Omul de Știință a scos-o din timp, pentru a se putea feri la nevoie de forțele de ordine. Ca orice vehicul, automobilul simbolizează evoluția în mers și peripețiile sale. Prin puterea și prin precizia sa mecanică, automobilul obligă într-adevăr la o excelentă stăpânire de sine și la o adaptare în conduită. Pentru a conduce bine este necesar ca impulsurile să fie disciplinate; e nevoie de: siguranță asupra reacțiilor și de simț al responsabilității. Trebuie, de asemenea, să se respecte regulile de circulație, regula jocului vieții, partea inevitabilă a convențiilor și a raporturilor ce necesită a fi acceptate. Din punct de vedere al aspectului pur mecanic el semnifică o funcție discursivă a funcțiilor gândirii, intelectului, a aspectului exclusiv mecanic și tehnic al existenței sau al analizei.

Începerea călătoriei, inițierii are loc prin ploaie. Semnificațiile simbolice ale apei (în toate formele sale: ploaie, băltoacă ș.a.) pot fi reduse la trei: origine a vieții, mijloc de purificare și centru de regenerare.¹⁷ Apa reprezintă și infinitatea posibilităților, conținând tot ce este „[...] virtual, tot ceea ce nu are încă formă, sămânța primordială, toate semnele unei dezvoltări viitoare dar și toate amenințările de resorbție”.¹⁸ Apa este „simbolul energiilor inconștiente a puterilor informale ale sufletului”¹⁹, a motivațiilor secrete și necunoscute. Apa este, de asemenea,

Figura 1

simbolul Spiritului încă inconștient, închizând conținuturile Sufletului. Ultimele semnificații se referă la cei doi care merg spre Inițiere: Omul de Știință și Scriitorul. Călăuza este acel ce aprinde farurile, adică lumina. În Extremul Orient lumina simbolizează cunoașterea spirituală. Având în vedere faptul că Tarkovski a fost preocupat pentru mult timp de budism, putem concluziona ca acesta cunoștea sensul luminii în religia respectivă, adică – *iluminare*. Este necesar să accentuăm că cel ce conduce mașina este Călăuza. La azul apropierea ofițerului de poliție Călăuza oprește mașina și le spune însoțitorilor să se aplece. Cei doi rămân nemișcați în mașină, însă Călăuza iese repede din mașină și se culcă la pământ (în cazul de față pământul este elementul ocrotitor). (Figura 1) Călăuza îi spune Scriitorului să verifice dacă drumul e liber (intrarea în *Zonă* este interzisă, ei vor intra ilegal). Mișcările Scriitorului sunt anevoioase, el se mișcă încet, greoi – ceea ce indică faptul că încă nu înțelege gravitatea pericolelor călătoriei. Călăuza îl lasă să iasă la cealaltă ieșire singur – se observă că frica pune stăpânire pe el (faptul că rămâne singur îl mobilizează). Scriitorul a dat greș: deși anunșase Călăuza că nu este nimeni care să le taie calea, motocicletă poliției se afla în mijlocul străzii. Aceasta este prima încercare a eroilor: ei se învârt ca într-un labirint, căutând o cale de ieșire. Prezența labirintului vestește existența a ceva prețios, sacru la care se ajunge cu mari eforturi. „Labirintul are o funcție religioasă împotriva asalturilor răului: răul nu este numai demonul, dar și intrusul care se pregătește să violeze tainele, locul sfânt, intimitatea relațiilor cu divinul”.²⁰ La *Zonă* va accede→

Dr. ALA GĂINĂ

¹⁴ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, vol.2, Ed. Artemis, București, 1993, p. 154.

¹⁵ *Dicționar de simboluri*, <http://www.isj.gl.edu.ro/RED/LRO/Soft%20educational%20-%20Lumi%20fantastice/dictionar.html>

¹⁶ Chevalier, *op. cit.*, p. 268.

¹⁷ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, p. 107.

¹⁸ Valeria Mircă, *Motive și simboluri*, https://www.academia.edu/33144904/Motive_%C8%99i_Simboluri

¹⁹ Chevalier, *op. cit.*, 108.

²⁰ <http://mythologica.ro/mitul-labirintului-simbol-si-origini/>

inițiatul, cel care în timpul încercărilor inițiatice se va arăta demn să aibă acces la revelația misterioasă.

Contrastează enorm ruinele industriale, ulițele înguste, băltoacele, noroiul, rugina cu aspectul polițiștilor care interzic accesul în *Zonă*: aceștia au cizme curate, căști albe lucioase, mănuși albe cu manșete late, motocicletele puternice. Drumul spre *Zonă* prin ploaia de gloanțe (lansată de forțele de securitate), evitarea reflectoarelor, trecerea de gardurile electrificate și sârma ghimpată poate fi interpretată ca pe o evadare din lagărul comunist sovietic. (Figura 2) Aceasta este teoria conform căreia Tarkovski creează un univers distopic, referindu-se la regimul timpurilor sale. Deși această variantă pare plauzibilă, considerăm însă că nu reprezintă ideea pe care regizorul a dorit s-o transmită publicului.

Observăm încordarea și atenția maximă a Călăuzei: trăsături necesare pentru a putea trece de hotarul dintre *Zonă* și lumea obișnuită. În timpul acesta Scriitorul i se adresează Omului de Știință, într-un soi de mărturisire despre dorințele sale (nici el nu știe exact ce își dorește: pentru el adevărul este „alunecos”, dispăre îndată ce crede că l-a găsit). „Conștiința mea vrea ca vegetarianismul să învingă în lume, iar subconștientul tânjește după o bucată succulentă de carne”, mărturisește Scriitorul. Replica aceasta semnifică lupta lăuntrică dintre lumea instinctuală, a păcatului, primară, barbară, ignorantă – cea dorință de a înfuleca o bucată succulentă de carne și o lume elevată, a virtuții, distinsă, căutătoare de pace și adevăr, simbolizată de vegetarianism. Locomotiva diesel care deservește avanpostul este un element al lumii moderne care vrea să pătrundă în *Zonă*, însă aceasta nu merge mai departe pentru că celor care o conduc nu le place în *Zonă* (Călăuza spune mai târziu că aceștia se tem de ea ca de ciură)– aici este vorba despre frica de necunoscut. Industrializarea, reprezentată de elementele sale, locomotiva și mașina, simbolizează o îndepărtare a omului de natură, de divinitate.

Prima încercare la care sunt supuși eroii noștri este trecerea de forțele de ordine: dimensiunea

socială pe care ei trebuie s-o depășească. Polițiștii, îndată ce îi observă pe călători că se îndreaptă spre *Zonă* își descarcă nemilos armele, ceea ce indică faptul că *Zonă* este strict supravegheată, reprezentând un spațiu „prețios”. Arma simbolizează instrumental oprimării, dar și a apărării valorosului.

Călăuza îi cere Scriitorului să verifice dacă este vreo drezină în apropiere. Acesta merge drept, încet, șovăitor (ceea ce nu este deloc indicat în astfel de situații), iar când aude gloanțele șuierând, se lasă imediat la pământ. Omul de Știință îl trimite înapoi la mașină și pornește el în căutarea drezinei. Spre deosebire de Scriitor, el este mai dibaci, merge în ritm alert, aplecat, urcă și coboară scări în drumul său. „Scara este simbolul progresiei către știință, al ascensiunii către cunoaștere și transfigurare. Dacă se înalță spre cer, e vorba de cunoașterea lumii aparente sau divine; dacă se îndreaptă spre adâncuri, este vorba despre știința ocultă și despre profunzimile inconștientului”.²¹ Urcarea Omului de Știință pe scări nu desemnează doar urcarea întru cunoaștere, ci și începutul “elevației integrate a întregii ființe”.²²

Călăuza este cel care toarnă combustibilul din canistră în rezervorul drezinei. (Figura 3) Întru cât nicio călătorie nu este posibilă fără energie (combustibil), putem concluziona că cel purtător de energie (Călăuza) îi propulsează pe cei doi spre cunoașterea de sine, pregătind condițiile necesare împlinirii acestui lucru.

Figura II

²¹ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, op. cit., pp. 201-202

²² Bogdan Mandache, *Treptele perfecțiunii și scara Cavalerului Kadosh*, <https://www.esoterica.ro/2010/05/treptele-perfecțiunii-si-scara-cavalerului-kadosh/>

Figura III

Scriitorul pare să înțeleagă cel mai puțin scopul călătoriei lor: la afirmația Călăuzei că celor ce păzesc *Zonă* le e frică de ea ca de ciură, Scriitorul întreabă, de parcă ar auzi pentru prima oară de însușirile miraculoase ale acesteia (“Se tem, de ce?”).

În timpul călătoriei cu drezina spectatorul are senzația unei participări efective. Timpul pare să decurgă în momentul *acum*; deși nu există o acțiune prea bogată, spectatorul se simte prins în desfășurarea acesteia. Cadrul se mută de la un personaj la altul pentru a le surprinde starea de spirit: Scriitorul este plictisit și dezorientat, Omul de Știință este curios de ce va urma, se simte îngrijorarea și agitația Călăuzei (probabil din cauza însoțitorilor săi, a căror intenții încă nu le cunoaște). Auzim acum cum sunetul obișnuit al drezinei se transformă treptat: începe să se audă tot mai rar, se aude un ecou, iar peste acesta se suprapune melodia specifică spațiului fantastic. Se continuă apoi cu sunetul obișnuit al șinelor, iar mai târziu apare un sunet electronic abia perceptibil. Aceasta este tranziția dintre: real spre ireal, vizibil spre nonvizibil, concret spre abstract; tranziția dinspre lumea obișnuită spre *Zonă*.

Bibliografie

- Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, vol.2, Ed. Artemis, București, 1993
- Mandache, Bogdan, *Treptele perfecțiunii și scara Cavalerului Kadosh*, <https://www.esoterica.ro/2010/05/treptele-perfecțiunii-si-scara-cavalerului-kadosh/>
- Mircă, Valeria, *Motive și simboluri*, https://www.academia.edu/33144904/Motive_%C8%99i_Simboluri
- *Dicționar de simboluri*, <http://www.isj.gl.edu.ro/RED/LRO/Soft%20educational%20-%20Lumi%20fantastice/dictionar.html>
- *Stalker*, film de A. Tarkovski, Moscova, 1979 <http://mythologica.ro/mitul-labirintului-simbol-si-origini/>

ȘARPELE (LUCIFER)

SAU MITUL ETERNEI
RENAȘTERI

Ofisul în Biserica Ortodoxă Română (III)

De remarcă, că „Încă din secolul al IV-lea î.Ch., grecii îl desemnau pe zeul egiptean Thoth cu numele, atât de sugestiv și plin de semnificații de Hermes Mercurius Trismegistus”.²³ Cine este acest „copil al Zeului”, aflăm din *Tabula Smaragdina*: „Al patrulăa. – Soarele îi este tată, luna îi este mamă, vântul l-a purtat în pânțele, pământul îi este doică”.²⁴ Poetul Mihai Eminescu, scrie despre LUCEAFĂR sau VENUS, care îi spune Cătălinei: „Iar cerul este tatăl meu / Și mamă-mea e marea” și „Și m-am născut din ape”²⁵, se referă la faptul că VENUS s-a născut din spuma mării; dar la a doua venire, Luceafărul îi spune Cătălinei: „Și SOARELE e tatăl meu / Iar NOAPTEA-mi este muma”²⁶, ceea ce ar corespunde cu *Tabula Smaragdina*. Se pare, totuși, că e vorba de Luceafărul de seară, fiindcă în *Imnul RENAȘTERII* se spune: «Așadar, o, Fiule, stând în Aer Liber, roagă-te privind către Vântul de Nord, pe la apusul Soarelui; și către Sud, când Soarele răsare». NORDUL era punctul cardinal, sau locul, de unde veneau zeii în momentul Renașterii. În cazul *Imnului Renașterii*, Apusul era momentul când veneau zeii. Dar, *Masoneria* nu și-a fixat încă exact amplasarea Nordului și Sudului în cele două coloane, **J** și **B**, la intrarea în Templul Masonic. Masonii interpretează diferit citatul din *3 Regi* 7,21: «Și a așezat stâlpii pridvorului templului; l-a așezat pe primul, în dreapta, și l-a numit **Iachin**; l-a așezat și pe cel de al doilea, în stânga, și l-a numit **Booz**». Conform Bibliei (din anul 2001): «Cei doi stâlpi nu făceau parte din edificiul propriu-zis, ci erau separați, la mică distanță de intrarea

în pridvorul templului. „Dreapta” și „stânga” înseamnă **NORD** și **SUD**». Contradicția survine în momentul în care cităm din *3 Regi*, capitolul 7, versetul 39, unde se arată că Hiram: «Șasiurile le-a așezat: cinci în partea dreaptă a templului și cinci în partea stângă. Iar marea a așezat-o spre partea dreaptă a templului, anume în partea de răsărit-miazăzi». Dacă Nordul ar fi în partea dreaptă, atunci **30° Est-Sud, de unde răsare Soarele la 22 decembrie (Solstițiul de iarnă) și care este poarta de intrare a zeilor în Sanctuarul nr.7 de la Sarmizegetusa Regia**, ar fi în partea stângă. Ori, în versetul 39 se spune clar că „partea de răsărit-miazăzi este spre partea dreaptă” a Templului lui Solomon. Rezultă, așadar, că **NORDUL era în partea stângă**, așa cum este amplasată **coloana B** în Lojile engleze și în lojile Mării Loji a Franței.

În ceea ce privește *Imnul Renașterii*, că pentru **RENAȘTERE** e învocat **Vântul de Nord la apusul Soarelui** și **Vântul de Sud la răsăritul Soarelui** (adică **Luceafărul sau VENUS**), trebuie să amintim că în Vechiul Testament, pentru **ÎNVIEREA trupurilor** se invoca **Duhul celor patru vânturi**: «Iar El mi-a zis: „Profetește-i duhului, profetește, fiul omului, și spune-i duhului: Așa grăiește Domnul: **Vino, duhule, din cele patru vânturi, și suflă asupra acestor morți, iar ei SĂ ÎNVIIE!**”» (*Iezechiel*, 37, 9). Așadar, **ÎNVIEREA** are loc la invocarea fiecărui vânt, fiindcă **duhul de viață e în fiecare vânt**: de **NORD, SUD, EST și VEST**. Conform Bibliei din anul 2001, expresia: „din cele patru vânturi” (folosită și la Mt 24, 31; Ap 7, 1) introduce **dimensiunea univer-**

sală a învierii, întărită de finalul versetului. Și Noul Testament vorbește despre cele patru vânturi: «Și-i va trimite pe îngerii Săi cu sunet mare de trâmbiță, și pe cei aleși ai Săi îi vor aduna din cele patru vânturi, de la marginea cerurilor până la marginile lor» (*Matei*, 24, 31) și «După aceasta am văzut patru îngeri stând la cele patru colțuri ale pământului și ținând în frâu cele patru vânturi ale lui, pentru ca vânt să nu sufle pe pământ, nici pe mare, nici peste vreun copac» (*Apocalipsa*, 7,1).

Însă Iisus Hristos ne spune că până la El: «**Nimeni nu s'a suit la cer, decât Cel Care S'a pogorât din cer, Fiul Omului, Cel ce este în cer**» (*Ioan*, 3, 13). Acest lucru înseamnă că **nici un inițiat nu s-a urcat la cer**. Domnul Iisus Hristos spune foarte clar în convorbirea cu Nicodim fariseul: «"Adevăr, adevăr îți spun: De nu se va naște cineva de sus, nu va putea să vadă împărăția lui Dumnezeu"» (*Ioan*, 3,3).

Deci împărăția lui Dumnezeu nu este dată celor care renasc din infern, crezând că prin moarte te renaști în nemurire, ci celor care prin faptele lor vor fi vrednici a intra în Împărăția cea de veci «a Domnului nostru și al Hristosului Său care va împărăți în vecii vecilor». (*Apocalipsa*, 11, 15).

«Perorând neîncetat contra odiosului și grotescului misterelor și cultelor păgâne, apologetii creștinismului le înfierează constant cu epitetele de „rușinoase și ridicole”, „sângeroase și criminale”. Astfel, sfântul **Clement din Alexandria**, care cunoștea bine societățile secrete ale vremii sale, întrucât și el fusese inițiat, se ridică în contra impurității **Misterelor zeiței Venus** din Cipru (Astarteea), contra grosolanei istorii cu Baubo care o batjocorește pe Ceres exhibându-se în fața ei. „Simbolurile și formulele Misterelor lui Themis, scrie Clement, sunt: măghiranul, o lampă, o spadă și **partea anatomică a corpului pe care femeile o ascund cu cea mai mare grijă. Locuitorii din Cipru îi sacrifică această parte anatomică criminalei zeițe VENUS, atenieii fac același lucru în cinstea prostituatei Venus, iar siracuzanii zeiței Venus cea cu coapse frumoase.**

Prof. EUGEN MERA

23 *Ibidem*, p.5.

24 *Ibid.*, p.11.

25 M. EMINESCU, *Opere alese*, vol.I, Ediție îngrijită și prefațată de PERPESSICIUS, Colecția „Scriitori români”, Editura Pentru Literatură, București, 1964, p.167.

26 *Ibidem*, p.169.

27 HERMES MERCURIUS TRISMEGISTUS, *op.cit.*, p.64.

Teatru

Mecanismele de realizare a comicului

Mecanismele de realizare a comicului în revistele satirico-umoristice românești din perioada interbelică (II)

Spiritul, întâlnit, de regulă, în formă orală, reprezintă o îmbinare de cuvinte pe care vorbitorul le folosește cu sensul lor conotativ, realizând corelații/analogii sau chiar discrepante neașteptate, bazându-se, de obicei, pe o spontaneitate care surprinde interlocutorul cărui i se adresează și care este ținta cuvântului de spirit.

Paradoxal, a fi spiritual presupune simultan spontaneitate, scripă, observație, cultură, dar și o oarecare premeditare provenită din dorința celui capabil să fie remarcat ca o persoană așa zis spirituală. De aceea este evident că, pentru ca scânteia spiritului să se descarce, să se aprindă și să electrocuteze cu inteligență, este nevoie de un public mai mare sau de cel puțin trei persoane, întrucât nu de puține ori jocul de cuvinte, de idei se răsfrânge asupra unei terțe persoane, de care se râde în acest fel, cu finețe, cu subtilitate, folosind conotații adeseori culturale, literare, sociale sau din varia domeniului ale cunoașterii. O persoană spirituală este capabilă să răspundă aproape spontan atunci când are și mediul propice, iar replica/replicile lui pot fi înțelese și genera o stare de înflorire ideatică și satisfacție datorate înțelegerii jocului de cuvinte, a spiritului făcut.

Putem conchide că este ca un spectacol în care „actorul” are neapărată nevoie de spectatori/comeseni/conlocutori pentru a-și exercita acest har. Jocul de cuvinte/spiritul poate părea inocent, inofensiv, însă nu de puține ori cel care-l practică urmărește două aspecte care nu au nimic de a face cu inocența. În general, persoana care practică spiritul are o reputație în mediile pe care le frecventează, fiind apreciat, dar și evitat, dacă se lansează cu obstinație în „atacuri” conversaționale, dorind să fie remarcat, aducându-și, din această cauză, audiența la saturație.

Pentru a fi înțeles spiritul/vorba de duh/cuvântul de spirit trebuie să

beneficieze de interlocutori capabili să decodifice mesajul din spatele unei vorbe de spirit, al unui calambur, al unei replici spirituale etc. De aceea, se presupune, în timpul practicării spiritului, că interlocutorii/receptorii sunt capabili să se ridice la înălțimea celui care îl folosește. Oamenii de spirit își aleg cu atenție mediul în care își exersează harul de a se juca cu cuvintele, de a le exploata sensurile pentru a impresiona auditoriul cu sintagme, replici, combinații lexicale surprinzătoare cu efect comic neașteptat.²⁸

Și, fiindcă reprezintă o trăsătură importantă a umanității, diferențioare în raport cu alte manifestări ale comicului, conceptul de spirit a generat numeroase sintagme, sensuri, expresii, locuțiuni precum: *om de/cu spirit, a face spirite, a fi spiritual, sărăcie de spirit, prezență de spirit, spirit jos, spirit tiranic, spirit gregar, spirit cetățenesc, spirit ales, spirit de grup, spirit de gașcă, spirit de partid, spirit critic, spirit universal, în spiritul legii, în spiritul textului, în spiritul conversației, în spiritul timpului, spirit critic, spiritul unei limbi, spirit de omenie, spirit întreprinzător, a avea spirit, a ața spiritele, a agita spiritele, spirit progresist, spirit inventiv, spirite luminate, spirite mari* etc. Pe cele mai multe dintre acestea le-am întâlnit, cu exemple din texte literare, în *DLRLC-Dicționarul Limbii Române Literare Contemporane*, autori: Dimitrie Macrea și acad. Emil

Petrovici, coordonatori, redactor: Alexandru Rosetti, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1955-1957.

După cum se poate cu ușurință remarca, conceptul de *spirit* intră mult mai mult în sintagme/-expresii/locuțiuni care au altă semnificație decât aceea care implică o conotație rizibilă. Chiar Sigmund Freud nu era de acord că *spiritul* este întotdeauna o judecată jucăușă.²⁹ Iată și explicația psihologică/psihanalică oferită: „Eul refuză să se întristeze, să lase realitatea din jurul lui să-i impună suferință, el nu admite că traumele lumii exterioare l-ar putea afecta, ba chiar arată că acestea sunt pentru el doar prilejuri întru manifestarea plăcerii.”³⁰

Expresiile și sintagmele menționate atestă prezența acestei manifestări a inteligenței și culturii umane cu prilejul unor evenimente speciale, caracterizate prin atmosferă sărbătorească, de veselie, bună dispoziție, de comunicare intensă și vervă: un salon/cenaclu literar, un festival, o zi onomastică, antractul de la teatru, în momente de interacțiune umană caracterizată printr-o stare de relaxare și deschidere către conversația cu miez spiritual.

Credem cu tărie în relaționarea mesaj scriptic-mesaj vizual, care de fapt reprezintă o simbioză a doi termeni ce devin alternativ semnificat și semnificant, transferându-și unul altuia sensul. Această dihotomie text-imagie catalizează, potențează forța imaginii prin metamorfoza succesivă a imaginii=emițător în mesaj textual (decriptat astfel de cititor=receptor), dar și a textului însoțitor al imaginii transformat într-o reprezentare vizuală care se petrece, evident, la nivelul mental, imaginar, al individului consumator de presă și țintește o categorie socială diversă, numeroasă, diferențiată însă prin multe variabile: vârstă, profesie, educație, origine, cultură etc. Credem că textul este o parafrază a imaginii de orice fel din publicația satirico-umoristică, adică mai simplu: există imagine în→

Prof. dr. LAURENȚIU BĂDICIOIU

²⁹ Freud, Sigmund, *Cuvântul de spirit și raportul său cu inconștientul*, Opere esențiale, vol.4, Ed. Trei, București, 2009 p.31

³⁰ Freud, Sigmund, Opere, vol.8, *Comicul și Umorele*, Editura Trei, București, 2002, p.228

²⁸ În *Sciences et Avenir, L'esprit a la francais, Le rire*, iulie 1998, p.30

text la fel de bine cum există și text în imagine. Împreună, text și imagine, în presa umoristică interbelică, și nu numai, reprezintă, de fapt, punctul nodal pe care se sprijină forța, longevitatea, cititorii și notorietatea publicației.

Translatând semnificația sintagmei *cuvânt de spirit* din zona oral-socială, realizată prin comunicare directă, nemediată, practică în situații mondene, politice, diplomatice etc., observăm că în presa satirico-umoristică din perioada interbelică procedeul este intens folosit de către producătorii de umor scriptural, orientat către un public cititor virtual, așadar indirect, necuantificabil (publicul cumpărător poate fi măsurat, nu însă și cel care citește 😊) și care nu putea certifica, validă emițătorului (publicației), prin oferirea de feedback, valoarea jocurilor de cuvinte, a cuvântului de spirit practicat în publicația în cauză.

Chiar și în publicațiile care nu sunt (prin titlu sau alte elemente gramatice explicite) declarat satirico-umoristice, constatăm impactul pe care imaginea, însoțită de textul concis, „perpendicular” pe ilustrație, incluzând, ca în mai toate cazurile, contextul marcat de evenimentele istorice, îl generează în mintea cititorului mai mult sau mai puțin avizat în domeniul respectiv.

O ilustrație realizată de N. Tonitza în publicația *Hiena*³¹ (vezi **imaginea**) al cărei redactor-șef era cunoscutul ziarist Pamfil Șeicaru, reprezintă o femeie goală, stând în picioare, desenată din profil, într-o poziție a membrilor și mâinilor care sugerează mersul, fără a i se vedea chipul, dar expunându-și partea pubiană și profilul unui sân, acoperind grafic aproape o jumătate din ilustrație. Femeia este privită de jos în sus și din spate de către un soldat echipat cu uniformă și cască, ținând în mână o armă cu baionetă. Soldatul pare a se afla în tranșee, într-o zonă de război. Fără îndoială, zona este cel puțin nepotrivită pentru o prezență feminină acolo. Imaginea singură ar putea semnifica, din perspectivă freudiană, o fantezie erotică a ostașului solitar, departe de casă, de iubită etc; femeia ar putea fi chiar pe malul apei, ipostază care ne

furnizează o interpretare mitologică, a unei Afrodite (siace)te insolite-se remarcă în desen și brațul stâng reprezentat pe jumătate. Oricum ar fi, este neverosimilă o astfel de apariție pe front. Neverosimil nu înseamnă însă neapărat și rizibil. Sensul comic aproape că nu există atunci când mesajul este transmis exclusiv de imagine, ea putând fi privită doar ca o imagine paradoxală. Să facem însă pasul doi, apropiindu-ne de mesajul pe care-l transmite textul ce însoțește ilustrația. Așadar, textul ilustrației este următorul:

Pază la Nistru:

Hei, Cocoană, întoarce-te să-ți vâd pașaportul!

Observăm cum textul transferă, cum spuneam mai devreme, semnificație imaginii care, la rândul ei, intră în simbioză cu textul, generând comicul prin mesajul ce se naște în mintea cititorului cu ușurință: ca să treacă granița, femeia trebuie să plătească un preț, ori prețul în situația respectivă, nu este unul prea onorabil pentru ea, soldatul cere la control un altfel de pașaport care ar putea să-i asigure trecerea într-un mod mai puțin ortodox/moral sau legal. Genul acesta de compromis făcut uneori de sexul frumos în situații limită (de graniță!), cum este și cea din imaginea analizată, este oarecum familiar la nivelul mentalului colectiv, așa că mesajul, ușor de înțeles de către cititorul obișnuit de ziar, fără o cultură semnificativă, asigură succesul ilustrației și, implicit al publicației. Pentru a înțelege că semnificația comică este dată de perechea semnificativă ilustrație+text, vom transforma textul însoțitor al ilustrației descrise mai sus într-o replică autonomă, având forma următoare: *Soldatul, de pază la graniță, pe râul Nistru, se adresează unei doamne pe punctul de a trece granița: Hei, cucoană, întoarce-te să-ți vâd pașaportul!* Este evident că această situație nu are nicio conotație comică în sine. „Faptul că spiritul trebuie să scoată la iveală ceva secret și ascuns a fost deja semnalat la asocierea cuvântului de spirit cu caricatura.”³²

³² K. Fischer, 1889, p.51, apud. Sigmund Freud, *Cuvântul de spirit și raportul său cu inconștientul*, *Freud-Opere esențiale*, vol.4, Ed. Trei, București, 2009

Muzică

Chick Corea, omagiu postum

Când spui jazz-rock sau fusion, te gândești, pe bună dreptate, și la cel în titlu pomenit.

Pentru că regretatul instrumentist american a creat ceva special, în care se evidențiază și temperamentul hispanic. Din această perspectivă, albumul „My Spanish Heart”, de exemplu, fiind un veritabil act de identitate muzicală pentru Corea. Iar unele dintre piesele sale („Spain”, „La Fiesta”, „Armando’s Rhumba”) devenind rapid standarde remarcabile.

„Spain”, de pildă, pornește de la un motiv din concertul pentru chitară acustică de Aranjuez și dezvoltă formule ritmico-armonice extraordinare. „Armando’s Rhumba”, la rândul ei, e o piesă foarte elaborată, Chick având-o imprimată neuronal din copilărie, când o asculta interpretată de tatăl său. „La Fiesta”, de asemenea, inspirată din melosul popular spaniol. Toate, știute și iubite de fani îndreptățit.

Corea a efectuat turnee multe. Unul dintre ele la București, în 1991, la Sala Radio. Oferindu-le românilor un concert minunat și de neuitat.

A cântat în diverse formule, două dintre ele întrutotul complementare. Cea acustică fiind, în fapt, o reducere la trio a celei electrice, de cvintet. „Chick Corea Elektric Band”, cu Dave Weckl, Frank Gambale, John Patitucci și Eric Marienthal alături de el, a creat piese memorabile, precum „Matrix” ori „The One Step”. „Chick Corea Akoustic Band”, doar cu Patitucci și Weckl, are la activ, printre altele, „Bud Powell” (tribut adus altui mare jazzman american), „Night & Day” și „Summer Night”.

Ca adept al stilului fusion, Armando Antonio Corea avea capacitatea clară de a absorbi ritmul fără dificultăți și de a energiza apoi pe măsură colegii de scenă.

Explorând însă, cu succes, nu doar muzica de divertisment, ci și clasicul contemporan, prin interpretarea concertului său de pian împreună cu „London Philharmonic Orchestra”.

Iar pe lângă multele premii „Grammy” primite, a fost și doctor în muzică al Universității Berklee, din Boston, dar și doctor honoris causa al Universității Tehnico-Științifice a Norvegiei, din Trondheim.

Rămânând meritat în istorie și-n milioane de suflute de pe mapamond, ca un mare, prolific și inspirat muzician

ANDREI TASE

³¹ *Hiena*, anul III, nr.12, 31 decembrie 1922

IN MEMORIAM **GHEORGHE CUTIERU**

Excelsior!

(Domnului profesor Gheorghe Cutieru)

Profesor Sfânt

Ne-ați arătat

Ce-i fals și ce-i adevărat

Un joc să construiești de vrei

O citadelă fermecată

Din corelații de idei.

Profesor Sfânt

Vă port în gând

Icoană ce va sta mereu

Pe un perete-n loc de cinstă

În casa sufletului meu.

Profesor Sfânt

Ne-ați învățat

Că între „a fi” și „a nu fi”

Se pune „a te dăruii”.

Ocean și mare și izvor

Sămânță și semănător

Excelsior!

Rânduri...

In memoriam Gheorghe Cutieru

Profesor Sfânt meșteșugar de stele

Trecut în veșnicie printre ele,

Să vă odihnească-n pace Dumnezeu !

Ați fost Luceafăr pentru drumul meu

Și pentru mulți elevi - trei lucruri sfinte:

Profesor și Prieten și Părinte!

Profesorii sunt unii din arhitecții viitorului pe care îi întâlnim în prezentul care ni s-a dat, definitorii în modelarea hologramelor noastre mentale, prezenți mereu în universul vibrațiilor noastre fine sufletești. Pe domnul profesor Gheorghe Cutieru am avut norocul să îl am dirigit în anii de liceu, un om erudit și cu suflet mare, un om ca o sărbătoare după multe zile de trudă, ca o rază de soare după multe ploii. Era un om care parcă dădea o mână cu noi și o mână cu Dumnezeu.

Profesor care nu se lăsa „prins” doar în atingerea unor obiective cognitive și pune accentul pe capitole de referință precum: răbdarea, compasiunea, iertarea, iubirea și respectul față de aproapele tău.

Lecțiile lui se înălțau de la materie la spirit și atingeau corzi sensibile ale sufletului nostru, conștientizăm că suntem oameni, că avem duh și că

„dacă trăim în Duhul, în Duhul să și umblăm”.

Ce frumos... iubitul nostru dirigit, domnul profesor Gheorghe Cutieru, ne preda lecția smereniei, atât de necesară alfabetizării spirituale. Vorba lui și felul în care o spunea: calm, cald și binevoitor - erau o adevărată binecuvântare.

Am admirat mereu personalitatea domniei sale, integritatea neschimbată nici de vreme, nici de vremuri.

Mă doare mult că nimeni, niciodată, nu va mai rosti numele meu cu atâta respect, seriozitate și căldură sufletească. Mă bucur mult că am fost binecuvântați să-l cunoaștem, să-l avem profesor.

Din când în când ne va reveni în gând, din când în când o lacrimă ni se va prelinge pe obraz pentru că ne va fi dor și chiar de vom reveni în clase ele vor părea doar o mulțime de obiecte pustii, ne va fi dor de minunatul profesor Gheorghe Cutieru - minte strălucită, smerenie înălțătoare, dumnezeiască simplitate !

P.S. „ Mă cheamă dor de mierea mea
Că n-o mai gustă nimenea”

(din volumul de poezii al domnului profesor Gheorghe Cutieru - „Căruța cu melci”)

...Dar ea va fi gustată mereu de cei care îi vom păstra amintirea în sufletele noastre, ca un tezaur de mare preț, și de cei care vom citi și vom reciti admirabilele poezii - moștenire de la iubitul nostru profesor, mereu ... și mereu... și mereu...

ADINA RUSĂNESCU

Slavă

Lui Iuliu Ionaș

te regăsesc vocalele pe drum
unde-ți desfac nefuga pe ciutură
de roșul macilor ce ard în scrum
lăsând pe valul serii uvertură

nu e otrava sorții ne-mpăcată
cu atâtea săvârșenii peste zi
tu pleci din fața ei încă o dată
în verticala-ți stare a înfrunzi

să dăm celor iubiți un câmp cu stele
un grădinar de poze și de vânt
poeme scrise-n cărțile lactee
împodobească-ne un ultim gând

nu cântecul de lebdă să cânte
răsune imn de slavă pe pământ
o veșnică aducere aminte
a celor răstigniți peste cuvânt

MIRCEA GHEORGHE DRAGOȘ

Ieri și mâine

Niciodată ziua
mângâierea în silă
somm și șaradă
revelarea vreunui mister

Niciodată-n zgomotul lăuntric
muzica de-afară
ieri și mâine
când timpul dănțuie
sălbatic în clepsidră
și spațiile se repară
după liberul arbitru
uitare-neuitare
vis
în limita camerei nemobilate
pat din reviste literare
și-o vază cu crini albi
în apă regală.

alegi de spaimă
echilibrul
cu mult, cu prea puțin
înainte...

Spărturile oglinzii

Îngropați-mă în vânt, zice el,
fratele pietrei
la ieșirea din zori.
Îngropați-mă în apă, zice el,
licuriciul zilei
la ieșirea din amiază
Îngropați-mă în voi, zice el,
sfeșnicul amurgului
la ieșirea din matcă.
Străjile deja dormeau când sub
cupola de apă
vântul era un râu domol de lumină
și străjile deja pluteau ca gândul
și străjile deja erau departe
când ea trecând peste prundișul
disperării
văzu pe jos spărturile oglinzii
și cercetându-le cu grijă
le potrivi la loc
și astfel zămisli antinomia.

GHEORGHE CUTIERU

Cinema

Filmul biografic **Ștefan Luchian (1981)**

cu Ion Caramitru în rolul
pictorului, la 40 de ani de la
premieră - moment marcat în
cadrul SFR12

Filmul românesc biografic *Ștefan Luchian* (1981), regizat de Nicolae Mărgineanu, după scenariul scris de Nicolae Mărgineanu și Iosif Naghiu, produs de *Casa de filme Trei*, cu Ion Caramitru, George Constantin și Maria Ploae în prim plan, spune povestea romanțată a cunoscutului artist român, urmând firul biografic și câteva aspecte legate de formarea și activitatea sa artistică, bucurii, suferințe, încercări și reușite, dar mai ales despre arta lui Luchian, umbrită de boala care i-a scurtat foarte mult existența. Cu toate acestea îl vedem pe artist în momentele cheie de creație a unora dintre capodoperele sale, fiind readus la viață prin interpretarea lui Ion Caramitru. Filmul împlinește anul acesta 40 de ani de la premieră, iar momentul a fost marcat în cadrul SFR - Serile Filmului Românesc de la Iași.

Consultanți artistici ai filmului au fost Barbu Brezianu - istoric și critic de artă, Dr. Ion Stendl - pictor și gravor, profesor universitar la Universitatea Națională de Arte București și Georgeta Peleanu - muzeograf. Pe coloana sonoră a filmului se aude "Ciacona" din "Partita in re minor" de Bach, interpretată de Yehudi Menuhin și Orchestra Filarmonicii "George Enescu", dirijată de Horea Andreescu.

Filmul a primit câteva premii la festivaluri de film precum cel al ACIN - Premiul pentru imagine (1981), Premiul pentru imagine și Premiul special al juriului pentru interpretare masculină - Ion Caramitru (1981 - Costinești) și Premiul CIDALC din 1982 al Festivalului internațional de film de la Karlovy Vary. Filmul a fost vizionat de peste 1.400.000 de spectatori în cinematografele din România, după cum atestă o situație a numărului de spectatori înregistrat de filmele românești de la data premierei și până în prezent, alcătuită

de Centrul Național al Cinematografiei. Filmul continuă să ruleze în cadrul unor festivaluri sau diferite evenimente și anual pe posturi tv ca Pro Cinema sau CineMaraton, în preajma datelor ce corespund nașterii sau morții pictorului.

În cadrul ediției TIFF din 2012 a avut loc o proiecție specială în onoarea actorului Ion Caramitru, laureat al Premiului pentru întreaga carieră al celei de-a 11-a ediții a festivalului Transilvania. Foarte recent, în cadrul **Festivalului Serile Filmului Românesc (SFR) 2021**, ediția a 12-a (11-15 August), dedicată actorului Ion Caramitru, premiat de Institutul Cultural Român (ICR) cu „Premiul Serile Filmului Românesc” în semn de recunoaștere pentru activitatea din domeniul teatrului, filmului, precum și pentru contribuția adusă culturii românești, a avut loc și proiecția aniversară a filmului *Ștefan Luchian*, în prezența echipei, la 40 de ani de la lansare.

Povestea lui Luchian, adaptată cinematografic

După cum spuneam, filmul evocă momente cheie din viața marelui pictor român Ștefan Luchian (n. 1 februarie 1868, Ștefănești, Botoșani – d. 28 iunie 1916, București), viață începută cu mare elan, sub semnul împlinirii. Intrând în posesia unei moșteniri importante, Luchian se vede la adăpost de grijile materiale, însă firea boemă îl împinge spre o existență mai superficială, dar care îi acordă o figură de răsfățat al vremii. Chiar și momentele de impas profesional se întorc parcă în favoarea lui: refuzat la Salonul oficial de pictură, împreună cu alți tineri artiști plastici avea să fie personajul central al expoziției „independentilor”, expoziție ce a provocat scandal, dar care le-a adus succes. Curând a văzut averea moștenită risipindu-se. Din această cauză artistul s-a văzut nevoit

să își câștige existența cântând la flaut în orchestra Teatrului Național.

Declinul omului și artistului Luchian apare odată cu primele semne ale bolii, care îl lăsa treptat paralytic. Se produce astfel o adâncire a suferințelor impuse de boală, dar și cele ale artistului care mai putea crea doar cu mare dificultate și efort, iar alături în clipele cele mai grele îi rămân doar câțiva prieteni apropiați. Când paralizația îi ajunge la degete, simțind că pictura este de fapt tot ce i-a mai rămas, Luchian continuă să picteze cu penelul legat de braț, naturi statice cu flori, astfel câștigând renumele de *poet plastic al florilor*. Luchian e cel mai bine cunoscut în istoria artei românești ca pictor al florilor, însă acest renume e consecința nefericită a bolii, care imobilizându-l, nu-i mai permite ieșiri în natură sau posibilitatea abordării altor subiecte. Luchian picta flori pentru că îi erau singurele subiecte la îndemână, dar dincolo de chinul zilnic, căuta în permanență arta, pe care o mai găsea doar în vasele cu flori din camera unde și-a petrecut perioada de dinaintea sfârșitului. Înainte cu puțin timp de a se stinge, într-o noapte, Luchian primește vizita lui George Enescu, care vine să îi cânte la vioară pentru a-i alina suferința, acesta fiind unul dintre momentele iconice ale existenței sale, în care un mare pictor primește vizita unui mare muzician, momentul care îi marchează sfârșitul într-un mod profund și simbolic.

**COSMINA MARCELA
OLTEAN**

Literatură și film

Boy Erased

Undeva am citit că toți oamenii sunt trecători, însă nu toți trecătorii sunt oameni. Există mentalități rigide, ură, rasism, homofobie. În filmele LGBT găsim aspecte diverse: povești fără implicații, drame complexe și aprofundarea fenomenului. Poate că uneori sunt prea multe asemenea filme, care trezesc reacții ciudate la homofobi. Știința afirmă că acele înclinații nu pot fi tratate, însă biserica se încapățânează să -i readucă pe „bolnavi” din imperiul diavolului. În orice caz, cocoșatul nu e de vină pentru cocoșa lui. Scriitorul Jaime Bayly nota: „dacă Dumnezeu există, poate îmi va spune cândva de ce m-a conceput homosexual”.

Filmul *Boy Erased* din 2018 poate fi văzut pe *Netflix*, regizat de Joel Edgerton. Suntem în America. Tatăl lui Jared e preot baptist și, deodată, e oripilat, aflând că fiul are alte orientări sexuale, decât cele admise de cartea sfântă. Tapaj, nervi și decizia de a-și trimite băiatul la

terapia de conversie, care să-l readucă pe calea lui Dumnezeu. Jared se supune hotărârii și petrece zile multe la acel program *Refuge*, însoțit de maică-sa (până la poarta instituției; am aflat că în America există sute de asemenea centre). Acolo se încearcă o spălare a creierului, amestecată cu umilință și ideea culpabilității. Vin momente când un nefericit suportă lovituri impuse din partea celorlalți. Cu ce? Cu cartea sfântă, care trebuie să-l alunge pe Satana din creierul infectat. Șeful programului, Sykes, le amintește că „nu te naști homo”, că totul e o alegere necugetată. Fiecare participant trebuie să ceară iertare lui Dumnezeu, după ce și-a detaliat păcatele săvârșite. „Deveniți bărbați!”, strigă Sykes, iar ceilalți ar trebui să rezoneze subit. „Vrei să te schimbi?” – „Vreau!” Atunci „ne rugăm pentru purificarea ta”. Jared rezistă greu, conștient de inutilitatea terapiei. E supravegheat chiar și la WC; orice intimitate e abolită. Un băiat de acolo îl învață să accepte jocul. Altul se sinucide. Toți repetă într-un cor ridicol „I-am lăsat pe Isus pentru Satana, cer iertare lui Dumnezeu!”. Jared înțelege că nu se

va schimba, că „fiecare este propriul său Dumnezeu”.

Nu mai povestesc, las intacte surprizele. Să nu vă așteptați la un film bine încheiat. Toate compartimentele sunt tratate superficial, incomplet. Mi-ar fi plăcut ca acolo, la centrul de terapie, să fie inoculată vreo idee kafkiană de labirint absurd fără ieșire. Joacă destul de coerent Lucas Hedges în rolul lui Jared. Nicole Kidman (mama) e destul de previzibilă, iar Russell Crowe (tatăl) m-a dezamăgit profund cu o interpretare plată, obosită. Cel mai percutant și convingător a fost Joel Edgerton (însuși regizorul filmului) în rolul lui Sykes.

ALEXANDRU JURCAN

Șevalet

Teodor Buzu un artist cu aripi...

Născut: în 3 mai 1960, la Drăslăceni, jud. Chișinău, Republica Moldova

Studii: 1970–1977 Liceul de arte plastice „Igor Vieru”, Republica Moldova.

Între anii 1980–1985 urmează Academia de Arte și Design, Harkov, Ucraina, prof. Oleg Veklenko

Asociaz: Asociația Artiștilor Plastici din Bohemia de Sud, Cehia - Grupul „Die Neuen Milben”, Austria
Uniunea Artiștilor Plastici din Praga și Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova

A primit mai multe premii pentru munca sa depusă în slujba artei.

A participant la peste 109 expoziții colective și 87 personale

Poeta Ionela Flood, de origine română stabilită în Anglia a fost care mi l-a „părât” pe artistul Teodor Buzu. Apoi desigur m-a ajutat enorm internetul care m-a lăsat să pătrund în atelierul și sufletul acestui pictor.

După ce am schimbat câteva e-mailuri pictorul Teodor Buzu mi-a

scris: „M-am născut Marți și bine am făcut. Copil fiind, am păscut găștele, apoi vacile, ceea ce m-a învățat că Viața e frumoasă. La zece ani m-au primit la Școala de Arte. Acolo am înțeles că Tabloul are două părți: una, pe care o vezi cu ochiul liber și alta, care e ascunsă în pictură. Absolvind școala, după a șaptea încercare, am intrat la Academia de Arte.

În trenul Odesa-Harkov am întâlnit-o pe soția mea, cu care am doi feciori. Timp de un an și jumătate am slujit în

armata sovietică. Cine a slujit în armata sovietică, acela nu râde la circ...

Aici, în Cehia, am înțeles că viața nu le aparține celor care pot, dar celor care vor... Sunt realist, cred în miracole...”

Este meticulous, lucrează curat și frumos, plus gândește pozitiv! Asemenea oameni îmi plac, cu asemenea oameni doresc să comunic și să-i am în preajmă!

A ales să locuiască în exil doar din motive de el știute... În pictura sa folosește culori vii ce invită privitorul să privească spre lumină și să rămână veșnic bun.

Arta lui Teodor Buzu are o forță de a transfigura, de a desființa realitatea și de a se descoperi pe sine însuși, între artist și operele sale existând o perfectă simbioză.

Pictorul știind exact care este mesajul pe care dorește să-l transmită publicului său.

Teodor Buzu are stilul tău, are amprenta sa, ce este foarte important pentru un artist! Felicitări!

ADALBERT GYURIS

Șevalet

Viorel Vasile

CÂND VIAȚA ÎȚI OFERĂ DOAR LĂMÂI, FĂ-ȚI DIN ELE O CITRONADĂ –DESPRE REZILIENTĂ–

Așa se exprima scriitorul Elbert Hubbard în 1915, apreciind atitudinea unor oameni care se străduiesc să facă față și să-și depășească adversitățile pe care le întâmpină în viață. Căci, fiecare om se poate confrunta cu perioade dificile, care-i întunecă existența, precum norii furtunilor cerul, și-n fața cărora, firească, poate resimți sentimentul unei profunde nefericiri. Confrunțați cu dificultățile, care vin la pachet cu o nefericire invadatoare, oamenii, au de obicei următoarele reacții: fie, consideră *rea* persoana sau împrejurările care sunt la originea disconfortului resimțit, fie își plâng de milă – *săracul de mine* – și așteaptă pasivi să fie salvați de cei din jur (doar știm cu toții povestea posmagului muiat), fie, aleg calea mai dificilă, cea care implică responsabilizare și efort, de a găsi soluția ce poate ameliora, dacă nu de a înlătura situația respectivă. Cuvântul *reziliență*, provenit din fizică, desemnează capacitatea de a rezista unui șoc. Dar, dacă ne referim la oameni, atunci *rezilient* nu este doar acela care rezistă, ci acela care, în fața unei realități insuportabile, reușește să se protejeze, să se metamorfozeze și făcând apel la părțile sănătoase ale persoanei sale și să se dezvolte pozitiv, trăind într-o manieră social acceptată în pofida adversităților întâmpinate. „*Conceptul de reziliență nu are de-a face cu invulnerabilitatea, aparține mecanismelor de apărare, dar este mai conștient și evolutiv, deci stăpânit și purtător de speranță*”.³³ Când dorești să te protejezi de o realitate dură, o poți face apărându-te. Iar printre apărărilor pozitive se pot număra: **sublimarea**, adică orientarea către activități creatoare, artistice, intelectuale sau morale, în general activitățile apreciate social, **controlul afectelor**, asociat cu altruism, care permite evitarea

conflictelor interioare și obținerea aprecierii din partea celorlalți, dar și **umorul** care ajută la distanțarea față de situațiile traumatizante. De aceea copiii care sunt supra-protejați, neavând posibilitatea de a-și însuși și a pune în practică apărărilor pozitive, au mai puține reușite în confruntarea cu încercările vieții. Printre acestea apărări, creativitatea este cel mai frumos mijloc de vindecare. Dar: „*Creativitatea este în mod superficial considerată ca un dar al cerului, un act aproape divin, un „psihism plus” supranatural în parte: oamenii creatori ar fi aproape supraoameni*”³⁴, întrucât ea nu face altceva să compenseze o pierdere, înlocuind vidul cu imagini sau cuvinte, devenind astfel sutura care unește și reacomodează cele două părți ale personalității: cea secretă, rănită, despre care, deseori nici nu vorbește pentru că este mai greu acceptată de cei din jur și partea sănătoasă, acceptată social.

Despre Viorel(cum îi spun cunoscuții) Vasile – pe numele adevărat Gheorghe Vasile) am aflat întâmplător, văzând pe facebook câteva imagini ale tablourilor confecționate de el și expuse la Centru Muzeal Ecoturistic Delta Dunării.

*

TN - Așadar, despre tablourile dumneavoastră am aflat întâi de pe facebook, apoi am citit vreo două sau trei articole de pe internet și m-am gândit că ar fi bine să avem un dialog, pentru că mă interesează mai ales dintr-un anumit punct de vedere, ceea ce faceți dumneavoastră. Am înțeles că aceste preocupări artistice

au apărut după o întâmplare nefericită care a survenit în viața dv.

V.V – Mai multe...

T.N – Puteți să-mi precizați despre ce este vorba?

V.V - Ce mi s-a întâmplat?... Păi, prin 1994, la vârsta de 34 de ani, am făcut o parareză spastică. Conduceam foarte mult, făcând foarte multe delegații în țară și cum eram nedormit și foarte obosit, am făcut parareză spastică. M-am internat în București la spitalul Bagdasar - Arseni... a fost foarte greu, apoi m-am operat, am stat patru luni acolo și iarăși m-am operat în 2002 tot la Bagdasar, unde am contactat o bacterie din spital și am făcut o infecție, m-am reoperat la Floreasca la urgențe pentru că făceam septicemie, m-am vindecat foarte greu, am fost în ghips șase luni, apoi am început să merg cu un cadru, dar faptul că în general eram activ, m-a făcut să mă gândesc să fac totuși ceva, după ce m-am vindecat un pic. Și am început cu sculptură, prima dată.

TN – Dar cum ați reacționat dumneavoastră la această situație? Ce v-au spus medicii, cum v-ați simțit, mai ales că a fost o perioadă lungă?

V.V – Foarte greu, foarte... pentru că asta a și recidivat în 2009, și m-am operat din nou la Constanța tot cu nereușită, după zece zile m-au redeschis și m-au operat din nou... apoi a mers foarte bine o perioadă - din 2009 până-n 2013 - când au apărut alte simptome care m-au adus într-o situație și mai gravă. Din cauza antibioticelor mi s-a distrus flora intestinală, n-am știut și a apărut o tumoare de colon, care m-a bătut un pic în depresie. Dar am trecut cu ajutorul prietenilor și-al familiei, peste... și cu toate că foarte greu, dar mi-am revenit. După o perioadă, am plecat la control la București și când ne-am întors, un... domn neatent mi-a lovit mașina și ne-am răsturnat și mi-am rupt și mâinile, așa că am renunțat la sculptură pentru că din cauza accidentului - am făcut și hernie cervicală - mâna ruptă nu-mi mai permitea să fac efort. Totuși, mi-am dorit să fac ceva, să continui, să trec peste... Și la o întâlnire, la o invitație de borș de pește... – de fapt, văzusem înainte, la cineva, care făcea așa ceva, dar ceva abstract... chiar a avut o expoziție aici la→

TANIA NICOLESCU

³³Boris Cyrulkin – O minunată nefericire

³⁴Boris Cyrulkin – O minunată nefericire

muzeu, după cum am aflat mai târziu - privind oasele, mi-am spus că oasele acelea de pește parcă ar semăna cu ceva... poate cu o frunză, sau poate cu o pasăre... Mai greu mi-a fost să le tratez, să le scot grăsimea de pe ele...

T.N – Dar, de obicei, oamenii care se uită la o grămăjoară de oase, se gândesc la cu totul altceva... adică, la efemeritatea vieții, la eternitatea morții...

V.V – Bineînțeles.

TN – Dar dumneavoastră v-ați gândit la o floare, o frunză...

V.V – Exact. Le-am studiat, le-am apropiat, însă mi-a fost tare greu să le tratez, pentru că ele rânzeau repede din cauza grăsimilor, și mi-a fost foarte greu să ajung la performanță, să le fac să-și păstreze culoarea albă.

TN – A fost o perioadă destul de lungă - că revin la ce mi-ați povestit - din 1994 până-n 2009, când ați fost bolnav, ați avut intervenții peste intervenții, totuși, în timpul liber ce făceați?

V.V – Făceam sculptură.

TN – Mai aveți păstrate aceste sculpturi?

V.V - Mai am câteva, pentru că pe majoritatea preferam să le fac prietenilor cadou.

TN – Dar le-ați făcut acestor sculpturi, fotografiile?

V.V – Nu, pentru că nu aveam aparatură și nici telefon performant... Am lucrat. Am făcut fântânițe de grădină pentru flori, foarte frumoase, au ajuns și pe la Constanța la prietenii, la băiat - care stă la Minerii - i-am făcut în curte una, apoi niște prieteni m-au rugat să le fac și lor... am făcut panoplii fel de fel. Mai un proiect... am acasă foarte multe desenate și sper să am norocul - dacă nu se mai întâmplă și altceva - sper să am norocul să le continui.

TN – Îl puneți pe dacă, în față...

-V.V – N-am ce să fac... prin câte am trecut... Nu știu dacă o să le pot realiza sau nu. Dar sper, sper... Pentru că tablourile acestea, spre deosebire de sculptură sunt mai ușor de realizat.

TN – Alte activități, hobby-uri, în afară de tablouri? Familia v-a sprijinit, a fost de acord?

V.V – Da, le place și m-au lăsat să fac ce-mi doresc, pentru a nu claca, să nu pic în alte extreme. Am o familie foarte, foarte bună, copii

foarte buni, am și doi nepoței... Iar activitățile m-au scos din depresie. Și scoțându-și telefonul, îmi arată pe el, imaginile obiectelor făcute de el. Nu doar tablourile din oase de pește ci și ornamentele de grădină, jucării sau măsuțele și scăunele pentru grădiniță, confecționate din materiale rezistente.

T.N – Aceste preocupări artistice, au survenit numai după întâmplarea aceasta nefericită, sau le-ați avut dinainte?

V.V – Nu... Încă din copilărie - am și acum acasă câteva lucrări, deși sunt puțin degradate - de pe la zece ani, lucram traforaj, făceam din furnir lustre, veioze...

TN – Și cum se împacă latura aceasta artistică, cu latura profesională pe care ați ales-o ? Am înțeles că ați lucrat în armată, da?

V.V – Am fost în armată... și aici este o poveste puțin tristă... eu sunt abandonat de părinții biologici - s-a destrămat familia - și am fost dat spre adopție, eu și sora mea. Eu la un an și sora la trei ani. Și am crescut în familii diferite, dar am aflat despre adopție abia când eram la liceu, prin anul doi. A venit o doamnă la liceu și mi-a spus că este mama mea și am rămas puțin șocat, pentru că nu-mi spuseră - cei adoptivi - absolut nimic până atunci. După un timp, am aflat că mama adoptivă a dat-o în judecată, ca să nu mă mai caute și să nu mă deruteze. Între timp, m-am îndrăgostit și eu - deja creșteam - de actuala mea soție. Dar părinții adoptivi, nu erau de acord cu relația și mi-au spus că dacă nu renunț la ea, să plec(dacă tot aflasem că sunt înfiat). Unde să plec?! Eram nevoit să plec undeva și nu voiam să plec pe străzi. Și m-am

gândit să fac o școală de șoferi profesioniști și mecanici auto la Roman. Când am terminat-o, ce să fac? M-am dus voluntar în armată unde am ajuns șoferul comandantului, care m-a apreciat pentru că eu nu plecam nicăieri, nu ceream învoire, eram supus și mi-a dat apartament peste drum de unitatea militară. Am stat acolo încă trei ani până a terminat soția liceul și apoi, părinții adoptivi, m-au rugat să ne împăcăm, să renunț la armată și să vin la ei. Și după opt ani de armată, mi-am dat demisia și am venit la ei, dar... nu a durat decât o lună. Stăteam la ei și făceam naveta la Tulcea. Au apărut discuții și ne-au alungat. Așa că am venit la Tulcea și am stat cu chirie. M-am angajat la fabrica de confecții și după un timp am primit apartament în oraș. Dar cu efortul depus, nedormit, cu oboseala acumulată timp de ani de zile, am făcut parapareză asta. Așa a început coșmarul bolilor mele.

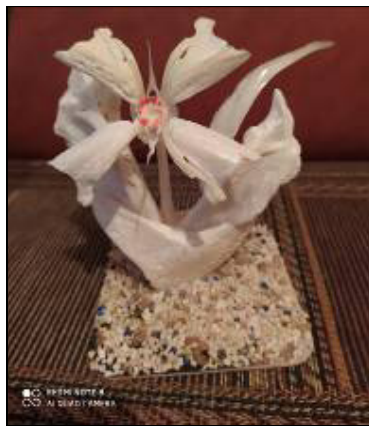
TN - Cine v-a sprijinit cel mai mult în această perioadă dificilă?

V.V – Soția. Mi-a fost alături, și-mi este.

TN – Și pentru că - cel puțin după o vârstă - fiecare zi pe care o întâmpinăm deschizând ochii este un dar, ce vă gândiți să faceți cu prețioasele daruri primite?

V.V – Ce să fac? Eu sunt mulțumit de ceea ce fac și le dau - tot daruri le fac. E simplu; dăruiești, primești.

Și vorbele lui Viorel Vasile, m-au făcut să mă gândesc la cât adevăr conține afirmația lui Dalai Lama, că: „Fericirea nu este ceva gata făcut. Ea vine din propriile tale acțiuni” sau la cea a lui George Bernard Shaw despre nefericire: „Secretul de a fi nefericit constă în a avea răgazul necesar pentru a-ți bate capul să vezi dacă ești fericit sau nu. Leacul constă în ocupație, căci ocupația înseamnă preocupare; iar omul preocupat nu este nici fericit nici nefericit, ci pur și simplu viu și activ, ceea ce este mai plăcut decât orice fericire până ce te-ai saturat de ea”.

CATRENE ALERGENE

Genul în actul de identitate European

Sexele, de când se știe,
Numai două pot să fie.
UE cere, pe terenuri,
Să înregistrăm ... n genuri.

Panouri publicitare ale unei firme germane

Oltenii, moldovenii, ardelenii
Dac-au ajuns exotici chiar în țară,
Cum vor fi azi, și nu peste milenii,
Tratați de Arbeitgeber-ii de-afară?

Frământare de ... logică

Te culci viu și te scoli mort
Și, -n mutualism vital,
Îi urezi vivant, din cort,
La mulți ani lui ...Brukenthal (!).

Popa Gabru - gest macabre

Popă tuns sau oală cucută,
S- a pozat lâng-o defunctă.
Ca să pară cât mai viu,
Și-a făcut loc în ... sicriu.

Asociere

Parcă nu era de-ajuns
Că ne trec pragul ursanii:
În iatac azi ne-au pătruns
Din sectoru-ntâi ... guzganii.

Replică de primar

Îți părem, din jilțul moale,
Doar telegi electorale?
În campaniile comune
Eram cai de tracțiune.

Ce pregătire o recomandă?

Dansatoare din buric,
Ce fior avea electric
De-au plasat-o nu-ntr-un dric,
Ci-n sistemul energetic?

Derapaj verbal de șef

La cât bruta-i de incultă,
Să-și dea vorbele prin sită?
Pentru ea nu e insultă:
Zicere nefericită.

Lider usereplusist aspirând la guvernare

Semn de mare nerăbdare
Că ar vrea și el o halcă,
Celor de la guvernare
Le mai dă câte-o ...scatoalcă.

Ghiciți unde?

Au pornit pe-aceleași șine
Un tren public și-un privat:
Unu-ajuns la fix cu bine,
Altu - atreiza pe-nserat.

Numai cu limuzina de serviciu?

Președintele-alergenul
La un lucru prost făcut
Chiar n-a mers șohán cu trenul,
Strigând órcului: Kaput!?

Liberalizarea pieței de energie

Trâmbițata liberalizare
Și scădere-a prețurilor glonț
Nu ne-a ars - ne-a fript! - la
buzunare,
Căci promițătorul e-un pahonț.

Sub înaltul patronaj al guvernului

Băieții cei deștepți din energie
Dau tunuri grele pe gogoșa
noastră
Sub protectoarea cărmei pălărie
Și-i zic cu foc de inimă albastră.

Unui ales care se sacrifică pentru binele poporului

Să nu știi cât costă-o pâine c-ai
avea celiachie?
Cât e-un kilogram de roșii la
Vaslui, nu-n Dorobanți?
Tu, care de dragul nostru vrei să
faci politichie,
Nu ne-nveți cum se subzistă,
drămuind un pumn de sfanți?

Altețelor noastre care nu mai coboară din limuzine

Slavă Domnului, în țară
Pită e și cozonac,
Doar că, la alimentară,
Nu le cumperi c-un pitac.

Lupte intestinale pentru șefia partidului

S-or lupta loial, deschis?
Să aflăm, știm, riscu-i paște
Ce delict-e-au mai comis
Și-nainte de-a se naște.

Au uitat de partid?

Candidații, ca boxerii,
Sub centură-și dau, la moacă,
Dar partidul, al puterii,
Îl împing în care cloacă?

Numai clientelă politică

Companii de stat - puzderii
Cu salarii să-nclini prora
Și stă bine-n aste prării
Toată fauna și flora.

Contrabandă cu țigări?

Forțele aeriene
Pe cer nu le-au detectat,
Avioanele rutene,
Căci erau ... prea mici la stat.

Stop aghezmuirii la volan

Să glisezi ca o patină,
Să te duci cu ea-n infern
Nu te lasă o berlină,
Darămite un guvern.

Tărele trecutului

Ar fi-un veritabil fider
Echipa câștigătoare,
Dacă pe pretinsul lider
Nu l-ar trage niște tare.

Cu smoking și papion

O-nvârti ce mandarină
Ăst concurs vestimentar?
Cum ar fi s-avem Marină
Și să nu - șef bucătar?

Acuzații iritante

Fiert, de droguri săcâit,
Mai să toace pe pripite:
Nu consumul e tâmpit,
Întrebările-s tâmpite!

Poftă bună!

De mâini - masă copioasă.
Bucurați-vă, șoimani:
Cresc tichetele de masă
Nu cu unu, cu ... opt (!) bani!

NICOLAE MĂCȘĂȘ

Lumea lui Larco

ÎN LUNA SEPTEMBRIE

ÎN LUNA SEPTEMBRIE

Noaptea e mai răcoasă,
Ploile sunt mai frecvente,
Ceața tot mai greu apasă...
Ca facturile scadente!

NOSTALGIE

Înaintând spre-a vieții toamnă,
Când știi de al iubirii gust,
Deși privirea te îndeamnă
E drumul dragostei îngust!

TOAMNA

E anotimpul rece-n care
Cocorii, berzele s-au dus,
Cad frunze galbene-n cărare...
Și mulți miniștri de pe *sus*!

INSTANTANEU RURAL

S-a zis că-i dulce viața de la țară,
Ca o bomboană de pe colivioară,
Dar astăzi situația-i cumplită:
Dulceața cu străinii-i împărțită!

SFERA CUNOAȘTERII

În jurul axei ne rotim mereu,
Afirm discret, având știința scut:
Să te cunoască lumea nu e greu,
E dificil să fii recunoscut!

DIN CIREADĂ (mini-fabulă)

Se observă-aceste fapte,
Seara când prin văi apare:
Vaca merge să dea lapte,
Boul merge spre culcare.
SOȚI CHEFLII
Bărbatul, fire prea nervoasă,
Cum pandemia se menține,
Ar da mai des cu pumnii-n masă,
Dar sunt pe ea pahare pline!

SOLUȚIA POLITICIANULUI

De pandemie-ncorsetat
Și de reporteri asaltat,
Găsi o ultimă ieșire...
Pe cea de a-și ieși din fire!

SOȚI PATISERI

Bărbatul tare cum e roca
Se tot frământă-ntr-o măsură,
Căci soața pregătește coca,
Iar el e-așa de...umplură!

PROMOVARE

Trecând prin caudine furci
Pe culmi înalte poți să urci,
Dar când te-ndepărtezi de turmă,
Aruncă-ți și priviri în urmă!

ANOMALIE POLITICĂ

E o măsură care-mi scapă,
De-o vreme, chiar, verificată:
Coruptul e „băgat la apă”
Să fie scos „basma curată”!

COMPORTAMENT

Din pete azi să se mai șteargă,
Spun cu elenul tinereții;
La școală-ar fi, mereu, să meargă
Cei repetenți la... școala vieții!

CIBERNETIZARE

Cum e vreme berechet,
Astăzi cei mai mulți școlari

Sunt prezenți pe *Internet*,
Dar absenți la note mari.

VA TRECE VEACUL

Mă odihnesc pe-o cioată de copac,
În loc să stau la umbra frunzei sale,
C-am străbătut o-ndelungată cale,
Văzând în lume câte îmi displac.

Cândva pădurii îi dădeam târcoale,
Acum în starea cruntă mă complac,
Mă relaxez pe-o cioată de copac
În loc să fiu la umbra frunzei sale.

Azi nu mai vezi un sturz, un
pitpalac,
Secat e pârâiașul cel din vale,
Sunt dealurile sterpe, arse, goale,
Iar eu cu defrișorii-o să mă-mpac
În viitorul codru peste-un veac!

CASA NOASTRĂ

În drum spre Europa vezi în cale:
Orașe, sate, codri și pâraie,
Cărări sau drumuri ce se întretaie
Prin munții-nalți, pe dealuri și
tarlale.

Iar *Spațiul Schengen* pare-un foc de
paie,
Vor dispărea și semnele zonale,
În drum spre Europa vezi în cale:
Orașe, sate, codri și pâraie,

Egali am fost, născuți în trupuri
goale,
Trecut-am prin aceleași reci
războaie.
De ce-s văzuți o parte drept
gunoaie,
Iar alții sunt primiți cu vii urale?...
În drum spre Europa-i vezi în cale.

VASILE LARCO

De la un clasic citire:

VALERIAN LICĂ
(1929-2014)

DIAGNOSTIC

Chiar din epoca străveche
De când și-are rădăcina,
Dragostea-i o „boală veche”
Ce sfidează medicina.

DESĂVÂRȘIRE

Femeia-n casă e un as
În glasul pe deplin, total
Și ca dovadă, magistral
Ea și tăcerii îi dă glas.

MAIMUȚĂRELI

Eu nu știu dacă-n principal,
Mă trag din regnul animal,

Pe când colega mea drăguță
Se trage, sigur, din maimuță.

EZITARE

El i-a propus în multe rânduri;
Împiedicată și novice,
Ea cade pudică pe gânduri...
Dar uită să se mai ridice.

NOUL ROMEO

Pe scara vieții, ca bărbat,
Mai multe trepte am urcat
Dar, pân - la tine sus, ducă,
Prefer ca liftul să mă ducă!

Selectie VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Felicitări maestre Nicolae Băciuț și pentru recentul număr al revistei *Vatra veche*, frumos îngrijit, iar eu afirm, fără a avea rezerve, despre această publicație lunară că are:

Pagini fără de pereche,
Cititorii-i sunt de soi,
Ei găsesc în *Vatra veche*
Doar materiale noi!

Vasile Larco

Nea Mariane-mi, zise poștașu-azi
dimineață,
Venii cu *Vatra veche*, să-ți faci
mîntea creață
C-o lecturezi în tihnă, dar văd că are
file
Cât să n-ajungă una, să-ți ia chiar
două zile...
Iau așadară darul și parcă tras de-un
troliu
Mă deplasez alene la mine în fotoliu
Deschid revista grabnic, așa, mai
spre final
Și-o rubrică mă duse cu gându-n
virtual
Că „De la *Vatra veche* la noua *Vatra
veche*”
E-un fir întins pe-un secol și-un sfert
cu o tindeche
Ce numai țesătorii iluștri de cuvinte
Simțindu-i trăinicia, au har de a-l
întinde
Prin vitregii de soartă și vremuri
schimbătoare
Din România Mică în România Mare
Mai apoi în postbelic și, în sfârșit,
acum
Cu flacăra Zaverii mai-mai să-l faci
scrum...
În rubrica aceasta postată în final
Eu vă prezint alt număr, în stilul
personal
Cu versuri elevate, ce-anume le-am
ales
Să scot în evidență sfere de interes
Astfel ca dumneavoastră, și-așa
aglomerati
Să știți din prima clipă ce-aveți să
lecturați...
Nici în prezentul număr nu-i cazul să
fim lubrici
Putem alege simplu dintr-un noian de
rubrici

Eseuri, cronici, versuri, idei - pe zeci
de file
Și două interviuri... n-aș zice rusofile
Chiar dacă tema-s rușii care-au trăit
la noi
'Nainte, dar și după al Doilea
Război...
Finalul e același - destindere, umor
Punctat de umoriști cu tasta și țeasta
lor.
Lectura nu, nici vorbă, nu vă va fi un
chin
Luați-o ca pe-o doză de indigen
vaccin!

Ilie Marian

Bună seara, domnule Băciuț! Primit-
am revista online, mulțumesc, am
cetit-o îndată. Printre expeditorii de
mesaje regăsind-o pe dna Aurelia
Corbeanu, și dânsa om activ la slove,
de la Curtea de Argeș. Ceea ce
înseamnă că și-n această parte de țară
revista mureșeană e cunoscută.
Meritat, evident...

A.Simeanu

Stimate dle N. Băciuț,
Tocmai ce mi-a trimis dl. Neagu
numărul din august al revistei. Arată
foarte bine, felicitări și mulțumesc.
Am rugămintea să adăugați adresa
mea de email la lista de destinatari
pentru a fi și eu abonată pe viitor.
Cu respect,

Ala G.

Dragă Domnule Nicolae Băciuț,
Mulțumesc pentru interesantul nr.
8/2021 al revistei.
Succes și spor și pe mai departe.
Al Dv.

Hans Dama

Mulțumesc credinței literare care nu
se dezmente niciodată...
Vă... împobobesc și eu, totodată, cu...
Poeme de pe țigla casei... mele...
Cu mult noroc și... zile bune...

Felix Sima

Bun număr!

Ioan Dănilă

Buna ziua,
Multumesc mult!
Întreaga mea considerație pentru
efortul dvs. Vă doresc spor în toate!

Prof. E.Butunoi

Mulțumesc! Foarte frumoasă și de
calitate! Succes!

Gelu Ionescu

Când credeam că vom sfârși în
cenușii online-ului și în nefirescul
sufocant al acestui septembrie a venit
revista dumneavoastră. Ca o gură de
oxigen, ca un ecou al vieții, ca o
adiere a culturii.

Nici nu știți cât de recunoscătoare vă
sunt!

Irina Iorga

Felicitări pentru consecvență - nu vă
întreb de audiență.

Dinu Grigorescu

Revista e distribuită la 16.000 de
adrese de email. Câți o răsfoiesc, câți
o citesc, câți dau „delete” nu știm.
Noi oferim, nu cerem nimic în
schimb.

N. red.

O foaie de cultură care cinstește
istoria neamului românesc înseamnă
pentru mine revista dv. Precum
Eminescu, eu văd prin vremuri a ei
înălțare! Și aștept să semnalati
lansarea romanului „Inelul lui
Constantin”, ca să promovez în
lumea turcă revista dv.- revistă-
mesager de cultură!

Cu stimă!

Güner Akmolla

Bună seara! Mi-ar fi plăcut să vă văd
la Europoesia, dar am inteles că
sunteți plecat în altă parte în acea
periodă. Felicitări pentru revista!
Cu respect și admirație!
Wanessa

Felicitări. Un număr superb.

Mă pregătesc să îl citesc în
amănunțime. Gânduri bune pentru o
toamnă însorită!

Irina Moga

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru
acest nou număr al revistei „Vatra
Veche”. Am ce citi în aceste zile
ploioase de toamnă. Am răsfoit-o
puțin și am văzut articole minunate,
cu puternic simț patriotic, articole
despre istoria și cultura noastră
românească. Mii de mulțumiri! Să
aveți pe mai departe sănătate și
putere de muncă pentru a edita în
continuare această frumoasă revistă.

Nicolette Orghidan

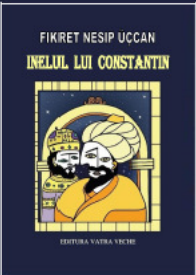
Vă mulțumesc pentru această nouă
revistă!

Mihai Știrbu

Panoramic cultural 2021

 CONSILIUL JUDEȚEAN
DÂMBOVIȚA

 ALZ.I.A.R.
Asociația Județeană de Literatură și Artă de Știință

 PRIMĂRIA MUNICIPIULUI
TÂRGOVIȘTE

 BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ „ION HELIADE RĂDULESCU” DÂMBOVIȚA

ZILELE CETĂȚII TÂRGOVIȘTE
 Salonul Literar „Ion Heliade Rădulescu”, Ediția a XX-a
 Organizează
Lansarea romanului
FIKRET NESIP UÇCAN
„INELUL LUI CONSTANTIN”
 Traducere din limba turcă de Güner Akmolla

:Prezintă
NICOLAE BĂCIUT
 Director, Editura „Vatra veche”
 Scaurul Primăriei Municipiului Târgoviște
 Marți, 7 septembrie 2021, ora 14,00

Târgoviște, Salonul Literar „Ion Heliade Rădulescu”,
 Ediția a XX-a, lansarea romanului „Inelul lui
 Constantin”, de Fikret Nesip Uçcan (Turcia), traducere
 de Güner Akmolla

OCHIUL CICLOPULUI

TEODOR BUZU, „ATINGEREA TIMPULUI”

APOCRIFĂ

- Oare de ce mărul
niciodată
nu crește pe vrej?
a-ntrebat vița de vie

pe teologul șarpe,
care prin rai fusese
vistiernic,
acrișoarelor ispite stăpân.
Cucernic
a venit răspunsul,
ca un oftat din harpe:

- Eu toate le cunosc,
în afară de
scripturile mărului,
ale căror lumină
numai femeia o știe,
dar o ascunde în sân!

DUMITRU ICHIM

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean,
Sorina Bloj, A.I. Brumar, Aurel Buzincu, Geo
Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc,
Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Justin-Florin
Dumitru, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan
Marcoș, Eugen Mera, Cristina Sava, Mihaela Malea
Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie
Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan,
(Paris), Dumitru Ichim, George Filip (Canada), Andrei
Fischhof (Israel), Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel
Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin
Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Ognean
Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI
PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BACIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată
fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2021 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com;
vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon:
0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea
asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

